పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

శతాధిక తెలుగు కవుల చేతిరాతల కవితాసంకలనం

1862-1962

సంపాదకుడు

డా॥ ఏటుకూరి ప్రసాద్

శ్రీశ్రీ స్మారక సంస్థ

ఆంధ్రప్రదేశ్ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం

హైదరాబాద్

ప్రచురణ: జూన్ 1993

ముఖపత్రం

అక్షరాలంకరణ: శ్రీ శీలా వీర్రాజు

చిత్రాలు: ఏ.పి.ఏ. పబ్లికేషన్స్‌వారి 'ఇండియన్ వైల్డ్‌లైఫ్' పుస్తకం నుండి - వారి సౌజన్యంతో

ముద్రణ: ప్రగతి ఆర్ట్ ప్రింటర్స్, హైదరాబాద్.

వెల: రు.100/-

సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్:

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం
బ్యాంక్‌స్ట్రీట్, హైద్రాబాద్ - 500 002.

కంపోజింగ్: కోరెస్ కమ్యూనికేషన్స్, హైదరాబాద్.

లేఅవుట్: ఉమ

ముద్రణ: కళాజ్యోతి ప్రింటర్స్, హైదరాబాద్

కీ. శే. శ్రీ గొబ్బూరు వేంకటానంద రాఘవరావు

ఇక ఈ గ్రంథం మంచి చెడ్డలు నిర్ణయించాల్సింది పాఠకులైన మీరే. దీని ప్రచురణలో రచనలందించి సాయపడిన కవి మిత్రులకూ, ఆర్థిక సహకారాన్నందించి ముందుకు నడిపించిన సాహిత్యపోషకులకూ, విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయానికీ హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు.

3-6-737/3, హిమాయత్‌నగర్
హైద్రాబాద్ - 500 029

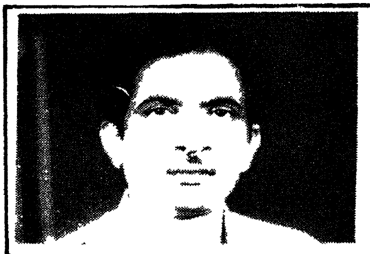
శ్రీ శ్రీ స్మారకసంస్థ

కృతజ్ఞతలు

కీ.శే. పరుచూరి వల్లభరాయుడు
(17-10-1987) స్మృత్యర్థం
వారి కుమారులు
శ్రీ వి. జయధర్‌లాల్;
శ్రీ పి. వీరభద్రరావు,
శ్రీ పి. రామనాధబాబు,
శ్రీ పి. పాపారావు
విరాళం రు. 11,000/-

సాహిత్యాభిలాషి, పోషకులు
సాహితీ మిత్రులు
శ్రీ నర్రా కోటయ్య విరాళం
రు. 5,000/-

సాహితీ మిత్రులు
శ్రీ పరుచూరి హనుమంతరావు

సాహిత్యాభిమాని, పోషకులు
శ్రీ ఎస్. జ్ఞానయ్య

ఇంకా ...

శ్రీ యస్వీ. నాయుడు, విజయకుమార్	
యన్.బి. కళాశాల అధ్యాపక మిత్రులు	రూ 2,500/-
శ్రీ పి. రాఘవరాజు, లేజర్‌డాట్	రూ 1,500/-
శ్రీ ఏ. పుల్లారెడ్డి	రూ. 1,000/-
శ్రీ బి.సి.హెచ్ వెంకట సుబ్బయ్య	రూ 1,000/-
శ్రీ సుధాకర్ కుండే	రూ 1,000/-

ఇతర శ్రేయోభిలాషులు .

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

KEY NOTE

ఒక కవిని పట్టుకొని నిలదీసి "మీరు కవిత్వం ఎలా రాస్తారు" - అని అడిగితే అతని సమాధానం బహుశా ఎవరికీ సంతృప్తికరంగా ఉండక పోవచ్చు. కథలెలా రాస్తారంటే చెప్పగల్గుతున్నప్పుడు, విమర్శలెలా సాగిస్తారో వివరించగల్గినప్పుడు దీనికేం వచ్చింది? అన్న అనుమానం అందరికీ కల్గుతుంది. ఈ పరిస్థితుల్లో కవి చెప్పింది సంతృప్తికరంగా లేనప్పుడు అతని రచనలను తీసుకొని మనమే మన ప్రశ్నలకు సమాధానం కోసం, విశ్లేషించుకోవడం తప్ప మరో దగ్గర దారి లేదు. 1972లో అభ్యుదయ రచయితల సంఘం కవుల చిత్తు ప్రతుల మీద హైద్రాబాద్‌లో ఆచార్య జి.జె. రామారావు గారి నేతృత్వంలో చర్చ నిర్వహించింది. అలాగే 1992లో తెలుగు విశ్వ విద్యాలయం, నవకవుల చిత్తు ప్రతుల మీద రాజమండ్రిలో ఒక వర్క్‌షాప్ నిర్వహించింది. ఇవన్నీ కవుల సమక్షంలో, పరోక్షంలోది ఈ కృషి. ఆ ప్రాసెస్ కోసం మనక్కావలసిన ముడిసరకు అతని భావోద్రేకాలను కాగితం మీదికెక్కించిన భిన్నభిన్న దశలే! కవిత చదివినప్పుడు వస్తువు తెలుస్తుంది. క్రమంగా విడిపోయేవి ఎవరికి రాస్తున్నాడు? ఎలా రాస్తున్నాడనేవి? అందుకే ఈ వర్క్‌షాపు. ఇప్పుడిప్పుడే కవిత్వంలో తప్పటడుగులు వేస్తున్న - తప్పటడుగులదాకా ఎదగలేదనుకోండి - యువకవులు కొందరు "నేనోమంచి కవిత రాసుకొచ్చానం"టూంటారు. నిజంగానే అంత తక్కువ కాలవ్యవధిలో అంత అద్భుతాన్ని సృష్టించగలరా? ఏమో ఇవన్నీ వింటూంటే చూస్తుంటే (యువకవుల ఆత్మవిశ్వాసం మీద నమ్మకం లేకపోవడం కాదు గానీ) వెనక తరాల వారి కవితా వ్యవసాయం వీరికందించడం మంచిది -- అన్న అభిప్రాయానికి రూపకల్పనే ఈ వర్క్‌షాప్.

టాల్‌స్టాయ్, యుద్ధము - శాంతిని అనేక పర్యాయాలు తిరగ రాశాడు. కన్యాశుల్కం నాటకం కథ సరేసరి మన కళ్ళముందుంది. వచన రచయితలే ఇలా చేస్తున్నప్పుడు మరి కవులు; కొట్టివేతలూ, తుడుపులూ, మార్పులు,

చేర్పులూ చేయకుండా రాస్తారంటారా? ఇతర భాషల్లో వెతికితే ఉన్నారు. వారి కవితలు అచ్చయ్యాయి కూడా. మరి తెలుగులో కనబడటంలేదే! మార్పులతో మాట వదిలెయ్యండి. చేతిరాతలతో అచ్చయినవి శిలాలోలితరాజు 'కిటికీ కన్ను' (1980), శ్రీ శ్రీ 'మహాప్రస్థానం' (1981) సంకలనాలు మినహా వేరే కనబడడమే లేదు. 1970లలో నిజామాబాద్ ఇందూరు భారతి కవులు 'సైబ' చేతి రాతతో సైక్లోస్టైల్డ్ సంకలనం ప్రకటించారు. అచ్చుకంటే ముందర దీన్ని ఒక దశగా పరిగణించవచ్చు. ఆ తరువాత సైబ తన సంపుటి కూడా ఇలాగే ఒకటి అచ్చేశారు. అలిసెట్టి ప్రభాకర్ కూడా తన కవితలను చేతిరాతతో అచ్చేశాడు. స్వీయ కవితా సంపుటాలలో కవులు తమ చేతిరాతతో ఒకటీ, అరా పేజీలు అచ్చేసిన సందర్భాలు కొన్నున్నాయి. ఇంకా ఎవరివైనా మరుగున పడి ఉన్నాయేమో తెలియదు. విజ్ఞులు తెలిపితే చేర్చుకోవచ్చు. ఇతర భాషల్లో కూడా ఒక్కో కవి కవితలు-చేతిరాతలతో... అవీ కొందరివి మాత్రమే -- కనిపిస్తున్నాయి తప్ప ఇంతకాల వ్యవధిలో ఇంత మందివి ఇంత కవితా వైవిధ్యం - వస్తువైవిధ్యం ఉన్న సంకలనాలు లేవు. అలా ఓ ప్రయత్నం తెలుగులో చేద్దాం అన్నదే ఈ వర్క్‌షాప్ ఆవిర్భావానికి కారణమైంది.

ఏ కవి, చిత్తు ప్రతి దాచి వుంచుకుంటాడు? ఓ తడవ తన రచన అచ్చేం తర్వాత చిత్తుతో పనేంటి? - ఇలాంటి సిల్లీ ఆలోచన నీ కెవరిచ్చారన్నాడో మిత్రుడు. అసలు ఇలా దాచుకోవటం ఓ ఫ్యూడల్ ఆచరణ అన్నాడు మరో విప్లవ దోస్తు. కవులు సాధారణంగా తమ స్పందనకు అక్షర రూపం స్పష్టంగా మనసులో వచ్చిం తర్వాతే కాగితం మీద పెడ్తారు. అందువల్ల తుడుపులూ - మార్పులూ ఉండవన్నారు ఇంకొందరు కవులు.

ఇవన్నీ అంతో ఇంతో నిజమే కావచ్చు. అయినా ఈ ప్రయత్నం సాగించాలనుకున్నాను. ఈ సంకలనంలో నార్ల, పరాభి, బెల్లంకొండ రామదాసు, సి.నారె, ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ, నగ్నమునుల కవితలు బహుశా రచన నాకిచ్చేవరకూ అచ్చుకాలేదు. త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి గారిది అచ్చుకాని అసంపూర్ణ రచన. సౌందర నందంపై అనవసర వాగ్వివాదం మొదలైనపుడు తన మిత్రుడు గూడూరి నమశ్శివాయ గారికి పింగళివారు బాధతో రాసిన ఉత్తరంలోది వారి కవిత. ఏటుకూరి వెంకట నర్సయ్య గారి కవితలు, వారు కవిత్వాన్ని సాధన చేస్తున్న తొలి రోజుల్లోవిలా వున్నాయి.

భావ కవిత్వకాలంలోనూ - అవధాన కవిత్వం ప్రజలను వుర్రూతలూగిస్తున్న కాలంలోనూ కవులకు చిత్తు - సాపుల కంతగా భేదం కనిపించదు. పద్య

రచన మీద పట్టుండడం, తాము స్వీకరించదలచిన వస్తువు ఏ గందరగోళం లేకుండా స్పష్టంగా కనిపిస్తూండడం, ధారణాశక్తి అలవరచుకొన్నందున రాసేదాకా గుర్తుండడం కారణాలు కావచ్చు. తాము రాయాలనుకున్న కవిత మనస్సులోనే భట్టీయం వేసి, రాయడం మొదలెడ్తే కూడా కొట్టివేతలకు ఆస్కారం ఉండదు. ఇతర భాషల నుండి తెలుగులోకి అనువాదం చేస్తున్న సందర్భాల్లో ఇలాటి చేర్పులూ, మార్పులూ చూడగలం. సినిమా పాటల సందర్భంలో ట్యూను దృష్టిలో ఉంటుంది - కనుక అప్పుడూ ఇలాంటివి జరుగుతుంటాయి. అయితే అన్ని ఊహలకూ - వాదాలకూ అపవాదాలు కూడా ఇందులో ఉన్నాయి.

సర్వశ్రీ అజంతా, ఇస్మాయిల్, అరిపిరాల విశ్వం లాంటి కవులు ఒక్కో కవిత రాయడానికి కనీసం నెలల తరబడి ఆలోచించి, పదాల నెన్ను కొని, మనసులోనే తుది రూపందాకా ఆగి అప్పుడు కలంచేపడ్తారట. దాశరథి, శివారెడ్డి, శివసాగర్‌లు ఒక్కో రచనకు మూడు - నాలుగు చిత్తు ప్రతులు తయారుచేసుకొని, అచ్చైనా వాటి గురించి ఆలోచిస్తూనే మలిరూపం చెక్కుతారట. భావకవిత్వం కాలంలో మొదలెట్టి ఇటీవలి వరకూ రచన చేసిన శ్రీశ్రీ, శ్రీరంగం నారాయణ బాబు లాంటి వాళ్ళు మొదట్లో తుడుపుల్లేకుండా రాసేవాళ్ళనీ, తర్వాత మార్పులూ చేర్పులూ చేయటం గమనించాననీ అబ్బూరి వరదరాజేశ్వరరావు గారి సాక్ష్యం. ఇటీవలి యువకవుల్లో ఈ రెండూ కనిపిస్తున్నాయి.

'ముఖ్యంగా కళ సామూహికం' అన్న తాత్వికత వున్న కవుల్లో - అభ్యుదయ రచయితల ఉద్యమం, దిగంబర, పైగంబర, విప్లవ రచయితల ఉద్యమాల స్ఫూర్తి ఉన్న వాళ్ళలో - ఇలాటి సవరింపులు చాలా ఉన్నాయి. జ్వాలాముఖి, నగ్నమునిలాంటి వాళ్ళు ఒక్కోరచనకు అనేక చిత్తులు రాసే అలవాటున్నవాళ్ళు. అనుభూతివాద కవుల్లో కొద్దిపాటి సవరింపులే కనిపిస్తున్నాయి. పదాల కోసం తపన పడి, శైలికి అందాలు కూర్చటం కృష్ణశాస్త్రి, కరుణశ్రీ, ఆత్రేయల్లో చూడవచ్చు. కవి-సంపాదకుల, సంపాదక-కవుల రచనల్లో వైవిధ్యం స్ఫుటంగా చూడవచ్చు. కృష్ణశాస్త్రి అంత్యప్రాసల పదాలు ముందు రాసుకొని; చరణాలు పూరిస్తారని డా. నిర్మలగారి సమాచారం. సాధారణ వచనాన్ని కవిత్వీకరించే నేర్పు ఆత్రేయలో చూడగలం.

అసలీ చిత్తుసాపుల ప్రమేయం ఎందుకొస్తుంది?

కవి ఆలోచనకూ - ఆలోచన అక్షర రూపం తీసుకోడానికీ - అది పాఠకుల కళ్ళ ముందు ప్రత్యక్షం కావడానికీ చాలా దశలు అధిగమించాల్సి

వుంటుంది. కవి ఓ ఘటన, చూసింతర్వాత వెంటనే స్పందించవచ్చు. ఆలస్యంగా స్పందించవచ్చు. చాలా కాలం తర్వాత కావచ్చు. అసలు ఆ విషయం మరిచేపోవచ్చు. స్పందించటమంటూ జరిగితే ఎప్పుడూ? ఎలా? తన స్పందనను పాఠకుల కందిస్తాడన్నది ఆలోచించాలి. ఆ ఘటనకు తన అనుభూతి ఎలా వుందో పాఠకులకు చెప్పడం అవసరం, అని కవి అనుకోవాలి. దాని వల్ల ఘటనకో, పాఠకులకో, కనీసం తనకో, కొద్దిపాటి ఆవశ్యకత అన్నా ఉందన్న నమ్మకం అతనికి కల్గాలి. తన స్పందనకు అక్షర రూపం ఇవ్వంది తాను బతకలేని ఆవేదనకు గురవగలనన్న తపనా అతనికి ఉండి ఉండాలి. దీన్నే కొందరు కవి కవితాగ్నిలో దగ్ధం కావాలి. పుటం పెట్టుకోవాలి. అప్పుడే అతని రచన కవిత్వం అవగలదని అంటూంటారు.

కవుల్లో ప్రధానంగా రెండు రకాలు కనిపిస్తారు. "తాను కవిత్వం రాయాలి కనుక రాస్తాను" అని రాసేవారు "తాను రాసే దానివల్ల సమాజానికి లాభం ఉంటుంది" అని రాసేవారు. ఈనాడు మొదటి కోవ కవులను వెతుక్కోవాలి. అడుగడుగునా కనిపించేది రెండో కోవ కవులు. ఎప్పుడైతే తన రచన తన కోసం కాదనుకొన్నాడో - వెంటనే వచ్చేది; అయితే ఎవరికోసం అన్న ప్రశ్న? సమాజం మొత్తానికీ ఏ ఒక్క రచయిత రచనా అందిన దాఖలాలు లేవు. అన్నపుడు రచన సమాజంలోని ఏ వర్గం కోసం? కొన్ని ఘటనలు సమాజం మొత్తానికీ చెందినవై ఉంటాయి. కొన్ని కొన్ని ఏవో కొన్ని వర్గాలకో, ఒక వర్గానికో మాత్రం చెందినవయి ఉంటాయి. అయినా కవి సమాజం మొత్తానికీ ఉపయోగపడే రచన చెయ్యలేడు.

ఇక్కడే కవి - ఒక ఘటనకు తన స్పందన ఏ వర్గానికెళ్ళాలో నిర్ణయించు కుంటాడు. ఆ వర్గ ఆలోచనలనూ తానందించేదాన్ని స్వీకరించగల శక్తి యుక్తులనూ, వారి సామాజిక అవగాహననూ, వారి సాంస్కృతిక స్థాయినీ, అంచనా వేసుకొంటాడు. తన రచనను రూపొందిస్తాడు.

ఈ ప్రాసెస్‌లో కవిత అనేక మార్పులకూ చేర్పులకూ, పాఠాంతరాలకూ గురవుతుంది. కొందరి కవుల విషయంలో ఇదంతా మనసులో జరిగితే, మరి కొందరి విషయంలో కాగితం మీద జరుగుతుంది. తాను పెరిగిన సామాజిక సాంస్కృతిక స్థాయిలో – మొదటి దశలో స్పందించిన కవి, తన రచన ఉద్దేశించిన పాఠకుల స్థాయి ననుసరించి పదాల ఎంపికనూ, ఎన్నుకున్న పదాల పొందికనూ రెండోదశలో రూపొందిస్తాడు. ఈ క్రమంలో కవిత రూపాంతరాలకు గురవుతుంది.

కొందరు కవుల తొలి రూపాల్లో కొట్టివేతలు గమనిస్తే ఓ అంశం తడుతుంది. ఆ వాక్యాన్ని లేదా పదాన్ని ఓ గీతతో కొట్టేయ తగ్గ చోట్ల, అక్షరాలు

కనబడకుండా ఉండేలా పది పదిహేను సార్లు కసిగా కొట్టేసిన సందర్భాలున్నాయి. బహుశ ఆ కవి - తొలి రూపం నచ్చక ప్రత్యామ్నాయాన్ని మనసులో ఆలోచించుకొంటూనే తొలి రూపాన్ని కొట్టేస్తూ - ఆలోచిస్తూ - సరైంది తట్టేదాకా కలం ఆడిస్తూనే ఉండి వుంటాడు. అంటే కవి తన కవితను గురించి అన్ని వేళలా ఎన్నో రకాలుగా ఆలోచిస్తూంటాడనిపిస్తుంది.

ఇంగ్లీషులో మనకు ఎమిలీ డికెన్‌సన్ కవితల వాల్యూములు ఆమె చేతి రాతతో అచ్చేసినవి కనిపిస్తాయి. ఆమెకు చిత్తు కాగితాల మీదా, రసీదుల వెనకా, పుస్తకాల అట్టల మీదా రాసే అలవాటు. వాటన్నిటినీ మళ్ళీ అనేక పర్యాయాలు ఆమె తిరగరాసేది. వాటిని సంకలనం చేసి ఆర్.డబ్ల్యూ. ఫ్రాంక్లిన్ 1914లో ప్రచురించాడు. ఎడ్గార్ ఎలెన్ పో కవితలన్నిటినీ కాదు గానీ, కొన్నిటిని ఇలాగే థామస్ ఆలివ్ మాబట్ సంకలనం చేసి 1969లో ప్రచురించాడు. అలాగే ఎడ్వర్డ్ టేలర్ కవితలను డోనాల్డ్. ఇ.స్టాఫర్డ్ సంకలనం చేసి 1960లో ప్రచురించటం జరిగింది.

టి.యస్. ఇలియట్ 'క్వార్‌టెట్స్'ను రచయితే చేసిన చాలా మార్పులతో చేర్పులతో సంకలనం చేసి ప్రచురించటం తెలిసిందే! అలాగే కీట్స్ రచనల తొలి రచనల ప్రతుల సంకలనాలూ ఉన్నాయి. ఇలాంటిదే "Thirteen ways of Looking at a Bird" అన్న కవిత 13 విధాల ప్రతుల సంకలనం కూడా నూ. వాల్ట్ విట్‌మన్ 'బ్లూబుక్'లో 'Leaves of Grass' కు రచయిత చేసిన అన్ని మార్పులనూ తిరగరాయడాలనూ కలిపి అచ్చేసిన విషయం తెలిసిందే.

రిచర్డ్ బాష్ రాసిన నవల "ఇల్యూజన్స్ ది ఎడ్వంచర్స్ ఆఫ్ ఎ రిలక్టెంట్ మెస్సయా'లో మొదటి ప్రకరణం అంతా రచయిత చేతి రాతతోనూ, మిగిలినవి మామూలు అచ్చుతోనూ కలిపి అచ్చేశారు. (1977) ఇలా హోలో గ్రాఫ్ మాన్యుస్క్రిప్టులను అధ్యయనం చెయ్యటం, ప్రత్యేక కవుల రచనలను సంకలనం చెయ్యటం అన్నది ఇంగ్లీషులో శాస్త్రీయంగా అభివృద్ధి చెందింది. పలువురు కవుల చేతిరాతల సంకలనాలు విడివిడిగా కనిపిస్తాయి. ముఖ్యంగా ఆ కవులు వాడిన పదాలలో మార్పుల నుండీ, పన్క్చుయేషన్ మార్కుల వినియోగంలోని వైవిధ్యాల, వైరుధ్యాల వరకూ సంకలన కర్తలు అధ్యయనం చేసి అందించిన దాఖలాలున్నాయి. అయితే అనేకుల రచనలను ఇలా కరెక్షన్స్ హోలోగ్రాఫ్‌లుగా ఓ సంపుటిలో సంకలనం చేసిన భోగట్టా నా ప్రయత్నంలో కనిపించలేదు. ప్రధానంగా బ్రిటీషు కవులకన్నా, అమెరికన్ కవుల రచనల మీద ఇలాటి అధ్యయనం బాగా సాగినట్టు అనిపిస్తోంది. హిందీ రచయితలలో మహాదేవివర్మ 'దీప్‌శిఖా' ఆమె చేతిరాతతో అచ్చయింది. ఆమె రచనల్లో సామాన్యంగా తుడుపులుండవు. ఆ కవితలకు చక్కని చిత్రాలు కూడా

గోపాల్ అన్న వ్యక్తి చేత వేయించి ఓ సంకలనంగా ముద్రించారు. అలాగే జయశంకర్ ప్రసాద్, 'ఆఁసూఁ' అన్న తన కవితను మూడు పర్యాయాలు మార్చి రాసి 1923, 1933, 1980 సంవత్సరాలలో చేతిరాతల ప్రతులుగా ముద్రించటం జరిగింది. కవిచూపులో వచ్చిన మార్పుకూడా మనకు ఆ కవితలో కనిపిస్తుంది. తొలి ప్రతిలో జయశంకర్ భౌతిక ప్రేమను ప్రతిపాదించటం, చివరి ప్రతిలో ఆధ్యాత్మిక భావాలతో నింపటం మనం గమనిస్తాం. అలాగే వారి ప్రసిద్ధ రచన 'కామాయని' కావ్యాన్ని ఆయన మొదట మార్వాడీ లెక్కలు రాసే పుస్తకాల కాయితాల మీద రాశాడు. మార్పులు - చేర్పులతో వారి చేతి రాతతో తర్వాత జయశంకర్ కుమారుడు రత్నశంకర్ భారతీ భండార్ ప్రచురణాలయం ద్వారా అచ్చేశారు.

[illegible]

కామాయని

జయశంకర్ ప్రసాద్

1889 - 1937

అలాగే ప్రముఖ కవి సూర్యకాంత్ త్రిపాఠీ 'నిరాలా' కవితలు ఒకటీ అరా వారి చేతిరాతలతో అక్కడక్కడా అచ్చయ్యాయి. తుడుపులూ కొట్టివేతలతో అచ్చయిన కొద్ది కవితల్లో ఈ రచన ఒకటి.

पत्रोत्कंठित जीवन का विष बुझा हुआ है,
आशा का प्रदीप जलता है, हृदय-कुंज में,
अंधकार पथ एक रश्मि से सुझा हुआ है
दिङ्निर्णय ध्रुव से जैसे नक्षत्र पुंज में,
लीला का संवरण-समय फूलों का जैसे
फलों फले या झरे अफल, पातों को
सिद्ध योगियों जैसे या साधारण मानव,
ताक रहा है भीष्म शरों की कठिन सेज पर।
[illegible] हो चुका है निदाघ, वर्षा भी कर्षित,
कल शारद कल्य की, हेम लोमों आच्छादित,
शिशिर भिद्य, बौरा वसन्त आमों आमोदित;
बीत चुका है दिक्चुम्बित चतुरंग;, काव्य, गति
यति वाला, ध्वनि, अलंकार, रस, राग बन्ध के
वाद्य छन्द के रणित गणित छुट चुके हाथ से,
क्रीड़ाएँ व्रीड़ा में परिणत। मल्ल भल्ल की
मारें मूर्छित हुईं, निशाने चूक गये हैं
झूल चुकी है खाल-ढाल की तरह तनी थी।
पुनः सवेरा एक और फेरा है जी का।

निराला की अन्तिम कविता

1899-1961

ఇది నిరాలాజీ కవితా సంకలనాల్లో ఎందులోనూ చేరినట్టు లేదని ఆచార్య చక్రవర్తిగారి (హిందీ డిపార్టుమెంటు రిటైర్డ్ ప్రొఫెసర్, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం) అభిప్రాయం. హిందీలోని సుమిత్రానందన్ పంత్ వంటి సుప్రసిద్ధ కవుల చేతిరాతల ప్రతులను కొన్నిటిని సేకరించి 'హిందీ లేఖకోంకీ వాటీ' అంటూ అలహాబాద్ మ్యూజియంలో భద్రపర్చారు.

బెంగాలీలో రవీంద్రుని రచనలను అధ్యయనం చేస్తే, వారి కవితల చేతిరాతల ప్రతుల్లో తుడుపులూ అవీ కనబడుస్తూ -- మధ్యమధ్యలో కొన్ని చిత్రాలు కూడా ఉండటం గమనిస్తాం. సరైన పదం-వాక్యం తట్టే లోపున బొమ్మలు గీస్తుంటాడన్న మాట విశ్వకవి. ఈ లక్షణాన్ని మనం అడవి బాపిరాజుగారి రచనల్లో చూడవచ్చు. ఆ మధ్య దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ వాళ్ళు, కొందరు హిందీ కవుల జాతీయ నాయకుల చేతిరాతలను 'లిఖావట్ కే నమూనే' అన్న చిన్న సంకలనంగా తెచ్చారు. ఇక ఉర్దూలో కవులే 'కాతిబ్'లుగా ఉండే సంప్రదాయం అక్కడక్కడా ఉన్నందువల్ల వ్యక్తిగత కవుల చేతిరాతల సంకలనాలున్నాయి.

మరాఠీ, తమిళం, కన్నడ, మలయాళం భాషల్లో కూడా హోలోగ్రాఫ్ మాన్యుస్క్రిప్టు సంకలనాలు లేవనే తెలుస్తోంది. అయినా తీవ్రంగా పరిశోధిస్తే వ్యక్తిగతంగా కవులవి ఉండవచ్చు. కానీ పలువురు కవుల సంకలనాల జోలికెవరూ పోయినట్టు కనిపించదు.

తెలుగులో 'చంద్రిక' అన్న మాసపత్రిక సంపాదకులు శ్రీ దోమా వెంకటస్వామి గుప్త, శ్రీ బులుసు వెంకటరమణయ్యలు 1934లో, హస్తాక్షరి ముద్రాక్షరి, అన్న శీర్షిక కింద ప్రముఖ తెలుగు కవుల సంతకాలను ముద్రించినట్లు తెలుస్తోంది. అందులో శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి, గిడుగు రామ్మూర్తి, చెళ్ళపిళ్ళ ఇంకా మరికొందరి చేవ్రాలున్నాయి. ఆ తర్వాత తెలుగు కవుల - రచయితల మీద పరిశోధన చేసిన వాళ్ళు, తమ సిద్ధాంత అధ్యయన గ్రంథాల్లో వారి చేతిరాతల నమూనాలను ఓ పేజీలో అచ్చేస్తూండటం కనిపిస్తుంది. 'హితకారి' అన్న ఓ పంజాబీ మిత్రుడు, వివిధ భారతీయ భాషల సమకాలిక కవులనూ చేతిరాతలతో కవితలను పంపమని అర్థిస్తూ సేకరించి భద్రపరచుకోడం ఓ హాబీగా చేసుకొన్నాడని శ్రీ నిఖిలేశ్వర్ భోగట్టా. ఇదీ నా వాకబులో అందిన హోలోగ్రాఫ్ మాన్యుస్క్రిప్టుల సమాచారం.

ఎవరు? ఎందుకు? ఎలా?

ఈ పథకాన్ని గురించి కొంతమంది మిత్రులతో కలిసి ఆలోచించినప్పుడు అనుమానంతో అంగీకరిస్తూ ముందడుగెయ్యమన్నారు. రచన అచ్చు పడ్డ తర్వాత సరిదిద్దిన చిత్తు ప్రతులు ఏ రచయిత దాస్తాడు? కనుక అవి దొరకటం అసాధ్యం అన్నారు కొందరు. ఇది కొత్త ఆలోచన -- గొప్పగానే ఉండవచ్చు — కానిమ్మన్నవాళ్ళు చాలా కొద్ది మంది. కొత్తదయిందల్లా గొప్పది కాకపోవచ్చు నన్న అనుమానం నాకుంది. అయితే ఇదొక చిన్న

కొత్త ప్రయోగం. కవులను ఎలా ఎన్నుకోవాలన్నది ఓ చిక్కు ప్రశ్న. అన్ని సాహిత్య ఉద్యమాల ప్రతినిధులు, రాజకీయ ఉద్యమాల ప్రతినిధులు, ఎందులోనూ చేరకుండా తమ ధోరణిలో తాము కవిత్వం రాసుకొన్నవారూ, జాతీయ ఉద్యమం, అధునాతన ప్రజా ఉద్యమాల్లో పాల్గొన్న వాళ్ళూ, జంటకవుల ప్రతినిధులూ ఉండాలని అనుకొన్నా. అలాగే అయా ప్రధాన భాషల నుండి చేసిన అనువాద రచనల కవులూ ఉండటం అవసరమని భావించా. అధునికుల్లో... తమ కవితా సంకలనాలను వెలువరించి, సాహితీ విమర్శల్లో ప్రస్తావన కొచ్చిన యువకవులను స్వీకరించడం బావుంటుందను కున్నా. ఓ శతాబ్దం అన్నది దృష్టిలో వుంచుకొని 1862 (గురజాడ జన్మసంవత్సరం) నుండి 1962 వరకు జన్మ సంవత్సరాలున్న వారికి మాత్రమే పరిమితమయ్యా. పధకం సిద్ధం చేసుకొని 1992 అగస్టులో రచయితలకు రెండేసి కవితలను పంపమని విజ్ఞప్తి పంపడంతో కృషి అరం భించా. వస్తువులో వైవిధ్యం కోసం ప్రయత్నించా. అయా కవులకు సహజంగా ప్రసిద్ధి తెచ్చిన ప్రక్రియలొదిలేసి, ఇతరాల కోసం ప్రయత్నించా. శ్రీశ్రీది "దాహం దాహం" అన్న సినిమా కోసం చేసిన రచన, కొస రాజు, అనిసెట్టిల పద్యాలు తీసుకున్నా. పద్య-గేయ-వచనకవిత-మినీకవితల రచయితలుండేలా, పిల్లలకోసం రాసే కవులూ ఉండేలా జాగ్రత్తపడ్డా. ఇంత చేసినా కొందరు ప్రసిద్ధులు చేరకనూ ఉండవచ్చు. ప్రసిద్ధులు చేరినా వారి ప్రసిద్ధ రచనలు చేరకనూ ఉండవచ్చు. కొన్ని తరాలకు ప్రాతినిధ్యం లేకనూ పోవచ్చు. కొందరు... ప్రసిద్ధులనుకొన్న కవులిందులో కనబడకనూపోవచ్చు. చేర్చిన వారిలో కొందరు, కొందరికి ప్రసిద్ధులు కాకనూపోవచ్చు. పాఠకుల్లో కొందరికి తమ అభిమాన కవుల కిందులో చోటు దొరకలేదే అని కోపమూ రావచ్చు. కొందరిందులో ఉండకుంటే బాగుండేదనిపించనూ వచ్చు. క్షమిం చమని అందరినీ కోరుతూ నా పరిమితులనూ - అర్థిక వనరులనూ గమనించమని సవినయంగా ప్రార్థిస్తున్నా.

నాకే - కవికొండల, తల్లావఝుల, బసవరాజు, చావలి బంగారమ్మ, విశ్వ సుందరమ్మ, ముద్దుకృష్ణ, విద్వాన్ విశ్వం, జరుక్‌శాస్త్రి, కాటూరి, పిలకా గణపతి శాస్త్రి, సుంకర - లాంటి ప్రముఖుల రచనలు; ప్రయత్నించి కూడా సేకరించలేక పోయానే అన్న బాధ వుంది. అధునికుల్లో కొందరు సహకరించలేదు. ఒక సాహితీ సంస్థ ఓ తీర్మానం ద్వారా సహకరించకూడ దని నిశ్చయించుకున్నట్టూ తెలిసింది. కొందరు వ్యక్తులు "ఈ హిస్టారికల్ డాక్యుమెంటేషన్" అర్థం చేసుకోలేక శాపనార్థాలూ పెట్టారు. కొందరు హుంకరించారు. ఇంకొందరు అహంకరించారు.

ఏమిటీ దీని లాభం?

కాలాన్ని బట్టి సమస్యలెలాటివో గమనించవచ్చు. ఆయా సమస్యలకు ఆయా కాలాల్లో కవులెలా స్పందించారో ఏయే డిక్షన్ ద్వారా వ్యక్తీకరించారో తెలుసుకోవచ్చు.

కాలాన్నీ, వ్యక్తులనూ, సమస్యలనూ అనుసరించి ప్రథమ స్పందన ఎలా వుందో, చివరిగా అచ్చుకెళ్ళినప్పటికి ఎలా మారిందో, దానికి కారణాలేమై ఉండవచ్చో అధ్యయనం చెయ్యవచ్చు.

కవిత రూపాంతరం చెందటానికి వ్యక్తిగా కాక, కవి మానసిక అవస్థలు కారణమా - లేక సమస్యలను సాధారణీకరించడంలో, కవి చూపులో వచ్చిన పరిణామాలు కారణమా అన్నదీ తేల్చుకోవచ్చు. కవిని పాఠకుల దగ్గరకు చేర్చే ఆ కవి కవిత మీద, కవి-పాఠకుల, పరస్పర ప్రభావాలెలా ఉన్నాయన్న అంశాన్నీ సూక్ష్మంగా పరిశీలించవచ్చు.

కవులు తీసుకున్న ప్రతీకలు, ఉపయోగించిన తీరు, రూపాంతరీకరణలో వచ్చిన మార్పులు, కారణాలు పరిశీలించవచ్చు. ఉదాహరణకు చెట్టు, సూర్యుడు, అడవి, సముద్రం వంటివి కాలక్రమంగా కవుల చేతుల్లో ఎలా మార్పులు చెందుతూ వచ్చాయో పరిశీలకులు గమనించవచ్చు.

సమస్యకు కవి స్పందించిన తీరునూ-తీవ్రతనూ - సమయాన్నీ అనుసరించి అతని చేతిరాత మీద వాటి ప్రభావం ఎలా పడిందీ అధ్యయనం చెయ్యవచ్చు.

ముఖ్యంగా కాలాన్ని బట్టీ, ప్రాంతాన్ని బట్టీ, కవికున్న సామాజిక సాంస్కృతిక పరమైన స్థాయిని బట్టీ, చేతిరాతలనూ - మానసిక దశలనూ పరిశోధించ వచ్చు.

అదే విధంగా వాక్య నిర్మాణాన్ని, పదబంధాల వినియోగాన్ని, భావచిత్రాలు ఉపయోగించే తీరును, కవికీ పాఠకుడికీ మధ్య ఉన్న సంబంధాలనూ సునిశి తంగా తెలుసుకోవచ్చు. శైలీ నిర్మాణ వైవిధ్యాలను పసిగట్టవచ్చు. లోతులు తెలుసుకోగల వారికి ఆలోతులు ఎక్కడున్నాయో చూపించితే చాలుకదా!

ఈ సందర్భంలో ఓ సూచన. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, తెలుగుకవుల కావ్యగానం ఆడియో కాసెట్స్ చేసి భద్రపరిస్తే ఈ డాక్యుమెంటేషన్‌ను మరో అడుగు ముందుకు తీసికెళ్ళినట్టవుతుంది.

వీళ్ళే కలిసి రాకపోతే

ఫోటోగ్రాఫ్‌ల సమాచార సేకరణలో, హైదరాబాదులోని 'సెంట్రల్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇంగ్లీషు అండ్ ఫారెన్ లాంగ్వేజెస్', గ్రంథాలయం అధికారి డా. జగ్గారావు; 'అమెరికన్ స్టడీస్ అండ్ రిసెర్చి సెంటర్' ఉపగ్రంథాలయాధికారి డా. తాహిర్ హుస్సేన్, మిత్రులు శ్రీ విష్ణుకుమార్; బ్రిటిషు లైబ్రరీ గ్రంథాలయాధికారులూ ఎక్కువగా సాయపడ్డారు.

ఈ పథకానికి ఆలోచన వచ్చిందగ్గర నుంచీ చర్చోపచర్చల్లో పాల్గొంటూ, కవుల జాబితా తయారీలోనూ, ఎన్నుకోవాల్సిన పద్ధతులను నిర్ణయించుకోవటంలోనూ, అన్నిదశల్లో మిత్రుడు డా. దేవరాజు మహారాజు తోడ్పడ్డారు. అలాగే, మధ్యలో కల్సినా, చివరివరకూ మాతో నడిచింది మిత్రుడు శిలా వీర్రాజుగారు.

రచనల సేకరణలో, పలువురు కవులూ, ఆయా కవుల శ్రీమతులూ, కుమారులూ, కుమార్తెలూ, బంధువులూ, అభిమానులూ, పరిశోధక విద్యార్థులూ సాయపడ్డారు. సమకాలిక సోదర రచయితలందరూ తమవీ, ఇతరులవీ రచనలందించి తోడ్పడ్డారు. ముఖ్యంగా శ్రీ అబ్బూరి వరద రాజేశ్వరరావు, శ్రీ ఆరుద్ర, శ్రీ మల్లిక్, శ్రీ విరియాల లక్ష్మీపతి, శ్రీ వై.వి. కృష్ణారావు (ECIL)ల సహాయం మరువలేనిది. అలాగే డా. జయధీర్ తిర్మల్‌రావు -- సర్వశ్రీ వంగపండు ప్రసాదరావు, గద్దర్, భూపాల్‌ల రచనలను - నాకందించారు. పత్రికల్లో ప్రకటనలు చూసి, జాషువాగారి రచన సేకరించి పంపింది మిత్రుడు శ్రీచల్లా రామఫణి. ఇలా చెప్పుకోవాలంటే ప్రతి కవి రచన సేకరణ వెనకా అనేకుల సాయం వుంది. రచన ఒకరూ, ఫొటో వేరొకరూ, సంతకం మరొకరు అందించిన ఉదాహరణలూ ఉన్నాయి. [అయినా "గరిమెళ్ళ" సంతకం అలభ్యమే అయింది].

వీరందరికీ హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ఇందులోని కవుల్లో చాలామంది పెన్సిళ్లతోనూ, రకరకాల కలాలతోనూ, రంగురంగుల సిరాలతోనూ రాసినవాళ్లున్నారు. రైల్వే రిజర్వేషన్ కాగితాల మీద, శుభలేఖల వెనక, డైరీల మీద, చిన్నచిన్న కాగితాలపైన, అనేక సైజుల కాగితాల్లోనూ కొందరు రాశారు. ఇవన్నీ ఎప్పుడో రాశారు కనుక, చాలా కాగితాలు ముడతలు పడి — రంగులు మారి -- చినిగి ఉన్నాయి. వీటన్నిటినీ ఒక అచ్చు పథకం కిందికి తీసుకొని రావడానికీ వీలైనంత స్పుటంగా అచ్చులో కన్పించేలా చేయడానికీ ఎన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకున్నా

కొన్నిచోట్ల సఫలీకృతులం కాలేకపోయి ఉండవచ్చు. దీన్ని గమనించమని పాఠకులకు విజ్ఞప్తి.

శ్రీశ్రీ స్మారక సంస్థ, ఆంధ్రప్రదేశ్ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మీద గౌరవంతోనూ, నాపట్ల ఆత్మీయతతోనూ, ఈ కృషి ఎడల అభిమానం తోనూ, ఈ గ్రంథం ప్రచురణకు చాలావరకు ఆర్థిక సహాయాన్నందించిన సాహితీ మిత్రులు పి.పాపారావుగారి కుటుంబానికీ, మిత్రులు జ్ఞానయ్యగారి దంపతులకూ, నర్రా కోటయ్యగారికీ, పరుచూరి హనుమంతరావు, సీతాల క్ష్మిగార్లకీ, మిత్రులు సుధాకర్ కుండే, ఎ.పుల్లారెడ్డి, బి.సి.హెచ్. వెంకట సుబ్బయ్య, బి. విజయకుమార్, యస్.వి. నాయుడుగార్లకీ ఇతర అధ్యాపక మిత్రులకూ ధన్యవాదాలు. నా యీ కృషి కొనసాగటానికి మా సిగ్నోడియా కళాశాల ప్రిన్సిపాల్, తోటి అధ్యాపక మిత్రుల సహకారం అంతా ఇంతా కాదు. సాహిత్యం అంటే అది ఏ భాషదైనా కానివ్వండి ఉత్సాహం చూపిస్తూ నిత్యం నా వెంటనడిచే మిత్రుడు ఉర్దూ, అరబిక్, పర్షియన్ భాషల్తో పరిచయం ఉన్న డా. సురేష్‌దత్ అవస్థికి కృతజ్ఞతలు చెప్పటం నా వీపు నేను చరుచుకోవటమే. రాతపనుల్లో రీసెర్చిస్కాలర్ సి.హెచ్. ఆంథొనీ సాయంచేశాడు.

ఈ పథకం ఆలోచనలను ఆచరణ రూపంలోకి తేవడంలో విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, మేనేజరు మిత్రుడు శ్రీ పి. రాజేశ్వరరావు నా సహచరుడుగా లేకుంటే, అక్కడి సిబ్బంది సహకారం అందివ్వకుంటే ఈ సంకలనం ఇలా వచ్చేది కాదు.

అలాగే నా శ్రీమతి కుసుమ సహకారం, ఓర్పు నన్ను వెన్నంటే ఉన్నాయి.

ఇన్నీ ఉన్నా శ్రీశ్రీ స్మారక సంస్థ సభ్యులూ, ఆంధ్రప్రదేశ్ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం సభ్యులూ, నా ఆలోచనలను పంచుకొని వెన్నుతట్టకపోతే, అడుగు ముందుకు వేయగలిగేవాణ్ణి కాదు. వీరందరికీ... ఇంకా పలువురు సహృదయులకూ కృతజ్ఞతలు చెప్పటం నా బాధ్యత.

బాగోగులు నిర్ణయించాల్సిన వాళ్లు మీరే. ఓ కొత్త ప్రయోగం దిశలో ఇదో చిన్న ప్రయత్నం. ఓ కవి ఓ సందర్భంలో అన్నట్టు -- చూడగలిగిన కన్నుండాలే కానీ వస్తువుకు లోపం లేదు -- నేటి కవులకు, సమస్యలు ఆందోళనలుంటే తప్ప, ప్రేరణ రాదంటే నేటి సమాజం సమస్యల వలయాలమయం. నిత్యం ఘర్షిస్తూన్న జనమయం. అయినా రచనలో ఉండా ల్సినంతగా కవితాత్మకత కనిపించటం లేదు. ఏ దృశ్యా దృశ్యవ్యక్తుల్లో

యువకవుల సొంత గొంతుకల్లోని సహజత్వాన్ని ఏపుగా ఎదగనీయకుండా చేస్తున్నారేమోనని భయమేస్తోంది.

అందుకే చాలా మంది కవులూ, చాలా రచనలూ కనిపిస్తున్నా; మంచి కవులకోసం, మంచి కవిత కోసం వెతుక్కోవాల్సి వస్తోంది. అభ్యాసం లేనందుకా? అధ్యయనం కొరవడినందుకా? అన్వయం లోపించినందుకా? అర్జంటుగా -- కవిగా చెలామణి కావాలన్న తపన పెరిగినందుకా? సంక్లిష్ట సామాజిక నేపథ్యం, కవులను తమ రచనలపై మరోసారి దృష్టి సారించే అవకాశం కల్పించక పోతున్నందుకా? అన్నిటికీ తోడు... అలసత్వం వెంబడిస్తున్నందుకా? అందరం ఆలోచించాల్సిన అంశం. ప్రతిధ్వనులను పరిహరించి వైవిధ్యాలను ఆహ్వానించాల్సిన సమయం వచ్చింది.

ఏటుకూరి ప్రసాద్

దంపతి కవిత*

ఎక్కమెద్దామె?
ఆమబ్బు యీమబ్బు
ఆకాశమధ్యాన
అల్లుకున్నట్లు మన
మైక్కమెద్దామె?
ఆతీగె యీతీగె
అడవి పొదరింటిలా
అల్లుకున్నట్లు మన
మైక్కమెద్దామె?
ఆవాగు యీవాగు
అద్దాల కొలనులా
యేకమైనట్లు మన
మైక్కమెద్దామె?
ఆమాట యీమాట
అర్థాంతరాలు లేక
వాక్యమైనట్లు మన
మైక్కమెద్దామె?

బసవరాజు వెంకటేశ్వర్రావు.

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

బసవరాజు రాజ్యలక్ష్మి

* కవి దంపతుల కవితలు పుస్తకం అచ్చు పూర్తయింతర్వాత అందాయి. వదలడం ఎలా! అందుకే ఇలా. (సం)

ఏ కవి.. ఎక్కడ.. ఎలా ?

కవి పేరు	పేజీ	కవిత పేరు
1 గురజాడ అప్పారావు	3	పూర్ణమ్మ
కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి	11 ●	వర్ష
బాలాంత్రపు వెంకట్రావు	13	భావసంకీర్తనము
ఓలేటి పార్వతీశము	17	గూఢ మిథునము
త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి	19 ●	సాయుపనేని వారి చరిత్రము
రాయప్రోలు సుబ్బారావు	21	రాస పంచాధ్యాయి (సంస్కృతం)
వేలూరి శివరామ శాస్త్రి	25	దేశభాష
గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణ	29 ●	నివేదన
పింగళి లక్ష్మీకాంతం	31 ●	అవినాభావం
గుర్రం జాషువ	33	ఆశీర్మాలిక
విశ్వనాథ సత్యనారాయణ	37	నా ప్రవృత్తి
అడవి బాపిరాజు	41	జ్వాలలు
అబ్బూరి రామకృష్ణారావు	45	ఈ శ్మశాన భూమి ఖండము
దేవులపల్లి వేంకటకృష్ణశాస్త్రి	49	అశ్రు జపమాల
కొడాలి ఆంజనేయులు	53	తేనెటీగ
నాయని సుబ్బారావు	55	జన్మభూమి
తుమ్మల సీతారామమూర్తి	59	ఎక్కట్లు
పురిపండా అప్పలస్వామి	61	నేను కన్న కల
శ్రీరంగం నారాయణబాబు	71	భగత్‌సింగ్ శాపం

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి	75 ●	వయసు ఊయల
కొసరాజు రాఘవయ్య	77 ●	ఆంధ్రభూమి
మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు	79	అడియాస
నార్ల వెంకటేశ్వరరావు	83	నార్లవారి మాట
శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు	85 ●	తాటాకు బొమ్మలాట
ఏటుకూరి వెంకటనరసయ్య	89	నీతి మంజరి
ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి	93	ఎప్పుడు వసంతం
బోయి భీమన్న	101	సృష్టి-కళాసృష్టి
వానమామలై వరదాచార్యులు	103	శ్రీ సత్యదేవస్తుతి శతి
సుద్దాల హన్మంతు	105	ఆకలిమంటలు
పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు	109	చింతయంతి
జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి	113	విశ్వ వైతాళికుడు
కాళోజీ నారాయణరావు	117	అయ్యోరాత
పాలగుమ్మి పద్మరాజు	121	ఎర్రజీర
ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ	123	శారదాదేవి యౌవన వికాసము
పరాభి	127	కిసగౌతమి
మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి	131	దీపగీతి
ఏల్చూరి సుబ్రహ్మణ్యం	135	పాటకోసం వేచిఉన్నారు ప్రజలు
రాంభట్ల కృష్ణమూర్తి	143	ఇంటర్నేషనల్ (ఆంగ్లం)
బాలాంత్రపు రజనీకాంత రావు	149	షేయీస్వర్గే భారతేరే కారో జాగరిత (బెంగాలి)
ఆత్రేయ	151	వెళ్తున్నాను
కుందుర్తి	155	సంఘోదయ
మాచిరాజు దేవీప్రసాద్	161	భక్తేశ్వరి శతకం
గజ్జెల మల్లారెడ్డి	165	స్వేచ్ఛాగానం
బాలగంగాధర తిలక్	169	భరతవాక్యం
తిరునగరి రామాంజనేయులు	173	మంత్రాలతో రాలేదుర మన స్వతంత్రం
అనిసెట్టి సుబ్బారావు	177 ●	అన్నాచెల్లెలు
బెల్లంకొండ రామదాసు	179	అమ్మనడిగన ఆఖరుప్రశ్న
అబ్బూరి వరదరాజేశ్వరరావు	195	చెరకాలం
రెంటాల గోపాలకృష్ణ	205	నగరంలో రాత్రి
ఆవంత్స సోమసుందర్	211	స్మృతిదీపం
నార్ల చిరంజీవి	215 ●	కొమ్మలు-రెమ్మలు

బైరాగి	217	నరులారా!
ఆరుద్ర	219	సారాపోరు
సమతారావు	223	వార్తాపత్రిక
దాశరధి	229	రసాలగీతం
రంధి సోమరాజు	233	బుల్లిబుల్లి సిత్రాలు
సి.వి. కృష్ణారావు	239	మనకు మనమే రాసుకుందాం
గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మ	243	మండేసూర్యుడు
ఇస్మాయిల్	247	టీకప్పు
రావెళ్ళ వెంకట్రామా రావు	251	జేజేలు
అజంతా	253	వక్రరేఖ
ఎల్లోరా	257	చెట్టుకు సాక్ష్యాలు తెలుసు
నాయని కృష్ణకుమారి	263	రౌద్రి
వి.వి.యల్. నరసింహా రావు	273	'రక్తాక్షి' ఉగాది
సి. నారాయణరెడ్డి	277	కవిత
మురారి	279	జన్మభూమి
శివసాగర్	283	నాకోసం ఎదురుచూడు
పేర్వారం జగన్నాథం	289	నేనెవరిని
అరిపిరాల విశ్వం	293	అనంతయాత్ర
అద్దేపల్లి రామమోహన రావు	297	మరకపడ్డ కుర్రాడు
చొప్పకట్ల చంద్రమౌళి	301	జండా విలవిలా కొట్టుకుంటోంది ది
జ్వాలాముఖి	305	ఈ నెత్తురు చిత్తడి ఇంకా ఎన్నాళ్ళు?
కృష్ణమూర్తి యాదవ్	311	ముఖం చెట్టు
శ్రీకాంత్	315	నిర్విరామ పోరాటం
శిలా వీర్రాజు	321	అసహ్యమైన అనాగరిక దృశ్యం
నగ్నముని	325	రచయిత రాయని నాటకం
నిఖిలేశ్వర్	333	అదే తాతలనాటి గల్లీ
'మో'	337	అదృశ్యం దృశ్యమైనప్పుడు
కె. శివారెడ్డి	341	దస్తూరి
బోయ జంగయ్య	345	పావురాలు
విరియాల లక్ష్మీపతి	347	కావ్యభూమి
ఇంద్రగంటి శ్రీకాంత శర్మ	351	స్మృతి భారం
వాణీ రంగారావు	355	నిలకడగా నడుస్తోంది
మల్లిక్	359	ఒక్క దుఃఖం చుక్క
సుగం బాబు	363	నల్లజండా

వంగపండు ప్రసాద రావు	365	బుగతోడు గూడుబండి
సుమనశ్రీ	369	గీతం పునీతమౌతుంది
గద్దర్	373	వందనాలు వందనాలమ్మో
అమ్మంగి వేణుగోపాల్	381	వాళ్ళు వలసపోతున్నారు
జయధీర్ తిర్మల్ రావు	363	అవిశ్వాసానికి గుడ్ బై
అదృష్టదీపక్	389	ఓర్పు
యన్. గోపి	391	బ్రిడ్జి
ఓల్గా	395	మాతృత్వం
దేవరాజు మహారాజు	399	దృశ్యం మారిపోయింది
జింబో	405	నిజానిజాల మధ్య
భూపాల్	409	ఏంపిల్లో ధరలెట్ల
'భాను'	415	అల్లు
కె. ప్రభాకర్	419	గుండె గడియారం
యస్వీ. సత్యనారాయణ	423	జీవజ్వాల
సౌభాగ్య	427	పచ్చివాసన
పాపినేని శివశంకర్	431	సీసాలు పగిలే చప్పుడు
ఆశారాజు	435	తల్లివేషం
నందిని సిధారెడ్డి	439	మాకున్నవి రెండు చేతులే
నాళేశ్వరం శంకరం	445	చేలోకి పురుగులొస్తున్నాయి
రాధేయ	449	కాలం నా పెన్షన్
శిఖామణి	453	గిజిగాడు
యార్లగడ్డ రాఘవేంద్ర రావు	459	క్షణాలన్నీ ఖండితాలైనచోట
కొండేపూడి నిర్మల	465	శబ్ద వైరాశ్యం
కొప్పర్తి	469	భృత్యుజాలం
సంపత్ కుమార్	473	మహా ఆత్మఘోష
111 యాకూబ్	477	వలస రుతువు

• ఈ శీర్షికలు సంపాదకుడు పెట్టినవి.

బాధ
కవిత్వానికి
పర్యాయపదం

ఏం కృష్ణ.

సెలయేరు బంగరు వెలుగులద్దాలని,
కలకల కన్నుల కన్నెల్లారా,
తల్లుల కన్నీటి జల్లుల్లారా

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

పూర్ణమ్మ - 1

మేలిమి బంగరు మెలతల్లారా !
కలువల కన్నుల కన్నెల్లారా !
తల్లులగన్నా పిల్లల్లారా !
విన్నారమ్మా యీ కథను?

ఆటల పాటల పేటికలారా !
కమ్మని మాటల కొమ్మల్లారా !
అమ్మలగన్నా అమ్మల్లారా !
విన్నారమ్మా మీరీ కథను?

కొండల నడుమను కోనొకటున్నది !
కోనకి నడుమా కొలనొకటుంది !
కొలని గట్టునా కోవెల లోపల
వెలసెను బంగరు దుర్గమ్మ.

పూజారింటను పుట్టెను* చిన్నది
పుత్తడి బొమ్మా పూర్ణమ్మా,
అన్నల తమ్ముల కనుగై దుర్గకు
పూజకు పువ్వులు కోసేది.

ఏయే వేళల పూసే పువ్వుల
ఆయా వేళల అందించి
బంగరు దుర్గను భక్తితో కొలిచెను
పుత్తడి బొమ్మా పూర్ణమ్మ.

అవల సాటిలే నీవే కలారా
కన్న దమ్మంటి రమ్మల్లారా
అమ్మల గన్న అమ్మల్లారా
వినరమ్మ జ్ఞాతకథ గా

ఏయే ఋతువుల పండే పళ్లను
ఆయా ఋతువుల అందించి
బంగరు దుర్గను భక్తితో కొలిచెను
పుత్తడి బొమ్మా పూర్ణమ్మ.

పళ్ళను మీరిన తీపుల నడలును
పువ్వుల మీరిన పోడుములున్
అంగము లందున అమరెను పూర్ణకు
సౌరులు మించెను నానాటన్.

కాసుకు లోనై తల్లీ తండ్రీ
నెనరూ న్యాయం విడనాడి
పుత్తడి బొమ్మను పూర్ణమ్మను వొక
ముదుసలి మొగుడుకు ముడి వేస్రీ.

ఆమని రాగా దుర్గ కొలనులో
కలకల నవ్వెను తామరలు
ఆమని రాగా దుర్గ వనములో;
కిలకిల పలికెను కీరములు.

•ముద్దు నగవులూ మురిపెంబు మరి
+ పెనిమిటి గాంచిన నిమిషమున
బాసెను కన్నియ ముఖ కమలమ్మున
కన్నుల గ్రమ్మెను కన్నీరు.

చీకటి నిండెను కొండల కోనల
మేతకు మెకములు మెసల జనెన్
దుర్గకు మెడలో హారము లమరెను
పూర్ణమ యింటికి రాదాయె.

కన్నుల కాంతులు కలవల చేరెను
మేలిమి జేరెను మేని పసల్!
హంసల జేరెను నడకల బెడగులు
దుర్గను జేరెను పూర్ణమ్మ.

---

* పుట్టిన - అని పారాంతరం

• ముద్దు నవ్వులూ మురిపెములూ మరి - అని రాత ప్రతి.

+. పెనిమిటిఁ చూచిన

తెలుగుదనము మనసు నేసిన బొమ్మది.
కోరికలు కురు వెలనా చూపింది
నేల నుడిపిన్పాని నేతిల సాదయి
వెలసిన బాటసారుడనగ

శ్రీ

పూ బూ తాట సుప్రభాత చిత్రమి
పుత్రికా మన్మ హేతు కృష్ణ
ఆకల వస్త్రల కమ్మ దనాలు
హే జను ప్రస్తుతయ నాతిలో.

పూర్ణమ్మ - 2

మేలిమి బంగరు మెలతల్లారా
కలవల కన్నుల కన్నెల్లారా
తల్లుల కన్న పిల్లల్లారా
        విన్నారమ్మా యీ కధను

ఆటల పాటల పేటికలారా
కమ్మని మాటల కొమ్మల్లారా
అమ్మలగన్నా అమ్మల్లారా
        విన్నారమ్మా మీరీ కధను

కొండల నడుమను కోనొకటున్నది
కోనకి నడుమా కొలనొకటుంది
కొలను గట్టునా కోవెల లోపల
        వెలసెను బంగరు దుర్గమ్మ

పూజారింటను పుట్టేన చిన్నది
పుత్తడి బొమ్మా పూర్ణమ్మ
అన్నల తమ్ముల కనుగై దుర్గకు
        పూజకు పువ్వులు కోసేది

ఏయే వేళల పూసే పువ్వుల
ఆయా వేళల అందించి
బంగరు దుర్గను భక్తితో కొలిచెను
        పుత్తడె బొమ్మ పూర్ణమ్మ.

ఏయే ఋతువుల పండే పళ్లను
ఆయా ఋతువుల అందించి
బంగరు దుర్గను భక్తితొ కొలిచెను
        పుత్తడి బొమ్మ పూర్ణమ్మ.

పళ్ళను మీరిన తీపుల నడలును
పువ్వుల మీరిన పోడుములున్

[illegible]

గురజాడ అప్పారావు

అంగము లందున అమరెను పూర్ణకు
సౌరులు మించెను నానాటన్.

కాసుకు లోనై తల్లి తండ్రీ
నెనరూ న్యాయం విడనాడి
పుత్తడి బొమ్మను పూర్ణమ్మను వొక
ముదుసలి మొగుడుకు ముడి వేస్రీ.

ఆమని రాగా దుర్గ కొలనులో
కలకల నవ్వెను తామరలు
ఆమని రాగా దుర్గ వనములో;
కిలకిల పలికెను కీరములు.

ముద్దు నగవులూ మురిపెములూ మరి
పెనిమిటి జూచిన నిమిషమున
బాసెను కన్నియ ముఖ కమలమ్మును
కన్నుల గ్రమ్మెను కన్నీరు.

ఆటల పాటల తోటి కన్నియలు
మొగుడు తాత అని కేలించ
ఆటల పాటల కలియక పూర్ణమ
దుర్గను చేరి దుక్కించె.

గురజాడ అప్పారావు
1862-1915

"పూర్లమ్మ" ప్రచురణ మొదట ఎప్పుడు జరిగిందో తెలియదు. దానినే "పూర్ణమ్మ" అన్న శీర్షికతో దిద్దుబాట్లు చేశారు.

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, బ్యాంక్‌స్ట్రీట్, హైదరాబాదు 500 001

[illegible]

[illegible]

C. Ramalinga Reddy

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వర్ష

తల్లీ పార్వతి మిమ్ము గొల్చిన సుదాత్తంబైన సౌఖ్యంబులన్
గొల్లాటంబుగ నిత్తువమ్మ; నిపుడే గుంఠీభవత్ జ్ఞానినై
యుల్లంబందున గొల్వ కుంటిని గదా యోయమ్మ యిన్నాళ్ళు నన్
చల్లంగా గను మింతనుండియు మనస్తాపంబు లే కమ్మరో.

అలరున్ వర్ష సదాగమంబు సురలోకానంద బాష్పావళిం
బలె నీరంబులనొప్ప దేవగణ విస్తారీ భవత్ హాసముం
బల (లె?) శంపాలత యుల్లసిల్ల నమర (?) ప్రా తోల్లసన్నాట్యమం
జుల మంజీర నినాదముం బలె దగన్ శుంభత్...?

మెఱుగుదీగెల సర............మెఱయు మెయిలు
చీర యొడల్ గప్పగ గురుల్ జీరువార
ఘన నినాదముల్ కంకణ క్వాణములుగ
నలరి యాకాశ లక్ష్మి....ళ్ళా)..............

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి
1880 - 1951

పంపింది : డా. ద్వా.నా శాస్త్రి. తెలుగు లెక్చరర్
ఎస్.కె.బి.ఆర్. కాలేజి
అమలాపురం - 533201

శ్రీరామజయం!

భావసంకీర్తనము. I

కవిరాజవాఙ్ముఖ
బాలాంత్రపు వేంకటరావు.

28-1-1948

30-1-1948

— విశ్వాసము — (స్వగతము)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... విశ్వాసము [illegible]

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

భావసంకీర్తనము

— విశ్వావసు — (స్వాగతము)

నీ వసుమూర్తి మాకు నళినీ గృహ కన్యక- ఆడుబిడ్డయౌ
నీ వసుమూర్తి మాకు రజనీకర శేఖరుఁడివ్వ.....
నీ వసుమూర్తి మాకు స్తవనీయ శుభప్రద పాత్రమౌను, వి
శ్వావసు నూత్న వత్సరము స్వాగత మందుము
ప్రేమ జూడుమా

* * *

1

భాషా ప్రకల్పిత బంధురస్కంధంబు,
భావశాఖా శబ్దపల్లవంబు –
ప్రకృతి మనోహర ప్రసవ సంతానంబు
పరమార్థ మాధురీ ఫల భరితము –
కవి పండితామోద కలకలారావంబు,
సరస సల్లాప ప్రసాదితంబు-
నిర్ఝర నినదుపనిష దభిరామంబు,
గ్రహగతి స్వనశుభోంకారసరణి-
గాఁగ విశ్వకవిత్వ వృక్షంబు గూర్చి
ఎన్నికంగన్న ప్రోడ! నిన్నెన్నఁగలనె,
చిత్తమును బట్టె, నిన్ను పాసింపఁబట్టె
పోలికను బట్టె యేమైన బొగడుదు ప్రభు

భావసంకీర్తనము.

(1) 3.

భావప్రకటిత బంధుర స్పందనంబు,
భావశోభాన పల్లవంబు—
ప్రకృతిమృదులనాదామృత ప్రసవ సంతానంబు,
పరమార్థ సాధురీతుల భరితము,—
కవి పండితాలాప కలకలారావంబు,
సరససల్లాప ప్రసాదితంబు—
నిపుణ నినదోపనిషదభ్యాసంబు,
ప్రజ్ఞాగతిస్ఫురణ భావ్యాకార సరణి—
గాఁగ విస్తృత విత్త [illegible] వృత్తంబు గూర్చి
ఎన్నికంగన్న ప్రౌఢ! నిన్నెన్నఁగలనె?
చిత్తమును బట్టి, నిన్నుపాసింపఁబట్టి;
పాత్రతను బట్టి యెవ్వైనఁ బొగడుదు ప్రభు

omit 2

నే నాడు మాటలు నిగమంపుఁదోఁటలో
శ్రుతభాషణములుగాఁ బూచె కాదె?—
నేఁబాడు పాటలు నిర్మలశ్రుతి వీధి [illegible]
సామగానములుగాఁ [illegible]?
నే [illegible] లయ [illegible] తలు నీ చిత్రసృష్టిఁ
[illegible] బ్రహ్మసూత్రములుగాఁ [illegible]?—
నేఁ జేయు కైతలు నిఖిల భారతములో [illegible]
ఆత్మభారతముగా న[illegible]?— [illegible]
అరచుచేఁ గాక— ఆశచే నడుగుచుంటి,
బలముచేఁ గాక— చనవుచేఁ బలుకుచుంటి,
చేతచేఁ గాక— చెలిమిచేఁ జెప్పుచుంటి,
మొదల [illegible]. [illegible] ప్రభు!
[illegible]
(మొదలఁ బరికించి, పిదప నవ్వుదుగదా! ప్రభు—)
మొదల

[illegible]

2

నేవాడు మాటలు నిగమంపుఁదోటలో
శుక్రభాషణములుగాఁ జూచికొందే?-
నేఁ బాడు పాటలు నిర్మల శ్రుతి వీధి
సామగానములుగాఁ సంతరింతె
నే వ్రాయు వ్రాతలు నీ చిత్రసృష్టిలో
బ్రహ్మ సూత్రములుగాఁ బలికి కొందె

నే జేయు చైతలు నిఖిల భారతములో
ఆత్మ భారతముగా ననువదింతె?
అలవుచేఁ గాక - ఆశచే నడుగుచుంటె,
చలముచేఁ గాక - చనవుచేఁ బలుకుచుంటె
చేవచేఁ గాక - చెలిమిచేఁ జెప్పుచుంటె
మొదలఁ బలికించి, తుదలనవ్వేదు గద! ప్రభు --

బాలాంత్రపు వేంకటరావు
1881-1972

C/o డా. బాలాంత్రపు నళినీకాంతరావు.
17, బండాల వేణుగోపాల్ స్ట్రీట్, మద్రాసు *600 005.*

క. పరకాంతా సంతోషంబు [illegible]
[illegible]
[illegible] గాన బాపము
[illegible]

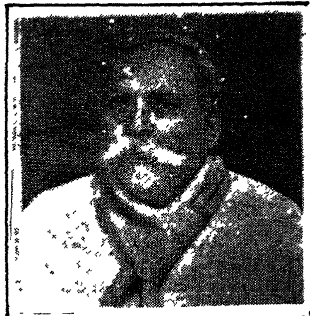
క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

గీ. [illegible]
[illegible] (గాన)
78 [illegible]
[illegible]

సీ. [illegible]
79 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
10-9-49

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

గూఢ మిథునము

క. పరకాంతవంక జూడ్కి
బరపుట పాపంబటన్న ప్రాజ్ఞులపలుకే
నెఱుగుదును గానఁ బాపము
పొరయని చిత్తమున నొక్కబోటింగంటిన్

క. వ్యాకరణ సూత్రములవలె
నాకే కాదామె కాంతునకును గ్రమముగా
నొకంత చేష్టంతి సూ
క్ష్మాకృతు లధికార్థకంబు లగుచుఁగనఁ బడెన్||

చెలువ చేతలె మఱిమఱి చెప్పచున్న
గథ నిలిచి పోవునని భీతిగలదు నాకు
కాంతగతులెవ్వరికి వారె కథకులికని
వేరొకరూహించుకొన నేర్తునని తలతు.

ఊరెరుంగ దూరి వారి భాష యెఱుంగ
దిరుగు పొరుగెఱుంగ దెవ్వడైన
నిల్లు దాటి యెఱుఁగ దిట్టు ప్రాయపుటెంతి
యబల యొంటి నెచట కరుగుననుచు

ఓలేటి పార్వతీశం
1882-1955

C/o ఓ. పార్వతీశం. దూరదర్శన్ కేంద్రం,
రామాంతపూర్, హైద్రాబాద్.

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

సాయపనేని వారి చరిత్రము

శ్రీరామా మణిధామా వితరణసీమా శివరామా

సాయపనేనీ వంశచరిత్రము సాంగోపాంగముగా
పండిత పామర కర్ణరసాయనమై యొప్పుచునుండన్
పూర్వ శిలాశాసనపంక్తిని నతిపూర్వచరిత్రములన్
పరిశోధించి వచించెద సత్కవులవునని తలయూపన్
దేశికవిత్వము కొఱగాదనుచున్ చెప్పెడి యా నవ్యకవుల్
ప్రత్నకవిత్వ మభావయుతంబని చెప్పెడి భావకవుల్
దిమ్మెరపోవగ బమ్మెరపడగా దేశికవిత్వములో
తెలుగుంగబ్బపు దియ్యందనమున్ కమ్మందనమెల్లన్
తెలిసీ తెలియనివారికి గూడా తెలిపెద తెల్లముగా
వినుడీ పెద్దలు సాయపనేనీ వంశచరిత్రంబున్
గోదావరినది మొదలుగ, గూడూరనుపట్నముదాకా

త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి
1886-1943

C/o అట్లూరి చౌదరాణి. రాణి బుక్ సెంటర్
టి నగర్, మద్రాసు *600 017.*

శ్రీ

రాసపంచాధ్యాయి

(తెనుగు)

రాగ [illegible] 12

పరకాంతా సంగమని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

పరకాంతా సంగమని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

13 [illegible]

చెప్పితి నీకిది, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

14

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయెట్రీ వర్క్‌షాప్

రాస పంచాధ్యాయి

అప్రమేయు, మవ్యయు, మగుణము, త్రిగు
ణాధికమగు పరమాత్మ అవతరిం
చెను నరులకు నిశ్శ్రేయసము ప్రసా
దించుటకయి పృథ్వీతలమందున.

....

పతిసుత బంధు సపర్యలు స్త్రీల స్వ
ధర్మములని బోధలు చేసితి మా
కగునుగాక, నీ వఖిల శరీరుల
కంతరాత్మవును ఆప్తుడవునుగద!

....

గృహకృత్యముల సుఖించుచున్న మా
మనసు లపహరించెను నీ రూపము,
ఇంటిపనుల బడీ యెడమెఱుగని మా
కరము లెగయు నీ కౌగిలింతలకు.

....

ధర్మములని బోధలు చేసితి, నా
తగునుగాక. 32

లుస్త్రీలస్వ

పతిసుత బంధు సపర్య స్వధర్మ విధు
లను పేలవని మామే శ దిశించితి,
నగు నుగాక! నీవలెల శరీరుల
కందరా ధర్మము నత్తుందవుగదా.

పతిసుత బంధు సపర్య, స్వధర్మ విధు
ల పేలవంటి, పదిసర్వము నీయం
దర్పిత మగుగా, తేజోల శరీరుల
కార్యము నాస్త్రదవగు దివ్యప్రభూ!

[illegible]

త్రిభువన సుందర సుభగములగు నీ
రూపురేఖలు మరుల్ కొలువ, గగురు
పొడిచి, మురిసి, పరవశములై సుఖిం
చును గోవులు, పక్షులు, వృక్షములును.

అమరుల రక్షణకయి విష్ణువు వలె,
గొల్లల యిక్కట్లెల్ల తీర్ప, ఉద
యించి తీవిలను కృష్ణా! నీ కర
మించు ముదుకు మా యురముల శిరముల.

రాయప్రోలు సుబ్బారావు
1892 - 1984

C/o రాయప్రోలు శ్రీనివాస మూర్తాండ్.

6-4-481/2, కృష్ణనగర్, ముషీరా బాదు, హైదరాబాదు *500 380.*

దేశ భాష.

స్వస్థాన వేష భాషాభిమతాః సంతో రసప్రలుబ్ధధియో
[illegible] బహుమన్యంతే వైకృతకావ్యాని చాన్యదపవాయ"
నన్నయ భట్టు

ఆ. తనదు బాస నన్నతల్లి యెవ్వనికి
సతత మన్యభాష సవతి తల్లి.
చాల నేర్పుగాత సవతి తల్లి యెలు డాలు-
మున సుతుండు చూడ మూగవాడె?
తనదు దక్షసుంద దాగు [illegible] గుట యగ్గ
అన్య దక్ష [illegible] బాగ [illegible].

ఉ.

పన్నులు కట్టుచుండు జనపాలురు త్రొక్కిన వారిపై జమాబ్
తిన్నగ దిద్ది తప్పులకు దిద్దుల చందము పెంచి వారిని
ఉన్నత విద్యలందులను ఉద్ధమునందును బాలనావిధిని
చిన్నల జేసి మీందట జమాలపౌ బంపు నతజ్ఞు.
రా [illegible]. ౧.

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

దేశభాష

"స్వస్థాన వేషభాషాభిమతాస్సంతో రస ప్రలుబ్ధ ధియః
లోకే బహుమన్యంతే వైకృత కావ్యాని చాన్య దపహాయ"

నన్నయభట్టు

ఆ. తనదు బాస కన్నతల్లి యెవ్వానికి
సత్య మన్యభాష సవతితల్లి
తనదు ధర్మమందు దాను మ్రగ్గుట లగ్గు
అన్య ధర్మమది భయావహంబు.

ఉ. పన్నులు కట్టుచుండు జనపాలురు ద్రెళ్ళిన వారిపెన్ జమీల్
తిన్నగ దిద్ది తత్సుతుల దివ్యుల చందము పెంచి వారిన
త్యున్నత విద్యలందులను యుద్ధమునందును బాలనా విధిన్
మిన్నలఁజేసి మీఁదట జమీలకుఁబంపు నకబ్బురాదృతిన్.

గీ. దుర్వ్యయం బొనరించి యాస్తులను బరుల
కరణమిడినట్టి వారికి భరణమిచ్చి
ఋణము తీర్చి జమీల వారికి నొసంగు
నల యకబ్బురు సాటియే యధిపులెందు.

గీ. కాలమునకును ముదిమి బోకార్చి మఱల
జవ్వనం బొడఁగూర్చు వసంత ఋతువు
నందు సామంత నృపులతో నక్బరవని
కాంతుడెంతయుఁ బేరోలగంబు తీర్చె.

దేశభాష

71 దుర్ముఖి నామ సంవత్సరం

గీ. దూరబద్ధు బుద్ధిచేత సొమ్ములను బరుల
కరణి మడిసట్టి వారికి భరణి మిచ్చి
ఋణము తీర్చి బమీంల వారికి మొసంగు
నల యుతన్బురసాల లతి యధిపు వెందు? — 2

గీ. కాలమునకును మదిమిం బోర్చి మలల
భాష్య మలు దగూర్చ నట్టి సంవత్సరాది
నయందు సామంతనృపులతో నస్బగనని
వాంకనుం డెంతయుం బోలిగంబు తీర్చి.

సీ. కరి దిగ్గజం దులమాంగు బిబిలం
గాన్క తిచ్చెడు వారిం గలయం గాంచి
మైత్రితో కాన్కగా మనంజేయు రాజపు
త్రుల నెదురేంగి కౌంగిలుల నింపి
పరదేశములనుండి వచ్చు వర్తకులం గ
ర్తములకు సింహాసనం బమర్చి
పెండిపి వాకుండం బరింగి పోవుచు నున్న
వాచ్య కర్తలకు నిజ్ఞాను గట్టి

గీ. పలు దివాలాల దీసిన వారి వారి
యాస్తి ఋణములకుం బాపి యప్పగించి
తండ్రి పోయిన సుతులం బెద్దలగు వారి
నెల్లరను జేరి పిల్లగా నిల్లు లనియె

[illegible] శివరామ శాస్త్రి

సీ. తొలకరి మెఱుగులఁ దులతూగు బీబీల
గాన్కలిచ్చెదు వారిఁగలయఁ గాంచి
మైత్రియే కాన్కగా మనఁ జేయు రాజపు
త్రుల కెదురేఁగి కౌగిటుల నింపి
పరదేశములనుండి వచ్చు వర్తకుల ర
త్నములకు సింహాసనంబు జూపి
పెండిలి కాకుండఁబెరిగి పోవుచు నున్న
కావ్య కన్యలకు నిక్కానుగట్టి

గీ. పలు దివాలాలు దీసిన వారి వారి
యాస్తి ఋణములకుం బాపి యప్పగించి
తండ్రి పోయిన సుతులఁ బెద్దలగు వారి
నెల్లరను జేరి మెల్లగా నిట్టులనియె.

వేలూరి శివరామశాస్త్రి
1892 - 1967

పంపింది : డా. మహతి శంకర్
అద్దంకివారి వీధి,
రామకృష్ణాపురం, విజయవాడ - 3.

క్రోధన సం॥ శ్రావణ బహుళ ౭ మంగళవారము

குரோதன ஞு ஆடி௴ உ௭உ செவ்வாய்க்கிழமை

ಕ್ರೋಧನ ಸಂ॥ ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳ ೭ ಮಂಗಳವಾರವು

शके १८४७ श्रावण कृष्ण ७ मंगळवार

൧൧൦൦ കടകമാസം ൨൭-ാം ചൊവ്വാഴ്ച

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నివేదన

పామరుడనమ్మ ఆపైన పాపినమ్మ
అంతకుమమించి నీదయ యుండునట్టి
హీన దౌర్భాగ్యుడను నన్ను యేడిపించి
తేమి లాభమునీకు వచింపవమ్మ.

కోరి వంచించుట యొక సుగుణము గాదు
నీ యెడల నెట్టికొఱగాని నీచునైన
పారద్రోసిన నిన్నింక బ్రతిమలాడి
యేడ్వగా బోను ప్రీతి భావింపుమనుచు.

తుచ్ఛుడను దుఃఖ జలధిలో త్రుంపవమ్మ
తగిన శిక్షణ మనుచు నోతన్వికాని
హేళనము చేసి నిరసించు టేటి తగవు
పాడి గాదమ్మ నీకు సౌభాగ్య శాంతి.

పిప్పిసేయ నీ బొటగవ వ్రేలిక్రింద
ఊరకే యేడ్చునను పెద్దయొట్టు పెట్టి
చంపి చంపని యట్టు యీ తెంపులేల
కొంప మునుగదు నేనొకడు గూలె నేని.

గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణ
1893-1952

C/o శ్రీ వై.వి. కృష్ణారావు. *35*, శివపురినగర్, కాప్ర ,

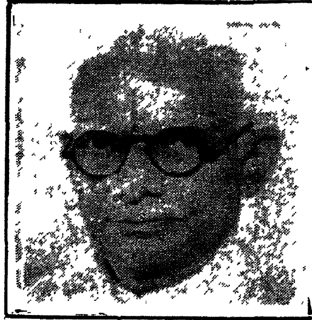
ECIL పోష్టు, హైదరాబాదు ***500 792.***

శ్రీజీవ సత్య సజ్జనుడగు పింగళికాంయని
కావ్యశిల్పిని। జ్ఞానధురీణ బుద్ధిగరిమంబున
కీర్తిగొ సాంద్రము విస్తరించెన్।
వానికి వాని ఆత్మన గురుత్వము చెప్పిన
వేంకటేశుడున్। ప్రాణము ప్రాణమైన గుణ
రమ్యుడు కాటూరి వేంకటేశుడున్॥

[illegible].R.S.
18.12.50.

పింగళి లక్ష్మీకాంతం

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అవినాభావం

ప్రణేత సద్రసజ్ఞుడగు పింగళి కాంతుని కావ్యశిల్ప ని
ర్మాణ ధురీణ బుద్ధి గరిమంబున కెవ్వరె సాక్షు లిమ్మహిన్
వాణికి వాణియైన గురువర్యుడు చెళ్పిళ వెంకటేశుడున్
ప్రాణము ప్రాణమైన గుణరమ్యుడు కాటురి వెంకటేశుడున్.

పింగళి లక్ష్మీకాంతం
1894 - 1972

C/o పి. సుందరరావు. *8-3-970*, శ్రీనగర్ కాలనీ,

హైదరాబాదు *500 873*.

ఆశీర్మాలిక

ఉదితార్థంబయి బహ్వర్థామి వేదముయ్యెన్
మాతృదిశంపుటు
ఋగ్వేద ఉదయంబయినదని విస్మరింపని ప్రభాసా
శ్వేతప్రసిద్ధాంధ్రులన్
పదివేలేండ్లకు చాంధ్రయంబు తెలిసి
కాపారుం గృపాం కృతుల్లన్
వచ్చదలలన్స్మరింత మహాంధ్ర దేవత,
ప్రహర్షాత్మాత తపేత సర్వమ్మై

ఆంబరముల తరించి భారతి దృష్టి రముల్
గబ ఊగుచు తెల్లపె
మంబులసదయుల్లవించు మరిపెన్నిసువర్ణ
ములనేందు తెల్లబె
తెరంబు దుబదిళి తెనెగసి త్రిదియైనప్పుడు నేడు
తెల్లరా
ప్రంబముతేళ్ళిపేట తరులసంఘున బూంగె
ప్రశ్నశాస్త్ర వష్మై

హాలయుసారిన వృత్తాంతంబు గురిసెడు
భక్తి నెలకు నేటి కాళ్ళ సపరి,
పరదాంష్ట్రీలున నింటు వడియున్న నెమ్మని
అరుదుగు నెంబు ధనీటు గడిరి జైచి
కి ఆటలు నుతులలకు ఆశా హిమాలి చెచేరయు లాండు
క్లైషశ్లీ బాదంబు వదలివయచి
తెల్లలూలునకు వోలిళ్ళ ప్రతేరల నకుర
పిరితికేంచల లూనిత జకునింపి

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఆశీర్మాలిక

ఉదరార్థంబయి, జన్మభూమి కెడమయ్యున్
మాతృదేశంపుట
భ్యుదయంబయిన్ మది విస్మరింపని ప్రవాసో
ర్వీ ప్రసిద్ధాంధ్రులన్,
పదివేలేండ్లు శుభోదయంబులిడి
కాపాడుం గృపా దృక్కులన్
మృదుల స్వాంత, మదాంధ్ర దేవత,
ప్రహర్షీభూత చేతస్కయై.

అంబరముత్తరించి హరిదష్టకమున్
గబళించి, తెల్గు తే
జంబు సముజ్వలించె, మరిషన్మను ద్వీప
మునందు తెల్గు లె
క్కెం బుడువీధి కెన్నెగసె, క్రీడయొనర్చెదు నేడు
తెల్గురా
ష్ట్రంబను తల్లినేల యరుసంబున బొంగె
ప్రఫుల్లదాస్యయై.

హలము సోకిన నమృతాన్నంబు గురిసెడు
తల్లి నేలకు నేటి కోళ్ళు సలిపి,
పరదాస్యమున నంటువడియున్న నెమ్మేని
యదుసు నంబుధి నీట గడిగివైచి
కలమును కులముతో గొలిచి బేరములాడు
వైషమ్య భావంబు వదలి వయిచి

ఆత్యాగ మహర్షుల పూత రక్తప్రదేశంబు
వింత వెలిగించిన స్వేచ్ఛా సంహిత జనహిత
సంఘముల స్వాయంభువు సమస్తసు ఖ సుఖ
అనుభవింపుడు విశాల సాంధ్రులార!

శ్రీ పరిపాలించిన ఆంధ్ర రాష్ట్ర రమణీయ స్వాతి
నర్తించి, యిక
తెల్ల దేశుల్ పల్లు ప్రసాదా దశాంధ్రుల పవి
త్రాంగమైన యుగ్మంబుగా

నేవేళా రింపు సమస్త దేవతల దివ్యాశీస్సుల
తాంధ్ర శక్తిన్
సపరించు ప్రభుత్వ కమత్నపు ప్రలక్షన్
~~పాంచి ఆంధ్ర ముగన్~~

—

పెక్కు సీమలలో రాష్ట్రం
తరముల గల సౌభ్రాతృత్వ తాత్విక పాంతః
కరణాయుగు రాష్ట్ర దేవత
పరిపూర్ణ కటాక్షించుచు పరిపాలించున్

తెలుగన్నా! యిటు వీతాకు సా తెలుగు
లార త్రివేణి పాదాని ద్విజుల్
కలవాంచ్ఛ లుబ్ధి సంజరుక్, కలవు పతా
క్షౌనింటి సైన్యాసనాతుల్
నెలకొన్ దూరవలయన సన్నిహితవుల్
నిత్యంబు మిత్రాంబు జం
బులు శ్రీ విశాల దాంధ్రులార!
ప్రవహం భజంబుల్ మాకు, మాసేవకుల్

తెల్లతోలునకు భీతిల్లి ప్రక్కల నక్కి
పిరికి కండలలోన కఱకు నింపి
త్యాగమూర్తుల పూత రక్త స్రవంతు
లింకి మొలిచిన స్వేచ్ఛా మహీజమహిత
మంజులచ్ఛాయ లందు సమస్త సుఖము
లనుభవింపుడు మారిషసాంధ్రులార!

అవతారించిన ఆంధ్ర రాష్ట్ర రమణీయ జ్యోతి
నర్చించి, యు
త్సవముల్ సల్పు సహోదరాంధ్రుల పవి
త్రంబైన యజ్ఞంబులో
నవతారించు సమస్త దేవతల దివ్యాశీస్సు
లాంధ్రాళికిన్
సవరించున్ ప్రభలైకమత్యపు ప్రతిష్ఠన్
వాంఛితార్థంబులన్.
పెరసీమలలో రాష్ట్రాం
తరముల గల సోదరాంధ్ర తతిని కృపాంతః
కరణయగు రాష్ట్ర దేవత
పరిపూర్ణ కటాక్షముంచి పరిపాలించున్.

కలవన్నా! యిటు మీకు మా తెలుగు
లోక ప్రేమ వారాన్నిధుల్
కలవాశీర్మణి మంజరుల్, కలవు మా
కౌగింటె సౌఖ్యోన్నతుల్
నెలవుల్ దూరములయిన సన్నిహితముల్
నిత్యంబు చిత్తాంబుజం
బులు శ్రీ మారిషసాంధ్రులార!
ప్రశుభంబుల్ మీకు, మీ నేలకున్.

జాషువ
1895-1971

C/o హేమలతా లవణం. నాస్తిక కేంద్రం, పటమట, విజయవాడ.

నా ప్రకృతి

[illegible]

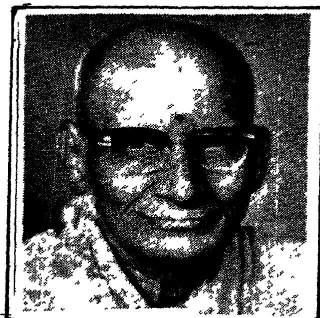
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నా ప్రవృత్తి

ఒక మనోహరమైన యూహ హఠాత్తుగా
చింతనొందు మనస్సు చివర తగిలి
ఒక మంచుబిందువోలిక చల్లనైనభా
వం బంతరాత్మ లోపలను దోచి
కనిపించుచున్న వస్తు నికాయమునవొక్క
సుందరాకృతి మనస్సునను జొచ్చి
ఒక్కొక్కమాట యెందో వినంబడి గూఢ
మొక యర్థమది యెంతయో ధ్వనించి
కూరుచీకటి వోలె నెడారివోలె
నైన నా జీవితంబున యందునొక్క
మెఱుపు మెఱపించి కొన్ని నిమేషములుగ
నమృత ఖండంబు చేయు నాయాత్మసీమ.

కడమ నా జీవితంపు చీకటులత్రోవ
నా మెఱుగు వెల్గు పొరలు తారాడి యెప్పు
డపుడె ధర రాలిపడునన్న ప్రాణ కుసుమ
ములకు నులిపచ్చిగల తొడిమలను గూర్చు.

~~[illegible]~~
[illegible]

[illegible]

సంసార సముద్ర [illegible] ప్రతి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible]

అది [illegible] ద్వైత [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

కళాశాల

గుత్తులు గుత్తులై ప్రిదిలుకొన్నవి మొత్తము కాదు నల్లెసల్
హత్తినవీ బయళ్ళనవురా! యివి పల్కులచాన కొప్పులో
నొత్తిన పూవుతావులగునో నలుమూలల నొల్కపోతగా
వత్తురు "ముక్కుకోళ్లు" సెలవారిన మాత్న కళార్థిబంభరుల్.

అల కెంకవీంద్ర పంచాననుల్ గర్జించి చన ప్రతిధ్వని నిల్చుకొనిన
చోటు
ఒగి బ్రహ్మలింగ వాగుదితముల్ శాంతి పోష్టికము లావృత్తి c
బరించుచోటు
అట సనాతన ధర్మమవియుచో బీటు దగ్గరలాగి యదికిన
గట్టిచోటు
ఆనాడు నేడుగా నాది మార్గమ్ము రేఖా మాత్ర మెడ సేయc
గానిచోటు

అది పురాద్వైత మార్గ రహస్యవేత్త
లధిగత న్యాయ విద్యులునైన వారి
పాలనము, సనాతన ధర్మలోలజనము
లాలనము పంటకొాదుగు ఫలంబు చోటు.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ
1895 - 1976

C/o శ్రీ విశ్వనాథ పావనిశాస్త్రి, *31-3-7*, విశ్వనాథపురం, మారుతీనగర్,
విజయవాడ *520 004*.

జోహార్లు

ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్ జోహార్లు
ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్

[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్ జోహార్లు
ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్ జోహార్లు
ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్ జోహార్లు
ఎగరాలి ఎర్రెంజెండెయ్

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

జ్వాలలు

ఎగరనివ్వండీ జ్వాలల్
ఎగరనివ్వండీ
ధళుకు ధళుకని ఎరుపు పసుపులు
తీగలై, పువ్వుల్లు రేకులు
నింగిపైకీ దుముకుతున్నవి
ఎగరనివ్వండీ! జ్వాలల్
ఎగరనివ్వండీ!

పాములూ, పాముల్ల నాల్కలు
ఫణములూ, పాదాలు మచ్చలు
మెలికలా రేఖల్ల పరువుల
జరుగుతున్నాయ్ ఆవలిస్తూ
ఆవరిస్తూ
ఎగరనివ్వండీ! జ్వాలల్
ఎగరనివ్వండీ!

తుప్పు పట్టీ కిలంపట్టీ
రోతలొచ్చే పాతపలుకులు
పాతదారులు, పాత పాటలు,
పాత సరుకులు, పాతభావాల్
పాతర్లు వేసిన పాతవన్నీ
మింగుతూ కమ్ముకుని వస్తాయ్!
ఎగరనివ్వండీ! జ్వాలల్
ఎగరనివ్వండీ!

రంగుల రంగుల [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

మంగళ స్వాగతమయె [illegible]

మంగళ స్వాగతమయె

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] స్వాగతమయె [illegible]

[illegible] స్వాగతమయె

[illegible]

[illegible]

రంగురంగుల తారచువ్వలు,
మతాబాలై, చిచ్చుబుడ్లయి,
సేరు తూటాల్ లంకపురియై,
అవుట్లులై మెరుముల్లు కణములు
గ్రహాలన్నీ శూన్యదిక్కుల
నీడలిస్తూ తిరుగుతుండగ

వెలుగుతూ చుక్కల్ల ప్రాకుతు
వెలగనివ్వండీ! జ్వాలల్
వెలగనివ్వండీ!

మెరిసిపోతూ దృఢం అవుతూ
ఫోనిక్సు పక్షులై కొత్తదౌతూ
కొత్త భావాల్ కొత్త రుచులూ
కొత్త జీవం పోసుకుంటూ
పాత సత్యం బయట పడతది!
కొత్త లోకం పుట్టే వస్తది!

వెలగనివ్వండోయ్! జ్వాలల్
యెగర నివ్వండోయ్!

అడవి బాపిరాజు
1895-1952

టి. రాధా వసంత. C/o టి. శేషగిరిరావు.
H/o భోగవిల్లి సూర్యనారాయణగారు, రాగూర్ వీధి, రామచంద్రరావు పేట,
తాడేపల్లి గూడెం, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా *534 102.*

ఈ శ్మశాన భూమి ఖండము.

ఈ శ్మశాన భూమి ఖండ మీ కాలిన పిసెల
కాలము వచ్చిన్నిల కాల్చి జ్వలించిన బూడి ప్రాణ
జీవన బాధా పీడలు పోయిన విశ్రామ కాల
పోరవని బహాంత కాల నిర్వాణమున్నదని వార్త.
ఈ వసంత వేళ నెడి నెమ్మో విప్పుల మంటలు
కోసి కోసి మెద మెద లో మెదలు కాల్చి కెలకమ్ముల
వళ్లు కాటి పండించిన తెన్నె పూవుల పంటలు,
చిందించిన దల్లినాలో సురభి శవ ధూమ వాసనలు.
అవ్వని పెంకిటిలో నవలోకము తెల్ల చొక్కి
నటిక నెలపై శ్యామల కోమల కాంక్షము వపడు
నగ్గు తైన ప్రాణులు వదల వావేషములను కాల్చి
వదలి వచ్చి నిశ్చితము! వృద్ధ్యాపధాన నిడిచి.
ఏ యుకాంతి నర్తకి యూ శింగారము లానిందించినా?
ఏప్పు కాలా లోకకళ్ళ తో యూమని పులకించినా?

ఏ త్రోవల పయనించెదవు

ఏ త్రోవల పయనించెదవే నిశ్చల శయ్యలపై
పయనించెద వే మెల బాటలలో ప్రియా వాసము?
ఏ వేళా ఏ పన్నగ సమూహము నీ నివాసము?

హొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఈ శ్మశాన భూమి ఖండము

ఈ శ్మశాన భూమి ఖండమీ కాలిన నీలి నేల
కాలము కన్నీళ్ళు కార్చి క్షాళించిన బూది ప్రోవు
జీవన బాధావీధులు చేరిన విశ్రామశాల
నీరవ నిబిడాంధకార నిర్వాణమ్మునకు తావు.

ఈ వసంత వేళనేడిదేమో చివురుల మంటలు
రేపి రేపి యెద యెదలో మేలుకొల్పి కలరవములు
వల్లకాటి పండించిన వెన్నో పూవుల పంటలు,
చిందించిన దల్లవివో సురభిళ మధురాసవములు.

అవ్వాలి పెంజీకటిలో నవరోధము లెల్ల చీల్చి
కటిక నేలపై శ్యామల కోమల రాంకవము మడిచి
దగ్ధులైన ప్రాణులు తరులతా వేషములను దాల్చి
తరలి వచ్చి నిల్చిరేమొ! మృత్యు రాజధాని విడిచి.
ఏ యశాంతి నర్తకి యీ సింగారము లొలికించెనొ?
ఏ పురాణ శోకరేఖ లీ యామని పులకించెనొ?

* * *

ఏ త్రోవల పయనించెదవు

ఏ త్రోవల పయనించెదవే నిశీధ శయ్యలపై
శయనించెద? వే యెల దోటలలో నీ యావాసము?
ఏ కరాళ పన్నగీ సమూహము నీ నా వాసము?

ఏకు కాషాంలంబితమై మూగు వెలుగు టుయ్యలపై
చంచలించు నీరూపము, పరిమళము లంతరించు
నీ విలోల మందహాస సౌదామిని యొక్కసారి
నా యుంచస్వప్నములందు వెల్లువయ్యె వరదవారి
ప్రసన్నాంతర సౌహార్దమో నాలోన మెరయించు.
మఱి నేనొకవేళ ముక్తకేశవై రీతావిశాల
వేగ నీవికలదరగ విక్రమించి విలపించుచు
విషమవేష ధారిణివై జ్వాలామాలికలు తేల
భూనభోంతరాళమ్ముల కొంతరింప విహరించుచు
నా జీవన పాశములు పెల్లు వెల్లి విరిసెనేమొ?
నాకధునా బలదమాల బిడ్డవానలు కురిసెనేమొ?

వచ్చె ధారా నెత్త ప్రేమ
పండె ధారా నేత్త పంట
కనిపైన కృష్ణ లేక
నాదికేల తరుపుదంట?

ఏమునర్మి నేటి కన్య
రేపటి వివాహ మెరుగద
అందువల్ల కొన్నాళ్ళపుడు
అల్పసంఖ్యపై మరుగద

అబ్బూరి రామకృష్ణారావు

తరుశాఖాలంబితమై తూగు వెలుగు టుయ్యలపై
వంచలించు నీ రూపము, పరిమళములు కదంబించు
నీ విలోల మందహాస సౌదామని యొక్కసారి
నా యంతస్సీమలందు వెల్లువయై వరదవారి
ఏ జన్మాంతర సౌహృదమో నాలో మేళవించు.

మఱి వేఱొకవేళ ముక్తకేశివై దిశావిశాల

వీధీ వేదికల దరగ విక్రమించి విలపింతువు
విషమ వేషధారిణివై జ్వాలా మాలికలు వ్రేల
భూ నభోంతరాళమ్ములు కొందలింప విహరింతువు
నా జీవన పాతాళము పెల్లు వెల్లి విరిసెనేమొ?
నాకధునీ జలదమాల జడివానలు కురిసెనేమొ?

* * *

వచ్చేదాక మెత్తపైరు
పండేదాక మెత్తపంట

దీనిపైని శ్రద్ధ లేక
దానికేల కడుపు మంట?

ఏమన్నా నేటి కన్న
రేపటి విలువే యెక్కువ

అందువల్ల కానోపును
అల్పసంఖ్యపై మక్కువ

అబ్బూరి రామకృష్ణారావు
1896-1978

C/o అబ్బూరి వరద రాజేశ్వరరావు. బి4, యఫ్4,
బాగ్‌లింగంపల్లి బ్లాక్స్, హైదరాబాదు 500 044.

అంధ సంగీతం (త్రిపుటం)

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అశ్రు జపమాల

తెరచినాము తలుపు
పరిచినాము పానుపు
త్వరగా రాలేవా, నా
కొరత కని ఈ కృష్ణ రజని
తెరచి-

మరి చుక్కలు లెక్కించుచు
జరపలేను రాతిరి!
మరి దిక్కులు పరికించుచు
మననేరను వేసరి!

త్వర త్వరగా రాలేవా-

[illegible]

[illegible] ([illegible]) తలుపు
[illegible]
[illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] - [illegible] -

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible],
[illegible]
([illegible])

కృష్ణశాస్త్రి

ఇక వాకిలి మూయను
        ఎవరి నింక రానీయను
ఒకరే నా కింక అతిథి
        ఒకరికె నా యింట వసతి!

        త్వర త్వరగా రాలేవా-

దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణశాస్త్రి
1897 - 1980

C/o బుజ్జాయి. 9, జగదాంబాళ్ స్ట్రీట్,

త్యాగరాయనగర్, మద్రాసు 600 017.

తేనెటీగ

చినుకు చినుకుగ చేర్చి పెట్టిన
తేనెపట్టుల కొల్లగొట్టే
కొండరాజుల దండుపై బడి
కుట్టి తేలవా!
చేను చేనూ చెట్టు చెట్టూ
మొగ్గ మొగ్గా పువ్వు పువ్వూ
తిరిగి కూర్చిన తేనె సెరలను
దొరలు సేవ కురా!
కూడు తేనే గ్రుడ్డినైనే
నోరు కట్టుకు కూరుచుంటే
తేనెలన్ని త్రాగ వీరల
కెవరు చెప్పాలి!

మీట బన్నా కోటు బన్నా
దొంగసాస్యబు దొరలకిష్టము
కష్టజీవుల కడుపు కొట్టే
బ్రతుకు వాదిది స్పష్టము
కొడాలి ఆంజనేయులు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

తేనెటీగ

చినుకు చినుకుగ చేర్చి పెట్టిన
తేనెపట్టుల కొల్లగొట్టే
కొండరాజుల దండు పైబడి
కుట్టితే తప్పా!

చేను చేనూ చెట్టు చెట్టూ
మొగ్గ మొగ్గా పువ్వు పువ్వూ
తిరిగి కూర్చిన తేనెపెరలకు
దొరలు సోమరులా!

కూడులేనీ గ్రుడ్లకై, నే
నోరు కట్టుకు కూరుచుంటే
తేనెలన్నీ త్రాగ వీరల
కెవరు చెప్పారో !

కోటలున్నా కోటులున్నా
దొంగసొత్తులు దొరల కిష్టము
కష్టజీవుల కడుపు కొట్టే
బ్రతుకు వారిది స్పష్టము.

కొడాలి ఆంజనేయులు
1897-1982

C/o కోదాటి నారాయణరావు, గాంధీజ్ఞాన్‌మందిర్, కోఠి, హైదరాబాద్.

జననియు జన్మభూమియును స్వర్గము కన్న గరీయసు లనిన వై
జననికి మున్న కాంక్షించిన విశాల తరంగిత మన్యమోత్థ సం
జనిత సమర్ధవాగ్ఝరుల ... సన్మణి మాలలు మాల్యగీతముల్
విమల మహాంధ్ర కావ్యపదవి కరుణాంగన ~~...~~
వాగ్విపంచమున్.

~~పుట్టిన దినమున గ్రామమున్న ... పాడివె నేను~~
~~వదలగా నిర్వేదముల ప్రాణము పొందు~~
~~వదల వదిన్నను ... ~~
~~లేలు పుట్టిన నా గుండె లాగ నిండి.~~

~~[illegible]~~

~~ఇతర పట్టణముల నేను ప్రవాసినై~~
~~మంచి మంచి వైన నేను మంచివైన~~
కన్నతల్లి పాడిన యున్నది కన్న నా ...
ఒంటి వెంపుడు పట్టించు లేదు

కన్నతల్లి

'తమ తమ జన్మదేశముల ... తెలుగు ...
తమలకు' ~~...~~
... కావ్యము ...
... మధుర ...
... .

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

జన్మభూమి

చం. జననియు జన్మభూమియును స్వర్గముకన్న గరీయమైన వై
జననికి మున్ను గూర్చితి విషాద తరంగిత మన్మనోబ్ధి సం
జనిత సముద్గతాశ్రుకణ సన్మణిమాలలు 'మాతృగీతముల్'
వినుత మహాంధ్రకావ్యపదవీ కరుణారస వాక్ప్రపంచముల్.

తే.గీ. పుట్టి పెరిగిన గ్రామమ్ము పొదలె నేను
వదలగా నిర్వదేడుల ప్రాయమందు
వదల దది నన్ను తన్ని తృభావనాతి
లోలుపుడనైన నా గుండెలోన నిండి.

ఆ.వె. ఇతర జనపదముల నేను ప్రవాసినై
మఱచియైన మేను మఱచియైన
కన్నతల్లి పొదిలె యున్న దిక్కున కాళు
లుంచి యెపుడు పవ్వళించలేదు.

కం. నీ పొదిలె నీకు గొప్పై
మా పుట్టిన యూళ్ళు గొప్ప మాకై యేలా
యీ పగిది కావ్యరచనా
వ్యాపారము విశ్వశుభము లమరునె దీనన్.

ఆ.వె. అందురేమొ వాఙ్మయబ్రహ్మ లెవ్వరైన
సర్వభారతీయ సంస్కృతి ప్ర
తీక లీ పవిత్రదేశమ్ములోని గ్రా
మమ్ములెల్ల నొక్క మ్రానిపండ్లు.

నీ పాదితె [illegible] కవి గాత్రి

మాం పుట్టిన యూంర్లు గాత్ర మాంకు [illegible] కై వెలుంగు

యూం పేరిటి కాంవ్య రచనా

వ్యాపారము [illegible] విశ్వ సుభములం [illegible] నట్.

అం దుర్గమ్యు వాం [illegible] పుణ్యతి [illegible]

[illegible]

సర్వ భారతీయుల సంస్తుతిగ్రు

లకేక శ్రీ [illegible] లూని [illegible] (గ్రా)

[illegible]

మమ్ముగ్ర వెల్ల నే కర్త ప్రగా వి పంచ్చు

ఈక్కటి మనురాజు [illegible] సమ

[illegible] కృతి కొంకార వర్ణహారి ప్రసన్న [illegible]

రాణకలువ మహోదయముగ

నా కీర్తిలత వంశవర్ణన మెల్ల నరించుచున్.

నాయని సుబ్బారావు

చం. 'తమతమ జన్మదేశముల తద్దయు రమ్యము లెల్లప్రాణి జా
తములకు' నంచు బృందకుపదల్ చదివింపడె రౌహిణేయు డి
య్యమలిన కావ్యముం జదువు నార్యుల డెందము లాత్మజ
న్మభూ
మిమధురభావసంస్మృతి రమించిన జాలు కృతార్థజన్ముడన్.

కం. ఈ కృతి మనురాజ సమ
గ్రాకృతి కోంకారవర్ణహారి పురస్కా
ర్యాకల్ప మహోదయముగ
నా కీర్తిత వంశవర్ణన మ్మొనరింతున్.

నాయని సుబ్బారావు
1899-1978

C/o డా. నాయని కృష్ణకుమారి. నాగార్జుననగర్, *898/2*,
హైదరాబాదు *500 873.* అమీర్‌పేట,

ఎ|కంఠ|క్షు

కోటి వెలలాగా, |గంగానది
కేవలలాగా, |రామకోటి కోమలలాగా |లేక,
దేవాని మొదంద | కరుణాతు
నా పాలం| బతని యెరంద |పారి|వసి యుంటున్

మన| కాంక్ష తప్పవము|ప్రాణావము,
లనువుసుమా| భారతీయ ధర్మము,|పరంవ
స్మనుజాభ్యుదయము|ప్రవణాత
యునుజా!|వినుపట్టికవాపై|దిటు|వాం సగ్గున.

చిల్లిగవ్వ వేసి,|సిరిమీంద|రుచావేని

మనముజు| మొకట వలయము|మంత్రి పీఠి,
ఉతండు|తాండటుకొర మె తపకుతాన్|ప్రతి
జకు|బుద్ధి వస్తూ|ప్రగతి|పాంచు

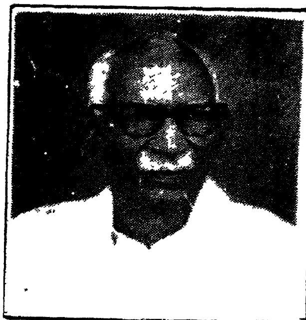
కులమువారి కెక్కడ|దిల పుండ్లు|కే డిగించి
కూడు పెట్టు మంత్రి| కొం|డెవండు
బడవికొటు ఉకొం|బుట్టినది|కుల యత్నా
లంత్ర|మరయుమా|స్వతంత్ర బుద్ధి

నినుగ|కె ట్టిచెట్టు|వొచ్చ|న|బసిపోని
వయట్టరాదు|కెన్నిగా ట్టరాదు
విలువ|పొస్తంగాక|విలయంబు|యముడుగాక
విత్తనాల సంచి|విప్పరాదు

PTO

[illegible signature]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఎక్కట్లు

కోవెలలో గంగానది
రేవులలో రామకోటి రేఖలలో లేఁ;
దేవానియెడఁద కరుణకు
నావాలం బతనియంద హరి వసియించున్.

మనకాంధ్రత్వము ప్రాణము,
తనువుసుమీ భారతీయ ధర్మము,యావ
న్మనుజాభ్యుదయ ప్రవణత
యనుజా! విను వజ్రకవచమై చెటఁవొసగున్.

చిల్లిగవ్వలేని, సిరిమీద రుచిలేని
మనుజుఁ డెక్కవలయు మంత్రిపీఠి,
అతఁడు తోఁటకూరమెతుకుతో బ్రతికెనా
ప్రజకు బుద్ధివచ్చుఁబ్రగతి హెచ్చు.

కులమువారికెల్లఁదలపుండ్లు కడిగించి
కూడుపెట్టుమంత్రి కాఁడెవండు
బదవికొరకుఁబుట్టినది కులతత్వ మీ
తంత్ర మరయుమా స్వతంత్రబుద్ధి.

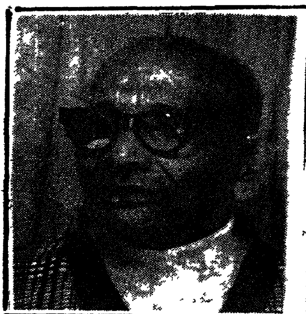
వసుధ కెట్టి చెట్టువచ్చినఁ బసివాని
ముట్టరాదు రెచ్చఁగొట్టరాదు
విలువ హెచ్చుఁగాక విలయంబ యగుఁగాక
విత్తనాలసంచి విప్పరాదు.

తుమ్మల సీతారామమూర్తి
1901 - 1990

C/o తుమ్మల శ్రీనివాస మూర్తి. విద్యానగర్,
నిడుబ్రోలు, గుంటూరు జిల్లా *522 123.*

తీవ్రీ వడగాని వయస్సు
తెలిసీ తెలియని మనస్సు
విరిసీ విరియని వయస్సు
అల మంత్రగాడు పాలించని
భక్తి మధువు మత్తులు
నేను తన్మత్వం బంగారంతల
నా దేశం నా వాడా
మా ఊళ్ళు పట్టణాల
పాలాట వెల యూళ్ళు
ప్రజ్వలింగారం
రాయలసీమ
రతనాల సీమ
పచ్చ పైరు నాది
ఇంటింటా తెలుగు మగువ

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నేను కన్న కల

ఎదిగీ ఎదగని వయస్సు
తెలిసీ తెలియని మనస్సు
విరిసీ విరియని ఉషస్సులో

అల మంత్రగాడు తాగించిన
దేశభక్తి మధువు మత్తులో
నేను కన్న కల బంగారంవల

హరివిల్లులా
అరోరా బోర్‌యాస్ లా
గారడీ గంధర్వ నగరం లా
రంగురంగుల కల
రతనాల కల

భారతం నా దేశం జాంబూనదం
నా దేశం నావాడా
వూళ్ళూ ఏళ్ళూ
పొలాలు పూలతోపులు
పచ్చని బంగారం
రాయీ రప్పా రతనాలు

నా వూరూ నావాడా
నా ఇల్లూ నా వాళ్ళూ
పచ్చని బంగారం

[illegible]

రాయీ రప్పా
కొండా కోనా
రంగుల రతనాలు
వజ్ర వైఢూర్యాలు

ఇంటింటా కామధేనువు
మునివాకిట కల్ప వృక్షాలు
అద్దాల మేడలు
హంసల దేవిడీలు
ముత్యాల ముగ్గులు
పచ్చల తోరణాలు

వీధివీధి విమానాలు
రెక్కల పైలు బళ్ళు
బోయీలుండని పల్లకీ
చక్రాలుండని సైకిళ్ళు

ఎంతమంచి కల
కలకాని కల
కలలో కల
భారతమంతా ఒక్కటే కుటుంబం
ఒకటే కులం ఒకటే మతం
ఒకటే మాట ఒకటే పాట

సమభావం !
సమసమాజం !

రాజులేదు పేదలేదు
బందె బానిసలూ లేరు
చీకూ చింతలూ లేవు

అంతా వెన్నెల హాయి
అంతా తేనెల్ల తీపి

గంగలో గోదారి
సింధులో కావేరి
మంచుకొండల మీద
మావూరి రహదారి

3

[illegible]

ఆవేగం ఆవేశం

ఆరాటం పోరాటం

[illegible]

[illegible]

ఏది?

ఎంత మంచికల
కలకానికల
కలలోని కల

స్వేచ్ఛ స్వేచ్ఛ అంతా స్వేచ్ఛ
స్వేచ్ఛా రాజ్యం
స్వరాజ్యం

స్వరాజ్యం నా జన్మహక్కు

జన్మహక్కు కోసం
ఆ బంగారం కలకోసం
ఆవేగం ఆవేశం
ఆరాటం పోరాటం
పాతికేళ్ళ పోరాటం

అగ్గిలోకి వురకడం
అరదండా లందడం
లాఠీ రుచి చూడడం

జైళ్ళలో మగ్గడం
గుళ్ళకి గుండెలడ్డడం
ఉరికంబా లెక్కడం
వుసురులు బలిపెట్టడం!

రాలేదా వచ్చిందట
వచ్చింది స్వరాజ్యం.

వుడిసెళ్ళతో చెమటూడ్చి
దోసిళ్ళతో నెత్తురు పోసి
పండించిన పసిడిపంట
ఏదీ?

ఏదీ నా బంగారం కల?
సారే జహాఁసే అచ్ఛా
హిందుస్తాఁ హమారా!
ఏదీ?

[illegible]

ఇదేమిటి?
కోళ్ళు గోకిన పెండకుప్ప
కుక్కలు పీకిన విస్తరి

ఇదేమిటీ చీకటి జలగది
గాదికింది పందికొక్కులు
హద్దులేని బొద్దింకలు

లూటీలు ఖూనీలు కుత్తుకల కోతలు

ఆరుబైట ఘోరాలు
నడిబజారు నేరాలు
నట్టింట్లో కన్నీళ్ళు.

కంచెలు చేలు మేస్తున్నాయి
చేలు కంచెలు మోస్తున్నాయి.

తనని తాను తినేస్తున్నాడు మనిషి
తనని తానే నమిలివేస్తున్నది సంఘం.
ఎనుపోతులు బలిసి బలిసి
ఏనుగు లవుతున్నాయి
పీనుగు బక్కలు మరింత
పీనుగు లవుతున్నాయి

మేడమీద మేడలెక్కి
మీదికి పోతున్నాయి
గుడిసెలు కుంగి కుంగి
కూలిపోతున్నాయి

చీకటిలో చీకటి
వల్లకాటిలో దివిటీ
కలకాదు కళ్ళముందు
కనిపిస్తున్న కటిక నిజం

5 —

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] కనిపించదు!

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

డా. సుప్రసన్నాచార్యులు

దుందుభి ఆగష్టు పది హేను
కవిమనుగడలో
కడపటి దుందుభి
తొలి దుందుభి
కలల దుందుభి

అది - అది హరివిల్లా?
కాదుకాదు అగ్నితోరణం
మబ్బుల్లో వురుము తోంది
వీగ వీరణం!

పురిపండా అప్పలస్వామి
1904 - 1982

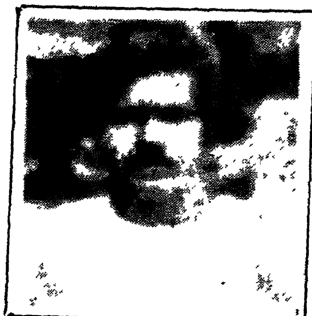
C/o డా. ఇక్బాల్, హిందీ డిపార్టుమెంటు,
ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం, విశాఖపట్నం.

భక్తి సింగు గానము

శ్రీ వరు న న్న గ రున
ఆ ది శం క రు ని
మా స్త్ర యము గ మున్న ని
చల్లని రా త్రి
న ల్లని జం గా
నా య క ~~పా~~ పా డిం ది.

పి న్న క్ష గా యు యు గా ని
వె న్నె ల మి ల త గా ని
పౌ నె పౌ ర్ణ
వా త చి
త ద న రు తూ పూ ల రా గం
చిం దు యు ద్రా క్షై
ను క్షై ల మూ ప్పు యు కేసా రా
సం ఖ ళ న
వసం ఓ రా త్రి యు ది
~~[illegible]~~/ చ ఉత్సవ నిత్య నా నా ఉత్సవ న
త్రి వు వం యు సా ము పు లం తా
శ్రీ వం యు నా ప రూ స సంప్రాయ

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

భగత్ సింగు శాపము

హిమవన్నగమున
ఆది శంకరుని
హస్త యుగమ్మున
చల్లని రాత్రి
నల్లని జండా
నాలుక జాపింది.

వెన్నెల పీలికగాని
సన్నని గాలులుగాని
లేనే లేవు

చీకటి
కదన కుతూహల రాగం
చిందులు ద్రొక్క
చుక్కల చూపులుకూడ
మరిగిన
మొండి రాత్రి అది

క్రతువంటూ
పశువంటూ
నిను బలియిచ్చిన
ఋషులంతా పటాపంచలైనారు

నాగరి మున్నన
నిరాకరణ సూత్రం
నైజ
నియమ స్ఖలితోన్మాదా!
నా తంత్రీ!

*
నా చితికి
నే చితికి
నా ఖ్యాతి తిరస్కారం
[illegible]
కత్తుల్లో కాయుక పోగలు
ముష్టి సుస్కారం సం
గుండెల్లో
కుత కుత ఆరితే
చాలా!

శ్రీరంగం నారాయణబాబు

నీ గళమ్మున
నిరాకరణ సూత్రం
వైచి
నిలువున ఉరితీశారా
నా తండ్రీ!

నాటికి
నేటికి
భారత భూమి పాడి యావునకు
కళ్ళల్లో కాటుకపొగలు

బుట్టను భూకంపం
గుండెల్లో
కుతకుత ఉడికే
లావా!

శ్రీరంగం నారాయణ బాబు
1905 - 1972

C/o 1. శివప్రకాశ మొదలివీధి, మద్రాసు- 17.

శ్రీ:

ఆవసాన హంసలాగ మెఱుపులు తేలినా
పమ్ముల వీడ పాయువముల వన్నె మెలగినా
ఆపరాని ఆవేశం. ముడిలో
అంతులేని ఆనందం.

ఊహలే ఉయ్యాలగా ఊగించే వయ్యారినా
వలలో చిక్కిన వేళ తనువులు మురిసేనా — "

మనసేలుగల వయ్యారి మనసంత ఆసక్తైన
[illegible] చిక్కిన వేళ వలపన్నైన - "

[illegible]
[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వయసు ఊయల

ఆకసాన హంసలాగ మొయిలు కదలినా
కనుల నీడ వాలుకనుల కన్నె మెలగినా

ఆపరాని ఆవేశం మదిలో
అంతులేని ఆనందం.

ఊహాలే ఉయాలగా ఊగించే వయసు నా
కలలో జీవితమే కనులముందు నిజమైనా—

మనసీయగల వయారీ మనసార తనదైన
తీయని వేదనతో జీవితమే కవనమైన—

తీవెను పూసిన పూవూ - ఏ దేవుని పూజలకో
తన ప్రేమమె దైవము కాదా - కథలు మారినా కలలు మారున?

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి
1905-1965

C/o శాస్త్రి. ఎన్. మల్లాది. 101, 3RT, విజయనగర్ కాలనీ,
హైదరాబాదు 500 028

RAGHAVAIAH CHOWDARY, LYRICIST

Phone 443926
10 NORTH GIRIAPPA ROAD,
T NAGAR, MADRAS 600017

తెలుగు కైతల నిగ్గు విరిసి శ్రీనాథుండు
కీర్తి వెన్నెలలు పంచిపెట్టినా గాని
తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వ దీప్తి వేమనయుండు
యింటింట బారలేయించినా గాని
తెలుగు పౌరుషము సంధించి రాయలుండు
విజయ ధ్వజమ్ము స్థాపించినా గాని
తెలుగు నెత్తుట కాల్వ త్రెంచి బాలుండు
వీధి వీధులను త్రిప్పించినా గాని
తెలుగు దేశాభిమానమ్ము తావరింప
—ఆంధ్రనాయకులారా'' రుద్రమ్మదేవి,
మహారాష్ట్ర బలమ్ములనెటు మట్టుమాపినదియొ.
అదియె నా జన్మభూమి యా ఆంధ్రభూమి,,

రాఘవయ్య
14-2-1978

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఆంధ్రభూమి

తెలుగుకైతల నిగ్గు దూసి శ్రీనాథుండు
పేర్మి నెచ్చట బంచి పెట్టినాడొ
తెలుగు విజ్ఞానమ్ము దెచ్చి వేమన యెందు
యింటింట బారవేయించినాడొ
తెలుగు పౌరుషము సంధించి రాయండెందు
విజయ ధ్వజమ్ము స్థాపించినాడొ
తెలుగు నెత్తురు కాల్వ్రదించి బాలుండెందు
వీధి వీధులను ద్రిప్పించినాడొ
తెలుగు దేశాభిమానమ్ము తీవరింప
ఆంధ్ర నాయకురాలు "రుద్రమ్మదేవి,
మూర్తుర బలమ్ము నెట మచ్చుమాపినదియొ
అదియె నాజన్మభూమి యీ ఆంధ్ర భూమి".

కొసరాజు
1905-1986

C/o కొసరాజు భానుప్రకాశ్,
ఉదయం థియేటర్ ఎదురు ఫ్లాట్స్, మద్రాసు.

అడియాస

ఓ యాత్రి
ఓ తెలిమబ్బు మేనా! ఏ [illegible] పోవ:
[illegible]
కనకాల కలం [illegible] కనుమూసి [illegible]
నీ మువ్వరాజులెన్నో [illegible]
చెదరవా?

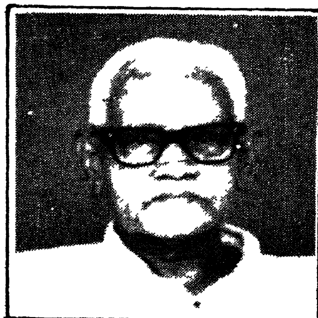
నేనేమి: [illegible] గానమ్ము దేవి
వేదురుం [illegible] గాని వినాదరెంత నీకు:
చెదరు నిట్టూర్పుల పదములు మెత్తగా
అడియాసలెందు నే నలయుచు వేగాను!

జలధి [illegible]
అలల మీద క్రీడ బాల కెంతం [illegible]
అని ఎంచి సాగిపోయిన [illegible]
మనసు నీరసులై కనని వేచితిని —

తెరిరు టాకుల నిద్ర మేలుకున మున్నె
లావిపాడు [illegible] తో వలపులెన్నొ
అలరుం [illegible] వెల్లువలై తేలు మెరి
అడవి కొమ్మలలోనె ఉడిగి [illegible] తిని.

అలలు [illegible] తేలి [illegible]
[illegible]
పంచునా నిట్టూర్పులు [illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అడియాస

ఓ యాణి ముత్తెమా! ఓ కన్నెపూవ!
కడలి నీ పుట్టిల్లొ? కాన నీ నెలవొ?
కనకాలు కురియించి కను మెరపించు
నే మహారాజులనే వరించెదవొ?

నేనేమి, నా పేద గాన మ్మదేమి?
వెదురుంబొదల గాలి సొద లెంత నీకు?
చెదరు నిట్టూర్పుల పదము మెచ్చెదవొ,
అడియాస లందు నే నలయుటే కాని!

* *

మున్నీటి నురుగుల ముందు సాగిల్లి
ఎన్నెన్ని తలపులో విన్నవించుకొని
అల ముత్తియపు కన్నె కందింప గోరి,
మనసు నీరగు రీతి గనలి వేచితిని!

తలిరుటాకుల నిద్ర మేలుకువ మున్న
తొలిపొద్దు రేకుతో వలపుల నెన్నొ
అలరుం జెలికి దెల్పుమని కేలు మొగ్గి,
అడవి హద్దులలోనె బడలి తాళితిని!

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

వెలుగునీ కనులనా తెలివి [illegible]
[illegible]

[illegible]
నా ధనివిచ్చు రారాజనిచయమ్ములెల్ల!

బంగారు మందిర ప్రాంగణమ్ములందె
ఆ యమూల్య సుమంపు టంతరంగమ్ము
అలరి జీవించునో? అదియె మెయి కాని
లోకమెర్గుంగును ఆ కన్నె దొరతు!

నాకు [illegible] నిదుర చేరవెన్న
చీకటి బాటలగా చందువెన్నెలలె
నా కాంచన ధన వన్నెల: కన్నెల్లవలచు
మెరుగువే మోహించు విరి బాలికేదు!

తరియు మత్తిల్లు [illegible]! ఓ లలు [illegible]!
అతిశయ సుకుమారి! [illegible] సుందరియు!
నా నిత్యగీత [illegible]
నేను [illegible] ఆమెను [illegible]

23.9.'29
71, Luz Rd
Madras

[illegible]

తులలేని కళలీను తెలి మౌక్తికమ్ము
ఎంచునా, నైరాశ్య చంచలమ్మౌచు
దూరదూరాననే తారు నా ప్రేమ? -
నిధు లిచ్చు రాజరాజ్ఞోకరంబు లుండ!

స్వర్ణమందిర సుఖ ప్రాంగణమ్ములనె
ఆ యమూల్య సుమంపు టంతరంగమ్ము

అలరి జీవించునో, అదియే మొకాని,
లోక మ్మెరుంగును, ఆకన్నె యెరుగు!

* *

నాకు హర్మ్యము పేద యాకుటీరమ్మొ,
చీకటిచాయలో జిందు వెన్నెలయె
నా కాంచనధనమ్ము; నన్నెట్లు వలచు
మెరుగులే మోహించు విరిబోణి నేడు?

ఆణిముత్తెపు కన్నె, అలరు ముద్దియయె,
[illegible]లిత సుకుమారి, అమర సుందరియె,
నా నిత్య గీత దీనాలాపముల
నేమొ యెన్నడో యామెయే వరించునోకో?

మల్లవరపు విశ్వేశ్వర రావు
1906 - 1986

C/o శ్రీమతి విజయలక్ష్మి. *5-1-686*, అమృతనగర్ కాలనీ,
హైదరాబాద్ *500 195.*

Memoranda

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నార్ల వారిమాట

అంధ యుగమునందు అవతరించెనుగాన
మౌఢ్యమునకు మతముమారు పేరు
మతము బ్రతికి యుండ మౌఢ్యము చచ్చునా?
వాస్తవమ్ము నార్లవారి మాట.

వేలయేండ్లనాడె వేదాంతులనువారు
చంపి వేసినారు జాతి మెదడు
మెదడు లేని జాతి పొదలలోజిక్కురా!
వాస్తవమ్ము నార్లవారి మాట.

బుఱ్ఱలూగుచుండ బట్టె గొంతులతోడ
ఏమికీడు తొలగొ? ఏమి శుభములబ్బు?
వాస్తవమ్ము నార్లవారి మాట.

ఆపివేయకున్న యాగాలు యజ్ఞాలు
ధరణి సురుని తన్ని తరమకున్న
ఇండియా బ్రతుకులు బండరేవుల బట్టు
వాస్తవమ్ము నార్లవారి మాట.

నార్ల వెంకటేశ్వర రావు
1908 - 1985

C/o శ్రీమతి నార్ల సులోచన. 8-2-540, రోడ్ నెం. 7,
బంజారాహిల్స్, హైదరాబాద్ 500 034.

[illegible] [illegible]

[illegible] Moods.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

([illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

తాటాకు బొమ్మలాట

తాటాకు బొమ్మరింట
దాగున్న సూరీడా -

ఆరని కంటి నీరే
ఏరయి పారే వేళా
ఊగని ఉయ్యాలగా - నా
ఒడిలో నిదరపోరా||

తాటాకు బొమ్మరింట
దాగున్న సూరీడా
నా చిట్టి సూరీడా

జోలపాడె కన్నీరే ఈ
లోకాలె చీకటాయె - ఆ
ఎండమావి అలగా జనం

గాయపడ్డ మా మనసే
ఆరని కొరివాయె
తూలిపడ్డ ప్రజలకే
కూడు నీడ కరువాయె

[illegible]

బీడువడ్డ నేల మీద
వాన చినుకు పడదాయె॥

అమ్మ చేతి మందారం నా
అందమైన బంగారం

చెందామరం చేరువైన
ముచ్చటైన మూలధనం.
నీరులేని మేఘం వచ్చి
నెత్తురే చిందెనురా!
అన్నంలేని బానవిండా
కన్నీరే పొంగెనురా!

శ్రీ శ్రీ
1910-1983

C/o సరోజా శ్రీశ్రీ. *1*, సౌత్ బాంక్ స్ట్రీట్,
మండవల్లి, మద్రాసు *600 028.*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నీతి మంజరి

ఎదురేచినఁ దుది మందుట
పదపడి శమియించుచుంట పరిపాటి కదా?
అది యిది యనక పసందుగ
నొదిగిన గూడుడికి నట్టులుదుకి శమించున్

ఏ కాసు వీస మేనియుఁ
చేకొని సంతృప్తి జెందజెల్లును సిరిరా
మోకాలు నడ్డువారికి
వాకొన శక్యంబు గాని వ్యసనము తుదకున్.

ముంగిట గోధనమున్నను
బంగారము భార్య మెడను భాసిలుచున్నన్
చెంగట గల్పక మేలని
పొంగడెయర చేత లక్షబుల్టైనటుంచున్

లంచంబు మేయు నావల
మంచంబెత్తికొని రుచులు మరిగినవారే
కంచకఁ గొంపలు దీతురు
పంచకు జేరకుము వారు బంధువులైనన్.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

విమలుండగు మిత్రునితో
సమయజ్ఞుండైన యట్టి సద్భృత్యునితో
సుమతియగు భార్యతోడను
తమ కష్టము చెప్పికొన్న దైన్యము తొలగున్

ఏటుకూరి వెంకట నర్సయ్య
1911-1949

C/o వై. రవీంద్రనాథ్, 44-బి, స్కైలార్క్ ఎపార్ట్‌మెంట్స్, బషీర్‌బాగ్,
హైదరాబాద్ - *500 020.*

ఎప్పుడు వసంతం?

౧

గొంతు సవరించుకొని| కోయిలమ్మ పల్లవెత్తి
పలుకులు గాని| పిలుపు|పాట రాదు,
గుండె కోన|కదలు|కోరల ఉసురుగా|
కంఠమెత్తి|ది యుగాది వేళ!

౨

చైత్ర కొమ్మపైన|నా దారి |ఆగసన
విసర| పాట|వెన్న|విరసపు వేదనా!
విరులు,|చిరునవ్వు | వన్నె|విరసపైన|నా పాట
పాడే వేదనా? | ఏదో|ఎందు వేదనా?

3

పుష్ప మాసమంతా|పొంగి పొర్లు|నా పాట
నరాల గుండె కంటగా,|పాడవె |కలువలు;
చిగురు పాటల పూలతో| చివ|చుక్కల తల్లి|
మెల్లి మెల్లి|పుప్పొడి| చిగురు పాటవె!

౪

పచ్చి వెన్నెల్లో కొత్త బాటలు|పాడకు, బాటలు.
|పాడకు వికసించే
రెప్పల కన్నీటి పాట-|పుష్పించిన |కోవెల|కొప్పు చిగురు
పచ్చిన వెన్నెలలో లేచిన పైన|ఎర్రమానవ|కన్నె
నిప్పు|సప్త వైకసాలి|నాదం|సరసరాగాల|కోయిలమ్మ

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఎప్పుడు వసంతం?

1

గొంతు గుబురులోన కోయంచు పర్వెత్త
వలయుగాని పిలువ పాట రాదు;
గుండె కోన కదలు కోయిల తీయగా
కంఠమెత్త దీయుగాది వేళ!

2

కైత కొమ్మ పైని కాలూని ఖంగున
విసరి పాట లెన్ని వినపలేదు?
విరులు తరులు ఎన్ని వివశమై నా వెంట
పాడలేదు? తీవె లాడలేదు?

3

పుష్పమాసమందు పొంగెత్తు నా పాట
గిరుల గుండెకరిగె పొరలె ఝరులు;
శిశిర పాద హతికి చేవ చచ్చిన యట్టి
చెట్టు చెట్టు పూచి శిరసులూచె!

4

పచ్చి వెదుళ్ళ కొంబొదల పాయల చాయల వాయులీనమై
రెచ్చిన నాథు పాట చివురించిన తీవల పచ్చనీడలన్
వచ్చిన లేళ్ళజంట తమపై అరమూసిన కన్ను దోయిలో
నచ్చిన స్వర్గమైన యది నాడు సుపర్వుల నోరులూరగన్.

౫

ఎల్లో దీప వర్ణములు|చెన్ను|చెలగించు వారలు?
కొమ్మ కొమ్మకు|చెలరేగు గుబురులందు
కల్గి కారమ్ము కను|కను కొంపి పోక;
మాలలు కలుపాగ|చెన్ను|చిప్పలకు|పూచెలి!

౬

పదును పాయ|బూడిద వారు|గ్రుచ్చి దీప నిష్ఠ;
తోబు కొన్న వారు|పిడుగ వలె దె,
బాయిలు గాసు|లెప్పు|లుం లుంగులు పరమ.
పడవలు కలల|నేల|ప్రాలు గోలి.

౭

శ్రీ డి డిండ దరు|సాదు వెలుగు వాయి|చై
వెలు దీక్ష వైపు|నా|వక
స్పు డి?|మాసి నె!|సిద్ధ బాంధవ వడగా
పొంగాచ వైపు|పొంగు|నా

వాద వర్ణములో|వెలుగు లంపు, మహాగవ 2 నే?
సాధ్వీ వర్ణము|పెంపెక్కు|నే

సంధ్య మానసిక వైవాని? మహిమ|ల
స్వ వర్ణ వైప్య నే|నే లు చి నే?

౮

౨ కొ క పాల బల్లు|౨ క్కు|శి దాతలి
అంగుబు|మాట|మహాగ|తెన వాడు
మనసు వసివర్ణముల కే - మతి మంచి వాడవ
సాహస వైప్య|నేడు|మహానర్యంతు!

5

ఎన్ని దీపమ్ము లెన్ని వెల్గించినాను?
కొమ్మ కొమ్మకు మోదుగు గుబురులందు
కర్ణికారమ్ము నకు కనకాభిషేక
మలరు తలపాగ లెన్ని వేపలకు నిడితి!

6

పదును పాట బోయవాని గుండె పగిల్చె;
దోచుకొన్న వాని పీచమణచె;
చాటుగాను లచ్చి టాటోటు పరచిన
పదియు తలల నేల వ్రాలగొట్టె

7

ఊదీ ఊదదు నాదు వేణువిట శ్రే
యో దీక్షమై నా తప
స్సేదీ? మాసెనె? విశ్వబాంధవముగా
హేరాళమై సాగు నా
వాదమ్ముల్ మొదలంట మూగవడెనే?
స్వార్థమ్ము పెంపెక్కి నే
సాదామానిసి నైతినే? మహిమ ల
స్తమ్మయ్యెనే నేటికిన్?

8

ఒక తపాల బిళ్ల ఒక్క శిలాకృతి
యగుచు మారి మూగలైన వారు
మన మహాత్ములంత - మరి మాటలాడరు
స్థాణువయ్యె నేడు మానవుండు!

9

హృదయము శుష్కమై బ్రతుకు
నీడ్పుటయే పరమార్థమయ్యె - నీ
యదనున నింత నంత కర
వైనవి మానవతా సువాసనల్

౯

హృదయమును గృష్ణమై | పుడమును

నిక్కంబు జేసి | పరమార్థము విప్పిసి

జూదమాన | నింక నింక | కర

మైనని | నూనవవా. నవానవక |

మధుర విపంచి కారణలతి |

నంబులు, కొన్న రసానుభవతిని

కదలని పాట | గుండె ఇదమా |

క్రమ్మునై? | ప్రేమదనార్థ

భావమునన్.

౧౦

ఆమని వచ్చె - నేమని? వి

రించ లవ | మైకరపే | లడెనెనా

భావియుర మన్ను లాంటి. పెద

వ్రతి | వలె | నవ్వ కొండమున | లలా

క్రమలారి | గుండె | నవు

రించు | కుసుమాల | కౌగలింపు నై

లరి మనసులొంతి మాముద్దనము | వి

వంపడు | తీర్థ నిత్యమై

మధుర విపంచికారులకి
మంజుల కావ్య రసానుభూతికిన్
కదలని వాని గుండియను
క్రమ్మునె? ప్రేమ దయార్ద్ర భావముల్.

10

ఆమని వల్కె - నేమని? దు
రంతపు శైశిర వేళ యేగెనో
భూమిరుహమ్ములార! పెద
వుల్ విడి నవ్వుకొనుండహో, లత
శ్రీమతులార! గుండె చివు
రింప కుజమ్ముల కౌగలింపుడీ
ఈ మనుజుండు మాత్రము చ
లింపడు శుద్ధ శిలైకమూర్తియై

11

కనికరమ్మున కన్నుగవ నమృతాశ్రువుల్
పొరలి చెక్కిళ్ళపై దొరలు వరకు
కపటమ్ము లేని చక్కని పూలనవ్వుతో
పెదవులు రెండు పుష్పించు వరకు
భేదమింతయు లేని ప్రేమ మాధుర్యమ్ము
పరిపక్వమై గుండె పండువరకు
కులము గొప్పలు మాని గుణమె మిన్నయటంచు
నెరిగి బుద్ధియు పల్లవించు వరకు

౧౧

కేని కరవున్నదా | కన్న గనని మమ్ము వరదా

పొరవి|వెళ్ళి చూపె|థారలు వరదా-

కేపటం వున్న కేని|వక్త్రని|పూలకన్నుల్ తో

పెదవులు కెంపా-|పు స్మితంబు- వరదా-

శ్రీ దవింతు అమలకేని|పైన మాంధ- ర్మపున్న|

పరిపక్వ మైన|గాండె|పండ- వరదా-

కెలలమా గోవృలబు మాని|గాల వెం|విన్న అటుంటా-,

వెలిగి|ఋష్టి యమ|సల్ల వింటా-
వరదా-

బ్రతుకేలా|గకు మున్నై|నది నాకమునాకి

వల్లలాకు మన|లాక్కట్ట|అల్ల లాగ

వినరా మానిసి|నిబిడ|హేతువ్వంటా- వరదా-

|పంచవింటూనె?|మరకొ-|నిపండు వేషా?

ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

బ్రతుకులో గతముకై సతమతముగాక
ఎల్ల లోకము లొక్క టే యిల్లుగాగ
నిందు మానిసి నిలిచి కొల్వుండు వరకు
సంభవించునె? మనకు వసంతవేళ?

ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి
1911-1987

C/o శ్రీకాంత శర్మ. 59, ఎ-6/1-11, లైను ఒకటి,
RTC కాలనీ, విజయవాడ - 520 008.

Maha Kavi
KALAA PRAPOORNA (Andhra University)
D. Litt. (Kashi Vidyapeeth)
Padmashri **Dr. BOYI BHIMANNA**, Ex-MLC

Phone : 37203

1 C. 85, Irrum Manzil Colony,
HYDERABAD-500 482.

Date 19.9.92
(రాత్రి 10 గం)

సృష్టి – కళాసృష్టి

ఆరాధ్య లోకంలో
జ్ఞానం
ప్రజ్ఞా కన్నెకు అంకురించునదే,

ఆరాధన లోకంలో
ప్రతిభా పుష్పం పరిమళించునదే,

ఆరాధన లోకంలో
ప్రజ్ఞా కన్నెకు వికసించునదే

పరిమళమై | మానవ
కళాసృష్టికి
ఆరాధన దాని ప్రేరణ
సృష్టి దాని నిత్యకృత్యం
కళలు దాని బిడ్డలు

బోయి భీమన్న,
(స్వరచన, స్వహస్తంతో వ్రాసినది)

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

సృష్టి - కళాసృష్టి

ఆరాధన లేకుండా
జీవ బీజం అంకురించదు,

ఆరాధన లేకుండా
ప్రజ్ఞా వల్లిక వికసించదు,

ఆరాధన లేకుండా
ప్రతిభా పుష్పం పరిమళించదు,

పరిమళమే మనస్సు
ఆరాధన దాని ఏకాగ్రత
సృష్టి దాని నిష్ఠా ఫలం
కళలు దాని బీజాలు.

బోయి భీమన్న
1911

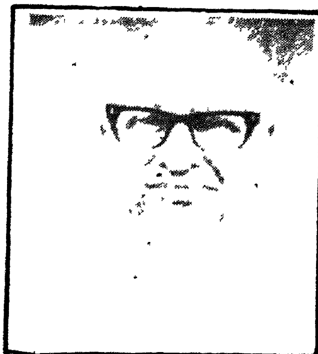
ఐ.సి. *85*, ఎర్రమంజిల్, హైద్రాబాద్.

శ్రీ సత్యదేవ స్తుతి శతి.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

శ్రీ సత్యదేవస్తుతి శతి

నిత్యము నిస్తులంబు నతి నిర్మలమున్ నిరవద్యముక్తిసా
హిత్యము, భక్తలోక హృదయేప్సిత సర్వ ఫలప్రదంబు నా
దిత్య కళోత్కటంబు నగు దేవర శ్రీపదకంజ యుగ్మమున్
ప్రత్యహమున్ భజించెదను, పాలన సేయవె సత్యరాట్ప్రభూ!

దారువునందు వహ్నివలె దాగి కనంబడకుందువొక్కతడ్ ?
ఆరని జ్వాలలం వెలుగులంతట గ్రమ్మగ గానరాదు నీ
వారయ నొక్కతేప కననిప్పుడు నిర్గుణరూపివంద్రు వి
ప్పారెడి రూపుదాల్చి సగుణాత్మత నిన్ను భజింత్రు సత్యరాట్!

వానమామలై వరదాచార్యులు

1912 - 1984

పంపింది : శ్రీ తాళ్లపల్లి మురళీధర గౌడ్
1-8-1/81 సూర్యనగర్, చిక్కడపల్లి
హైద్రాబాద్ - 500 020

---

(31)

104

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఆకలి మంటలు

మంటలు మంటలు మంటలు
దేశమంతటా ఆకలి మంటలు
ఎన్నాళ్ళో యీ నరకం
ఇంకెందులకీ చెలగాటం ||మంటలు||

ఇంటింటా కూటికే కటకట-చుట్టు
మంటె గుండెలు తటతట
రేషన్‌డిపో క్యూ సిస్టం - ఆ
దినమంతా పనినష్టం ||మంటలు||

మా పొట్టలు గొట్టే గింజలు - దాచి
పెట్టేరి తిండి దొంగలు - ఇక
చుక్కల కంటెను ధరలు - ఇం
కెక్కడ చూచిన కరువులు ||మంటలు ||

దేశములో కృత్రిమ కరువులు
దెచ్చిరి నిల్వ వ్యాపారులు
వారికి బ్యాంకులలో రుణము
వారిని కాపాడు ప్రభుత్వము ||మంటలు ||

చీకట్లో దొంగ రవాణాల్
చేసి కోట్లు గడింతురు లాభాల్
అరికట్టరు పై యధికారులు - ఆ
దొంగల్లో యీ దొరలు ||మంటలు ||

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

నిజమాడితే బందీఖానలు
అన్నమడిగితే తుపాకి కాల్పులు
పాలక వర్గము కివి లీలలు - ప్రజ
లాకలి బాధలు చావులు ||మంటలు ||

మా కడుపుల పేగుల అరుపులు
వెలువడి రూపొందిన సమ్మెలు
చెలరేగిన యువి నలుమూలలు

కొనసాగును విప్లవ జ్వాలలు ||మంటలు ||

ధనవంతుల ఈ సామ్రాజ్యం
దొంగ వ్యాపారుల కా భోజ్యం
నిలువదు ఇంకెంతో కాలం
నిరుపేదలదే తుది విజయం ||మంటలు ||

చేయాలి భూసంస్కరణలు
చెందాలి రైతుకు భూములు
అంతటా పండాలి పంటలు
ఆరాలీ ఆకలి మంటలు. ||మంటలు ||

సుద్దాల హన్మంతు
1912 - 1982

C/o సుద్దాల అశోక్. మేడిపల్లి (వడమర) మెట్టువల్లి,

కరీంనగర్ జిల్లా - *505 325.*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Repeat

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Repeat

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 108

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

చింతయంతి

ఓ ఉషస్సుందరీ! ఓ నిత్య యౌవనీ!
రావమ్మ లోకాల తల్లీ! విజ్ఞాన
సౌగంధ్య సౌగంధ్య వల్లీ!

ఉదయ గిరులను - సుధా
భరిత ఝురులను, తానమాడీ
ఒక్క ఋగ్వేద కవి యెదదలో - గంభీర
వనధిలో ప్రభవించు, నుదయ
సూక్తము వోలె
రావమ్మ లోకాల తల్లీ!

కోటి కోటి నక్షత్రాలూ
లెక్కకు మించిన భువనాలూ -
అనంత పారా వారాలూ-
అమరులు ఋషులూ వేల యింద్రులూ!

నీలమేఘశరీర! నిన్ను దలచినయంత
తనువెల్ల వికచ కంకేళీ!
నీకు నుంతయు లేదు జాలీ
నీవు తలపున మెదల నిండు తీయదనాలు
నీవు మఱుపున మెదల
నిష్ఠురంబగు వహ్ని ||నీ ||

కర్పూర మటులుగా - కరిగిపోవగ నిమ్ము!
నీ విరహమున యందు నిత్య నూతన మందు ||నీ ||

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

—

ఎన్ని జన్మల తపము లీనాడు పండెనో!
స్వామి పాదస్పర్శ సమకూరె నీకిపుడు
చింతయంతీ మనస్సీమలో జ్వలనంబు
చల్లార్చుమని చెప్పవే! తనకుగా
కాచికొన్నది, పల్కవే ||ఎ||

తనువులో ప్రతికణము, తనకు సింహాసనము
మనసులో ప్రతి మెలపు - తనరూపమే యనుము
స్వరము రాగమ్ము వలె, సమరసముగా గలిసి
పోవుటే నా విరహ తపమునకు ఫలమనుము
చెప్పవే! నా మనవి చెప్పవే!

గ్రహియింపుమురా పూలమాలా!
నీ పాదముల చెంత నిలుపరో! తలచురో ||గ్ర||

నీ మురళిలో నొక్క రాగమైపోయేను
నీ పెదవిపై ఒక్క చిరునవ్వు నయ్యేను,
జన్మజన్మల పుణ్యఫలమైన నా స్వామి
మునులకూ, గినులకూ
ముసుగులిడు బయకారి

(అప్రసారిత సంగీతరూపకం నుండి)

పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు
1914 - 1991

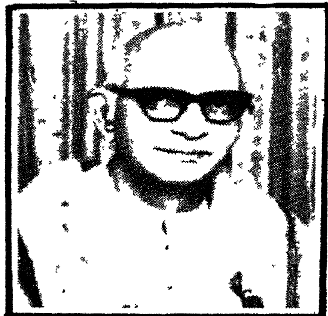
C/o శ్రీమతి నాగపద్మిని, ఆకాశవాణి స్టూడియోస్,
హైదరాబాదు 500 004.

ఏ స్వప్న వైతాళికుడు

స్పందించింది ఉత్తేజకంగా
జగత్తంతా ఒకేక్షణం
ఫలకం చెక్కినట్లు (జారింది) పై
గోపుర పెచ్చని అస్తమయం
నిలుపుగండి నిమేషకాలం
సశేషంగా వేల్లానది
తెరలు కన్నీళ్ళై కట్టు తెంచుకొని
పారిపోయింది జనతా హృది
దీనంగా తలవంచింది
మౌనంగా అరుణ పతాకం
సమర్పించింది శ్రద్ధాంజలి
సమస్త ప్రజానీకం

1 కలాన్ని ముట్టుకుని కవిత
2 ముందుకు కదల లేకున్నది
4 శాంతి పావురాల్ మానవత
3 జాలిగా నిట్టూర్చింది

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

విశ్వ వైతాళికుడు

స్తంభించింది అకస్మాత్తుగా
జగత్తంతా ఒక క్షణం
జారింది లోకం చెక్కిళ్ళపై
గోరువెచ్చని అశ్రుకణం

నిలబడింది నిమేషకాలం
నిర్నిమేషంగా ఓల్గానది
కరగి నీరై గట్లు తెంచుకొని
పొరలిపోయింది జనతాహృది

తల వంచింది దీనంగా
మౌనంగా అరుణ పతాకం
సమర్పించింది శ్రద్ధాంజలి
సమస్త ప్రజానీకం

కలాన్ని చుట్టుకుని ముందుకు
కదల లేకున్నది కవిత
జాలిగా నిట్టూర్చింది
శాంతి వొడిలో మానవత

3 క్రాంతికి కిరీటం పెట్టిన
4 సోవియట్ మహానేత అతడు
1 రైతుకు పట్టు గట్టిన
2 రష్యా భాగ్య విధాత అతడు
పదే పదే కదలనే
కదలదా పెదవుల జంట
పదే పదే మ్రోగనే
మ్రోగదా గుడిలో గంట

కదలంటే కదలక కదిలిందో
నిశ్శబ్దం ప్రపంచాండం మంతా నిశ్శబ్దం
మ్రోగక మ్రోగక మ్రోగిందో
~~శబ్దం~~ సాగుతుంది ముందుకు శబ్దం
ముందుకు

జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి

రైతుకు పట్టంగట్టిన
రష్యా భాగ్యవిధాత అతడు
కూలీకి కిరీటం పెట్టిన
స్టాలిన్ మహానేత అతడు

పదే పదే కదలనే
కదలదా పెదవుల జంట
పదే పదే మ్రోగనే
మ్రోగదా గుడిలో గంట

కదలక కదలక కదిలిందో
ప్రపంచమంతా నిశ్శబ్దం
మ్రోగక మ్రోగక మ్రోగిందో
ముందుకు సాగుతుంది శతాబ్దం.

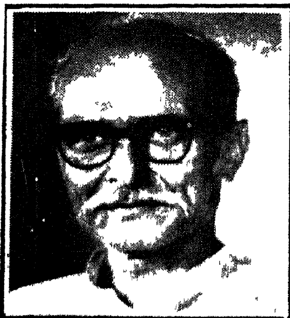
కరుణశ్రీ
1914 - 1992

C/o డా. జయకృష్ణ బాపూజీ జంధ్యాల.

3-22-6, రవీంద్రనగర్, గుంటూరు *522 006.*

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అయ్యోరాత

రాతకేం ఏమైనా రాయొచ్చు
బ్యాఁ అంటే బ్యాఁ అని ఎంతైనా పాడొచ్చు

అని మొన కామడ దూరాన
ఉత్తర కుమార ప్రజ్ఞలు.

విప్లవానికైనా
సర్వోదయానికైనా
కావలసింది గుండెనిబ్బరం

అడుగడుగునా వుంది
రెంటికి కత్తులవంతెన.

ఎటువైపు అడుగేసినా యోధుడే
భయపడివున్నచోటనే
అయ్యోరాత
రాతకేం ఏమైనా రాయొచ్చు
బ్యాఁ అంటే బ్యాఁ అని ఎంతైనా పాడొచ్చు.
గోళము మట్టంమీద
పొగడొచ్చు తెగడొచ్చు ఎంతైనా
కలం గారడీ కైతల
వల లల్లొచ్చు ఎన్నైనా

గాంధీకైనా మావోకైనా
చక్క భజన చక్క భజనే
చక్క భజనకు ముక్కలు
సంగీతానికి చింతకాయలు రాలవు.

[illegible]
[illegible]
కాగితాలు తెగ చింపేస్తా
కలం పాళ్లే విరిచేస్తా
కలలు కల్లలు చేసేస్తా

నీ పిలుపందింది
రమ్మన్నావు నన్ను
[illegible]
నీ సందేశాన్ని
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible]

[illegible]

పరిస్థితుల సాకుతో
సత్యమైన నీ జీవిత రంగంలో
నిత్యం దాసాను దాసుడవై
నానాగడ్డికరుస్తూ
మోచేతి గంజి
గతుకుతో
బాపూ బాపూ అన్నా
మావో మావో అన్నా
సర్వోదయమన్నా
విప్లవం అన్నా
త్యాగం త్యాగం అన్నా
క్రోధం క్రోధం అన్నా
శాంతన్నా క్రాంతన్నా
వట్టి తాలుకన్నా తేలికైన చాతలు
అయ్యోరాత
రాతకేం ఏమైనా రాయొచ్చు
నీ పిలుపందింది
రమ్మన్నావు నన్ను
నువ్వున్న చోటికి
నీ సలహా విన్నాను
చెయ్యమన్నావు నన్ను
నువ్వు చేసేది.
ఏమిటీ అయోమయం
అర్థంలేని పిలుపూ సలహా
ఎరుగుదువా నీవు
ఇద్దరం
ఒకచోటనే వున్నామని
ఏమీ చేయటం లేదని

అయ్యోరాత
రాతకేం ఏమైనా రాయొచ్చు.

కాళోజీ
1914

నక్కలగుట్ట దగ్గర, సుబేదారి, హన్మకొండ, వరంగల్.

[illegible]
[illegible]
తాగి మత్తెక్కి పోయిన మనిషికి
— చివరకి
[illegible] ?
[illegible] ?
[illegible] ?

మనిషికి పుట్టుకతో పుట్టిన
[illegible]
"[illegible]"
[illegible]
[illegible] మానసిక తంత్రం ఉంటే [illegible]
[illegible] మానసిక తంత్రం ఉంటే — [illegible] ?

నాలోని ఒక [illegible] — [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible]
చిన్న [illegible] తెలుసా ?
[illegible] ?

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] !
అమ్మా ఆమ్మా !
[illegible]
[illegible]
తెల్లని [illegible]
నల్లని [illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఎఱ్ఱజీర

రేగిరేగిన విరహాగ్ని కీలల్లో
కాగికాగిన మధు స్రవంతులు
తాగి మత్తెక్కి పోయిన మనిషికి - చివరికి

కౌగిలిలో మిగిలేదేమిటి?
ప్రేమానికి ప్రాప్తా?
కామానికి తృప్తా?

మనిషికి పుట్టుకతో పుట్టిన
చదువూ జ్ఞానం ఉంటే
"ఆనందో బ్రహ్మ యటున్న ప్రాజదువు"
అందం ఆకలి అంతా అదే
కామానికి కేంద్రం ఉంటే అక్కడే
ప్రేమానికి కేంద్రం ఉంటే - ఎక్కడ?

నాలో ఒక చీకటి గదిలో - ఏ
మూలో నకనకలాడే
చిన్న కదలిక ఏమిటో తెలుసా?
ఇన్నాళ్ళూ చూశాక?

దారిని పోయే
వారిని చూసి - "ఏయ్!
అమ్మాయీ!
రమ్మ"ని పిలిచే
ఎవని కన్నుల లోనిదో ఎఱ్ఱజీర.

తెల్లని కంటికి లోపల
నల్లని పాపకి దాపల
చిర్రున పాకిన
ఎఱ్ఱజీర.

పాలగుమ్మి పద్మరాజు
1915-1983

C/o పాలగుమ్మి విశ్వనాథం. 1-2-288/14, దోమల్‌గూడ,
హైదరాబాదు 500 029.

శ్రీ

* శారదాదేవి. ఉపాసన [illegible]లు

1) సాంఘికులు వారు జన్మన ప్రసాదిత అందపు పేరు [illegible] [illegible]లు [illegible] సిరి [illegible] చేయు, వియోగ [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

2) అఖిల శారద సంప్రాప్త ఉపాసన, ఋణ భర్త సన్నిధి గారు [illegible] వేలపు [illegible] [illegible], స [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వ్యర్థమగుచు [illegible]?

3) పరుల మాట వింత పాటి సె [illegible] 122

~~శ్రీ [illegible]~~

విభుడు నిజము, దేవియు, పిచ్చివాడా అనైది ఉపాసనము [illegible] [illegible] [illegible] పట్టె ప్రాణ విభుని పట్టు సేర?

శారదా దేవి యౌవన వికాసము

పొంగులువారు జవ్వనపు పొందిక లందపు మేనికిన్ జగానికి
రంగులుఁగూర్చి క్రొమ్మిసిమి రంజిల జేయ, వియోగ బాధకున్
లొంగి, యధీరయై, తనకు లొంగని, చిత్తము తోడస్వామికిన్
జెంగటు జేరు భావనల చేడియప్రొద్దుల పుచ్చు నిచ్చటున్.

అబల శారద సంప్రాప్త యౌవ, యయి
భర్తృ సన్నిధి గోరుచు వలపు బారి
బడి, సహింపగలేక, తాబాళిదూల
దశమి పర్వమేతెంచె హృత్పర్వ మగుచు.

పరుల మాటలింతపాటి సేయగదగునె?
విభుడు నిజము, దెలియు, పిచ్చివాడొ
అనెడి యూహమొలచి మనసున తహతహ
పుట్టె ప్రాణవిభుని పట్టు జేర!

పితరుల జోరి షె ట్టిటూ ఋషు శో ష్యము దెవ్వాడి పరు పలుకా
నలుల నానార్థములు న్నరుణ నాథుని జేర్పరె, నన్నటు రాము, వా
నితరుల వారి పాదముల నెజుచు, తన్నులు న్నాథునిం బాబు
కలశాగరగింబి, వారి తరుచటు తనుబాండి నె ష్టు తెలకున

5) ఆశ ను గా నిశా రద. పొద
వసుకుని తడవేగ నిక్కి యుంచె నాతె డా
ఆనసుగాను వికిచి యడసుం
డాశా శలపలని నె కుకె నలిపను తి ప్పన.

[illegible]. [illegible]

పితరుల జేరి యెట్టెటోయభీష్టము దెల్పెడి పల్కుపల్కుచు
న్నతుల నొనర్చుచున రుణనాధుని జేర్పన్న, నన్నటంచువారె
వితములవారి పాదముల వేడుచు, కన్నుల నీరునించుచున్.
మతిగరగించి, వారికడమాటను బొందె నెట్టకేలకున్.

ఆశముగొని శారద హృద
యేశుని కడకేగ నిశ్చయించెనో లేదో
ఆశుగము విడిచి మదనుం
డాశా శల పతిని వెదుక నతివను త్రిప్పెన్.

ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ
1917

బాపట్ల, గుంటూరు జిల్లా 522 101

3+4 త్రిస్రగతము (చతురస్రమిశ్రము)

* సగము నేను | సగము చెయ్యాలి [illegible]
ఉదయపు | వెంతో మరణ చూపి స్వర్గం
దనే | లేడి తనే, | పదాని | పేమ. మ
హా [illegible] గెలిచి. — [illegible]

* సభలు లందున సభాలయందున
మనుష్యులు కలిసిన మహాజులందున.
ఉన్నవాడే కన్న అన్న లంపల
మేము కన్పించావని.

విశే [illegible] [illegible] వంటి
పి [illegible] మద్యలు పిచ్చి [illegible] ములు
వే [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] లు దుమి [illegible] లు
([illegible] వేమన) ఆ కవి మద్య [illegible] ఒప్పు దశ వ్యాస
[illegible] వద్దు [illegible]
మాలు వా వొంది ఆప్ప దివస్తి మాలు యా పోయిన దస్తే
శ్రమతు నోవన్న శ్రీ
శిరము ప్రశ్నకే చూప బోలేపి
కోరికలవస్తే శోకే మార్గే [illegible] రా వసు వేశాయస్తే
సోదవా రావన్ని వింటే మది మాలు గుండె. తండ్రి సహాయము

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

కిస గౌతమి

గుణము లేకా కులుకు లాడే
ఉడుల నంతా తుడిచివేస్తుం
దనే రీతిని వనీ సీమ తు
ఫాను రేగినది

గుబురు లందున గుహాలయందున
మన్నుగూలిన మహాలులందున
అనిల దేవుని ఆవు లింతల
ను ధ్వనించినవి

నిశీధమ్మున శ్మశానంలో
పిశాచమ్ములు పిచ్చి గంతులు
వేయులాగున విన్నులో మే
ఘములు దుమికాయి

అపుడు రివ్వున ఆకసమ్మున
ఉరుకునట్టే ఉల్కలాగా
తూలుతూ పోతూన్న దవ్య
క్తమగు నోవ్యక్తి

శరముగ్రుచ్చుక చావబోయే
కోకిలమ్మా శోక గీతా
రావమల్లే రమణి కంఠస్వరము
విన్పించే

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Pattabhi

నాక లోకాంగనా నర్తన స్థలమ్ము, తు
హిన నగారోహణాభిలాషను గలింగి
అతి తమస్స్రున హేమంత ఋతువునందు
నగ్న పాదాలతో నేను నడుచువాడ

నిబిడ గాఢాంధకారమ్ము నిర్జనమ్ము
త్రోవ నేనెరుంగని కాని తావకీయ
నిష్ఠుర జ్యోతిని సతమ్ము దృష్టి నునిచి

నగ్న పాదాలతో నేను నడుచువాడ.

శీతల తమ హిమాని వర్షించుచున్న
ది, భరియింప కష్టమయినను, భవదీయ
దర్శనాభిలాషోష్ణ హృదయముతోడ
నగ్నపాదాలతో నేను నడచువాడ.

* * *

కిసగౌతం

ప్రాయానికి మించు నభి
ప్రాయమ్ముల గల్గినట్టి బాలామణి
నా యింపు సహోదరి అన్
మాయా ప్రేమాంకితమ్ము సుమి నీకిదియున్

వరాభి
1919

26/1, వసంతప్ప గార్డెన్, దోపనహళ్ళి HAL,
సెకండ్ స్టేజ్, బెంగుళూరు 560 008.

శ్రీః

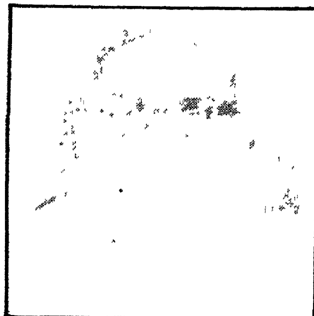
దీపశ్రీ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

దీపగీతి

జ్ఞప్తి రూపిణియగు పరాశక్తి రక్తి
అంది యందని పూర్వ యుగాంత వేళ
కన్ను మిన్నేకమైన చీకట్లు త్రెంచి
యుజ్జ్వలించె శబ్దజ్యోతి యొకఁడు లోన.

తెలుగు ముంగిళ్ళ నొక్కచో దీపమాల
నెఱపు సరిగమ పదనిస స్వరము సొంపు
ఒక్కచోట రవీంద్ర గణోల్బణమ్ము
తలఁపువకుఁదెచ్చుఁ దేటగీతముల సొగసు.

విగళిత స్నేహములు మోహ విచలితములు
దీపములు కొన్ని ఉగ్రాశ తీవరింప
కడుపు పట్టనియట్లు చీకట్లు మ్రింగె
కడకుఁ గొండెక్కి పోవుట కాంతుమొకట.

[illegible]

*

[illegible]

×

[illegible]

[illegible]

20-10-'88

చెలువుగ సుమామహేశు కైసేఁత కొఱకు
ఒక అమాకళ మాత్రగా నోసరిల్లి
శశి వెలింగించె నా వృత్త చక్షువగుచు
ఆశ్వయుజ దర్శ దీప సహస్రపాళి.

కొన్ని నాగుల చవుతికే గొన్ని కార్తి
కమ్ము పున్నమకు దాఁచు కొమ్మటంచు
తల్లి చెప్పిన వినఁడు; మతాబులెల్ల
కాల్చి కుఱ్ఱడు చేతులు కాల్చుకొనియె.

కాళ్ళ నడుమకు బరికిణీ గదియ వంగి
ప్రమిదలో దివ్వె కొడి రాల్చి చమురుపోసి
ఘనము గాకుండ సవరించు తెనుఁగు కన్నె
కనులు కార్తిక జ్యోత్స్నలు కాచు గనులు.

మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి
1920-1992

C/o శ్రీ యం.వి. చలపతి. *23-18-36*/1, లలితానగర్,
మధునాపంతులవారి వీధి, రాజమండ్రి - *533 105.*

పాట కోసం వేచి ఉన్నారు ప్రజలు

కొత్తదనం కొత్త పాట కోసం
విహంగాలు ఆశించి చూస్తున్నది
గాయకులారా రండి!
మువ్వల మీద వేళ్ళు పెట్టండి
మీ వాద్యాలను శ్రుతి చెయ్యండి.
పాట కోసం ప్రపంచం నిరీక్షిస్తున్నది
పక్షులలాగా అలసి ఉన్నారు ప్రజలు
ఉదయపు వెలుగుల ఉయ్యాలలో
సాయంత్రపు చలి గాలులలో ... ప్రజలు
~~ఈ చే పాట కోసం ఎదురుచూస్తున్నారు~~
అసంగత ఆలాపాల కన్న పవిత్రంగా
మనస్సుకు హాయిగా గాలిలా చల్లగా
మానవుల గుండెలను కొన్ని స్వప్నాలా
మనసు మనసునూ ... ...
దేశ దేశాల సరిహద్దులనూ కలిపి
ఆపాత మధురం ప్రేమభావాన్ని ...
మోగాన్ని గానాన్ని మరపించి

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

పాటకోసం వేచి వున్నారు ప్రజలు

కొత్తదనం కొత్తపాటకోసం
మానవాళి తపించిపోతున్నది
గాయకులారా రండి!
మద్దెల వీణ వేణువు - గొంతులు
మీ వాద్యాలను శ్రుతి చేయ్యండి.

పాటకోసం ప్రపంచం పలవరిస్తున్నది
పధికులలా అలసి ఉన్నారు ప్రజలు
ఉదయపు వెలుగుల ఉయ్యేలలో
సాయంత్రపు చిరుగాలులలో
ఊచే పాటకోసం వేచి ఉన్నారు ప్రజలు.

అనంగుని ఆయుధాల కన్న తేలికగా
మనస్సుకు చల్లగా తాకే గాలిలా
బానిసలు గెలుచుకొన్న స్వేచ్ఛలా
మనసు మనసునూ భుజ భుజాన్ని
దేశ దేశాల సరిహద్దులనూ కలిపి
ఆపాద మస్తకం ప్రేమ భావావృతం చేసి
దేహాన్ని గేహాన్ని మరపించే

స్వప్నభూప సందర్శనానంద సాంద్రకోశం
భావోద్యానాలు కాని పాటుకాన్నిసరం వేము దన్నుల ప్రభలు.
పరుగెత్తుతున్నాయి మబ్బులు
కేరింతలాడుతున్నాయి చెట్లు
అలలు కెరటాలు పొంగుతున్నాయి ఆకాశానికి ప్రాకి
ఝంఝామారుతమ్ము లేస్తున్నాయి ఊర్ధ్వ దావాగ్నులు
ఏ తెల్లండంగా నెలవంక
నా కౌమారగాంధర్వ లోకాల కావ్యపు ప్రగాఢ పలికే
నవ్వుచిన్నెల ఊగ —

కాని స్పందన ఉత్సాహ జలధి
నగరాల తరు నగరాలు పల్లెలు పల్లెలు
ఎడారులలో ఎడారులు నాగరికులతో నాగరికులుగా
తరాల తరాలు పొంగు వెల్లువలా
పాలుకోరాగ ఎదురెదు బాహ్య స్వప్నాల (ఓ) జాలీ!
ఇవి రాసి పోసిన కలలు
ఇవి గుండెల్లో వేసిన ఆకలు
కనకన కాలు కంటకాల మోగుతున్నాయి మనస్సులోని
— లోకి చూడండి!
నా క్షణికానందం కోసం గాలులలో కోటి పాటల పల్లవులం
— మంచికీ, మనిషి అయిన ప్రతి ఒక్కడూ పాడేవర్తు సొత్తుని —
హా ద్వేషం లేని ఉన్నత కోటలు కాచన చేతులం నేను
— మంచిది, లోకీచే చాలు —
లోకం బాధలో నేనే కాదాను కాల్చే గాయాలనం ఘంటారం పాడే కళ్ళు
గాయాలు గాయాలు గాయాలు

స్వస్వరూప సందర్శనానంద స్ఫూర్తికోసం
భాషావధులులేని పాటకోసం వేచి ఉన్నారు ప్రజలు.

పరుగెత్తుతున్నాయి మబ్బులు
ఊగి పోతున్నాయి చెట్లు
అలమటించి పోతున్నారు జయనానికి ప్రజలు
ఝుంఝూనిలమై లేస్తున్నారు క్షుధార్తులు
ఎక్కడుందో వెతకండి
మీ కొనగోళ్ళు తాకితే మృదువుగా పలికే
నవ్యమైన తీగ -

దాని స్పందన ఉత్సాహపు జలధి
నగరాలకు నగరాలు పల్లెలకు పల్లెలు
ఎడారులకు ఎడారులు వాహినులకు వాహినులుగా
కదలుతాయి పొంగులెత్తుతూ
పాటకోసం ఎదురు చూస్తున్నారు ప్రజలు!

ఇవిరాగితో చేసిన తీగలా
ఇనుముతో చేసిన తీగలా
గణ గణ కంచుగంటలా మ్రోగుతున్నాయి ఖణేల్మని
- తాకి చూడండి!

వాద్య వినోదుడివా, గాయకుడివా, కవివా, మిత్రమా!
-మంచిది, మనిషి అయిన ప్రతి ఒక్కడూ మీటవచ్చు వీటిని-
పొద్దస్తమానం పనిచేసి కాయలు కాచిన చేతులు నీవి
-మంచిది, తాకితే చాలు-

తాకబోతేనే కోటానుకోట్ల గొంతులు ఝుంకారం చేసినట్టు
గొంతులు గొంతులు గొంతులు
సాగుతున్న బంగరు తీగల్లాంటి ఉదయ కిరణాలు
బొత్తులకు బొత్తులు జల్లులకు జల్లులుగా
కురుస్తున్నవి ఏపుగా విరియబూసిన పూలు!

సాగుతున్న సంగరం లోగిళ్ళలోంచి ఉదయం కిరణాలు
పొడుచుకొచ్చే బాకుల్లా కళ్ళలోకి గుచ్చుకుంటే
వణుకుతున్నట్టి పల్లెగా ఎదురుచూసిన ప్రాణం!

తరంగ తన్ను గాఢమైన చెలియలికట్టలా
ప్రపంచ కొట్టుకుపోయిన ఆనవాళ్ళు
చెక్కుచెదరని చిరుగాలి తో జ్ఞాపకాలు.
కొట్టుకుంటున్న గుండె స్వరాలు
నిశ్శబ్దంగా నిలుచున్న గాయాలు.

ఇంత బాధ గుండెల్లో నింపుకొని పోరాడిన
సాహసంతో నిలబడిన ఆయుధాలు
తెలంగాణ పోరాట చరిత్ర (దీప్తి ధామం జనత)
స్ఫూర్తి అద్భుతమైన
పోరాట చరిత్రలో నిర్మించిన
త్యాగాల రక్తంతో, ఎర్రని ఖడ్గంలా ఉండి
దానికి ప్రాణం పోసిన బాటలు
సాగుతున్న జన శ్రేణుల పోరాటం పిలుస్తున్నాయి:
చూడండి, నన్ను చూడండి
ఎర్రజెండా నింగిని ఎగరేసి!
ఓ తల్లి తన పసివాణ్ణి ముద్దాడుతూ
ఒడిలో దాచుకుని ఉంటుంది —
కనుక నాది తన్మయంతో ఉంటాను

కరుణకన్న గొప్పదయిన చెలిమిరేకులతో
పుడమి తల్లి కొత్తతొడుగు తొడిగినట్టు
చెట్లన్నీ చివురొత్తాయి లేజివుళ్ళను
కొత్త కుంచెలు క్రొంగొత్త స్వరాలు
నమ్మింది బిగ్గరగా చెబుతున్న గొంతులు.

ఇంక బానిస లుండరు శృంఖలాలను పాతిపెట్టండి
హతులూ హంతకులూ యుద్ధాలు ఆయుధాలు
కలవాళ్ళు లేనివాళ్ళ వర్గాలుండని
స్వర్గాలకు అపురూపమైన దివ్యధామంలా జగతి
వాడవాడ చిత్రించడానికి విప్పి ఉంచిన
తెల్ల వర్ణ వస్త్రంలా, ఎత్తిన ఛత్రంలా ఉంది
దాని నీడన బారులు బారులుగా ఉన్న
రానున్న మన తరాల వారసులు పిలుస్తున్నారు.
"చూడండి, మమ్మల్ని చూడండి
ఎంత క్రమంగా ఉందో మా అడుగు!

ఒక్కడే తిని పరుండే వాడు మచ్చుకు
ఒక్కడయినా ఉండడు మాలో-
కునుకురాని కన్నంటూ ఉండదు.
ఒంటికి మంచిదని పనిచేస్తూ
అన్నీ అందరమూ ఒక కంచంలో పెట్టుకొని
ఆప్యాయంగా తింటూ సోదరీ సోదరులలా
జనక జన్యరాగాలలా మసలుతుంటాము.
రాండి రాండి అతిథుల్లారా మా గృహాంగణానికి"

మూసలన్నీ బీటలు వారి
ఒక్కగాలి ఊపుకు కొట్టుకొస్తున్నది కొత్తనీరు -
పాటకోసం వేచి ఉన్నాడు మనిషి
పాటకోసం చెవికోసుకొనే మనిషి

ఇంటికి పంటకని పనిచేస్తూ
అన్ని అందరమూ ఒక తంబంగా పెట్టుకొని
ఆ పెట్టె ఘలంగా అంటూ సోదరీ సోదరుల్లా
జనత జన్మ రాగాలూ మనసులు లయంటూ మను
శాంతి కాంతి అనుభూతి ప్రాణం మహా సంగమానికై."

మానవులన్ని చోటుల నాది
ఒకే గాలి ఊల్చుతు కొల్లు కొస్తున్నది కొత్తగాలి
పాటి కోసం నోరు ఓన్నడు మనిషి
నా కోసం చెవి కోసు కొనే మనిషి
ప్రాణాలైనా ఇస్తాడు గాంధీమహాత్మ
నేల భూమిపై ఎవరు నీరు పోసుకొనే పెట్టు
మబ్బు పాలు తరచే పెట్టు రసవృక్షాల సంపదలా
ఇకపై గాండ్రలుగా పాడాలి!
విశ్వ సమాజ ఆవిష్కృతి కొంగ్రొత్త
దృష్టి సోదరంగా ఉనికి—
సృష్టి చైతన్య రాపిడి!

సాగర సంభవమైన సేద తీరి నావకోసం
పాలు స్వచ్ఛంగా పాలు కోసం
ప్రేమ ఉక్కిరి (ప్ర) ఇల.

[illegible] సు(బ) [illegible]

ప్రాణాన్నైనా యిస్తాడు గాయకుడికి
నీరజభవుడే ముక్కుమీద వేలేసుకొనేటట్టు
ముల్లోకాలు కదలేటట్టు రసవ్యాలోలు రందరూ
ఒక్క గొంతుతో పాడాలి!
విచ్ఛేద మవుతున్నది కాలగ్రంధి
దగ్ధబీజం కాదు ఆమని -
స్నిగ్ధ చైతన్య రూపిణి!
సాగర సంతరణానికి సేగిలేని నావకోసం
కూటస్థ దీపం లాంటి పాటకోసం
వేచి ఉన్నారు ప్రజలు!!!

ఏల్చూరి సుబ్రహ్మణ్యం
1920

C/o డా. ఆర్.ఆర్. రావు. బి. బ్లాక్, ఫ్లాట్ 212,
ఆదిత్య అపార్ట్‌మెంట్స్, పంజగుట్ట, హైదరాబాదు.

తెవంకి వందితులార ఘోరటాకాశ నరకము నుండి
ఘోషింపె మోహన లాప గగనాలను ముంచె [illegible]
శోకాల సమయము పోయె పక్షి కేకలు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] నాకములందు కరుణించె [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] అవివంచన [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తెవంకి వందితులార ఆకాశ నరకము నుండి

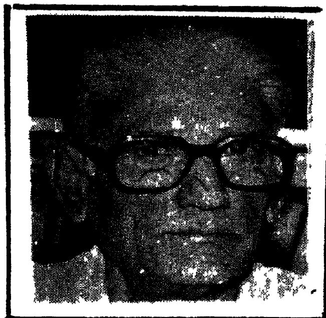
తెవంకి వందితులార [illegible] నరకము నుండి
ఘోషింపె మోహనలాప [illegible] గగనము ముంచె
[illegible]

శోకాల సమయము [illegible]
[illegible]
శోకాల సమయము [illegible]

ఘోషింపె [illegible]

శోకాల సమయము [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఇంటర్ నేషనల్

లేవండి వంచితులార
పురిటాకలి వరకము నుంచి

ఘోషించే మోచన లావ
గగనాలన్ ముంచెత్తించి
శోకాల సమయము తీరె
పడిపోవును దాస హవేలి
శాసించి చూపెదమోయి
ఇకమీదట ధారుణి నేలి
భూలోక నాకములందు
కరుణించెడు దేవర లేడు
మన భావి భారం మనది
జనముక్తికి సాగుదు నేడు
రోషాతిశయమున పొంగి
పదవో యిది అంతిమ సమరం
ఇంటర్ నేషనల్
నరజాతి సమైక్య వరం

చట్టాలు రాచరికాలు
అవి వంచన మకర ముఖాలు
సుంకాల గానుగలోన
కడబారెన్ మన ప్రాణాలు

అందాల భూవిరబింబు మనమేకద యుకశాసకులం.

తారాలు వెలుగు నింగి కరుణించెడి ఘనదేవరట
వెండాడి దాంసలగుంపు విడిపోతుము నరులకు వేరట
అప్పు [illegible] పదవాయుది అంచి మసకులం
ఆవాయపవస్పయువాటి పదరాయుది ఉంచి సునపరా.
[illegible]
ఇంకా / పదాకె, సరబు రికి మరి మనవరం.

అందం యారాం
[illegible] వేదం సాగి సరాగ అందంమేరాం.
సకలనాదం
కాల్జాన గసు [illegible] సృష్టించిన [illegible]
సంపదసౌందం
రాబుందు నాకె తేమా గంటు నరకుండము పాలన అందం
[illegible] సకలావని మనదేనంటు
[illegible] [illegible] నాకసామించు.
[illegible]

తారాయి భువిని విడి
అలంటి ఏ వారి తెలియా
ఆలయాలు దేవరే దేవరు
తారాయి భువిని విడిచి
మంకెనలు గుండెలలో [illegible]
వెండాడి కొకిడిదారని

తారాయి భువిని విడి
అలాంటి ఘన దేవరయా
వెండాడి దాగిడి దారి
విడిపోత్వాం నరులకు వెరటా.

ఈ లోక సిరులను దోచి
మకుటాలను దాల్చినారు

మన స్వేద రుధిరము మీద
మనుటే కద వారల తీరు

కష్టించి కార్మికులెల్ల
సమకూర్చిన భూరి ధనాలు
మింగేటి దొంగల బట్టి
తెరిపింతుము వారి కొరేలు

రోషాతిశయమున పొంగి
పదవో యిది అంతిమ సమరం
ఇంటర్ నేషనల్
నరజాతి సమైక్య వరం!

రండోయి సైనికులార
సరదారుల పొగరణిగించ
రారండి చేతులు సాచి
పరపీడా గర్వం దించ

[illegible]

రాజ్యాంగ రాజ్యాంగాలు శివ వంశ సంపదయుం తాబూ
సుందరాల తిరగవేసుకొని రహబారిమువుకొస్తాం.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

అబ్బ —— [illegible]

[illegible]

[illegible]

కార్ఖానా గనులు పొలాలు
కలిపించిన బంగరు రాసి
రాబందు వోలే హరించు
నర హంతల కూలగ నేసి
కష్టించు జీవుల మోయి
సకలావని మన కరిగాపు
ఏ వేళ కూకని పొద్దు
వినువీధిని పూచును రేపు
రోషాతిశయమున పొంగి
పదవో యిది అంతిమ సమరం
ఇంటర్ నేషనల్
నరజాతి సమైక్యవరం!

అనువాదం - రాంభట్ల కృష్ణమూర్తి
1920

204 ఫ్లాట్, శివశక్తి అపార్ట్ మెంట్స్,
బరకత్ పుర, హైద్రాబాద్ - *500 029.*

Kala Prapurna
Dr. B. RAJANIKANTA RAO, M A
PRODUCER - EMERITUS
All India Radio & Doordarshan

Phone 22700[illegible]
Office-Cum-Residence
H. No 226/3 RT,
Vijayanagar Colony
Hyderabad-500 457

[illegible]

Date

[illegible]

(Where the mind is without fear)

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

షేయీ స్వర్గే భారతేరే కొరో జాగరిత

చిత్తమెచట భయశూన్యమో శీర్షమెచట ఉత్తుంగమో
జ్ఞానమెచట ఉన్ముక్తమో గృహ ప్రాచీరము తన
ప్రాంగణమ్ముననెట దివారాత్ర మృత్తికా రేణువుల క్షుద్ర ఖండ
ములు సేయదొ!

వాక్కులెచట హృదయోద్గతోచ్ఛ్వసన
మొరసి వెలువడునో, కర్మధారయెట
అజస్ర సహస్రవిధాల చరితార్థతకై, అనివారిత స్రోతమ్మై
దేశదేశముల దెసదీస పరచుకో!!

తుచ్ఛాచారపు మరుప్రాంతమెట
విచార స్రోతః పథ మెండింపక
పౌరుషమును శతధావృధ సేయదొ!!

నిఖిల కర్మ చింతలకు నీవెచట
నిత్యానందము కూర్చునేతవో!
అట్టి స్వర్గతలి భారత జాతిని
జాలి పడని నీ చేతితో పిత,
తట్టి లేపి చేయుము జాగరిత!!

అనువాదం - బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు
1920

విభావరి ఎస్.ఎఫ్. 1/b, వీనస్ అపార్ట్‌మెంట్స్, విజయవాడ-*10*.

MARCH—Thursday 4th, 1965

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వెళ్తున్నాను

నేనిచ్చినదే తక్కువ
నే తీసుకున్న దెక్కువ

ఈ జగతిని నా ఖాతా
ముగించలేదు ఇంకా

ఋణ భారమెంతో తెలిసి
నా ప్రజ కొక్క నోటు వ్రాసి
వెళ్తున్నాను నేను నేడు
తిరిగొచ్చి తీర్చుతాను

OR

ఆనందించే [illegible]

ఆత్రేయ

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] మంచిదే!

[illegible]

[illegible]

[illegible]

~~[illegible]~~

OR

[illegible]

ఆత్రేయ

తెల్లారేలోపుగా నే
వెళ్ళాలి జగతి విడిచి,
వెలుగులో ఈ జగతి చూస్తే
వెళ్ళను నా కాళ్ళాడవు

నే వెళ్ళినాక వచ్చి
నా ఇల్లు తెరచి చూచి
వడ్డించని విస్తరాకు
వండనట్టి వంటసరుకు
కనిపించును చూచిపొండి
కన్నీరు విడువకండి
అనిపించే దనకండి.

ఆత్రేయ
1921 - 1989

మనస్విని, పబ్లిక్ చారిటబుల్ ట్రస్టు, ఎ.సి. 4, సెకండ్ అవెన్యూ,
అన్నానగర్, మద్రాస్-40.

చరమాంకం వెలుగులోకి శాశ్వతంగా వీడే సంతృప్తి తెరచాటుం
వేలు కల్గియున్న త్రిశూలాలకు ~~[illegible]~~
ఎప్పుడూ యెంత తెగని ఆశలా బతికా?

ఎన్నో జన్మాల జాడలు చేసిన తప్పుల పంక్తి
ఒక కథలో ప్రాణం పడిన కాంతికి ఎదురీదే నక్క
~~[illegible]~~

నారసాలు మీద కోసం నిప్పు వెయ్యండి తెరుగులాట్లు ~~[illegible]~~ నెరవేర్చి
వాటిలో కేలత కెరటాలు లాగంచి, అప్పుడప్పుడు కాలు దినగ్గుల దగ్గుల
ఎంత ఉన్నా ఎంత ఉన్నా సాదా బలం బుంత్రైలుడు, నాటు కెంచెద దాల్తే యెత్తులు.
ఒక్కొక్క త్రిశూలానికి కొప్పు మీద యుద్ధం ఫలానికేలు యేకు కత్తి పట్టుకున్న
అయ్యో! కేలుకు జనం బిగ్గరాలు; కనుకె కంటాలు ఎత్తుగా నిరస్వారాలు వాలుతున్నారు.
రాజుగారి అనుభవించే అభినయం సిద్ధాన్ని అంతంలో పాలుస్తారు.

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

సంఘోదయ

చరమాంకం ముగిసాక
శాశ్వతంగాపడే సంతృప్తి తెర కోసం
వేచుక్కూచున్న ప్రేక్షకులకు
ఎప్పుడూ ఎడతెగని ఆశలో ఒక-నిరాశ
ఏ రోజుకారోజు చేసిన తప్పుల సమీక్ష
బురదలో జారిపడిన కాలికి విరిగిందే శిక్ష!
పొరపాట్ల మీద పోలీసునిఘా వెయ్యిందే
తిరుగుబాట్లు నెరవేరవు
హాల్లో నేలటిక్కెట్లులోంచి,
అప్పుడప్పుడు ముదివగ్గుల దగ్గులు
మధ్య మధ్య సోడా బాంబుల ప్రేలుడు
నాటకం చెడగొట్టే ఎత్తులు!
ఒక్కొక్క ప్రేక్షకుడికి వీపుమీద
యిద్దరు పోలీసులు ఎక్కి కూచున్నా
అమ్మో! వేలలో జనం అసాధ్యులు;
నాటకం చూడ్డానికి వచ్చి, హాలు కాలుస్తారు
రాజుగారు పాలించే అభినయ సౌధాన్ని
లంకతో పోలుస్తారు
పట్టు వాసాలు డబ్బుపెట్టి కొనుక్కున్న అందాన్ని
ఒంటి నిండా పూసుకొని
రంగేసిన పెదవుల మీద
తెచ్చుకున్న చిరునవ్వులు వలకపోస్తే

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
తిని తినకా కాలక్షేపం చేస్తారు.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

మారుమూల కుగ్రామాలు
జానెడు కడుపుతో మూరెడు మంటలతో
వాశనకట్టి జీవితం ఉట్టిమీద
పెట్టుకున్న అశాంతి పిండి వంటలతో
తినీ, తినకా కాలక్షేపం చేస్తాయి
పాలివ్వని పాడిబర్రెలాంటి
రాచరికాలు పెట్టే తిప్పలు

పండని పొలాల గట్లమీద
ఊహించుకున్న ధాన్యం కుప్పలు
నెత్తిమీద పెట్టుకుని
బరువు జీవితాలతో యిల్లు చేర్తారు గ్రామీణులు

* * *

గ్రామీణులు స్వచ్ఛంగా తెల్లంగా ఉంటారు
వాళ్ళు జీర్ణించుకున్న హింసలు
నీకూ, భవిష్యత్తుకూ
ప్రేమ రాయబారాలు నడిపే హంసలు
సంఘర్షణ సరస్సులో
వికసించిన జీవితాల సువాసన
బెదురుమూ బెంగనూ ఒల్లక
పల్లెవాసుల ధైర్యాన్ని ప్రేమిస్తుంది
జనం నిద్రలేచానిక
సమయం చూసి పొడిచే ప్రొద్దులాగా
ప్రతిపల్లె హృదయంలో
ఒక దాక్కున్న ఉదయం ఉంది.
న్యాయానికి తగిలిన గాయాన్ని
నయం చెయ్యటానికి
ప్రతిపల్లె మెదడులో
ఆలోచనల మందులిచ్చే ఆస్పత్రి ఉంది.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

అధికారం సూర్యుడు దూరలేని
అడవి గర్భాల కొండ గుహల్లాంటి
ప్రతిపల్లె రహస్య జీవితంలో
ఒక రాత్రి పాఠశాల ఉంది.

కుందుర్తి
1922-1982

C/o శ్రీ కె. సత్యమూర్తి, ఎం.సి. *15*, మలక్‌పేట కాలనీ, హైదరాబాద్ *500 036.*

3

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

భక్ష్యేశ్వరీశత(కమ్)

శ్రీ యంచున్ మొదటుంచకే శతకమున్ చెక్కేసి చిత్రించెదన్
శ్రీ యన్నన్ సిరిలే శుభప్రదమె, లక్ష్మిదేవి కావొచ్చులే
శ్రీ యిచ్చే విషవర్ధముల్ విరుగుడై సిద్ధించు నం చొప్పదే
శ్రీ యందున్ కమనీయ చిత్త నిశిత శ్రీ నాకు భక్ష్యేశ్వరీ!

ఇడ్డెన్లనన్ తెగమ్రింగి కాఫి మరచెం బింపార పట్టించితిన్
ఆడ్డేమున్నది, యింక ధోరణికే? సద్యః స్ఫూర్తి యుక్తంబుగా
వడ్డింతున్ సరికొత్త కావ్యమును అబ్బాయీలు స్తోత్రించగా
లడ్డుండల్ మరపించు భావముల పొట్లా మంచు భక్ష్యేశ్వరీ!

డప్పే మోక్షము నాద బ్రహ్మమని టూరా డాఢ మ్రోగించుచున్
చప్పళ్ళన్ ఝుడిపించి చంప నిను ఆశ్వాసాంత పద్యమ్ములా
కప్పెం బెట్టితి, వక్త్ర శక్తి తిను సత్కావ్యాల కాజేయగా
పప్పున్ బూరెల చిల్లిగారె వరుసన్ పాటించి భక్ష్యేశ్వరీ!

ఎవతే యీ ఫలహార శాలను రక్షించేటి చంచద్విలా
స విశేషోద్ధత రూపరేఖవిలసత్సంపన్న సీమంతి నా?
ఎవతే చిక్కు జిలేబి చుట్టు భ్రుకుటిన్ యీక్షించు కాఫీరుచిన్
స్తవనీయాంచిత పాలఫేణజితనేత్రా! నీవె భక్ష్యేశ్వరీ!

౪

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30 Nov 43

౫

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19 Apr 43

౬

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2 Apr 43

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

నానాభక్ష్యసమక్షమై మధురనానాపాకసంయుక్తమై
నానా శర్కర వంటకాది నిలయంబై సూపప్రస్తీతమై
పానశ్రీవిలసత్ప్రవేష్టిత సుధాపాత్రంబయై యొప్పు కం
చానన్ నాట్య మొనర్చు నీ కిదె నమస్కారంబు భక్ష్యేశ్వరీ!

ఏ యంబోధితరంగసంచరిత భోగేంద్రీయ తల్పంబు కా
దే, యే పర్వతరాజశృంగ మది కాదే, రత్న శుద్ధాంతమున్
ఏ యబ్జంబైనను కాదుగా తెలుపు రాణీ! నీదు వాసంబు ఓ
హో! యేకాదశి పిండి గిన్నె యటవే? ఓ యంబ! భక్ష్యేశ్వరీ!

చిరకాలమ్మున నుండియున్ మన కవిశ్రేష్ఠు ల్సలక్ష్యమ్ముగా
కరముల్ స్త్రీలవి అబ్జముల్ అనుచు వ్యాఖ్యానమ్ము గావించి పో
యిరి, నీకావిధి నప్పదన్ భయముతో యీ క్రొత్త సామగ్రిలో
అరెసప్పచ్చుల వోలె యున్న వనుదున్ హస్తాలు భక్ష్యేశ్వరీ!

నీ సౌందర్య విలాసవిభ్రమము వర్ణింపంగ నూత్నోపమా
నా సంపత్తికె గాని, వేరు విధికెం భావింపగా రాదు, నీ
నాసం బౌను గులాబిజాము, కురులా నైల్యంపు ఓం పొద్దుమ్మలే (?)
హాసశ్రీ వెలుగొందు నీముఖ మహో అప్డంబు భక్ష్యేశ్వరీ!

పూరీ కూర జిలేబి చుట్టల పయిన్ పూవంపు బాద్‌షా పయిన్
వేరే కాల్చిన దోసె కర్కరల శబ్దించేటి అంచుల్ పయిన్
ఝూరీ పొర్లిన గోఘృతమ్ముల పయిన్ ఝూమ్మెన బొబ్బట్టు పైన్
పారున్‌పారు సతంబు మద్ హృదయ విశ్వాసంబు భక్ష్యేశ్వరీ!

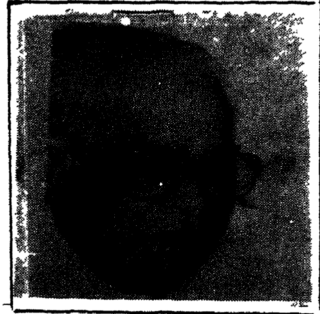
మాచిరాజు దేవీప్రసాద్
1922 - 1974

C/o శ్రీమతి కుసుమకుమారి, నవీన్‌నగర్,
6-3-596/77/5A, ఖైరతాబాద్,

స్వేచ్ఛా గానం

పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు
త్రిపుర వీరుడు పారజూసిన
తిరుగు రక్తప్రవాహ సాక్షిగ
పచ్చి నెత్తుటి తడిసి విరిసిన
పారిజాత వనమ్ము సాక్షిగ
పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు
నిఖిల జలనిధు లింకినా మి
స్వేదము పారక ఆగినా
నాద కేలలు చెక్కబడినా
లలిత స్వేచ్ఛా సుమ కుంటుబడినా
ఈ కపవిత్ర ధరిత్రి యందే
పాప కర్మల మోయు బానిస
రగులు కొను స్వాతంత్ర్య సేనాని
జ్వాలలిక చల్లార బోవని
పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు
విచ్చుకత్తుల వంటి భారత
వీరయువ శక్తుల విగాల
స్వేచ్ఛగా వినువీధి నెగరే
విజయ కేతన ధారులగురకా
తిరుగని ధారల కాకతీరన
తిగ్గ కరముల వంటి వీరుల
జీవితమ్మే రూపుదాల్చిన

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

స్వేచ్ఛా గానం

పాడరా గళ మెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు.

నిఖిల జలనిధులింకినా మి
న్నేరు పారక ఆగినా
దావ కీలలు చల్లబడినా
తటిద్వేగము కుంటుబడినా
జ్వాలలిక చల్లారబోవని
పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు.

స్వేచ్ఛగా విను వీధినెగిరే
విజయ కేతన ధారులరుగో
అశనిధారల కాక తీరిన
అగ్ని కణముల వంటి వీరులు
జీవితమ్మే రూపు దాల్చిన
పావక జ్వాలోగ్రమూర్తులు
పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు.

పావక జ్వాలల (గ) [illegible]

~~భావపావక జ్వల జ్వాలలు~~)
పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు

[illegible]

పెను తుఫానులు వెల్లువెత్తిన
విమల జీవన దీపకళికలు
[illegible] ఝంఝా మారుత ధ్వనులు
[illegible] సాగు నౌకలు
[illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible]

విలయ కాల [illegible]

[illegible]

విశ్వ [illegible] ([illegible]
నిప్పు రవ్వలు విజృంభిస్తూ
రెండు జాముల [illegible]
మందల ప్రభ సాగించెను.

[illegible]

వీర స్వాతంత్ర్య [illegible] తారా
[illegible]
ధర్మ [illegible]
[illegible]
పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు

గజ్జెల మల్లారెడ్డి

పెను తుఫానుల అంక సీమల
పెరిగి వెలిగిన దీపకళికలు
ప్రళయ ఝంఝా మారుతమ్ముల
పర్యవేక్షణ సాగునౌకలు
ఒక్క తావున స్వార్థలోకపు
డొక్క జీల్చే ఉక్కు మడిమలు
అలముకొను నిట్టూరుపుల్లో
విలయ కాలా హల హాళా హాళి
నివురు లోపలి నిప్పు రవ్వలు
నింగిలో రవి నాక్రమించెను.

వీర భారత యువత కాదా
దేశ భవితనుమార్చి వేసెను
ధర్మ యోధుల తీక్ష్ణ దృక్కుల
దాస్యనిగళములూడి పడియెను
పాడరా గళమెత్తి స్వేచ్ఛా
భారతావని వీరగాథలు.

గజ్జెల మల్లారెడ్డి
1922

24, S.B.I. కాలనీ, న్యూబాకారం, హైదరాబాదు.

భరతవాక్యం

సుందర స్వప్నాల స్వర్గాల వేడుక వెల్లు నుండి
వాస్తవికతా శిథిల బధిర రుధిర మహానిశి
పాశ్చాత్ప ఆయుధమైన నాకు తెలుసు
ఉల్వమని చిత్ర జ్ఞాన గొలుసు

మానవత్వై నిత్య మోపిన ప్రేమైక పాత్రానికి
దానవత్వై పాడుపడిన పతిత సముద్రానికి
వాంఛ మోసిన నాకు తెలుసు
వేంబెత పని మానవ మనస్సు.

నిరంతర తపస్సు ప్రసరించిన విద్యుదావేశ
తంత్రులు తెగి రగిలి.
నీ పాట లాటి ఆకాశము అల్లి ఆగులుని
మూగిన యుగాలి
నిలువ నీడ లేని నిమిత్త నాకు తెలుసు
నీ పాదకే గుర్తింపు బరించి విధి ధనస్సు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

భరతవాక్యం

సుందర స్వప్నాల స్వర్గాల మేడమెట్ల నుండి
వాస్తవికతా శిథిల బధిర రుధిర కూపానికి
హఠాత్ పతితుడనైన నాకు తెలుసు
అల్పమని నీవు అల్లిన గొలుసు.

మానవుడై నీవు చాచిన ప్రేమైక హస్తాన్ని
దానవుడై వాడు నరికిన చరిత్ర సమస్తాన్ని
పొంచి చూచిన నాకు తెలుసు
వంచితమని మానవ మనస్సు.

నీ నిరంతర తపస్సు ప్రసరించిన విద్యుదావేశ తంత్రులు
తెగిలి రగిలి
నీ పాత తాటియాకుల యిల్లు తగులబడి బూడిద మిగిలి
విలువ నీడలేని నిన్ను నాకు తెలుసు
నీ మీదకే గురిపెట్టబడింది విధి ధనస్సు.

కాదు అంది నీ దేవీ వ్యథా పూరిత మనస్సున
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ఒంటరిగాడ వని నాకు తెలుసు
అందుకే [illegible] తెలుసు.

స్వార్థం [illegible] ద్వేషం క్రౌర్యం
[illegible]
నాగరికతల బండరాతి [illegible]
[illegible]

గాయం మానదని నాకు తెలుసు
గేయం అంత [illegible] వినరని నాకు తెలుసు.

ఇంతవరకు సత్య శాంతి సౌందర్య సంగీతాల
[illegible]
ఇప్పటికింక వ్యథా చరిత్రలైన [illegible]
అందని [illegible] విరగదని
[illegible] నాకు తెలుసు
నిద్రలేని [illegible] —

October 195.

D. Balagangadhara Tilak

కాదు యిది నీ దేవీ పూజా పీఠ మమర్చిన శుభ్ర గృహాంగణము
పెద్ద పులులు కొండచిలువ లెలుగులు తిరుగు మహారణ్యము
ఒంటరిగాడవని నాకు తెలుసు
అందుకే వీళ్ళకింత అలుసు.

స్వార్థం ద్వేషం క్రౌర్యం వినా జీవితం లేదనలు
నాగరికత బండరాతి కొస తగిలి చిల్లు వడింది నీ నౌసలు
గాయం మానదని నాకు తెలుసు
గేయం యిక ఎవ్వరూ వినరని నాకు తెలుసు.

ఇంతవరకు సత్యశాంతి సౌందర్య సంగీత గీత మాలపించావని
ఇపుడింక వ్యధా చిహ్నితమైన నీ కనుల కింద నలుపు చార
చెరగదని
నీలాంటి వాణ్ణే నాకు తెలుసు
నిద్రలోనే కలలకి సొగసు -

బాలగంగాధర తిలక్
1922-1966

C/o శ్రీ డి.యస్. మూర్తి. 42, ట్యూడర్ గార్డెన్స్,
స్టోనీ, స్ట్రాట్‌ఫోర్డ్, మిల్టన్ కెర్నెస్ యం.కె.11 ఐ.హెచ్.యక్స్, యు.కె.

[illegible]

సిగ్గు సిగ్గు [illegible]

ఎక్కడ [illegible] ?

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] !!

మాం [illegible]

మా [illegible]

[illegible]

[illegible] !

మాం [illegible]

మనకు సర్వ [illegible] కరవు।

మానవుడు [illegible]

మహా [illegible] కరవు।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

కుల మతాలకు [illegible]

కలనైనా [illegible] కానరాక

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

మంత్రాలతో రాలేదుర మన స్వతంత్రము!

సిగ్గు సిగ్గు ఈ దేశం
ఎక్కడికి కెళుతుందిరా?
అగ్ని కణాలై యీ మత
మౌఢ్యం కాల్చండిరా!!

మంత్రాలూ, కరసేవలు
మార్మిక తాంత్రిక విద్యలు
పూజలు, పడి మొక్కటాలు
ప్రగతి నిరోధాలేరా!!
మంత్రాలతో రాలేదుర
మన స్వతంత్రభారతం!
మహనీయుల ఆత్మార్పణ
మరువరాదు అనవరతం!!

తుపాకులకు రొమ్ములిచ్చి
లాఠీలకు వీపులిచ్చి
ఉరికంబాల్ కౌగలించి
చెరసాలల కృశియించి
కులమతాల కుటిలత్వం
కలనైనా రానీయక

వందే మాతర మంత్రం
ఉప్పెన వలె తెలబనాడే
ఉద్యమాన నిలబాక్కే
నాటి స్ఫూర్తి నేడెందుకు
నాశన మాయ్యేందిరా ?
ఓ జ్ఞాన శ్రీ ఫలం దక్కాక
మల మతాంధి జీవితయలారా.
తా ధర్మ, జాన సరిహద్దు ని
యుద్ధన యుంచే ఖుర్రం
త్రీగా హన సంస్కృతి, ప్రేమ
దీక్షన వినాశనం !

రచన
బొలనగర రామాంజనేయులు

ఒక్కటిగా భరతజాతి
వందేమాతరమంటూ
ఉప్పెన వలె లేచి, నాటి
ఉద్యమాన నిలచాతే!
నాటి స్ఫూర్తి నేడెందుకు
నాశన మౌతుందిరా?

అజ్ఞానపుటంధకార
మలముకొంది తెలియరా!

మౌఢ్యం, మానవజాతిని
మత్తున ముంచెత్తురా
క్షీణ, హీన, సంస్కృతి, అ
జ్ఞాన హేతు వేమురా.

తిరునగరి రామాంజనేయులు
1922

CPI ఆఫీస్, మాచర్ల, గుంటూరు జిల్లా.

నేడే నిత్యం, నవ్యం కదలి వరద
పొంగిన సత్యాలు పవిత్ర ప్రభాత నేడు!
భారత దేశం మహోజ్జ్వల స్త్రీ భవిష్య
చరిత్ర ప్రయాణ గతి ఒంటరి మౌనం!

లోకనాథ, కాలనాథ! వెను శోకమంట
ప్రజల మంచికై నేలనా! భారతభూమి
నేడే నిత్యం నవ్యం కదలి వరద
పాడి పంటల నిండు ప్రాణాలను!

వచ్చిన వచ్చిన
వచ్చె సంక్రాంతి వచ్చె!

పెళ్ళికొడుకు కొత్త కొత్త కోర్కెల విందు
కొత్త కోడలి కొత్త కొత్త కోర్కెల కాపురా
తొలి నవ్వు కొత్త కొత్త కోర్కెల కాంక్ష

వచ్చిన వచ్చిన
వచ్చె సంక్రాంతి మళ్ళీ!

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అన్నాచెల్లెలు

వేడి నెత్తురు, కన్నీటి కడలి, వరద
పొరునన్యాయ మవినీతి ప్రబలినేడు!
భారతీయ మహోజ్వల ప్రాభవమ్ము
పతనమై బ్రతుకే గతి అంతమౌనా!

* * *

లోకమా, కాలమా! పెను శోకమింత
బ్రతుకు ముంచెత్తు నేలను! భరతభూమి
వేడినెత్తురు కన్నీటి కడలి వరద
పొరి బలి చేయునా నిందు ప్రాణములను!

వ్యాస సంతతి వాణ్ణి

వచ్చాను వచ్చాను
వ్యాస సంతతి వాణ్ణి!

వెళ్ళిపోయిన కోటి కోట్ల జీవుల విడిచి
కుళ్ళిపోయే నేటి కోట్ల జీవుల కొరకు
పొర్లి వచ్చే కోటి కోట్ల జీవుల కొరకు

వచ్చాను వచ్చాను
వ్యాస సంతతి వాణ్ణి!

అనిసెట్టి సుబ్బారావు
1922-1979

C/o అనిసెట్టి చైతన్యస్వామి. 4, శారదాంబాళ్ వీధి,
త్యాగరాయ నగర్, మద్రాస్- 600 017.

[illegible]

అమ్మా! చెప్పు.
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

అమ్మా! చెప్పు.
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]?
[illegible]?

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అమ్మనడిగిన ఆఖరు ప్రశ్న

అమ్మా! చెప్పు.
అడుగుతున్నాను నిన్ను ఆఖరు ప్రశ్న
అడుగుతున్నాను నిన్ను భీకర ప్రశ్న

ఏ తనయుడూ
ఏ నాడూ జననిని అడగని,
అడగలేని మహా ప్రశ్న.

అమ్మా! చెప్పు
అడుగుతున్నాను నిన్ను ఆఖరు ప్రశ్న
అడుగుతున్నాను నిన్ను భీకర ప్రశ్న

అన్న చెప్పు —

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

అన్న చెప్పు —

[illegible]

[illegible]

ఎప్పుడు
ఏ మహా శివరాత్రి
ఏ శిధిలాలయ మండపాన
ఏ ప్రమధుని ప్రళయమూర్తి
కౌగిట్లో
కలకన్నావు నన్ను?
ఉరివేశావునాకు?

అమ్మా చెప్పు -
అంతకీ కారణం నీవుకదా!
అంతా దారుణం నీదికదా?

ఎన్నడు
ఏ తుఫాను వీచిన
మహార్ధ రాత్రి
కూలిన ఏ గోడల ప్రక్కన
నీడల చాటున

ఏ శిధిల భూతల శయ్యల
ఏ వికలాంగుని
విషాలింగనంలో

[illegible]

కలకన్నావు నన్ను?
ఉరి వేశావునాకు?
అమ్మా చెప్పు -
అడుగుతున్నాను నిన్ను ఆఖరు ప్రశ్న.
అడుగుతున్నాను నిన్ను భీకర ప్రశ్న.

జనన మరణాల్ పూర్వం
చల్లని పరమానంద
జలధిలో
చిరుచేపనై తిరిగేనన్ను
ఎందుకు
నీ గర్భంలో వల వేశావు నాకు?

ఎందుకు
నీ గర్భంలో
ఉరితీశావు నన్ను?

శ్రీమాతృ చెప్పు —

త్రి పాద్వి భూతిం గం

గర్భం రుద్ర భావంతగ,

శ్రీ తల్లి శివ తిరంపర

తల్లి జగ త్యాగ్యం [illegible]

పి సు ద్రి రంగా చ

పిరజ సృ ఉ దత్త తంలి

ది ర చ్య లు

వి ల లు యాం ఠ పం చేలుగ,

వి చి యా ప ఏ రు షు డు

వి ప ద శ పిశ ప ం [illegible] లు

పి పు ర్రో ర రం లు

కొత్త ర సం బం తెప్పం డా భక్త,

అమ్మా చెప్పు-
అంతకీ కారణం నీవుకదా?
అంతా దారుణం నీది కదా?
అడుగుతున్నాను నిన్ను ఆఖరు ప్రశ్న.
అడుగుతున్నాను నిన్ను భీకర ప్రశ్న.

అమ్మా చెప్పు-
క్షుధాగ్ని దీపించి
గర్భం రుద్రభూమి కాగ,
ఆకలి విదలించిన
వికల జటాజూటం నుండి
విస్ఫు లింగాలు
విరజిమ్మి ఆవిర్భవించ
వీర భద్రులు
విలయతాండవంచేయగ,

ఏ విలాస పురుషుడు
విసరిన హోటల్ టిక్కెట్టు
నీ మనోవనంలో
కొత్త వసంతం తెచ్చిందో తల్లీ,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఎండిన నీ నరనరాలలో
శుష్కించిన రక్త నదులు
తిరిగి వరదలై
విజృంభించిన వో,
ధనస్సులా వంగిన
శరీరం
మన్మథశరంలాగ నిల్చున్నదో,
అర్ధనిమీలిత
అలస నేత్రాలలో
కెందామరలు పూచినవో
జననీ,
భూతలమే
శయ్యకాగ,

ధూళి కుసుమ రాశిమధ్య
నక్షత్ర కన్యల వంతపాట
సాక్షిగా
అక్షియుగ్మంమూసి
అమ్మా !

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] !

[illegible] ?

[illegible] ?

[illegible]

[illegible] .

[illegible]

[illegible] .

[illegible]

[illegible]

కలకన్నావా నన్ను?
ఉరివేశావా నాకు?
ఈ లోకం తెలియదే నాకు.
ఈ శోకం తెలియదే నాకు..

జనన మరణాత్ పూర్వం
ఆనందం జలధిమధ్య
ఆదినారాయణమూర్తినై
పవళించు నన్ను

ఎందుకు
వలవేసి లాగావు?
ఎందుకు విడిచి వెళ్ళావు
ఈ లోకపు త్రోవప్రక్క-
సకల మానవుల
పాదముల త్రొక్క
అమ్మా చెప్పు -

అంతకీ కారణం నీవు కదా?

అంతా దారుణం నీదె కదా?.
అడుగుతున్నాను నిన్ను
ఆఖరు ప్రశ్న.
అడుగుతున్నాను నిన్ను
భీకర ప్రశ్న.

అమ్మా చెప్పు
ఇప్పుడు నీవు లేవు -
వెళ్ళిపోయావు -

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ఇప్పుడు నేను
తిరుగుతున్నాను
ఈ తిరణాల మధ్య -

త్రోవతప్పి - బెదరి, చెదరి, -
ఎక్కడో దూరంగా కనుపించి
కనుపించవు నీవు -
అమ్మా చెప్పు-

బెల్లంకొండ రామదాసు
1923 - 1969

C/o శ్రీమతి సీతాదేవి. *1-8-430/7,*
చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్ *500 020.*

చెరకాలం

ఎతకింబర్రాల వసం
ఎఖపైల ఒరపైల ఎవతురు విరియాగ నేస్తం
పతకింబర్రాల కుపం
కులరాతన చూతపై నతిఖం. పసనుస్తం

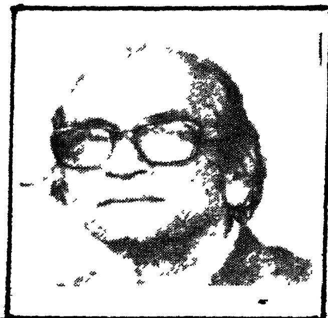
*

ఒరపైల
గద్గద స్వరం:

నిరుడు విరిసిన నీలగగనం
నేడు తనపై దదమ్మ
నిరుడు విసరిన కోకిరాయాపూ
నేడు మసలదు తల్లి!

నీతి నిర్భల కాల విరాగం
నేడు ఆకిర్భ విఠల్లి
కాతి నెన్నల కారుచూతపై
తోల నిలచెవి నమ్మ!

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

చెరకాలం

వెలిగించవోయి దీపం
వెలుపల లోపల వెలుతురు విరియగ నేస్తం
పలికించవోయి శాపం.
ఇలరాలిన చీకటి నశియింప సమస్తం!

*　　*

లోపల గద్గద స్వరం:

నిరుడు విరిసిన నీలగగనం
నేడు కనపడదమ్మా
నిరుడు విసరిన శీతవాయువు
నేడు మసలదు తల్లీ!

నీలి రెక్కల కాల విహగం
నీడ జిక్కితి తల్లీ
జాలి కన్నుల కారు చీకటి
మ్రోల నిలచితినమ్మా!

ఖంగుమన్నవి మృత్యుదేవత
కాలియందెలు తల్లీ
చరమ రాత్రిం చరుల సన్నిధి
జలదరించితినమ్మా!

ఉంగు పున్నమి వెన్నెల్ల దీపల
కాంతి వాంఛల తల్లీ
చెరను రాత్రించరుల సన్నిధి
జలదరించితి నమ్మా!

నేలల బ్రతుకున గాలి మిడతల
కరగి పోయినవమ్మా
వెతలి కన్నుల వెలుగు కోసము
వెదకి వెంటను తల్లీ!

స్వేచ్ఛ కోరిన పి తరత్తుము
వెల్లు బారినదమ్మా
జనసమరమునకు పరుజూపుదము
సెలవు సంగుము తల్లీ!

ద్వేష యత్నిని ఉక్కరోస్త
దోష ము వరిద తల్లీ
తీరు తొలిది నీటి లొక్కము
నేర మెవ్వరిదమ్మా?

కలల బ్రతుకున గాలి మేడలు
కరగి పోయినవమ్మా
వెలితి కన్నుల వెలుగు కోసము
వెదకి కొందును తల్లీ!

స్వేచ్ఛ కోరిన పేద రక్తము
వెల్లబారినదమ్మా
జన సమరమున పరాజితుడను
సెలవొసంగుము తల్లీ!

ద్వేషబుద్ధిని ధిక్కరిస్తే
దోష మెవరిది తల్లీ
తీరులేనిది నేటి లోకము
నేరమెవ్వరిదమ్మా?

* * *

మందానిలం దూరంగా

ఎవ్వరక్కడ
పాడేది యింత రాత్రి?
నిద్రపోతోంది
పాపం, దరిద్ర ధాత్రి!
ఓ దగా పడ్డ
జనులార! ఉరికి వెరచి
గాయపడిన
గుండెల్లార! కళ్ళు తెరచి
బతుకు బెల్లలు
వెదకండి! చితుల వెనక
నిత్య చైతన్య
రాగముందేమొ? కనక
లాభమేముంది
మీ తుది క్షోభ వలన?

మందానిలం
మూంరంగా —

ఏ వ్వర కర్త
పాడిన యింపారు శ్రుతి?
నిద్ర లేపుతోంది
పాపం, పవిత్ర ధాత్రి!
ఓ నగా ప్రె
జనులారా! ఓదిశ తెరచి
గాయపడిన
గుండెల్లారా! కళ్ళు తెరచి
పసుకు బిళ్ళలు
వెతకండి! బాలల వెనక
నిత్య చైతన్య
రాగ సుందతెను? కనక
లాభ తెసుంది
మాటది క్షోభ నలన?
మాతెరకు న
నిస్త్రాణ సమ్మెళ్ళలారా!
మలుపు తిరగని
బాటల కనవలంబు

మీ కొరకు త
పిస్తున్నది మృత్యు లలన!
మలుపు తిరగని
బాటల కళవళించు
పలిత దీపాలు
మిమ్మల్ని పలుకరించు
చివరి గడియల
కష్టాన్ని జీర్ణదీప్తి
లోన గడపండి
దీర్ఘనిద్రానవాప్తి!

* * *

లోపల కాతర స్వరం:

ఆర్పు దీపాన్ని యీ రోజె తీర్పు మనకు
ఆర్పు దీపాన్ని,
మన బతుకాఖరింక

వెర్రి గాలి మాటలు మరి వినకు వినకు
మేను చించినా
చూడకు దానివంక!

వెలుగు చూడలేవోయ్ మన వెలితి కనులు
పీక తెగినా
సరే గుండె విప్పబోకు

వెదుకు జాగర్త! చీకటి వెనుక గనులు
బతుకు పసిడి
రహస్యాలు, బహూపరాకు!

చావులేనిది సృష్టి; ఆశ్చర్య పడక
మంచు తెరలాగ
చీకటి పెంచుతుంది

పలుక దీపాలు
నీ నవ్వుల్లో పలుకే రంగులు
చివర కిరణాలు
కష్టాన్ని జీర్ణ దీప్తి
లూసగణపంకి
దీర్ఘని స్వానాప్తి!

ఊపల
కొతర స్వరం
ఉల్లిపాన్ని ఊపాలజో పెల్లుసుకను
ఉల్లిపాన్ని,
సునవుతుకొ చెరంక
ఆ ఖై కాంత మాటల మాట అనునను
నీను చిందిరా
చూడను నాదనంక!
ఆలసి చూడ తరామనుకొవలతకాలు
పక తెలనా
సత్ కుంరే విప్ప లోను
అదును జూగర్ల! నాకత తెమతగనులు
పలుకు పసిడి
గనాస్నాలు; పహింపరాను!

(మానవుల కదె పానకంలోని పుడక)
దృష్టి లోపాన్ని
మన దారి తెంచుతుంది!

ఇది అనంతం; నిశాంచలం వెదికి చూడు
మేలి రంగుల
మెరుపు దీపాల శాల

అది ప్రమాదం, సజీవాన్ని అడిగి చూడు
జీవితం అను
మానాల కావినేల!

ముందు లేదనుకోవటం మొదటి తప్పు
ఆరి పోయింది
మన నిజం అందువల్ల

చూపు తిరిగి సృష్టి: అస్పష్టతకు
మంచు తెరలాగ
చుట్టి పెంచుతుంది
(మానవుల కవిత్వానికందని ప్రకృతి)
సృష్టి లోపాన్ని:
మనసారా తెంచుకుంది!

ఇది అనంతం; నిశాంచలం వెలుగుల చూపుల
మెరుపు రంగుల
తెలుపు నీలాల కల
అది ప్రమాణం, సజీవాన్ని అల్లిన చూపు
జీవితం అను
మౌనాల కాంతి నీల!

ముందు తరాల వారసత్వం తెలుసుకో తప్పు
తీరి పోయింది
మన నిజం అందు వల్ల
తెలుసుకున్న దేవుణ్ణి పెద్ద మనిషి
జారి పోయింది
మనస్వి నిజం - పోదు వల్ల!
ఉషస్సు సరసరాని చక్రాలు

విరుచుకుని పడుతున్నది పెద్ద ముప్పు
జారి పోయింది
మన ధ్వజం - పోరు కల్ల!

అబ్బూరి వరదరాజేశ్వర రావు
1923 - 1993

బి4, యఫ్4, బాగ్‌లింగంపల్లి బ్లాక్స్, హైద్రాబాద్ 500 044.

నగరంలో రాత్రి

నగరంలో రాత్రి నాకింకా జ్ఞాపకముంది!

నరుడి హృదయంలో మానని గాయం, ఆ రాత్రి ఇంకా

నా స్మృతిపథంలోనే - ఉంది!

నగరం నడి వయస్సులో ఉంది! నగరం తడి మనస్సులో ఉంది!
పద్ధెనిమిది గంటల పాటు, నగరంలో మ్రోగిన నగారాలు
సలసల కాగిన వికారాలు, ఘళ్ళఘళ్ళ మోగిన విలాసాలు
చప్పున చల్లారి, గుప్పున సూటు మసిగనివి!
జగత్తు పగటి వేషం కట్టి విప్పింది!
ధరిత్రి ముసుగు కప్పింది!

నగరంలో రాత్రి నాకింకా జ్ఞాపకముంది!
రాత్రి కొట్టింది పన్నెండు గంటలు!
రాత్రి పండింది పాపాల పంటలు!

నెత్తిపై నింగి మృత్యువు ముచ్చట ముడిలా వ్రేలాడుతూ ఉండగ
పద్ధెనిమిది గంటలు, మండిన నగరకాష్ఠంపై
కన్నీటి "చుక్కలు" రాలుస్తోంది!
నగరం నడుబొడ్డు ఘోర నగర దినాల
దహనంలో సాగుతున్నది ఘోరపు పురాణం!
పాపాల భవనాలపై అంతస్తుల్లో

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నగరంలో రాత్రి

నగరంలో రాత్రి నాకింకా జ్ఞాపకముంది!
నరుడి హృదయంలో మానని గాయం, ఆ రాత్రి ఇంకా నా స్మృతి
పథంలోనే వుంది!
నగరం నడివయస్సులో ఉంది! నగరం తడిమనస్సుతో వుంది!
పద్దెనిమిది గంటలపాటు, నగరంలో మ్రోగిన నగారాలు
సలసలకాగిన వికారాలు, ఫెళఫెళ వేగిన విలాసాలు
చప్పున చల్లారి, గుప్పున మాటు మణిగినవి!
జగత్తు పగటి వేషం విప్పింది!
ధరిత్రి ముసుగు కప్పింది!

నగరంలో రాత్రి నాకింకా జ్ఞాపకముంది!
రాత్రి కొట్టింది పన్నెండు గంటలు!
రాత్రి పండింది పాపాల పంటలు!
నెత్తిపై నింగి మృత్యువు ముచ్చట ముడిలా వ్రేలాడుతోంది!
పద్దెనిమిది గంటలు, మండిన నగరకాష్ఠంపై
కన్నీటి "చుక్కలు" రాలుస్తోంది!
నగరం నడిబొడ్డు ధొర వారి దివాణం
దివాణంలో సాగుతున్న బూతు పురాణం!
పాపాల భవంతి పై అంతస్తులో
కోర్కెల పాములు పడగలు విప్పి ఆడుతున్నాయి!
నగరంలో రాత్రి దడి గట్టింది!
నగరంలో రాత్రి మడి గట్టింది!

కోర్కెలు పాములు పడగలు విప్పి ఆడుతున్నాయి!
నగరంలో రాత్రి ఒడి గట్టింది!
నగరంలో రాత్రి మడి గట్టింది!
ఒడి గట్టిన రాత్రి తాగి ఆడింది!
మడి గట్టిన రాత్రి 'స్టైల్' పడింది!
నగరంలో రాత్రి నాలుగు యుగాల ధర్మం నాట్యమాడింది!
నాలుగు వేదాల సారం నదిగా పారింది!
వేయి కౌగిళ్ళలో నలిగి, నలిగి,
ఒరిగి పడుకున్న వేశ్య వాలుజడ నగరవీథి,
వీథి మురికిదల ధూళిదారి కోట,
కోట కొమ్మున ఆరిగింది, రంకుల రాట్నంలా రాత్రి!
కోట గుమ్మాన ఒరిగింది, కోటి పాపాల ధాత్రి!!

నగరంలో రాత్రి నాకింకా జ్ఞాపకముంది!
స్తబ్ధ నిశ్శబ్ధ నిశీథి పండు పీడలా నడిచాను
నిర్జన నగర వీథి నాపాదాల ఉరిచాను!
చూచాను ఎవరూ చూడని దృశ్యాలు!
నగరంలో రాత్రి నా 'రాజ్యం' అన్నాడు నాయకుడు!
నగరంలో రాత్రి నా 'రాగం' అన్నాడు గాయకుడు!
నగరంలో రాత్రి నా 'యోగం' అన్నాడు అమాయకుడు!
నగరంలో రాత్రి నా 'భోగం' అన్నాడు సమాయకుడు!

దడిగట్టిన రాత్రి తగుల బడింది!
మడిగట్టిన రాత్రి తగుల బడింది!
మడిగట్టిన రాత్రి 'మైల' పడింది!
నగరంలో రాత్రి నాలుగు యుగాల ధర్మం నాట్యమాడింది!
నాలుగు వేదాల సారం నదిగా పారింది!
వేయి కౌగిళ్ళలో నలిగి, నలిగి,
ఒదిగి పడుకున్న వేశ్య వాలుజడ నగరవీధి,
వీధి మొగదల ధ్వారవారి కోట,
కోట కొమ్మున తిరిగింది, రంకుల రాట్నంలా రాత్రి!
కోట గుమ్మాన ఒరిగింది, కోటి పాపల రాత్రి!!

నగరంలో రాత్రి నా కింకా జ్ఞాపకముంది!
స్తబ్ద నిశ్శబ్ద నిశీధి వెంట నీడలా నడిచాను
నిర్జన నగరవీధి నా పాదాల తుడిచాను!
చూచాను ఎవరూ చూడని దృశ్యాలు!

నగరంలో రాత్రి నా 'రాణి' అన్నాడు నాయకుడు!
నగరంలో రాత్రి నా'రాగం' అన్నాడు గాయకుడు!
నగరంలో రాత్రి నా 'యోగం' అన్నాడు అమాయకుడు!
నగరంలో రాత్రి నా 'భోగం' అన్నాడు వినాయకుడు!

మొగలి పువ్వు లాంటి అమ్మాయి,
పాడుతున్నది పడుపువృత్తుల సన్నాయి!
శశిరేఖ వంటి చిలిపి చిన్నారి
ఆడుతున్నది వన్నెల చిన్నెల విరాళి!
శివాలయం గర్భగుడిలో పాపాల పవళింపు సేవ!
పరమ భక్తులు వెదుతున్నారు తలా ఒక త్రోవ!

నగరంలో రాత్రి కళ్ళుమూసి నడిచింది!
నగరంలో రాత్రి వేయిపాపాల వడగండ్ల వానలో తడిసింది!
నగరంలో రాత్రి నగ్నంగా కూచుంది!
నగరంలో రాత్రి స్నిగ్ధంగా పూచింది!

మొగలి పువ్వుల్లాంటి పిల్లలు ఆవులిస్తున్నాయి,
పాడుతున్నది పడుపుగత్తెల్లా నవ్వాయి!

శశిరేఖ లాంటి పంటి వెలుగు చేస్తాగ
ఆడుతున్నది ఏన్నల వెన్నెల సిరాతో!

శివాలయంలో గర్భగుడిలో పాపాల పనులెన్నో చేసి!
పరిషత్తు భవనాలు పడుతున్నాయి ఇలా ఒక్క ప్రొద్దు!

నగరంలో రాత్రి కళ్ళు మూసి నడిచింది!
నగరంలో రాత్రి వేయి పాపాల వడగండ్ల వానలో తడిసింది!

నగరంలో రాత్రి ~~[illegible]~~ నగ్నంగా కూచుంది!
నగరంలో రాత్రి స్నిగ్ధంగా పూచింది!
నగరంలో రాత్రి ~~ఆమ~~ వయసంతా కొరికి తెచ్చింది!
నగరంలో రాత్రి, ~~ఆమ~~ విలువంతా ఒలిచి ఇచ్చింది!

నగరంలో రాత్రి పడుచుని నవ్వింది!
నగరంలో రాత్రి సిగ్గులు కొన్నింది!
నగరంలో రాత్రి సిగలు చెదిరె!
నగరంలో రాత్రి, 'భోగులు పడతి'!!

నగరంలో రాత్రి రోగిణి,
నగరంలో రాత్రి యోగిని!!

—రెంటాల గోపాలకృష్ణ

నగరంలో రాత్రి వయసంతా కొలిచి తెచ్చింది!
నగరంలో రాత్రి వలపంతా ఒలిచి ఇచ్చింది!

నగరంలో రాత్రి పక్కున నవ్వింది!
నగరంలో రాత్రి మిక్కిలి కొవ్వింది!
నగరంలో రాత్రి నాగుల చవితి!

నగరంలో రాత్రి 'భోగులవడతి'!!

నగరంలో రాత్రి రోగంది,
నగరంలో రాత్రి భోగంది!!

రెంటాల గోపాలకృష్ణ
1923

శాంతిస్రవంతి, సత్యనారాయణ పురం, పురుషోత్తం వీధి,
విజయవాడ *520 011.*

20.2.92

స్మృతి దీపం

వయసు దాటిన మధురస్మృతి
మనసుని గుండెలు [illegible]
పగటిసూర్యుని వెలుగు కలలు
వెలిసి పోదా వసంతకాలం?

విద్యుత్తం తీగె తెల్లటి గాజు పెంకు
పరిమళిస్తే [illegible]-
వీధి దాటిన నాయక [illegible]
కటిక చీకటికి కన్నులు [illegible]..

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]..

పులకించిన వెలుగులా
[illegible]..
[illegible]
[illegible]...

[illegible]
[illegible] —
[illegible]
[illegible] స్మృతిదీపం...

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

స్మృతి దీపం

పగటిసూర్యుని వెలుగు కలలో
వెలసి పోయెను చివరి కిరణం
వయసు దాచిన మధుర స్మృతి
ముసలి గుండెల ముసరినట్లుగ...

విద్యుత్తంత్రికె వ్రేలాడే గాజుపందు
ప్రసరించే సురభిళ తరంగం
వీధి వాకిలి నాలుక జలాలూరిస్తూంది
గదికే మదికే వెలుగు పండుగ కూరుస్తుంది....

తుమ్మచెట్టు మోడుగా మారినా
ముళ్ళను మాత్రం మిగుల్చుకున్నట్లు
పులకించని నేల కొసలలో
వ్రేలాడే యిరుల జడలు...

అలోచనల ఆచరణకు
అతివ్యాప్తి అంటున్నట్లు
కాంతిబింబ ఫలితార్థం
అవిశ్రాంతి స్మృతిదీపం....

నిర్మానుష్య నగర వీధి
విజానాటవికన్న భీతావహం
అడవిలో పులులు - పులుల్ని తినవు
నగరంలో నరులు మనుషుల్ని తినును....

[illegible]

సమాధిపై వుంచిన దివ్వెలా
ఆకాశంలో ఒక మూల నక్షత్రం
ఎవరూ వినని జాలిగాథను
ఎందుకు వివరిస్తుందో తెలియదు.

అసువు ఉన్నంత వరకే
ఆశల సముఘాలల పరిమళం
చిట్ట చివరి అగ్నికీల లారితే
పరిసరమంతా వెలిబూడిద - నిస్తేజం!

శవయాత్రలో మంగళ తూర్యారవాలు
ఎంత ప్రగల్భించినా విగతజీవువి కోసం కాదు
శూన్య మందిరంలో ఎంత తేజస్స్విగ్ధం
దీపతోరణమున్నా నిస్తేజమే

ఫలియించని నరుని యత్నం
అనివార్యంగా విజృంభించే దాహవాగ్ని...
నైరాశ్యం క్రమ్మినప్పుడు పెచ్చురిల్లే ప్రతీకారం
స్వపర భేదా లెరుగదు;
హత్యకే ఆత్మహత్యకే నడుమ ఎల్లలుండవు!

సోమసుందర్
1924

కళాకేళి, పిఠాపురం, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

1962 FEB

26
MON

ఇన్ని కన్నీటి సముద్రాల కేమి ఫలము?
~~ఇన్ని కలలు కన్నీళ్లు! ప్రయాసలు!~~
మంచుచినుకునట్టి గడియలో మరిగిపోవు!

కోటి బంగారు నాణాలు కూర్చు నాకదు
సర్వమధుపులకై వెదజల్లు నాకదు
సరకు గాని పిడికెడు బూడిద వదిలిపోవు
రెటకో చిందరగా తేలిపోవుటకు మరల

పూలసెజ్జల పవళించు ~~పులుగు~~ పులుగు పిల్లడా
పట్టి గోరల పోరలాడు

వింత తెమ్మెర!
మధుపాత్ర గిన్నె నింపి మకరంద భిక్షుకుడు
నిన్న రేపు తెరుగక నిన్ను దప్పు!

నార్ల చిరంజీవి

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

కొమ్మలు రెమ్మలు

ఇన్ని కన్నీటి స్వప్నాల కేమిఫలము?
మంచువిడినట్లు గడియలో మరిగిపోవు!

కోటి బంగారు నాణాలు కూర్చు నొకడు
సర్వమర్థులకై వెదజల్లు నొకడు
తుదకు పిడికెడు బూడిద వదలిపోదు
రెటకొ తిరిగి రాలేరు తామిటకు మరల!

పూలసెజ్జల పవళించు పురుషుడిపుడు
మట్టి గోరీల పొరలాడు

మధువు నింపి తెమ్ము మరలిరాదీ క్షణము
నిన్న రేపు లెరుగ నిమ్ము దప్పు!

నార్ల చిరంజీవి
1925-1971

శ్రీమతి నాగరత్నమ్మ C/o పి. నారాయణరావు.
గుండెమెడ పోస్టు, మూతక్కి వయా, గుంటూరు జిల్లా.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

— [illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నరులారా!

నరులారా! సోదరులారా!
భావి శాంతి సౌఖ్య శ్రీవరులారా!
మీ బాధలు. తీక్షణాపజయగాధలు మరచిపోయి ఆలించండి,
నేను ఆలపించే ఈ నవమానవ విజయగీత,
నేటికి ఖేదం చాలించండి.

ఆకాశపు అందరాని మ్రానిపండ్లు చేతికి చేరువైన వేళ
మానవుడే పావనిగా దూరము నేరమైన వేళ
లక్షల నక్షత్రాల జరీవిరుల నల్లిన నీలాంబరము
వ్యూఢోరస్కుడు, వృషస్కంధుడు, సాలప్రాంశుండు.
మానవుని మహోభుజల కలంకారమైన వేళ

మీ దైన్యం చాలించండి.
విజయుడు, నరుడు పూరించే పాంచజన్య
ప్రతి ఘోషల నాలించండి.

ఆశాంతాల ఊహాంతాల ప్రాంతంలో
అగణిత గ్రహాల, ఉపగ్రహాల అంతరాళ ధ్వాంతంలో
అనంతాంతరిక్షంలో, జీవన పరమావధుల సమక్షంలో
గర్వంగా నిలచిన నరుడు సువర్వులపై సవాలు చేస్తు
న్నాడు.
అమరుల కోటలోన పాగా వేస్తున్నాడు.

సోదరా! చింతలేదు, ఏ మాత్రం వింతకాదు.
మానవ మేధా విజయపరంపరల కంతం లేదు.

బైరాగి
1925 - 1978

C/o శ్రీ సత్యం, సత్యం ప్రాసెస్, ఖైరతాబాదు, హైద్రాబాదు.

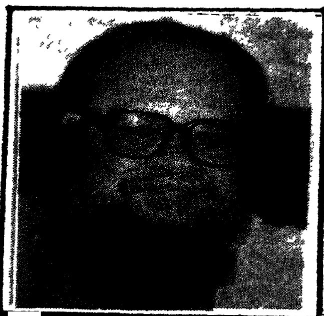
కైవారం.

[illegible] ~~[illegible]~~ దూరాగత[illegible]-
[illegible] 205
[illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

[illegible] - [illegible]
[illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] ౧ [illegible]

[illegible] - [illegible]
[illegible].
[illegible] - [illegible]
[illegible] ౨ [illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

సారా పోరు

దారి చూపే దూబగుంట- ఇంక
సారాపై పోరాటం ఆగదంట
రాష్ట్రంలో మహోద్యమం లేచెనంట - మహిళ
శ్రేష్ఠమైన మహోదయం నోచునంట ||దారి ||

సర్కారీ అబ్కారీ హడలెనంట - సారా
కార్ఖానా యంత్రాలే విరిగెనంట
గూండాల తండాలే కదిలెనంట - ఎత్తిన
జండాను స్త్రీ శక్తి వదలదంట ||దారి ||

నిషా విషం కషాయాలు ఇంకునంట - పూర్వ
విషాదాల తుషారాలు కురవవంట
దుకాణాల ఠికాణా బేజారాలు - నేటి
వికార్సయిన చైతన్యం కైజారంట ||దారి ||

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

తప్పతాగి మగాడిల్లు చేరడంట - తన
తప్పిదాలు తెలుసుకొని మారునంట
కష్టార్జితమింటికే దక్కునంట - ముద
నష్టమవక జీవితాలు బతుకునంట ||దారి ||

ప్రభుత్వమే జనశక్తికి లొంగునంట - అసలు
ప్రజారాజ్య సంక్షేమం పండునంట
నిత్య కల్యాణాలే నిజమౌనంట - ఇంట
పచ్చ తోరణాలతో పండుగలంట

ఆరుద్ర
1925

1 శివప్రకాశ మొదలి వీధి, త్యాగరాయనగర్, మద్రాసు 600 017.

బొమ్మకాని వార్తా పత్రిక

పత్రిక। పత్రిక। వార్తాపత్రిక
వార్తల పత్రిక వార్తాపత్రిక
వార్తాపత్రిక చేతిలో ఉంటే
జ్ఞానాలోకం ఉరవై తెలుసుకుంటే!

ఎండపొద్దు తెలవారకముందే
ముగ్గుల ముంగిటకొస్తుంది
వచ్చా వార్తలు తెచ్చానంటూ
ముచ్చటగా తేకేస్తుంది

రంగురంగుల లావం గారంబుక
రవ్వక దూంబు కువస్తుంది
విజ్ఞానవార్తలు మెండుగ చెప్పి
మెదడుకు మేత వేస్తుంది

రాష్ట్రం వార్తలు, దేశం వార్తలు
మిత్ర బంధువుల విజ్ఞానవార్తలు
పరిపరి విధాల చెప్తుంది

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వార్తా పత్రిక

పత్రిక! పత్రిక! వార్తాపత్రిక!
వార్తల పుత్రిక వార్తాపత్రిక!
వార్తాపత్రిక చేతిలో ఉందా,
భూగోళం అరచేతిలో బంతే!

తూరుపు తెలతెలవారకముందే
ముద్దుగ ముందటు ముంగిటికొస్తుందీ
'వచ్చా వార్తలు తెచ్చా' నంటూ
ముచ్చటగా కేకేస్తుందీ.

రంగురంగులతొ సింగారించుక
రివ్వున దూసుకువస్తుందీ
ఎన్నోవార్తలు మోసుకుతెచ్చి
మెదడుకు మేతలు వేస్తుందీ.

కొత్త కొత్త వసంతకే ప్రేంఢా

త్రి, దారంగం, తని బారంగం
సినిమా రంగం, వర్తక రంగం

ఈ దియు దినపు టెరవ్వి రంగాలను
అన్ని సంగతులు ~~[illegible]~~ పత్రికసప్పుంటాం

దిన పత్రికలు, వార పత్రికలు
పక్ష పత్రికలు, మాస పత్రికలు
ఇన్ని అన్ని ఎన్ని ఉంటాయో
రంగు వాంగుల తో పత్రికలు వస్తాయి
అన్ని పత్రికలు మంచివి కానాయి
కొన్ని పత్రికలు చెడ్డ పత్రికలాయి
రంగులు చూపి ~~[illegible]~~ ఉంగవంచారాయి
వాంగులు చూపి మోసపరుస్తాయి
అసలు కారకులు వాటంబడుతూ
పదహారంగుల పత్రికలుంటాయి
ఎరం చార్గం ~~[illegible]~~ పరమ్మారంగా
కష్టాలు అక్షేప బుకపుంటాయి

రాష్ట్రం వార్తలు, దేశం వార్తలు
ఖండ ఖండముల ఎన్నోవార్తలు
ఏరి ఏరి మరి తెస్తుందీ
కోరి కోరి మనకిస్తుందీ.

క్రీడారంగం, కవితారంగం
సినిమారంగం, వర్తకరంగం
అది యిది ఏమిటి అన్ని రంగముల
అన్ని వార్తలూ పత్రిక స్వంతం.

దినపత్రికలూ, వార్తపత్రికలు
పక్షపత్రికలు, మాస పత్రికలు
ఇవ్వా అవ్వా ఎన్నోఉంటాయ్
రంగు హంగులతో ఆకర్షిస్తాయ్.

అన్ని పత్రికలు మంచివి కావోయ్
కొన్ని పత్రికలు విషపుత్రికలోయ్

రంగులు చూసీ 'డంగ'వ రాదోయ్
హంగులు చూసీ 'ఐసవ'రాదోయ్.

మంచికొరకు తలవంచక నిలిచే
ఆదర్శంగల పత్రికలుంటాయ్
అర్థం, స్వార్థం పరమార్థంగా
కళ్లలు అల్లే పత్రికలుంటాయ్.

మంచి పత్రికల, చెడ్డపత్రికల
తేడా తెలివిగ చూడాలోయ్
మంచివి పెంచే పత్రికలను మన
కంటికి రెప్పగ కాయాలోయ్.

మంచిపత్రికలు చెడ్డపత్రికల
చేత వెలివేయబడుతున్నాయి

మంచిని పెంచే పత్రికలు మన
కొంతకొంత దూరమవుతున్నాయి

మంచి పత్రికలు పైత్యాల
మంచికి బాటలు వేస్తున్నాయి
మంచిని పెంచే చెడును ముంచే
మానవ సంఘం వేస్తున్నాయి

సత్యానికి అర్థం చెదరగొడుతున్నాయి
లోకం తెలియకున్నాయి
మంచికి సమాధి కడుతున్నాయి
మానవతకు చెరసాల కట్టుతున్నాయి

[illegible signature]

మంచి పత్రికల మెచ్చే బాలలు
మంచికి బాటలు వేస్తారోయ్
మంచిని పెంచే చెడ్డను తుంచే
మానవ సంఘం తెస్తారోయ్.

పత్రిక నిత్యం చదవాలోయ్!
లోకం పోకడ తెలియాలోయ్!
మంచికి సిపాయి కావాలోయ్!
మానవతకు జై కొట్టాలోయ్!!

సమతారావు'
1926

కనగాల, చెరుకుపల్లి మండలం, గుంటూరు జిల్లా 522 259.

రసాల గీతం

Poet [illegible]
Daily [illegible]
[illegible] 20-5-[illegible]

ఏ సాల ఋతిన్
[illegible]
రసాల గీతం వినిపించె

Sent
5/3/71

ఎడారి [illegible]
[illegible]
సుమాల [illegible] వినిపించె

~~[illegible]~~ వసంత ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible]
ప్రశాంత [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

~~[illegible]~~ వేళల ప్రభాత ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] విలాసం ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible]
[illegible]

మైత్రి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

రసాల గీతం

విషాలు కురిసే జగాన నేడు
రసాల గీతం వినిపించె;
ఎడారి వంటి ధరాతలంలో
సుమాంగనా మణి కనిపించె

వనాంత సీమల వసంత కన్యా
ప్రశాంత రూపం మురిసింది
ఉగాది వేళల వ్రజాళి లోపల
ఉషో విలాసం విరిసింది

పల్లే, పట్నం ఉల్లాసంతో
పరవశించినవి ఈనాడు
శ్రమికుడు, కృషికులు తమ తమ పథముల
పురోగమించిరి ఈ రోజు

చైత్ర రథంపై జెండా యెగిరెను
సవిత్రు కిరణముల నీడలలో;
జవ్వనులంతా ఊరేగిరి తమ
నవ్వుల పువ్వుల వాడలలో

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

పులిలాంటి యిప్పుడి గానాల మల్లెల్లె
పత్రమ్ము మంచిను భ్రమరాలు
కల్పాంతవేళ
సంచరించని
సాగెను తరువాలు
హాసించు

ప్రభువులారా! [illegible] వేళ
ప్రసంగ సమరాలు నసించేవేళ
సరసు ప్రలింబనా
ప్రతిప్రసవకత్తె

పరిక్షిం [illegible] రాత్రివేళ

దాశరథి

పలాశములపై, రసాలములపై
పరిభ్రమించెను భ్రమరాలు
నిశాంత వేళల సరోవరంలో
హసించ సాగెను కమలాలు

ప్రజలారా! ఇది ఉగాది వేళ,
ప్రపంచమంతా వసంతహేల;
సముజ్జ్వలంబగు భవిష్యమునకై
పరిశ్రమించగ రారేలా?

దాశరథి
1926 - 1987

C/o గౌరీ శంకర్. 104, మాతృశ్రీ అపార్ట్‌మెంట్స్,
హైదర్‌గూడా, హైదరాబాదు.

1 Thursday [illegible]

2 Friday [illegible]

3 Saturday [illegible]

4 Sunday [illegible]

6 Tuesday [illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

బుల్లి బుల్లి సిత్రాలు

మా వూల్లో వో పేద్ద జెమీందా రుండే వోడు
ఆ బాబు పిల్లికి బిచ్చ మేసీ వోడు కాదు
కాలుమీద కాలేసుకొని
దేవిడీముందు
పెద్దరుగుమీద పెద్దకుర్సీలో కూకోని
కొబ్బరి నీలోసి పెంచుకున్న లంకాకు సుట్ట
యెక్కడ నలిగి సత్తాదో అన్నట్టు
ముద్దు కాలుపులు ముద్దు ముద్దుగా కాలుత్తా
అటూ యిటూ సూసినాడంటే
సూపు దూరాన వున్నోలు కూడ
సెప్పులిప్పదీసీసి సేత్తో వుచ్చుకోని
సెప్పు దండాలెట్టేత్తు దూర దూరంగ కదిలెల్లీ వోలు...
ఆ బాబంటే అంతయిది ఆలకి
అందుకే నోరె ఆ వూల్లో యే యింటిలో పెల్లి జరిగినా
ఆ బాబు వొత్తాడని కాదు
తెలపక పోతే తప్పు కదా...

తెలిపీవోలు
ఆ రేత్రి పెల్లికాడికి మా కచ్చితంగ
బాబు గోరి దూ తొచ్చి
మీ పెల్లికి దొరగోరొచ్చి నట్టె
యిదిగో ఆరిసేతికర్ర వొచ్చీసి నాది అనీ వోడు
కర్రమసూసి
దొర కర్రొచ్చింది దొర కర్రొచ్చింది
అనుకోని పెల్లికాడ కూకున్నోలు
మా సంబ్రబ పడి పోయీ వోలు

యిలా వుండగా వో యేల
జెమీందారు గోరి పెద్దబ్బాయిగోరి పెల్లి
వూల్లో అయితే వూరంతికీ వోర్చి పోయాలనో యేమో....
వూల్లో వున్న పెతీవోడికి

వూతరేకుల్లాటి సుబ్బ రేక లంపీసి
అయ్యే బంతి బోజనాల్లో పిండొంటు
లిరజల్లీసి నట్టను కోమనో యేమో....
సెన్న పట్నంలో పెల్లి జరిపీసి నాడు
ఆ పెల్లికి వూల్లో వున్నో లంతా
పట్టెడు మెతుకుల కోసరం
పెట్టెడు రూకలోరు పారీసుకోగలు
అంతదూరం వోడెల్లి సావ గల్లనుకోని
అంతా కల్సి పెద్ద పార్సీలు చేసి
వో "బోమాన" మంపినారు.
ఆడ గొప్పోలంతా సూత్తన్నారు
జెమీందారు గోరు
మా వూల్లో వోలకెంత అతిమానమో...
పెద్ద పార్సీలంపినారు అన్నాడు

12 Monday

[illegible handwritten Telugu text]

13 Tuesday

[illegible handwritten Telugu text]

14 Wednesday

[illegible handwritten Telugu text]

[illegible signature]

సుట్టాత వున్నోలు సూటుబూటుల్లో వున్నోలు
యేటది యేటది అన్నారు
ఆలపల్లు మెర్సిపోతన్నాయి
బంట్రోతుగోడు
జెమీందారుగోరి కనుసైగసూసి
మీసాల్లోని నవ్వును సూసి
పార్సీలు యిప్పదీసీ తలికె
యేటుంది
అందులో అన్నీ సేతికర్రలే...
వూల్లోవోలు "మాం వచ్చినట్టే అనుకో బాబూ"
అని అందులో సీటే రా సెట్టేసి నారు
అంతా అదేటీ అదేటీ అంటూనే వున్నారు
పాప మదేటో జమీందారు గోరు
వులుకూనేదు పలుకూనేదు
సూపు సూపుగానె వుంచీసి
సేతికర్ర వొగ్గేసినాడు!

రంధి సోమరాజు
1926

86-4-8, వి.యల్. పురం, రాజమండ్రి-3.

మనము మనం ఏమంటాం [illegible] | మనము [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

మనకు మనమే రాసుకుందాం

మనకు మనమే రాసుకుందాం
సంచలన సముద్ర ఘోషలో శబ్ద బిందువవుదాం
తిమింగలం నోట్లో జారని చేపలా తప్పుకుందాం
ఆవలి సౌరమండల నిశీధిలోయల
అదృశ్య ఆకృతులౌదాం

అణువు పోగొట్టుకున్న అస్థిత్వాన్ని
అనుభూతి ప్రజ్వలనా క్షేత్రం చేద్దాం.

మనకు మనమే రాసుకుందాం
అద్దంలో ఆశానిరాశలు పసిగడదాం
కుడి ఎడమలున్న చిత్రం
తలకిందులయే క్షణం కనిపెడదాం

మెలిచుట్టుకొన్న నరాల దారపుండలు
కథలు కథలుగా విప్పుకోటం రాసుకుందాం
తీరాంతరాల్లో దాటిపోతున్న
కాలరేఖను నిలేద్దాం

అనంతరపు ఆలోచనల్ని
వర్తమానంలో ప్రత్యక్షం చేద్దాం.
శిలా పరిష్వంగంలో ఉన్న అహల్య దోషనిర్దోషాల
కొాక దర్శనాన్ని ఆవిష్కరిద్దాం.

[illegible]

మనకు మనమేమంటామో విందాం
చెట్టుకు విరిగిన కొమ్మ కొండచరియకు కొట్టుకొని
ప్రవాహ ప్రయాణంలో
పడవపై చుక్కానిగా కూచోటం శిక్షిద్దాం

ఒడ్డున కాల్జారి కాగితప్పడవలో
అక్షరాల్ని ఆలంబనం చేసుకుంటూ
ప్రయాణించే వాళ్ళే అభినందిద్దాం.

మనకు మనమేమౌదామో చూద్దాం
అణువు పోగొట్టుకున్న అస్తిత్వాన్ని
అణుభూతి క్షేత్రం చేద్దాం

దోష నిర్దోషాల కొక మహద్దర్శనం ఆవిష్కరిద్దాం
అక్షరాన్ని ఆలంబనం చేసుకొని
ప్రయాణించే వాళ్ళే అభినందిద్దాం.

సి.వి. కృష్ణారావు
1926

పొట్టి శ్రీరాములు నగర్, విజయనగర్ కాలనీ, హైదరాబాదు-28.

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

మండే సూర్యుడు

నేను చెమట బిందువుని
కండల కొండల్లో ఉదయించే లోకబంధువుని
గుండెలతో నాకు దోస్తీ
నేనుండేది బాధల బస్తీ
సింధువంత చరిత్ర నా పిడికిట్లో ఉన్నా
చెప్పకుండా మనిషిని చెక్కిన శిల్పిని

వెళ్ళిన పక్షుల గుంపులు వెనక్కి రాలేదని
ఆక్రోశిస్తున్న అడవుల్లో

చిక్కటి నక్షత్రాలు కలుపుకుని
చీకట్లు ఆస్వాదిస్తున్నా
స్మృతులతో అల్లిన పైటచెరగు పట్టుకుని
నాదేశం పాదాలు పెనవేసుకుంటున్నా

చెట్లకు వ్రేలాడిన శిరసులు పూస్తున్నయ్
కొమ్మల్లో పూలై
గోలీదూరిన గుండెలు కదులుతున్నయ్
గుడిలో ఘంటలై
ఎందరు ఎన్ని రాత్రుల రక్తం పిండి ఇచ్చారో
ఈ దినం కోసం
మన పంచల మంచు బిందువులై
వ్రేలాడుతున్నారు......

FEBRUARY—Thursday 24th, 1966

[illegible]

(10.5.69)

[illegible]

ఇదిగో నాది ఇనప పిడికిలి
కాలపు కఠిన శిలల్లోంచి కాంతిజ్వాల
త్రవ్వి తీస్తా
ఎదిరించే శతాబ్దాల నిదురకు
నిప్పంటిస్తా
సముద్రాల విరహంతో పరుగులెత్తే నదుల్ని
ఆగండని కేకవేస్తా
ఆ రంగులేని బంజర్లకు ఆకుపచ్చ
పులమమంటా
దేశంనించి పారిపోయిన నవ్వుని
తిరిగి రమ్మని ఆహ్వానిస్తా
పువ్వుకోసం వెతుక్కుంటున్న
సీతాకోక చిలక్కి ఒక
పూలతోట యిస్తా:
పిల్లల్ని రాత్రిముక్కలు
వెన్నెట్లో ముంచుకుని
కొరుక్కుంటూ తినమంటా

సూర్యుడు
ఈ శుభదినాన్ని
మోసం చెయ్యనివ్వను
ఈ దేశపు ప్రాచీరేఖమీద
సూర్యుడు
ఉదయించక పోతే
మండే నా గుండె చీల్చి
దానిమీద పెడతా
ఎర్రటి
నా కండలతో
ఎండలు కాయిస్తా......

గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మ
1927

జ్ఞాన్ బాగ్, గోషామహల్, హైదరాబాదు, 500 012.

టీ కప్పు

తన కొత్త సంగ్రహం చేసినక్కిం:
నా జీవం టీ కప్పులో
విబావంసాతె
ఈ టీ కప్పులో
తుఫానులా బాధలో
నిజంగా నా జీవితం

కాస్త చేదుగా
కాస్త తీయగా
కాస్త పులుపుగా.
వేడి వేడిగా

ఇంత వేడి తాగేను
చల్లారినా పనికి రాదు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

టీ కప్పు

తన కళ్ల స్వాగతం బేనర్స్ కింద
నా కోసం టీ కప్పుతో
నిలుచుం దామె.

ఆ టీ కప్పులో
ధూమ హస్తా లూపుతో
నిజంగా నా జీవితం.

కాస్త చేదుగా
కాస్త తీయగా
కాస్త హుషారుగా
వేడి వేడిగా.

ఇంత వేడి తాగలేను
చల్లారినా పనికి రాదు.

ఇప్పుడే టీ మీద
కనురెప్పలా
పల్చటి పొర కప్పింది:

ఇప్పుడే ఓ బాధ

కనురెప్పలా
పుట్టపార కప్పింది ;
కలలు కనే కనుగులా,
ప్రియురాలి రహస్య వర్షంలా

ఒడిసి పట్టుకునే గువ్వలా
కొట్టినా చరిస్తుంది
ఇదే అరసు
ఓ లాగలానికి

17-1-79

ఇస్మాయిల్

కలలు కనే కన్నులా,
ప్రియురాలి రహస్య చర్మంలా
ఒడిసి పట్టుకున్న గువ్వలా
కొద్దిగా చలిస్తోంది.

ఇదే అదను
టీ తాగడానికి.

ఇస్మాయిల్
1928

అచ్చిరాజు పేట, కాకినాడ *533 001.*

జేజేలు

—1—

దేశ భక్తిని తెలుపు గేయము
ప్రజల మేనులు పులకరించగ
జాతి హృదయపు లోతులందున
చిరకాలపు నవచేతనమ్మున
అమరకవి ఓ అప్పారాయా!
అందుకొనుమా వందన మ్మిదే!

భావ దాస్యపు బంధనమ్ముల
చిక్కువడలిన చక్కదనముల
తెలుగు కన్నెల దీన వృత్తము
సాంఘిక చెవులకు నెక్కజేసితి ॥అమ॥

'సంఘ సంస్కరణాభిలాషను
రంగరించిన భంగిమలుగా
'కన్యాశుల్కపు' కల్పనమ్మును
కదలు నాటక కళను చూపితి ॥అమ॥

స్వేచ్ఛ భావము దాన వర్తము
క్రొత్త విని విన్పించి మురిపాలు
పెంచి, వెలుగు నునించి జగతిన
ముంచు తనముల మించు నాదపు
అమరకవి ఓ అప్పారాయా!
అందుకొనుమా వందనమ్మిదే!

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

జేజేలు

దేశభక్తిని తెల్పు గీతులు
పల్కి మేనులు పుల్కరించగ
జాతి హృదయపు లోతులందున
చిల్కితివి నవచేతనమ్మును

అమరకవి ఓ అప్పరాయా!
అందుకొనుమమా వందనమ్మిదె!

భావ దాస్యపు బంధనమ్ముల
చిక్కి వడలిన చక్కదనముల
తెలుగు కన్నెల దీన వృత్తము
నొక్కి చెవులకు నెక్కజేసితి ||అమ ||

సంఘ సంస్కరణాభిలాషను
రంగరించిన భంగిమలతో
"కన్యశుల్కపు" కల్మషమ్మును
కడుగు నాటక కళను చూపితి ||అమ ||

స్వార్థతత్వము దానవత్వము
హీనమని వినిపించి మమతలు
పెంచి, వెలుగును నించి జగతిన
మంచితనమున మించి నాడవు

అమరకవి ఓ అప్పరాయా!
అందుకొను మా వందనమ్మిదె!

-రావెళ్ళ వెంకటరామారావు
1929

గోకినేపల్లి, ఖమ్మం జిల్లా, 507 158.

వక్రరేఖ

ఒక సంజ్ఞ చాలు. వక్రరేఖపై ఒక ప్రకంపన చాలు
స్వప్నాంతరాలలో ఒక క్షణం అలజడి చాలు
మౌనముద్ర ధరించిన పెదవులపై ఒక మేఘ శకలం చాలు
తర్వాత అంతా విభ్రమం. విభ్రమం.

అదృశ్య నేత్రాలు అగ్ని వర్షించగా
భస్మవేదికపై నీ ఎదుట నీవే అప్పుడు సహస్ర రూపాలలో
ప్రత్యక్షం కావచ్చు
నీవు రాక్షసుడుగా మారవచ్చు

శూన్య సముద్రాలలో భయోత్పాతం సృష్టించిన జ్ఞాపకాలు
వెంటాడగా వెంటాడగా
క్షత గాత్రుడై, ధూమమేఘావృతుడైన మనిషి మృత్యుఘోష
వినా
మరేది అప్పుడు వినపడదు నీకు

మిత్రుడా నేరం చేశాను
నగ్న బుద్ధ సింహాసనం మీద శిరస్సు వ్రయ్యలై రెపకబ్బాల మధ్య
నన్ను నేనే అపవిత్రం చేసుకొన్నాను

మంత్ర దర్పణంలో భద్రంగా దాచిన నా ప్రతిబింబాలను
చేజేతులా నేనే అన్యాక్రాంతం చేశాను

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వక్ర రేఖ

ఒక సంజ్ఞ చాలు, వక్రరేఖపై ఒక ప్రకంపన చాలు
స్వప్నా రణ్యాలలో ఒక క్షణం అలజడి చాలు
మౌనముద్ర ధరించిన పెదవులపై ఒక మేఘ శకలం చాలు
తర్వాత అంతా బీభత్సం, బీభత్సం

అదృశ్య నేత్రాలు అగ్ని వర్షించగా
భస్మ వేదికపై నీ ఎదుట నీవే అప్పుడు సహస్ర రూపాలలో
ప్రత్యక్షం కావచ్చు
నీవు రాక్షసుడుగా మారవచ్చు

శూన్య సముద్రాలలో భయోత్పాతం సృష్టించిన జ్ఞాపకాలు
వెంటాడగా, వెంటాడగా
క్షతగాత్రుడై, ధూళిమేఘా వృతుడైన మనిషి మృత్యుఘోష వినా
మరేదీ అప్పుడు వినపడదు నీకు

మిత్రుడా నేరం చేశాను
నిశ్శబ్ద సింహాసనం మీద శిరస్సు వ్రయ్యలై అపశబ్దాల మధ్య
నన్ను నేనే అపవిత్రం చేసుకొన్నాను
మంత్ర దర్పణంలో భద్రంగా దాచిన నా ప్రతి బింబాలను
చే జేతులా నేనే అన్యాక్రాంతం చేశాను

మిత్రుడా నేరం చేశాను, మిత్రుడా ఘోరం చేశాను
అదృశ్య ప్రాకారాల వెనుక రహస్యోద్యాన వనాలలో వికసించిన
చిత్రాక్షరాలను చీకటి నఖాగ్రాలతో చిత్రవధ చేశాను

మిత్రుడా నేరం చేశాను మిత్రుడా ఘోరం చేశాను
అదృశ్య ప్రాకారాల వెనుక రహస్యోద్యాన వనాలలో వికసించిన
చిత్రాక్షరాలను చీకటి నఖాగ్రాలతో చిత్రవధ చేశాను
నా అరచేతులలో నిక్షిప్తం చేసిన సూర్యరశ్మిని చేజేతులా నేనే
రాక్షస నగరంలో భస్మీపటలం చేశాను

మిత్రుడా నేరం చేశాను, మిత్రుడా పాపం చేశాను
చంద్రోదయ వేళ నృత్యమంటపంలో రాక్షసుల నాట్యవేళ
దారుణం_ దారుణం. కారణం —

శిక్ష తప్పదు
స్మృతిపథంలో ఒకే ఒక నెత్తురు జాడ చెరుగుతుందా
ఉద్రిక్తమైన దానాలలో చీకటి వక్షస్థలంపై
ఉన్మత్త మృదంగ ధ్వని ఆగుతుందా
దారుణం, దారుణం. ఉన్మాదిని నేనే

శిక్ష తప్పదు
మోహిని వృక్షం క్రింద విషసర్పాలుగా మారిన నా చేతులను
వృథాగ్ని జిహ్వికలపై దగ్ధం చేస్తున్నాను
మంత్ర దర్పణంలో నా ప్రతిబింబం ఇక కనపడదు
మిత్రుడా వృద్ధుల ప్రాణ రహస్యం ఎక్కడో చెప్పగలవా!

ఒక సంజ్ఞ చాలు పక్కనే ఉన్నా_ ఒక ప్రకంపన చాలు
స్వప్నాంతరాళాలలో ఒక క్షణం అలజడి చాలు
[illegible]

— అజంతా

నా అర చేతులలో నిక్షిప్తం చేసిన సూర్యరశ్మిని చే జేతులా నేనే
రాక్షస నగరంలో భస్మీపటలం చేశాను

మిత్రుడా నేరం చేశాను, మిత్రుడా పాపం చేశాను
చంద్రోదయ వేళ నృత్య మంటపంలో రాక్షసుల నాట్యహేల
దారుణం, దారుణం. కారణం నేనే
శిక్ష తప్పదు

స్మృతి పథంలో ఒకే ఒక నెత్తురు జాడ చెరుగుతుందా?
ఉద్రిక్త మైదానాలలో చీకటి వక్షస్థలంపై
ఉన్మత్త మృదంగధ్వని ఆగుతుందా?
దారుణం, దారుణం ఉన్మాదిని నేనే
శిక్ష తప్పదు

మోహినీ వృక్షం క్రింద విషసర్పాలుగా మారిన నా చేతులను
వ్యధాగ్ని జిహ్వికలపై దగ్ధం చేస్తున్నాను
మంత్ర దర్పణంలో నా ప్రతిబింబం ఇక కనపడదు
మిత్రుడా మృత్యువు ప్రాణ రహస్యం ఎక్కడో చెప్పగలవా?

ఒక సంజ్ఞ చాలు, వక్రరేఖపై ఒక ప్రకంపన చాలు
స్వప్నారణ్యాలలో ఒక క్షణం అలజడి చాలు
తర్వాత అంతా బీభత్సం, బీభత్సం.

అజంతా
1929

8-94/1, వెంకటేశ్వర నగర్ నార్త్, మునిసిపల్ ఆఫీసు దగ్గర,
మల్కాజిగిరి, సికింద్రాబాద్-47

వీర కుర్దిస్తాన్ మీద

ప్రయాణ గమనం!

జెర్మనీకు సాహిత్య సెలవు!

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

చెట్టుకు సాక్ష్యాలు తెలుసు!

ఏనాటిదో ఆ వృక్షం!
ఎన్నోకాల పరీక్షలకు
సాక్ష్యంగా నిలిచేవుంది చెట్టు!
ఆ చెట్టుకొమ్మల ఉదారత్వం
నా ఊపిరి తిత్తులు!
ఎన్ని ప్రాణాలకో ఆచెట్టు
తెరిచిన తలపుల కోట!
నాకు ఇప్పటికీ గుర్తు
వేదపనసలు ఆ చెట్టు
నీడలోనే వినిపించడం!
అలసిపోయిన బాటసారులకు
ఆ చెట్టు నీడనిచ్చే తల్లి!
ఆ కొమ్మల గుబురుల్లో
అజ్ఞాత వీరులు జనశక్తికి
పాఠాలు రాయడం!
నవతకు కొమ్ముబూరా వినిపించడం!!
చీకటి మసిరాత్రిలో
కూలిపిల్ల పమిటలో
భూకామందు యవ్వనం

వికృత చేష్టలు చేస్తుంటే
నిస్తబ్దతతో నిశ్శబ్దంగా
ఆ చెట్టు ఉరిమి చూడడం!!
ఆ చెట్టు మౌన ఋషిలా
సాక్ష్యాలు చెబుతూనే వుంటుంది!
చెట్టునడవలేదనీ
మాట్లాడ లేదనీ నమ్మిన
వ్యవస్థ అవస్థలను చూసి
తనలో తానే శపిస్తూంటుంది
పర్వతాలకు రెక్కలు వచ్చి
పర్వతాలకు కాళ్ళు వచ్చి
కొండవళ్ళకు మాటలు వచ్చే
కాలం వచ్చిన నాడు
ఆ చెట్టు సమాజపు
నడిరోడ్డు పై నిలిచి
నిజానిజాల సాక్ష్యాలు
చెప్పేరోజు వస్తుంది!
అప్పుడు సూర్యుడు ముక్కలై
భూమ్మీద కుళ్ళుని మండిస్తాడు!
చంద్రుడు అగ్నిలామారి సమాజాన్ని
రొట్టెముక్కల్లా
స్వార్ధపు సాంబారులో అద్దుకుతింటున్న
కసాయి గుండెల్లో సూదులు గుచ్చి
కసితీర్చుకోక మానడు!
మౌనం వదలి
సాక్ష్యం చెప్పడానికి రమ్మంటున్నా ఆ చెట్టుని!
సమతా ధర్మం పంచిపెట్టే
బౌద్ధ బిక్షువులా నిలవమంటున్నా ఆ చెట్టుని!
అపనమ్మకాలు పెట్టుకోకండి
చెట్టుకు సాక్ష్యాలు తెలుసు!
అధర్మాన్ని భోంచేయడం అగ్నికి తెలుసు

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

ఆ చెట్టుకింద చెమట ధారపోసిన
రోజుకూలీ పంచుకొనే కార్మిక జనం
అర్ధకూలీనే సంతృప్తితో
లెక్క పెట్టుకోడం ఆ చెట్టుకు తెలుసు!
మౌనాన్ని ఆకుల నీడల్లో దాచుకొని
ఆశల్ని దోబూచుల ఆటల్లో
వెతుక్కుంటున్న జంటల గుండె
వేడిని తన కొమ్మల ప్రాణవాయువుతో
చల్లారుస్తూ వుండడం ఆమహావృక్షానికి తెలుసు!
సామ్యవాద వటవృక్షంలా
శాఖోపశాఖలై తననెత్తికాలుతున్నా
తనను ఆశ్రయించిన వారికి
నీడనివ్వడం ఆ అమ్మచెట్టుకు తెలుసు!
గుడ్డిదీపం వేలాడదీసి సంఘపువాళ్ళు
మీటింగులు పెట్టడం ఆ చెట్టుకే తెలుసు!
ఆ చెట్టు అనేక చరిత్రలకు నిఘంటువు!
ఒక మహాకావ్యానికి కథావస్తువు!
పుట్టనుంచి, శోకంనుంచి శ్లోకాలు
పుట్టుకొచ్చాయి నిన్న!
ఆ మహావటవృక్ష తరుచ్ఛాయలు
విడిచే ఊపిరులలోంచి
పుట్టుకొస్తాయి నిజం సాక్ష్యాలు!
తెరచుకొంటాయి
నిలదీసి అడిగే సమాజపు గవాక్షాలు!!

ఎలోరా
1930

ఎ.జె. 40, మేడ పై భాగం, 9 మెయిన్ రోడ్,

అన్నానగర్, మద్రాసు 600 040.

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

రౌద్రి

"పొద్దుణ్ణుంచీ చూస్తున్నాను
మొద్దుకు మల్లే ఉలుకూ పలుకూ లేని
నిద్రేమిటే నీ మనస్సుకు!
నీలో నువ్వే ముడుచుకుని
గొంగలి పురుగులా చుట్టూ
గూడొకటి కట్టుకుని
ఏమిటీ మందకొడి తనం!
రా సేయ్ రా సేయ్"
అంటూ
రాలుగాయతనం పెరిగి
రాజసం వెళ్ళగక్కే మెదడు.
'కలాన్ని విదిలించు
అలా ఒక్కసారి
కృష్ణ ప్రబుద్ధ గాండీవి
శరాన్ని స్మరియించు'
అంటూ
రాజీ లేని రాపిడి!
మదిని కుదిలిస్తూ
పదునైన ఆజ్ఞల్ని
విసిరే మెదడు!

గడ్డిపోచను కరవాలాలు
చీలుస్తాయా!
గుడ్డి కొక్కెరకు
గరుత్మంతుడంటే
లెక్కా పత్రమా!

నా నిత్య స్పృహ శ్రుతి!
నా నిద్ర స్వప్నమా
నా ఆకాంక్షల సుస్పష్టమా
నా అంతరాత్మ నానార్థమా
కవిత్వం తెలుగు పలుకుతుంది.

గాలి కెరటాల చలి
నా యౌవనాల సాహసాలు
ఉషఃకాంతులు నక్షత్రాలు
తెలుగు పలుకుల వాన
ఇన్ని వర్ణాలతో ఆవిష్కరిస్తుంది,

సంధ్యారాగాల
పింఛపు వలపు జల్లు
పచ్చ సుమ వనాల పరిమళం
ప్రకృతి పరువం చిందుతుంది-

నా హృదయం ఆనందాంబరంలో
ఎగిరి ఆడింది—
కవితా!
ఇంకొక్క క్షణం
మనసు సాయంత్ర సందడం
సుందర సమయ———చినుకుల వడి జారినా!
ఓ రంగుల విల్లు దొంతర సొగసు పైకెగసింది
నిజంగా వెన్నెల వెలుగులా!
ఓ జాబిల్లి సౌందర్య ఆహ్లాదం! —

వసంత వానల సన్నాయి రాగాలతో
మన ప్రకృతి సుందర దృశ్యాల తెలుపునా
ఉదయ కిరణాల కాంతి
ఉషస్సు నిండిన నా పాట
కొత్త కలల వెలుగు మనసా
కన్నీళ్ళ తుడిచిన ఓ స్నేహమా
చిరునవ్వుల ప్రేమ చెలిమా!

ఈ నా మనసుంది చూచావా
ఇది ఉత్తి మొండి ఘటం
దాని తోవే దానికి గాని
అఖిలేశ్వరుడు శాసించినా
అంగుళమైనా అటూ ఇటూ జరగదు.

దాని కిష్టమైతే
దానిమ్మ పువ్వు మీదా
దాలిగుంటలో కుక్క మీదా
దారిన పోయే దానయ్య మీదా
కవిత్వం వెలగ పెడుతుంది.

గాలి పిడికిళ్ళు విసిరి
వాయు లీనాలు పారించి
జడ ప్రశ్నల్నీ నవక్రీడల్నీ
కలగా పులగం చేసి
అగ్ని పుత్రికతో ఆటలాడిస్తుంది!

దానికెప్పుడూ కలతే!
వజ్రాంగుళీయాన్ని విసిరే
వియన్మణిని
విస్తుపోతూ వినుతిస్తుంది.

పగలే వెన్నెల కాసింది చూశారా
ఊహకందని నీలి వెలుగు తెర
ఇహం మీదికి ఇంపుగా జారింది కన్నారా
అంటూ
తహతహల పాలై
తత్తర పడిపోతుంది.

చల్లని గాలీ
పెల్లుగా ఎగసి చెదరిపోయే
పులుగుల పాట్లూ
చూడలేదు మీరు.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పట్టపగలు చుక్కలు పొడిచిన
మిట్ట మధ్యాహ్నపు సొగసును
మాటల్లో పట్టుకుంటున్నాను
మీదెక్కడి
దుర దృష్టపు రాత
కిటికీలకూ దర్వాజాలకూ
పటువైన పరదాలు లాగి
కటిక చీకటి కడలిలో మునిగి
కళ్ళను కాపాడుకుంటున్నా మనుకుంటున్నారు.

కళ్ళున్న గుడ్డి వాళ్ళకు
కనగలిగిన అందమంతా
బుగ్గిలో ఇంకిన పన్నీరు: -అంటూ
ఆవేశపడిపోతుంది.

ఇందాకటి నుంచీ మొత్తుకుంటున్నాను
ఇంత పోరు పెడుతుంటే
ఇంతకూ నీకు
అంతు పట్టందేమిటో చెప్పు!

అంతరంగంలో
వింత లోకాలు తీర్చి
తిక్క కుదిరేంత వరకూ
తైతక్కలాడడం మానెయ్-
నంత కళ్ళు రెండూ విప్పి
చుట్టూ పరకాయించడం
మొదలు పెట్టు!
అదిలిస్తోంది మెదడు!

ఏడాదికొకసారి
పడివచ్చే పర్వదినాన
ఏదో కవిత్వం వెలగబెట్టమని
ఏలినవారు సెలవిస్తే
ఎప్పుడూ ఒకే రకం పాఠాలా
అప్పజెప్ప మంటావ్

~~చెప్పు తెలుసు~~
~~వసు ప్రభా~~
~~కంటా తెలుసు!~~

[illegible]

దానికెప్పుడూ కలలే!

[illegible]

ఎప్పుడో చస్తే ఏడుపుగాని
రోజూ చచ్చేవాళ్ళకోసం
ఎవరేడుస్తారు!

ఛట్ నోరుముయ్
చెప్పిన మాట వినకపోతే
చప్పున పీక నొక్కేస్తాను
పీడవిరగడైపోతుంది!
దేశమంటే
అసెంబ్లీలూ పార్లమెంట్లూ
మాత్రమే అయిపోయి
మారెమ్మలా విరుచుకు పడుతోంది.
మసిబూసి మారేడుకాయచేసి
మహాప్రభువులు మంత్రాంగాలు నడుపుతున్నారు
అసలు విషయాన్ని అవతల నెట్టి
ఉసికొలిపిన జాగిలాలై
కాట్లాడుకుంటున్నారు.
పిల్లిమీదా ఎలుకమీదా పెట్టి
గిల్లికజ్జాలు తెచ్చుకునే
అవతలి పక్షాలు
జనానికి పనికిరాని
నిర్జీవ తత్వాలై
కుళ్ళిపోతున్నాయి
ఈ చిత్రాలు ఏ మాత్రం
నీ చిత్తానికెక్కడం లేదా!
పోనీ
ఒక్కంటికి జబ్బుచేస్తే
పక్క కమ్మాడబెరికే
ప్రజ్ఞాధన్వంతరుల్ని తెలీదా!
పట్టపగ్గాలు లేకుండా
ధరలు ధరనుండి దివికి
దర్జాగా షికారెళ్తున్న వైనం తెలీదా
వంటగాను నిండుకుంటే
మట్టిమానె మిట్టెక్కి వెక్కిరిస్తోంది.

[illegible]

[illegible]

నాయని కృష్ణకుమారి

పంచదార పరదాల్లో దాగితే
పండక్కు తీపితినే
పరదాల విషాదాంతం
ఎరక్కుండా ఎక్కడ పోయినట్లు!

ఉగాది శోభను
ఊహించేలోగా
దిగుళ్ళ తరగల్ని రేపే
బడ్జెట్ వీరప్రతాపం!

ఇవేవీ పట్టనట్లు
నువ్వో కవి నామం తగలంచుకుని
పువ్వులూ ఆకులూ అంటూ
నవ్వులూ నక్షత్రాలూ లెక్క పెట్టుకుంటూ
ఏమిటీ అభావచర్యలు!

కసితీరా తిడుతోంది ఉసిమీదున్న మెదడు!
దాని మొహం!
దానికేం తెలుసు
మంత్రాలకు చింతకాయలు రాలవనీ
శాపాలకు పిల్లి ఉట్లు తెగవనీ!

ఇంతకుముందు
ఎంతో కసిగా తిట్టిన తిట్లని జీర్ణించుకుంటే
ఇప్పుడీ దేశం ఇట్లా ఉంటుందా
అక్షరాలకు వెర్రి ఆవేశం తప్ప
అధికారంలో ఉన్న అంధకారాన్ని
వెలిగించే శక్తి లేదు రా తండ్రీ
ఆవగింజంత కూడా లేదు !

నాయని కృష్ణకుమారి
1930

నాగార్జున నగర్, 898/2, అమీర్‌పేట, హైద్రాబాద్ 500 873.

కాళ్ళకు కాపున్నా రాత్రి పగలు
గలగల గలగలన గలగల గాలులు
సుడి సుడిగాలి [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

ఉదధి లావణ్యానికి నీవు సాక్షి. మృదు తారకా సంతతికి [illegible]
ఉద్ధృత [illegible]; మొల్ల మల్లికల [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] సమస్త సృష్టి ప్రసవింపజేసిన [illegible]
విధి [illegible] [illegible] [illegible] విధిని [illegible]
పుట్టిన [illegible] పుట్టుకలన్నింటా [illegible] మాతృమూర్తీ!
కట్టిన [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
తల్లి [illegible] [illegible] బ్రతుకు తల్లిదే [illegible] [illegible]!

'రక్తాక్షి' ఉగాది

కొమ్మకొమ్మకు కొత్తచిగుళ్ళు తొడిగె
గళము గళమున గండు కోయిలలు కొసరె
గుండెగుండెను నవ వసంతుండు నిండె
కదను త్రొక్కుచు వచ్చె ఉగాది లక్ష్మి.

రుధిరోద్గారికి వీడుకోలు, మృదు తారుణ్యాను రక్తాక్షికిన్
మధుర స్వాగత; మెల్లజీవులకు కామ్యంబైన ప్రేమంబు మా
న్మథమై పేర్చె; సమస్త సృష్టి ప్రసవింపన్ వచ్చిబాలెంతయౌ;
విధి కెవ్వండు కుటుంబ యంత్రణ విధిన్ విజ్ఞప్తి గావించునో!

పుట్టినప్రాణి పుట్టుకురుపుంబలె జీవిత మాహరించునో!
కట్టిన పుట్టముంబలెను గాదెలి మానము రక్షచేయునో!
చుట్టపు చూపుగా పుడమిచుట్టి వడిం బడివచ్చు జీవికిన్
కట్టెడి జాతరన్ బ్రతుకు కట్టడి నేర్పెడు నాథుడెవ్వడో!

అతడు కాలకాలుడు, మహాత్ముడు, వానికె కాలకూటమే
ప్రీతి ఘటించు మోదకము; రేలు బవళ్ళు పరోపకారమే
చేతమునం దలంచి కృషి చేయును; కాలము వాని సత్కృపన్
భూత దయామయంబగును; బుద్ధు డతండె యుగాది వేళలన్.

ఆతడు కాలకాలుడు; మహేశుడు; ఆతడే కాలకూట మ్రింగిన
ప్రతిఘటించు యోగకల్పము; కలి జగముల ప్రాంతారమై
చైతన్యము సంతరించె చేయుచుండు కాలయమాని సత్త్వమున్
భూతదయామయంబుగ యుగాదివేళ

ఆతడు విశ్వనాథుడు, విషమనేత్రుడు, కాలకంధర
ఖ్యాతుడు విశ్వశాంతి మహాగ్ని మూడవకంట దాచి గం
గా తరంగాకృతి నేలెడు జగత్పతి స్థావర జంగమ ప్రతి
కోటుల దృష్టి చెందు శశిశేఖరుడు ఉగాది ప్రాభవంబున

— పి.వి. నరసింహారావు

ఆతడు విశ్వనాథుడు, విహాయస కేశుడు, కాలకంధర
ఖ్యాతుడు, విశ్వశాంతికై మహాగ్నిని మూడవకంట దాచి గం
గా తరళాక్షి వేలెడు జగత్పతి, స్థావర జంగమస్థలిన్
శీతల దృష్టి చిందు శశిశేఖరు డాత డుఁగాది ప్రొద్దులన్

వి.వి.యల్. నరసింహారావు
1930

C 4 - HUDA కాలనీ, సరూర్‌నగర్, హైదరాబాద్ - *500 660.*

త్రిపద

ఎక్కడో పోగేసిన పూలన్నీ
ఇక్కడే విరాజిల్లం ఉంచుకుంటామెవరు.
ఎక్కడో చుక్కలన్నిటిని
ఇక్కడే భూతలం చేస్తుంటామెవరు.
(ఏరుకు) కుంటామెవరు.
గులాబి మొగ్గలు చరగని తల్లిలో
గుప్పెడు గర్భ పుట్టలు మొగ్గతుంటామెవరు.
కట్టుకు చెట్టిలు నేరాని నేలలో
గుప్పగా చెట్టలు కట్టుకుంటామెవరు.
గండుగా

ముద్దుగా పాటల్లో కవితల సర్దిన
ముద్ద వేస్తే గానాలు నమ్ముకుంటామెవరు
మనసు మారు పుస్తకాలు సర్దిన
మనసు వేస్తే [illegible] పాఠాలు నమ్ముకుంటామెవరు.
విప్లవ 2
సాహిత్యం

క్రాంతి స్వర్గం మనుపు తెలిసిన
కవితా పథం
కాలం ఎంత పెళ్ళి చెప్పుకుంటామెవరు
కొత్త ఎప్పుడైనా వెళ్ళిన
వర్తమానం కళ్ళు మూస్తుకుంటామెవరు.

శ్రీశ్రీ
24/10

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

కవిత

ఎక్కడో పొగవేగు మ్రోగితే
ఇక్కడ దిశాంచలం అంటుకుంటుందేమి
ఎక్కడో చుక్కతలపేలితే
ఇక్కడి ధరాతలం బిక్కుమంటుందేమి.
ఏడ్చుకుంటుందేమి.

గుబురు మబ్బులు పడగ లెత్తితే
గుట్ట తన బట్టతల దువ్వుకుంటుందేమి.
గట్టుచేతులు సాచి లాగితే
గుట్టుగా ఏటి అల నవ్వుకుంటుందేమి.

ముద్దుగా పొత్తిళ్ళు కదిలితే
ముద్దపెట్టిన గోరు గుచ్చుకుంటుందేమి.
మునిమాపు కుచ్చెళ్ళు సర్దితే
మూత పెట్టిన హోరు విచ్చుకుంటుందేమి.

క్రాంతి నిర్ఝరి మలుపు తిరిగితే
కాలం అలా ఒళ్ళుకాల్చుకుంటుందేమి.
ఆర్తి నిప్పులరెక్క విసిరితే
వర్తమానం కళ్ళు వాల్చుకుంటుందేమి.

సి. నారాయణరెడ్డి
1931

ప్లాట్ నెం. 48, రోడ్ నెం. 6, అపోలో హాస్పిటల్స్ వెనక,
జూబ్లీహిల్స్, ఫిలింనగర్ రోడ్, హైద్రాబాద్ 500 034.

Telegram జన్మభూమి

No.

~~~ ౦ ~~~

ఉపశ్లోకం

కల్పవృక్షము కన్నమూ

కామధేను వున్నమూ

అలవైన [illegible] చల్లగారం

తెలుగుల్లో [illegible] ! [illegible]

మన జన్మభూమి ఒకదిరా!

మన కింక లేదురా?!

3 వైరికి తలవంచనట్టి

వీరుల గన్నట్టి తల్లి

కవులయూడ శిల్పులయు

కన్న [illegible] -- మన జన్మ --- [illegible]

1 పాండిత [illegible] జీవనదుల

బంగారపు పంటలూ

రత్నాలు [illegible]

తరగని [illegible] -- మన జన్మ --

[illegible]

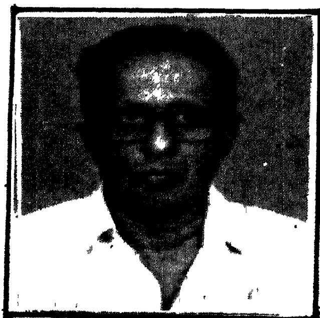
[illegible]

[illegible]

2 [illegible]

[illegible]
~~~

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

జన్మభూమి

కల్పవృక్షము కన్ననూ
కామధేనువు కన్ననూ
విలువైన మన తల్లిరా
వేనోళ్ళ కీర్తించరా
మన జన్మభూమి యిదిరా!
మనకింక తరుగేదిరా?!

పొంగిపారు జీవనదులు
బంగారపు పంటచేలు
ఝురులూ గిరులూ వనాలు
తరగని వెన్నో వనరులు ||మనజన్మ ||

పలుప్రాంత; భాషల ప్రజలు
పలు నిధులూ, నిక్షేపాలు,
వెలికి తీసి జాతిజనులు
వినియోగించన్న తల్లి ||మనజన్మ ||

వైరికి తలవంచనట్టి
వీరుల గన్నట్టి తల్లి
కవులతోటి, శిల్పులతో
కళలే వర్ధిల్లు తల్లి ||మనజన్మ ||

4 | ప్రేయసీ ప్రియుల సంపదలను
ప్రజల పాదాల బరువులుగా
తను భూరం చవేందావున
ఆశావనిస్తున్న తల్లి -- నాసలు

6 | బ్రాహ్మణ వృత్తాలు విద్దా
[illegible] ఏలా [illegible] దద్ద
నానమణా 'భరతఖండం'
~~[illegible]~~ -- [illegible]
[illegible]

5 | ~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible]

[illegible]
22-6-42

ప్రకృతి సిరిసంపదలను
ప్రతి పౌరుడు బహుమతిగా
అనుభవించ లెండో యని
ఆహ్వానిస్తున్న తల్లి ||మనజన్మ ||

దేశమాత స్వేచ్ఛ కొరకు
ధీరులుగా నిల్చి పోరి,
దేశ దాస్య శృంఖలాలు
తెంచిన వీరుల తల్లి ||మనజన్మ ||

భాషా ద్వేషాలొద్దూ

ప్రాంతాలతొ చీలొద్దూ
మనమంతా భరతజాతి
అనుభవించ; సుఖం శాంతి; ||మన జన్మ ||

మురారి
1932

వల్లూరివారి తోట, అరండల్ పేట, గుంటూరు-2.

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నాకోసం ఎదురుచూడు.

ఉరితీయబడ్డ పాటనుండి, చెరపడ్డ జలపాతం నుండి
గాయపడ్డ కాలిబాటనుండి
ప్రాణవాయువునుండి, వాయులీనం నుండి
తిరిగి వస్తాను.
తిరిగి లేస్తాను
నాకోసం ఎదురు చూడు
నాకోసం వేచి చూడు

మేల్కొన్న ఇసుకరేణువు నుండి
తొలకరి వానచినుకు నుండి
నెత్తురొలికే పిల్లనగ్రోవి నుండి
అనంతాకాశం లోని అంతిమ నక్షత్రం నుండి
నుదుటిపై నవ్వే నాగేటి చాళ్ళు నుండి
గాలి ఈల నుండి, నీరెండ నుండి
మట్టి వాసన నుండి, అట్టడుగు నుండి
తిరిగి వస్తాను
తిరిగి లేస్తాను
నాకోసం ఎదురు చూడు
నాకోసం వేచి చూడు.

గోధూళి వేళ
గోరింటాకు అరచేతిలో ఎరుపెక్కే వేళ
హోరెత్తే సముద్రం ఆకాశాన్ని తాకేవేళ
నక్షత్ర దీపాలు మౌనసంగీతాన్ని వినిపించేవేళ
నౌకతీరాన్ని విడిచేవేళ
తిరిగివస్తాను
తిరిగి లేస్తాను
నాకోసం ఎదురు చూడు
నాకోసం వేచి చూడు

పక్షులు చెట్లుకొమ్మలకు సంగీతాల్ని అలంకరించే వేళ
శిశిరంలో రాలిన ఆకులు జీవిత సత్యాల్ని విప్పిచెప్పేవేళ
తల్లి చనుబాలు నా గీతాలపై ప్రవహించే వేళ
ఎందరో నన్ను మరిచిపోయిన వేళ
తిరిగి వస్తాను
తిరిగి లేస్తాను
నాకోసం ఎదురుచూడు
నాకోసం వేచిచూడు.

భూమీ ఆకాశం కలిసే చోట
పొన్నపూలు రాలి పడిన చోట
వీధి దీపాలు ఉరిపోసుకున్నచోట
నేలమాళిగ కన్నీరు కార్చిచ్చు అయినచోట
నాకోసం ఎదురుచూడు
నాకోసం వేచిచూడు
తిరిగి వస్తాను
తిరిగి లేస్తాను.

అసత్యాల అరణ్యాలను తెగనరికే చోట
గోదారి సముద్రంతో కరచాలనం చేసే చోట
చరమగీతం మరణ శాసనం రాసుకొన్నచోట
మహా సంకల్పం ఎర్రజెండాగా ఎగిరే చోట

[illegible]

52

13+2 = 15+1+1+2 = 19

[illegible]

54

[illegible]

11-5-70.

నాకోసం ఎదురు చూడు
నాకోసం వేచి చూడు
తిరిగి వస్తాను
తిరిగి లేస్తాను.

నేను మట్టికరిసేవనే సర్కారీ కట్టుకథను తిరస్కరించు
కౌటిల్యం నాపేరిట జరిపే "సంస్మరణ దినోత్సవాల"ను బహిష్కరించు
వాడవాడలా నా సంగీతాన్ని వినిపించు
నేను చనిపోను
ఏతాదూ నన్ను ఉరితీయలేదు
సగర్వమైన నీ కన్నీళ్ళనుండి తిరిగి లేస్తాను
సూర్యనేత్రం నుండి లేచి వస్తాను
ప్రాణవాయువు వూది పిల్లనగ్రోవిని పలికిస్తాను
సంధ్యాభాగంలో వాయులీనం వినిపిస్తాను

హోరెత్తే సముద్రంతో కరచాలనం చేస్తాను
"భువన భవనపు బావుటానై పైకి లేస్తాను"
నాకోసం ఎదురుచూడు
నాకోసం వేచి చూడు

తిరిగి వస్తాను
తిరిగి లేస్తాను
"నా పేరు మృత్యుంజయుడు
నా కోసం ఎదురుచూడు"
నాకోసం వేచిచూడు.

(అమరులు, నక్షత్రదీపాలు కామ్రేడ్స్ సాయిన ప్రభాకర్, గజ్జెల గంగారామ్‌లకు అంకితం)

శివసాగర్
1932

ఇం.నెం. 5-189, మూసాపేట, హైద్రాబాదు 500 018.

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నేనెవరిని?

ఈ కరాళ కాళరాత్రి వేళ
గాఢాంధకారం నల్లని మంచులా
ఘనీభవించిన చోట
ఆకాశం నిశ్శబ్దాన్ని ప్రసవిస్తున్న వేళ
కారుచీకటి కొండపై కూర్చుండి నేను
దీపాలు వెలిగిస్తున్నాను.

కాంతి సాగరాన్ని మధించి
సరికొత్త అమృతాన్ని తోడుతున్నాను
రాగద్వేషాల్ని ఊరవతల వదిలేసి
కోపతాపాల్ని చిలక్కొయ్యకు తగిలేసి
ఉద్రేకాన్నీ ఉన్మాదాన్నీ
ఉరికంబం కెక్కించి
ఈ కాంతి ప్రవాహంలో స్నానాలు చేయండి
మురికినంతా ఈ గంగలో కడిగేయండి
రండర్రా రండి!
మీరంతా ఈ స్నాతకోత్సవంలో పాల్గొని
నేనిచ్చే పట్టాలు పుచ్చుకోండి.

నిప్పుతో చెలగాటమాడడం
నా ఒక్కనికే తెలుసు
జలప్రవాహానికి వేగాన్ని పెంచి
జలపాతంగా మార్చడం
నాకు పుట్టుకతో వచ్చిన విద్య.

చీకట్లో జ్వలిస్తాను
వెలుగులా నడుస్తాను
ముట్టితే దేవదత్తంలా ధ్వనిస్తాను
తట్టితే శతఘ్నిలా ప్రేలుతాను
ఊదితే మురళిలా ప్రేలాడుతాను

నా జోలికెవడూ రానంత కాలం
మౌన సంగీతం తో
మంగళాశాసనం పాడుతాను.

జలపాతంలా దూకుతాను
నీటిలో నుంచి నిప్పును పిండుతాను
కెరటంలా పైకి లేస్తాను
కడలి అంచులదాకా పయనించి
పుడమి పాదాల నంటివచ్చి
కడలిలోనే కరిగిపోతుంటాను.

నాకు చలనం లేదు.
ఎప్పుడూ తూర్పుకే తరలిస్తాను
నాకు నిలకడ లేదు
సదా మార్పుకోసం పయనిస్తుంటాను
నాకు మరణం లేదు
మనిషికోసం పడిచస్తాను
ఆనంద నగరంలో నివసిస్తుంటాను
ఇంతకూ నేనెవ్వరినో పోల్చుకోండి.

పేర్వారం జగన్నాథం
1934

ఇం. నెం: *1-705-5-1-c*, మిథిలా నగర్,
హనుమకొండ, వరంగల్ *506 001.*

అనంతయాత్ర

కాలం చేసి పోయి
కలలుగా కన్నీళ్ళుగా
వేదనగా వెన్నెలగా
అంతులేని యాతనల
అనంత యాత్రగా
నేల మీద కూలినప్పుడు –
మనసు ఆకాశంలో
మబ్బులన్నీ చెదిరిన
ఒకే ఒక ఇంద్ర ధనుస్సు
దోపిడిగాని పోరుపాటలలో
సమ్మతం రెక్కలు విరిగిపోయి
ముక్కలు ~~ముక్కలై~~
నేలా నింగీ
ఒకటే రాత
అని లోకప్పు పాటలలో
పడిపోయినప్పుడు
ఆగిపోలేదు!
~~కథ~~ అనంత యాత్ర

జ్ఞాపకాలు రాసుకున్న చరిత్ర
పేజీ కలలు కన్నీళ్ళు సమసినప్పుడు
అంతరంగ లోగిలి
అజ్ఞాత అంతర్యంలో
ఆవిరైపోయిన స్వప్నం మిగిలినప్పుడు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అనంతయాత్ర

కాలం చీలిపోయి
కలలుగా కన్నీళ్ళుగా
వేదనగా వెన్నెలగా
అంతులేని యాతనల
అనంతయాత్రగా
నేలమీద కూలినప్పుడు -

మనసు ఆకాశంలో
మబ్బులన్నీ చిగిర్చిన
ఒకే ఒక ఇంద్రధనుస్సు
దోపిడి గాలి హోరు పాటలో
నమ్మకం రెక్కలు విరిగిపోయి
ముక్కలు ముక్కలై
నేలకూ వింగికీ
ఒకటే రాత
అని లోకపు వాకిటిలో
పడిపోయినప్పుడు
ఆగిపోలేదు
ఈ అనంతయాత్ర.

జ్ఞాపకాలు రాసుకున్న చరిత్ర
పీడకలల శిలాశాసనమైనప్పుడు
ఆందోళన ఊపిరి అజ్ఞాత అరణ్యంలో
ఆఖరిసారి కన్ను మూసినప్పుడు

ఏవో నాదాలు, నినాదాలు
గానాలు, మౌనాలు
శూన్యంలోకి దైన్యంగా వెళ్ళిపోయినప్పుడు
నెత్తురు బారికల దారిలో
ఈ అనంత యాత్ర సాగుతూనే ఉంది.

ఊరుకి, ఏరుకి
మనిషి మనసు దారికి
బంధాలలోని ఎడతెగని ఎడారికి
విసిగిపోయిన మనస్సు
విప్పుకొన్న విషాదపు మహా బొంకికి
దూరంగా —
నిరీహంగా, నిర్లిప్తంగా
వెలుగులన్నీ నీడలైనప్పుడు
గ్రహించనిదింకే వీలులేనప్పుడు
మరపులన్నీ మళ్ళీ మళ్ళీ వేధించినంత దూరంగా
జ్ఞాపకాలు గాయాలు చేయలేని ఏకాంతంలో
విప్పేసిన వింత కథలా
వెదికేందుకే వీలు పింగళత
కన్ను మూసినప్పుడు
సరాగ తపస్సు వెలుగు నీడలకు
సెలవిచ్చేకే, వెంటాడుతూ ప్రతీకగా
ఇంకా ఆ
అనంత యాత్ర.

అరిపిరాల విశ్వం

ఏవో నాదాలు, వినాదాలు
గానాలు, మౌనాలు
శూన్యంలోకి ధైన్యంగా వెళ్ళిపోయినప్పుడు
నెత్తురు చారికల దారిలో
ఈ అనంతయాత్ర సాగుతూనే ఉంది.

ఊరుకే, ఏరుకే
మనిషి మసలే దారికే
గుండెలోని ఎడతెగని ఎడారికే
విసిగిపోయిన మనస్సు
విప్పుకొన్న విషాదపు మహాబోధికే
దూరంగా —

సంరహంగా, నిర్లిప్తంగా
వెలుగులన్నీ నీడలైనప్పుడు
ఆశించినదంకేమీ లేనప్పుడు
మరపులన్నీ మళ్లీ మళ్లీ వేధించనంత దూరంగా
జ్ఞాపకాలు గాయాలు చేయలేని ఏకాంతంలో
విధిచేసిన వింతకధలో
వెదకేందుకేమీ మిగలక
కన్నుమూసినప్పుడు
మౌన తపస్సు వెలుగునీడలకు
వెలితికీ, వెలుతురుకూ అతీతంగా
ఇంకా - యీ
అనంతయాత్ర.

అరిపిరాల విశ్వం
1936

ఇం.నెం: *3-4-614*, నారాయణగూడ, హైదరాబాదు *500 029*.

మరకపడ్డ మనిషి

ఆ ఆశ్చర్య మనిషి నాకు ప్రతిరోజూ
పోస్టాఫీసు ముందు కనిపిస్తాడు –
వాడి మొహమ్మీద ప్రశాంతమైన వెన్నెలాడుతూ ఉంటుంది
వాడు చేతిలో పట్టుకున్న మరకల గుడ్డ
సుడిగుండంలో తిరిగేవాడు
పట్టుకున్న గడ్డిపరకలా ఉంటుంది
వాడి కళ్ళల్లో నా చిన్నప్పటి ఆకలి బావురుమంటూ ఉంటుంది
వాడి ఆకారం దరిద్రదేవత ముల్లెరికే గుడ్డలా ఉంటుంది
పోస్టాఫీసు ముందు స్కూటర్లాగినప్పుడల్లా
వాడి కళ్ళల్లో చిల్లర మెరుస్తుంది
మరకల గుడ్డ జెండాలా ఎగుర్తుంది
వాడు మనిషంతా వేగమౌతాడు
ఆ వైపుకి పరిగెత్తుతాడు
"నా స్కూటర్ తుడ్చుకున్నా, రెండు రూపాయలండి ."
వాడి కళ్ళు సత్తువ నాకాలు గాజులపోతే
మరకల గుడ్డ మసిపాతగా మారిపోతుంది
కాళ్ళు చేతులు మొద్దుబారితే
ఒక స్కూటరు రోడు
లోకల్ ప్రెస్ వాళ్ళకి గుండె దిట్టరు చెప్పలేక పోతాడు
ఒక పావలాకి! ఆ గుండె గతుకుమంటుంది
ఇంకో కోటి మాట్లాడకుండా తోసుకుని వెళ్తుంటే ఆగుతుంది
మరో 15 రోజులు గడుస్తాయి

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

మరక పడ్డ కుర్రాడు

ఆ ఆరేళ్ళ కుర్రాడు నాకు ప్రతిరోజూ
పోస్టాఫీస్ ముందు కనిపిస్తాడు
వాడి మొహమ్మీద ప్రజాస్వామ్య శవం వేలాడుతూ ఉంటుంది
వాడు చేతిలో పట్టుకున్న మరకలగుడ్డ
సుడిగుండంలో తిరిగేవాడు పట్టుకున్న
గడ్డిపరకలా ఉంటుంది
వాడి కళ్ళల్లో నా చిన్నప్పటి ఆకలి బావురుమంటూ ఉంటుంది
వాడి ఆకారం
దరిద్రదేవత యిల్లలికే గుడ్డలా ఉంటుంది
పోస్టాఫీస్ ముందు స్కూటరాగినప్పుడల్లా
వాడికళ్లు చిల్లరై మెరుస్తై
మరకల గుడ్డ జండాఐ ఎగుర్తుంది
వాడు మనిషంతా వేగమౌతాడు
ఆ వైపుకి పరిగెత్తుతాడు
'నా స్కూటర్ ముట్టుకున్నావా, తంతాన్రా దొంగనా....!'
వాడి కళ్లు సత్తు నాణాలుగా మారిపోతై

మరకలగుడ్డ మసిపాతగా మారిపోతుంది
కాళ్ళు నేలకి కూరుకుపోతై
ఒక స్కూటర్‌వాడు లోకల్ ప్రియురాలికి
గుండె రిజిస్టరు పోస్టులో పంపుతాడు
ఒక పావలా యివ్వడానికి ఆ గుండె గతుక్కుమంటుంది-
ఇంకో హీరోహోండా
మైకంతో వచ్చి తూలిపోతూ ఆగుతుంది

మస్తెంతా గాలిచ్చి సంతవబడ్డునా ఉంటుంది
ఊరిలో ప్రశ్నించక తలెత్తి బాధపడ్డ దొంగాభారంతో
ఒక రైతు నవ్వు గర్జించి మెరుస్తుంది
[illegible] సాహసాలు [illegible] మాటలు
[illegible] చేతులుగా మాతలే!
[illegible] తెల్లవాడు [illegible] ప్రభుత్వం తెలియదు
[illegible] పట్టాలి [illegible] తెలియదు
[illegible] ప్రజాస్వామ్య [illegible] తెలియదు
[illegible] బాపింతే!
(సూర్యుని [illegible]!
[illegible]!
[illegible]!
[illegible] కృతజ్ఞత [illegible]
[illegible]
[illegible] కృతఘ్నుల [illegible] చెప్పలేము
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ఉంటుంది
[illegible] కృతజ్ఞ [illegible]
[illegible] కృతజ్ఞత [illegible]
[illegible] కృతజ్ఞత [illegible]
[illegible] ఉంటుంది!

కుర్రాడికి అర్ధరూపాయి ఇవ్వడం
ఆస్తంతా రాసిచ్చినంత బరువుగా ఉంటుంది -
ఊరి రోడ్లన్నీ తన చక్రాలకి బానిసలన్న అహంభావంతో
ఒక కారు వచ్చి గర్జించి ఆగుతుంది
మిగిలిన వాళ్ళ మాటలు మాత్రమే బూతులు
కారుకూతలాయన చేతులు కూడా బూతులే!

బిక్క చచ్చి తెల్లబోయిన వాడి మొహానికి ఎర్రబడడం తెలియదు
బీటలు పడ్డ వాడి గుండెల్లోంచి ఆవిరి చిమ్మడం తెలియదు
కళ్ళ వెనక సుళ్ళు తిరిగే సముద్రంలో
బడబాగ్ని ఉంటుందని తెలియదు
చిమ్మచీకట్లో దారి చూపించే స్కూటర్ దీపాలు వాడికళ్ళే!
హీరోహోండా రేకులూ తీగలన్నీ వాడి ఎముకలూ నరాలే!
కారు ముందుకు నడిచేది వాడి ఊపిరితోనే!
వాళ్ళకి కృతజ్ఞుడుగా ఉండాలని
అమ్మానాన్నా చెప్పారుగాని
వాళ్ళు తనవాళ్ళందరికీ కృతఘ్నులని
వాడి కెవరూ చెప్పలేదు
ఇంతలో వాహనాన్ని తుడవనిచ్చిన ఒక మనిషి
వాడి చేతుల్లో రూపాయి పెడతాడు
వాడి కళ్ళు నక్షత్రాలై మెరుస్తే
వాడి చేతిలో మరకల గుడ్డ పొలపుంత అవుతుంది
వాడు మనిషంతా కృతజ్ఞుడౌవుతాడు
ఇద్దరు సమానులమధ్య కృతజ్ఞత మానవత్వమనీ
రెండు వర్గాలమధ్య కృతజ్ఞత బానిసత్వమనీ
రేపు వాడికి అర్ధమౌతుంది!

అద్దేపల్లి రామమోహన రావు
1936

శివాలయం వీధి, జగన్నాథపురం, కాకినాడ 533 002.

స్వేచ్ఛకోసం జండావిల విలా కొట్టుకుంటూంది

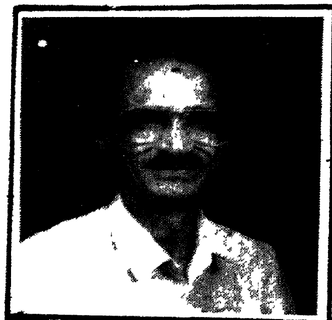
సీత . విజాయి తోసీ

జండాలా మారుతు గట్టి ఎరిపెట్టి
ఎరి పెట్టిన ఆత్మను తెగలాగినప్పుడు ఆపలేక
కన్నీటి పుష్పాభాష్పలను రాలుస్తూ
జండావిల విలా కొట్టుకుంటూంది

జనగణావళుల ఆరి కుమ్మరించిన దుమ్మును
జండాకు పరిగించిన పటుంలోని కర్కశాలిన
గాంధీ గారు చూడకుండా
ఆయన కంట్లో కుంకుమ కారం కొడుతున్నందుకు
~~ఆయన ముఖానికి మసిపూసినందుకు~~ — ॥ జండా ॥

పచ్చని సముంద్రాల సమూహంలాంటి పైసల్లాలలోనే పూస్తున్నందుకూ —
~~[illegible] పరివేషం అందిస్తున్నందుకూ~~ —
~~స్వాతంత్ర్యం [illegible] పారిన రక్తనదములా~~
అడుగు బొడుగు కంటిలో ~~[illegible]~~ — ఎరుపు నిప్పుల అరుపులు వేస్తున్నందుకూ
~~తెల్లవారగనే [illegible] తెల్లదనం తేకుండా~~ [illegible] భూస్తున్నందుకూ
మధ్యతరగతి మనస్సు తెల్లబోయి వెలుగక్షేక వెలవెలబోతున్నందుకూ — జండా ॥
[illegible]
~~[illegible] మ్రుంస్తున్నందుకూ~~ —— జండా ॥

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

"జండా విలవిలా కొట్టుకుంటోంది"

నీతినీ, నిజాయితీనీ, జండాలో మూటగట్టి, ఉరిబెట్ట
ఉరిబెట్టిన తాళ్ళను తెగలాగినప్పుడు, తాళలేక
కన్నీటి పుష్పబాష్పాలను రాలుస్తూ
జండా విలవిలా కొట్టుకుంటోంది.

జనగణములలో కుమ్మరించిన దుమ్మును
జండా కర్రకు ఒరిగించిన గాంధీ చూడకుండా
ఆయన కంట్లో కుంకుమ కారం కొడుతున్నందుకు - ||జండా ||

పచ్చదనమంతా పై వర్గాలలోనే పూస్తున్నందుకూ-
అడుగు బడుగు కంటిలో
ఎరుపు నిప్పుల అరుపులు వీస్తున్నందుకూ
మధ్యతరగతి తెల్లబోయి నిరాశతో చూస్తున్నందుకూ- ||జండా ||

పతాక సన్నివేశానికి చేరిన
ధూర్తుల సాపేక్ష యుద్ధంలా
యూపస్తంభానికి కట్టివేసిన బలిపశువులా
స్వేచ్ఛా జీవితంలోకి పరుగెత్తడానికి ప్రయత్నిస్తూ
మొలతాడు తెంపుకోవడానికి గింజుకుంటూ, లాంకొట్టుకుంటూ ~~లాగుతూ~~ — జెండా॥

~~జన జీవనాన్ని అగ్నికుండంలా వేళ్ళి~~
~~దశాబ్దాల్ని సంధ్యావేళల గగనాన~~ సప్తవర్ణాలకు నా బ్యాటకొట్టి
~~ఏ జెండాకెక్కి సుస్థిరంచుకున్నా — ॥జెండా॥~~
నా దేశాన్ని ఏ జెండాకెక్కి సంస్మరించుకుంటా —

కాలుష్యం మబ్బుల కాగితంలా కలా ఆక్రమించిన ఆవరణంలోక —
జెండా విలవిలా కొట్టుకుంటోంది

— చొప్పకట్ల చంద్రమౌళి

పతాక సన్నివేశానికి చేరిన
ధూర్తుల స్వార్థ యజ్ఞంలో
యూప స్తంభానికి కట్టివేసిన బలిపశువులా
స్వేచ్ఛా జీవితంలోకి పరుగెత్తడానికి ప్రయత్నిస్తూ
మెడతాడు తెంపుకోవడానికి గింజుకుంటూ లాక్కుంటూ- ||జండా ||

సంక్షేమ గీతాలకు సాల్యూట్ కొట్టి
దారిద్ర్యాన్ని "ఎజండా" కెక్కిస్తున్నందుకూ-
కాలుష్యం వలన ఆకాశంలో కూడా ఆక్సిజనుకు అవకాశంలేక
జండా విలవిలా కొట్టుకుంటోంది.

చొప్పకట్ల చంద్రమౌళి
1937

వేములవాడ, కరీంనగర్ జిల్లా - *505 302.*

ఈ నెత్తురు చిత్తడి ఇంకా ఎన్నాళ్ళు!

పితరాక్షకుల పాడు బతుకెన్నో ముందు
బిగుసారి కన్నీళ్లతోటా ఎలుబారించింది
మాపిల్లలకు విధ్వంసం పాడబడిన
సమాజస్వామ్య మొదలు తెల్పుకొంది

ముక్కుపచ్చని బాల్యానికి ఇంకా
భరతమాత స్తన్యం దొరకలేదు
రాలిపోయిన పద్ద యవ్వనానికి ఇంకా
విముక్తి మార్గం కనిపించలేదు
నడుం విరిగిన మాలమాదిగల ముసలివారికి
సంక్షేమ రాజ్యం కూడా కానరాలేదు

రెండేళ్లు నిన్నటి వినోదం
నాకు చేసింది ప్రజాస్వామ్యం
రక్తపు లక్షణాంగాలను రొమ్ము కుట్టల రాజ్యం
బతుకు ఖర్మలెల్ల వేవేల గొంతుల
సంఘటితం చేసి సామ్రాజ్యవాద సామ్రాజ్యం

ఈ విప్లవం, ఇప్పుడు ఇప్పుడే నుండి
ఎగిసిన పిడికిళ్ల దుర్గాల నుండి
ఈ విప్లవం నిప్పుల లెక్కల
స్వేచ్ఛ నింపుకుంటది రాజ్యాల నిలదీసి —
భూమిని పంచి ఇంటింటికి

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఈ నెత్తురు చిత్తడి ఇంకా ఎన్నాళ్ళు?

ఒకర్నొకరు పొడుచుకునే ముందు
ఒక్కసారి బాధ్యతతో ఆలోచించండి
మీ పిల్లలకు మీరు వదలి పోదలచిన
సమాజ స్వరూపం మొదట తెల్సుకోండి

గుక్కపట్టిన బాల్యానికింకా
భరతమాత స్తన్యం దొరకలేదు
రోడ్డున పడ్డ యువ్వనానికింకా
విముక్తి మార్గం కనిపించలేదు
నడుం విరిగి మూలకొరిగిన ముదిమికి
సంక్షేమ రాజ్యం జాడ కానరాలేదు

అంతటా నిన్నటి విషాదం - నేటి చింత - రేపటి భయం
అన్నిటా లబ్ధి పొందాలనే అన్నది, కుటిల రాజకీయం
బతుకు ఆరాటాలలో అవనతమైన అవిటి జీవితం
సంఘటిత పడని సామాన్యుల దిశాహీన సమాజం

ఈ వికృతం గతం తప్పిదం నుండి
దూసుక వచ్చిన దుర్మార్గాల గావుకేక
ఈ విషాదం నిర్మల త్యాగాల
స్వప్న భంగం నుండి రాలిన కన్నీటి పతాక

భూతదయను బోధించిన బౌద్ధాన్ని
దేశబహిష్కారం చేసిన నాడే
జాతికి గుండె లేకుండా పోయింది
విజేతల నీతిగా సంస్కృతి శాపగ్రస్తమైంది

ప్రతి మనిషిలో స్వస్వరూప జ్ఞానాన్ని పెంచి
ఆత్మ సంస్కారాన్ని తీర్చిదిద్దాల్సిన మతం
శేష ప్రశ్నల తాత్విక చింతనకు దూరమై
కర్మ కాండల ఘాతుకంగా చెలరేగింది

భారతీయుడందుకే మధ్య యుగాల
మన స్తత్వం నుండి బయట పడలేదు
విజ్ఞతకూ విమూఢతకూ సాగే సంఘర్షణలో
అంతఃకరణల మానవత గెలుపొందలేదు

తరాల తప్పిదాలు యువతరానికి శాపాలు
పురావైభవ ప్రాభవాలు అభివృద్ధి నిరోధకాలు
చరిత్రహీనుల చేతుల్లో యుగ చరిత్ర బందీ
చరిత్ర గతిని మార్చేవీరులు చెదరిన క్షతగాత్రులు

భూమి బిడ్డల ఉసురు భూమికి మేలుకొలుపు
భూతాపం భూకంపానికి తొలిపలుకు
నిజం నెమ్మదిగా నేల నాలుగు చెరగులా రగిలే నిజం
అబద్ధాల రథం కుప్పలా కూలే కులీన భద్రగజం

అన్నమో రామచంద్రా! అనే దేశానికి
ఆకలి ఎన్నడూ ఆధ్యాత్మికం కాదు
ఆకలిని ఆధ్యాత్మికరించే కైంకర్యానికి
దరిద్రనారాయణుల ప్రతిఘటన తప్పదు

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

చరిత్ర గతిని సొంతం చేసుకోదలచిన
మతోన్మాదుల ఆధిపత్య అస్త్రనై వేద్యాలకు,
కడుపు కోతల రామరాజ్యం ఒక హెచ్చరిక
జబర్దస్తీల 'జన్మభూమి' సైతం కష్ట జీవుల కర్మభూమి

ఉసిగొల్పే దైవభక్తి జీవుని పారమ్యానికే ప్రమాదం
ఊపిరాడని విశ్వాసం ఉనికి వికాసాలకే విఘాతం
యుగ సంధిలో పారని మత్తుమందు చివరి ప్రతాపం
తోసుక వస్తూన్న జన చైతన్యంలో భూస్వామ్యం చావు కేక

ఈ నెత్తురు చిత్తడి ఇంకా ఎన్నాళ్ళు?
ఈ కుత్తుకల నుత్తరించే పూనకాలు ఇంకా ఎన్నాళ్లు?
ఈ మండే జెండాల తిరునాళ్లు ఇంకా ఎన్నాళ్లు?
ఈ యుగం మారుతూన్న సంధిజ్వరం ఇంకా కొన్నాళ్లు!

జ్వాలాముఖి
1938

2-3-64/D, తిరుమల నగర్, అంబర్‌పేట, హైద్రాబాదు *500 013.*

ముస్లిం చెట్టు

ఓ నిజం లాంటి పని ముట్లులారా
విశ్వామిత్రునిలా విశ్వాన్ని సృష్టిస్తున్నవాళ్ళారా
ఈ పార్లమెంట్లు ఆనంద నిలయాలు
బంగళాహౌస్, బిల్డింగ్స్ భవనాలు మీరు నిర్మించిన కళాఖండాలే
ఆకాశం గోడమీద బల్లి పూర్తించదు ప్రాకారం వలుద పట్టుకొని ముందే
తెల్ల బట్టల పోలీసు చేమహస్తాలను
ట్రాఫిక్ సిగ్నల్ గా మార్చుకోక ముందే
రాత్రి పరిచిన చీకటి గుడారాలను
వెలుగు బాణాలతో ఎక్కడం మొదలయినప్పుడు
టాపీ చేత పట్టుకొని పనిలో సంసిద్ధంగా మొదలెడుతుంటాడు
బాకు ఎన్ని మరకల తరుములు రోజు పొద్దులు
వెతకి పెట్టుతాడు.

తన భార్య మరో కన్నపిల్లల్ని పస్తులుంచి వేసి
పొరుగింటికి వెదుక్కుతు చేయిసాచినప్పుడు
ఎన్ని చేదుతాంశలు తాళాలకు లోనవుతుంది చెప్పలేడు
చీకటి రాజ్యాల్లో చందమామ వెలుగు వెన్నెలను పక్షుల్లా గూళ్ళకు
ఆకాశం మారుతికి వచ్చినట్లే
టాపీ మేస్త్రీ తన వెలుగును లోకంలోని వెన్నెల్లో గూళ్ళకు
కూలి ఓర్పుగా పనికి వస్తాడు
రామని ప్రకాశం తొక్కరు వెలుగు గాలానికి చీకటి పిల్లలాంటివాడు అవుతాడు
భవన నిర్మాణాల్లో పొడవు స్తంభం లాంటి హస్తాలను
పాను కోసుకుంటూ బిగిసుకుంటాడు
పొరకాడు తల్పిన సిమెంటు ఇసుక పాలును
కట్టలుతిప్పిన చెమటంతో నిర్మాణాలను
పరియగాను కాల దొంతరలను. తొంటి సిటి దోస్తుకుంటాడు
కట్టడాలను గగనాంచుంబునే దాక కట్టే గావానిర్మాణము కాని
సంస్కారాలు చేసేటప్పుడు సంగీసు చూసే వాళ్ళకు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ముఖం చెట్టు

జానెడు తాపిపనిముట్టుతో
విశ్వామిత్రునిలా విశ్వాన్ని సృష్టిస్తూపోతాడు
అపార్టుమెంట్లు, ఆనందనిలయాలు
బంజారాహిల్స్, ఆబిడ్స్ భవనాలు తను నిర్మించిన కళాఖండాలే
ఆకాశం గోడమీద బల్లి మార్తాండుడు ప్రాకడం మొదలెట్టకముందే
తెల్లబట్టల పోలీసులు తమహస్తాలను
ట్రాఫిక్ సిగ్నల్స్‌గా మార్చుకోకముందే
తాపిచేత పుచ్చుకొని పనికోసం దేవులాట మొదలెడుతుంటాడు
తాను ఎన్నిమడతకుడుముల శేషపాన్పులు
చవి చూచింది లెక్క పెట్టుకోడు
చీకటిరాత్రుల్లో చంద్రుడు వెలుగువెన్నెలను వెదజల్లుకోవడానికి
ఆకాశం మీదికి వచ్చినట్టె
తాపి మేస్త్రీ తన శ్రమ వెలుగును లోకం మీద వెదజల్లుకోవడానికి
కూలి అడ్డమీదికి వస్తాడు
అతనెప్పుడు కంట్రాక్టరు పిలుపుగాలానికి చేపపిల్లలా వేలాడుతుంటాడు
భవన నిర్మాణాల్లో పొద్దస్తం తనహస్తాలను
ఫానురేకుల్లా త్రిప్పుకుంటాడు
పారకాడు కల్పిన సిమెంటు ఇసుక మాలును
తట్టలో తనచేతికందించే నర్సమ్మలోని
పరియాచకాల దొంతరలను కొంత సేపు పేర్చుకుంటాడు

పొరపాటి పాదం స్వామికి కిరీటమై వెలుగొందుతుంది వాడి పుత్రి,
తీవ్రమైన నియంతృత్వానికి కళ్ళెం వేస్తా నా విన్నపంటూనా
విశ్వ నటుకొని సుకుమార సామ్రాజ్యం సుందరమైన నా ప్రేమ సుమంటూనా
సమతా సౌమ్యత ఆకలి దప్పులు తీర్చగలిగే స్తాను
నాని దేవరం ఎప్పుడు చూసిన నిండి నిండని
వెలుగులా ప్రేమ మెరుపులా తన్మయత్వం
అమ్మ లాలిపాటనై నాన్న నా తోడై నీడై
పల్లె పడమి నుంచి పట్నం దాకా పరుగు
ఒకరికొకరం కదిలి వస్తాను
తన లోపల దాచుకున్న సంపద నిన్న సంకెలకు తెస్తుంటాడు
మట్టిని కన్నతల్లి కన్న ఎక్కువగా ప్రేమగా చూసుకుంటాడు
~~కృషీవలుడు [illegible]~~
మయూరం పింఛంలా తన్మయించే పట్టు వాసంలో
రేకుల చెట్ల కింద నా, ఘన వంటల వాకిల క్రింద నా నివాసం
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
తండ్రి కృష్ణుడు మేఘ సందేశంలా
తన ప్రేమ తత్వాన్ని ప్రసరింపజేసుకుంటాడు
తండ్రి ప్రేమ ఇచ్చే సారం సారం బలంగా
నోట్ల రాతలు వెలుగుల చూసుకొని
తాని ముత్యం చుట్టు నక్షత్రాల పూలను విరియజేస్తుంది.

—— ——   టి. కృష్ణారావు, [illegible]

కట్టుడాలను గగనం చుంబించేదాక కట్టే 'గోవా' నిర్మించుకొని
హస్తరికారి చేసేటప్పుడు వింగిని చూసేవాళ్లకు
తాపిమేస్త్రీ పారచూట్‌ద్వార భూమికిచేరే పైలట్‌లా ఉంటాడు
అల్యూమినియం డబ్బాగిన్నెలోని చద్దన్నాన్ని తింటూనో
బన్ను ముక్కను చాయగిలాసలో ముంచుకొని నోట్లేసుకుంటూనో
మధ్యాహ్నపు ఆకలి ఎద్దును బుజ్జగిస్తాడు
వాని ఉదరం ఎప్పుడు చూసినా నిండీ నిండని
తెలంగాణపు చెఱువులా కన్పిస్తుంది

అమ్మతిడితేనో నాన్న కొడితేనో
పల్లెఅడవి నుండి పట్నవాసపు జూకు
ఒరన్‌గుటాన్‌లా కదిలి వచ్చినవాడు

తనతో తెచ్చుకున్న గుండు దారాన్ని గుండెలకు అద్దుకుంటాడు
మెట్టును కన్నకూతురు కన్న ఎక్కువ ప్రేమగా చూసుకుంటాడు
మయూర జీవితంలా కన్పించే పట్నవాసంలో
రేకుల శెడ్డుల కిందనో, ధనవంతుల పాకలకిందనో నివాసం
కంట్రాక్టరు మోసపు తక్కెడలో
తన శ్రమ శక్తిని వస్తువు చేసుకుంటాడు
అతడు వారం వారం ఇచ్చే బట్వాడాలో
నోట్ల కాగితాల్ని చేతుల్లో చూసుకొని,
వానిముఖం చెట్టు - నవ్వుల పూలను విరియ బూస్తుంది.

టి. కృష్ణమూర్తి యాదవ్
1939

మయూరి మార్గ్ 1-10-104/47/1, బేగంపేట, హైదరాబాదు 500 016.

[illegible]

[illegible] తెలుసు, [illegible] తెలుసు, [illegible] తెలుసు,

[illegible] తెలుసు, [illegible] తెలుసు, [illegible] తెలుసు, [illegible] తెలుసు.

[illegible] తెలుసు

[illegible]

[illegible] తెలుసు -

[illegible] తెలుసు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] తెలుసు -

[illegible] తెలుసు -

[illegible] !

313

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నిర్విరామ పోరాటం

మనిషికి మూగకళ్ళ ఊసులు తెలుసు! బాసలు తెలుసు! బాధలూ తెలుసు!
క్రౌర్యం తెలుసు! కాపట్యం తెలుసు! మాయ తెలుసు! మత్సరం తెలుసు!
ఎదిరి కళ్ళలోని ఆర్తి- అసూయ, ఆశ, ఆకాంక్ష, జయాపజయాలన్నీ తెలుసు!
భూగోళం సమస్తాన్నీ కళ్ళలో నింపుకోనడం, వొంపుకోనడం తెలుసు!
ఎదుటి మనిషిని కళ్ళతోనే చదవడం, చావబాదడం తెలుసు!
ద్విపాదికీ - చతుష్పాదికీ తేడాయిదే!
ద్విపాది మనిషే జనారణ్యంలో రారాజు!
చతుష్పాది సింగం నిర్జనారణ్యంలో మహారాజు!
దాని కళ్ళకు గూడ అనుకారం అనుకంప తెలుసు!
క్రౌర్యం తెలుసు, కానీ కాపట్యం తెలియదు!
అది ఆకలేసినప్పుడే జూలు దులిపి ఆవులిస్తుంది!
ఘోరారణ్యాలూ, గిరికందరాలూ దద్దరిల్లేలా రణగర్జన చేస్తుంది
గురిపై గురువుగా లంఘిస్తుంది, పొట్ట నింపుకుంటుంది
మళ్ళీ కడుపు నకనకలాడే వరకు జీవాల జోలికి పోనేపోదు!

కానీ, మనిషి ఆకలిగాకున్న, అజీర్తితో వాంతులు, భేదులు అవుతున్నా
ఇంకా ఆవురావురు మంటూనేవుంటాడు!
తాను సగం పొద్దుకు చచ్చేవాడైనా
సందకాడ చచ్చిన వాడి దస్తుకోసం కక్కుర్తిపడతాడు
గుంజుకుంటాడు, నంజుకుంటాడు, అభినవ బకాసురుడౌతాడు!!
ఇక మృగం -

పెంటి ఎదైనప్పుడే పోతు జతకడుతుంద
మందలోకి మరోపోతు దూరిందా తరిమి తరిమి వేటాడుతుంది
కానీ, స్వజాతి మాంసాన్ని తినడం మాత్రం సకృత్తు!
అయితే, వంట్లో బలమున్నంత వరకే దాని బలుపు, బలగం!
జవమున్నంత వరకే దాని జబరు, జీవనం!
ముదిమి ముంచు కొచ్చిందా-ముప్పు తప్పని సరి!

సాటి జంతువులు దరిదాపుల్లోకి రావు, రానివ్వవు!
పరువంలో కారడవులను గడగడలాడించిన మృగరాజు
అశక్తతతో, అవిటిబతుకుతో, ఆకలితో అలమటించి చావాల్సిందే!
మృగం సంగతి మనిషికి తెలుసు
మనిషి మర్మం మాత్రం మరొకంటికి తెలియదు!
చతుష్పాద రుతుధర్మం ద్విపాదికి గిట్టదు
పొరుగువాణ్ని జుర్రేసి బలవాలనేదే వాడియావ!
అలాంటి మనిషికి అధికారం అబ్బిందా మదం కళ్ళకు ఎగదట్టిందే!
పెక్కెంపై కెక్కి నిక్కి నీల్గుతాడు! నరవాహన మెక్కి స్వారీచేస్తాడు!
రౌడీల దండుతో రాజ్యం చేస్తాడు! దండుకోవడానికి రెండు చేతులూ
చాలవని వా పోతాడు!
జవ సత్వాలుడిగినా జబరు తగ్గదు! చపలత్వం పోదు!
దుశ్శాసనుణ్ణి మరపిస్తాడు! అపర కీచకుడౌతాడు!

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ధరిణే చాపగా చుట్టి చంకన బెట్టుకున్న దైత్యనాధుడౌవుతాడు!
దేశ సంపదనూ, దేశాన్నీ దిగ మింగడానికి ఆరాటపడతాడు!
అసమదీయులకు తాయిల్లం పంచుతాడు!
తసమదీయులను శంకర గిరిమాన్యాలు పట్టిస్తాడు!
సాటి మనిషినే చడీ చప్పుడూ లేకుండా గుటకాయిస్వాహా చేస్తాడు!
కడుపు మండిన వాళ్లు కట్టగట్టి తిరగబడితే
ఎప్పుడో, ఎక్కడో, దిక్కులేని కుక్క చావు చస్తాడు!
అందుకే, మనిషికి లోచూపు అవసరం!
మంచీ - చెడుల సమ్మిశ్రణం మనిషి
చెడును చెండాడి, మంచిని ఉద్దీపనం చేసినపుడే మనిషి మనిషౌతాడు!
మనీషీ అవుతాడు - మహనీయుడవుతాడు!
అందుకే మనిషి మనిషిగా బతికేందుకోసం
మనిషి మనిషిగా ఎదిగేందుకోసం
అవసరం నిర్విరామ పోరాటం!

శ్రీకాంత్
1939

C/o విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం, బాంక్ స్ట్రీట్,

హైదరాబాదు 500 001.

అసత్యమైన వృక్షం

17-9-79

అందంగానే వుంటుంది
కలువు చిందే [illegible] కమ్మగా కబుర్లు చెల్లిస్తే
హాయియు వాలికిస్తూ పూలు పూగిస్తే
పగిరి వాసనల్తో [illegible] మెదడు కుదుపి [illegible]
మనసుతానే ఆస్వాదిస్తూ [illegible]
పిట పిట లాడే పిట్టలున్నాయి
[illegible] నాజూగ్గా ఒకటి అలా ప్రయాణిస్తే
[illegible] పాటు పరువు కొరకి
తీగలా నులుగుతూ సాగిపోవచ్చుంటుంది.
[illegible]
తినకుండానే ఒక కళగా ప్రచారం చేసేవాళ్ళని
చూడ్డానికి అందంగానే వుంటుంది
నిజము అసహ్యంగానే వుంటుంది
కనువులే ఆకలి వేసుకొని మొదిస్తూ స్పృహ
సారిస్తూ గాలి తూర్పులేకుండా భయంతో
దొంగా రక్తం మద్ది తాగి
దాని కుళ్ళి వాసనల్తో పట్టుబడుతుండగానే
[illegible]
[illegible]
ఆనాంతరం మింగేసి పలుమారి రంగరిస్తుంది
తీగలా కూడా కౌగిలించుకుని [illegible]
[illegible]
చేసి రక్తం పట్టుకొని రాదు కాదానికి
పరిస్థితిని నాటి వరకూ సాగివచ్చినా భయం
భయంగా

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అసహ్యమైన అనాగరిక దృశ్యం

అందంగానే వుంటుంది
కడుపునిండితే కమ్మగా కబుర్లు దొర్లిస్తూ
హాయలు వొలికేస్తూ చూపులు పోగేస్తూ
ఎగిరే వాసనల్ని, మెదిలే రుచుల్ని
మనసుతోనే ఆఘ్రాణిస్తూ
పిటపిటలాడే ప్లేట్లల్లోంచి
నాజూగ్గా ఒకటో అరో అందుకుని
అంటీ అంటనట్టు పాపోపరకో కొరికి
క్షణాల్ని నిమిషాల్ని సాగదీసుకుంటూ
తినడంకూడా ఒక కళగా ప్రచారం చేసే వాళ్ళని
చూడ్డానికి అందంగానే వుంటుంది

నిజమే అసహ్యంగానే వుంటుంది
కడుపులో ఆకలి
పేగుల్ని మెలేస్తున్నప్పుడు
నోరిప్పితే గాలే దూరిపోతుందన్న భయంతో
అడ్డంగా అన్నం ముద్దేదూర్చి
దాని రుచీవాసనల్ని పట్టించుకోకుండానే
అమాంతం మింగేసి పలబారి
అందరి దృష్టిలోపడి
క్షణంకూడా ఆలస్యం చెయ్యక
చేస్తే అన్నంముద్దల్ని అందుకోవడానికి

బాధ్యున్న వాళ్ళ చాలా పుష్టి మరిపిస్తే
[illegible] చివరికి వాళ్ళ సమిష్టి స్వార్థం మర్చి
అన్నం తప్ప మరొకటి తెలియనట్టు
రోజూ [illegible] ఆర్తిగా అన్నం తినే వాళ్ళని
చూడ్డానికి అసహ్యంగానే వుంటుంది
నిజమే ఒప్పుకుంటాం
కానీ దెబ్బ [illegible] ఆకలి మాటేమిటి ?
దానికోసం తన బాధ్యున్న వాళ్ళనే వ్యక్తి పేరు
అదే జీవిత లక్ష్యంగా
ఆరాటంగా అనగా దెబ్బ కొట్టినా మనుష్యుల్ని కూడా
[illegible]
సిగ్గు ఎగ్గు విడిచి, న్యాయం ధర్మం మరిచి
చూడ్డానికి అసహ్యంగానే వుంటుంది మరి

[illegible]

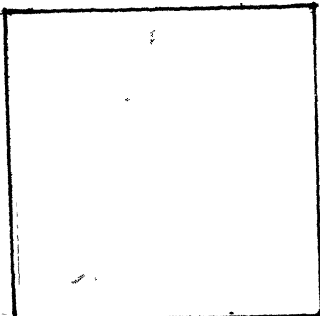
ఆకలి పేగులే నోటివరకు సాగివచ్చేస్తాయని
భయం భయంగా
చుట్టూ వున్నవాళ్ళ చూపుల్నీ మాటల్నీ
చివరికి వాళ్ళ ఉనికిని సైతం మర్చి
అన్నం తప్ప మరోటి తెలీనట్టు
ఆబగా ఆర్తిగా అన్నంతినేవాళ్ళని
చూడ్డానికి అసహ్యంగానే వుంటుంది

నిజమే ఒప్పుకుందాం
మరి డబ్బు ఆకలి మాటేమిటి?
దానికోసం
తన చుట్టూ వున్నవాళ్ళనే మర్చిపోయి
అదే జీవిత పరమార్ధంగా
సిగ్గూ ఎగ్గూ విడిచి న్యాయం ధర్మం మరిచి
దొడ్డిదారుల్లోనూ అడ్డదారుల్లోనూ
ఆబతో ఆరాటంతో డబ్బు కూడేసే వాళ్ళను
చూడ్డానికి
మరీ అసహ్యంగానే కాదు అనాగరికంగానూ వుంటుంది

శీలా వీర్రాజు
1939

2/c బ్రహ్మానంద కాలనీ, మలక్ పేట, హైదరాబాదు 500 036.

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

రచయిత రాయని నాటకం

ఒక మహానాటకం నడుస్తోంది
నాటకవేదిక భగభగమండే భారతదేశం
బహుశా బ్రహ్మగానీ బ్రహ్మంగారు గానీ
వ్యాసుడు గానీ వాల్మీకి గానీ
ఈ నాటకాన్ని రాసిన దాఖలాలు లేవు
ఇంత రాక్షసంగా ఏ రచయితా రాయడు
ఇంత హీనవిలువలు
ఏ రచయితా వూహించలేదు.

దీన్ని నాటక మందామా
లేక రాజకీయమందామా
లేక వ్యాపార మందామా
ఇక్కడ రాజకీయమే
సరయిన వ్యాపారం

ఆర్భాటం తప్ప
ఆశయంలేని నటులు
రంగులూ హంగులూ తప్ప
వాక్శుద్ధిలేని నటులు

ఆర్భాటం తప్ప
ఆత్మలు లేని నటులు
తెరముందొక మాట
తెరవెనుకో మాట
ప్రజాసేవ పేరుపెట్టి
ఆడుతున్నారో మహానాటకం
ఇది రచయిత రాయని నాటకం

ప్రతి పార్టీ నాయకులూ
ఇందులో పాత్రధారులు
ఆరంభం అంతం సమయం సందర్భం
ఫలితం ప్రయోజనం వీళ్లకనవసరం

115

నిన్నటి నాయకుడు
నేటి ప్రతి నాయకుడు
నిన్నటి ప్రతి నాయకుడు
రేపు మరింత పెట్టుబడి పెట్టే
బడా నాయకుడు

ఎప్పుడో గాని రంగం మారదు
ఎప్పుడో గాని ప్రవేశించిన పాత్ర
నిష్క్రమించదు
ఈ రాజకీయంలో
రాద్ధాంతమే సిద్ధాంతం.

మృత్యువు కబళిస్తే తప్ప నిష్క్రమించరు కానీ
మృత్యువును కూడా భయపెట్టే నాయకులు
ప్రజలే యీ పాత్రధారులను
బలవంతంగా యీడ్చేస్తే తప్ప
రంగస్థలం విడిచిపెట్టరు

ఈ నాటక రసం
వీరం కాదు ఉత్తి విషాదం కాదు
హాస్యం కాదు ఉత్తి అపహాస్యం కాదు
శృంగారం కాదు ఉత్తి శృంగభంగం కాదు
నాయకులు
ప్రజల పచ్చినెత్తురు పట్టపగలు
తేనెలాగ జుర్రుకు తాగే భీభత్సం

ఎన్నికలప్పుడు తెరలేస్తుంది
మైకులు మైకంలో
వాగ్దానాలు గుప్పేస్తారు
అబద్ధాన్ని నిజమని నమ్మింపజేసే
నిజాన్ని అబద్ధంగా భ్రమింప జేసే
ఈ నాటకాన్ని ఏ రచయితా రాయలేదు
ఏ రచయితా యింత కర్కోటక నాఆటకం రాయడు

ఈ రాజకీయ వ్యాపారంలో
పేదల భాదలకి కన్నీళ్ళు కారుస్తూ
మధ్య మధ్య తమ రంగులు

116

వెలిసి పోతున్నయేమోనని వులిక్కిపడి
తాము సాగిస్తున్న
రాజకీయ ప్రయోజనం
ప్రజలకు - బీద ప్రజలకు
సమాజ న్యాయం చేకూర్చడమేనని

భూమీ ఆకాశం బద్దలయ్యేట్లు
నినాదాలు యిస్తారు
అహింస మన ధర్మమని
లాఠీలతో చెబుతారు

ఇక్కడ రాద్ధాంతమే సిద్ధాంతం
ఆర్భాటం తప్ప ఆశయం లేని నటులు

ఇక్కడి రాజకీయం
వ్యాపారాలన్నిటికీ సామ్రాట్టు
సమాజమే పెట్టుబడిగా సాగే మహా వ్యాపారం
రంజయిన వ్యాపారం

ఇంక చాలు
ఈ క్షణం
ప్రజలు ప్రేక్షకులుగా వుండడమో
నిర్మాణవేత్తలుగా మారడమో
నిర్ణయించుకోవలసిన సమయం

ఇంక చాలు
ఇది ప్రజల తెరదించవలసిన నాటకం
ఇది ప్రజలే తీర్చి దిద్దుకోవలసిన సమాజం.

నగ్నముని
1940

యమ్.యస్. *87*, మలక్‌పేట, హైదరాబాదు *500 036.*

అదే బాలల లంగోటి రస్తే!

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

అదే తాతలనాటి గల్లీ

పాముల్లా మెలికలు తిరిగే
అవే తాతలనాటి గల్లీలు
తమలోకి నడవమని ఎవ్వరినీ ఆకర్షించవు
రోజువారి బతుకే మరీ నడిపిస్తుంది!
ప్రతిమూలలో ఊపిరి పీలుస్తున్న
జీవన నగ్నత్వంలో కళ్ళు తెరవమంటుంది.

సైకిల్ పైడిల్‌పై నా కాళ్ళు
మళ్ళీ ఆ ఇరుకుసందుల్లోకి తోయగానే
నా చిన్ననాటి స్మృతులు దులిపిన
గడిచిన దినాల దుమ్ము వెంబడి....
బహాదూర్‌యార్ జంగ్ రోడ్డు పక్క సందుల్లో
ద్వీపాల్లా వేలాడుతున్న
నయాసంపన్నుల మేడలవైపు...
అవే గోనెసంచుల పర్దాలు
మరకలుపడి చిరిగి
వేలాడుతూనే వున్నాయి ఇప్పటికీ
తరతరాల జ్ఞాపకాల మార్గాలపై...
ఈనాటికీ విరిగిన ఎముకల్ని మాలీష్ చేసి
మరమ్మత్ చేస్తున్న రజాక్ భాయీ,
పాత బెంచీపై కూచుని
సులేమానీ (మరిగిన టీ డికాషన్) తాగుతూ
ఖంగు ఖంగుమని దగ్గుతున్న ముసలితనం.

ఎండిన [illegible]
[illegible] కొమ్మలపై

పగిలిన [illegible] ఉద్యమ [illegible]
అలంకరించుకొన్న [illegible]

మసిబారిన [illegible] సూర్యుడింకా [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] విద్యార్థుల [illegible]
[illegible]
కాలుష్యం [illegible]

దారిద్ర్యం - పెరిగిన ధరల
సమాజంలో [illegible]
అధికార రాజకీయాలు

ఏమిటి చెప్పను [illegible]
మూడు దశాబ్దాల [illegible]

[illegible] ఇరవై సంవత్సరాల [illegible]
లేకపోతే [illegible]

— నిఖిలేశ్వర్

ఎండిన నాన్‌రొట్టె ముక్కలను
పగిలిన కలల అద్దాల షోకేసులో
అలంకరించి అలసిన బేకరీ అబ్దుల్లా!
మసీదు చుట్టూ సూర్యుడి కిరణాల్లో
మెరుస్తూ కొక్కేలకు వేలాడిన మాంసం,

లోపల ప్రార్థనా స్థలంలో
అరబ్బీలో సర్కస్ చేస్తున్న చిన్నపిల్లలు.

అవే సైకిళ్ళు అద్దెకిచ్చే దుకాణాలు
విరిగిన కుర్చీలున్న చాయ్ హోటళ్ళు
కొవ్వొత్తి వెలుగులో కుడుతున్న దర్జీ,
దారిద్ర్యం పెరిగిన ధరల
సహజీవనంలో ఇమడలేక
అధికార రాజకీయాల్లో
మనిషి చెక్కిన పురాతన కట్టడాల్లో
మత దాహాన్ని తీర్చే నిమిత్తం
తప్పిపోయింది ఈ ఇరుకు సందుల్లో
అలసటలేని సామాన్యుడి జీవితం!!

నిఖిలేశ్వర్
1940

2-2-647/185/1-/A, శారదానగర్, హైద్రాబాదు 500 013.

అదృశ్యం దృశ్యమైనప్పుడు...

[illegible] ...

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అదృశ్యం దృశ్యమైనప్పుడు.....

అవునవు నిన్నాళ్ళూ
ఎన్ని వాక్యాల గొలుసులు ఒరుసుకున్నై
అందమైన బ్రేస్‌లెట్ల పదబంధాలకి బందీనై

పోల్చుకోలేదు కదూ
ఎటులోర్తునే మనసాని
కావేరీలో సావేరీ రాగం తీస్తూ

ఎందరు పిల్లలు
ఎందరోనా ఎవరితోనా ఈ
విశ్వపు తీగలాగితే సంతానపు డొంకంతా....

పాపాన్యూగినీలోనూ టింకట్యూబ్లోనూ
చలి చీమలచేత చిక్కి చస్తిరి వాళ్ళంతా
ఏం దునియాఏవన్నా మునిగి పోతుందా

హఠాత్తుగా గ్యాపకం వొచ్చింది పాపం
నిరాధారంగా ఆ మబ్బులన్నీ అలా వేలాడుతూనే వున్నాయని
ఈలోగా సెపియా బ్రెవ్‌లో అడాల సెన్స్ వెలిసిపోతుంది

ఇల్లా వాకిలా ఇల్లాలా నిర్మానుష్యంగా వుంది
పది రోజుల్నించీ ఉత్సవ విగ్రహం ఊరేగుతూంది
పూజారి తెల్లార్జామున రాలిన లోలాకుల్నేరుకుంటున్నాడు.

[illegible] [illegible] [illegible] పట్టుబడటంలేదు
[illegible] [illegible] పెట్టినావేమి [illegible] పెట్టలేదు
[illegible] [illegible] [illegible] ఈ పరిచయాలను [illegible] [illegible]
ఆ భాషా [illegible] నిర్దిష్ట [illegible] [illegible] [illegible]
ఒక అందమైన [illegible] [illegible] [illegible] మానవునికి

ఇక భాష సంభాషణ ప్రవర్తన ప్రతిపదానికీ
ప్రతిపదార్థాన్ని [illegible] నిఘంటువుకి [illegible] [illegible]
~~కేవలం [illegible] (be) అనే స్థితి [illegible] (being)~~
~~[illegible] [illegible]~~ కాదు

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ఈ లోకం [illegible] [illegible] [illegible]
ఇక [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ఎప్పుడు [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ఈ [illegible] [illegible] [illegible]

— [illegible]
2.30 pm 23/7

ప్రీస్టే బిస్తయ్యాడు 'మెడోనా విత్ ద చైల్డ్'ని
పాత పేపర్లకి అమ్ముకొంటున్నాడు మాజీడీలు తింటూ
ఏక సంఖ్య లాటరీ టిక్కెట్లు చించుకుంటూ

వాక్యాన్ని ఎవడు రాసాడోగాని వాణ్ణి చితక బాదవాలి
వాక్యాంతాన బిందువు పెట్టిన వాడికి స్పాట్ పెట్టేయాలి
హాయిగా ఏడుస్తో ఓ రెండు విసర్గలు పెట్టుకోక

ఎందుకీ వ్యాకులత పర్వీన్ సుల్తానా
గాయాన్ని గీతంగా ఎందుకు గురూ సైగల్
కవిత్వాన్ని క్రీస్తు ప్రేమగీతంలో పాడే కుష్టురోగి 'మో'లా

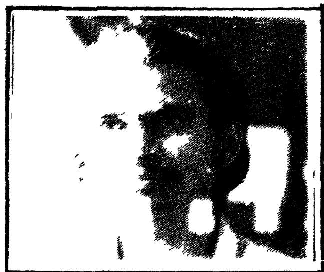
ఒక బిందువైనా ఓడదు వీడదు కానీ
భాష సంభాషణ ప్రవర్తనలన్నీ
శబ్దాశ్రయ హాస్యంలా ప్రతి పదార్థాన్నాశిస్తాయ్

గొంతులో ఉండుండి ఓఉండ చుట్టుకుంటుందదేమిటో గానీ
ఇక కక్కలేకా మింగలేకా ఆ కాన్సర్ ఉండని
లుంగలు చుట్టుకొని మరచిపోయిన అనుభూతుల మీద
ఉమ్మేసుకుంటూంటాను
నీ మీద.

'మో'
1942

"ఛాయ", జర్నలిస్ట్ కాలనీ, మొగల్రాజపురం, విజయవాడ 520 010.

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

దస్తూరి

రహస్య నిశ్శబ్దంగా మాట్లాడటం తెలుసు నాకు
ధమనుల్లో శిరల్లో అతి నిగూఢంగా సంభాషించ గలను
సంకేతంలోని సంకేతాన్ని, పదంలోని పదాన్ని అందుకోగలను
పదాల నీడల్లో పొర్లాడుతున్న సూకర వాతావరణాన్ని పసికట్టగలను.
వాక్యాలు అందుతాయి.
ఆర్తి అంటుకున్న వాక్య సందోహ మేఘాల కింద
ఏదీ నిబ్బరంగా నిశ్చింత ప్రశాంతంగా వుండలేదు.
ఒక పద చిత్రం వెనక
పరమ బీభత్స సన్నివేశాన్ని స్వీకరించగలను,

నివురుగప్పిన నిప్పుకీ, నిత్యవసంతాలకీ సంబంధం వుందేమో
తెల్సుకోవాలి
నీతికీ, నియంత్రణకీ, ప్రజాప్రేమకీ, పరమ నిర్బంధానికీ
ఉన్న అంతులేని బంధుత్వమేమిటో గూడా తెల్సుకోవాలి,
కత్తుల పాదాలతో ప్రజాస్వామ్యం ప్రజలకుత్తుకల మీద
కరాళనృత్యం చేస్తుందని ముందుగానే తెలుసు మాకు.
ఒక సూత్రం
వ్యవస్థీకృతమైనప్పుడు శిలా సదృశమౌతుంది
ఎదిగే ప్రాణశక్తి కోల్పోయి
మూలసూత్రానికి విరుద్ధంగా వికృతంగా జన్మిస్తుంది.
సూత్రాన్ని సృష్టించేవాడూ, ఆచరించి అమలు జరిపేవాడూ మనిషి
మనిషిని మహోన్నతుని చేసే
సూత్ర పరిధిని నిర్ణయించటం అంత సులభం కాదు.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

దట్టంగా పొగ కమ్ముతుంది
పొగమంచూ కురుస్తుంది; ముఖాలు
ముఖావశేషాల్తో భీతిగొల్పుతాయి.
ఒక శ్వేత వస్త్రమేదో
విశ్వంమీద ఆవరిస్తున్నట్లుంటుంది.
దాన్నిండా హత్యల ఆనవాళ్ళు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.
మానవ సంచార ప్రదేశాల్లో మృగాలు యధేచ్ఛగా సంచరిస్తుంటాయి
నరమాంస భక్షకులు గుంపుల్లో కలిసిపోతారు.
ఒక నరమాంస భక్షకుని బంధించటానికి
మనం మరో నరమాంస భక్షకుని ఆశ్రయించవలసి వస్తుంది.
మానసిక పర్యావరణ సమస్య ప్రమాదస్థాయికి చేరుతుంది
మనిషిలోని 'ఓజోన్ పొరలు'-బద్దలవటం గమనించవచ్చు.
ఎవడు ఏమిటో తెల్సుకోలేని స్థితి
ప్రతి ఒక్కడూ ఒక్కొక్క మయసభ
అందరూ యక్ష ప్రశ్నలు వేసేవాళ్ళే-
ప్రత్యుత్తరాల్లేని ప్రమాద సూచికలు.
ఒక్కొక్కడు ఒక్కోరకంగా బయటికి వస్తాడు
బయటికి వచ్చినవాడు పరమ బుద్ధిమంతుడౌతాడు.
ఇక చూడు ప్రవచనాల ప్రవాహం మొదలవుతుంది.
ఎలాంటి నిషేధానికైనా వ్యతిరేకిని నేను
నిషేధం పిరికి తనానికి గుర్తు;
ప్రజల మీద నమ్మకం పోవటానికీ, రాజ్యహింసకీ
రాజ్య బలహీనతకీ అదొక బ్రహ్మాండమైన అద్దం.

* * *

మాకు కాపలాకాస్తున్న శవమ్మీద
సూర్యుడితో సంతకం చేస్తున్నాం
భూమి లోపలి పొరల్లో అగ్ని లిపిగా అల్లుకుంటున్నాం.
నిజానికి నేడు
ప్రజల రహస్య భాష తెలిసినవాడే కవి.

కె. శివారెడ్డి
1942

6-1-711, ఖైరతాబాదు, హైదరాబాదు *500 004*.

పాత్రలు ✓

~~[illegible]~~ X

18-9-76

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] పాత్రలు

[illegible]

[illegible]

[illegible] పాత్రలు

[illegible]

[illegible]

[illegible] పాత్రలు

అన్ని కళ్ళు [illegible]

అన్ని కళ్ళు [illegible]

[illegible] —

[illegible] —

[illegible] —

[illegible] —

— శ్రీశ్రీ

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

పావురాలు

చూడు

పూజారి చేసిన గుడిగంటల సందడికి
ఆలయ గోపురాల నుండి
ఎగిరిన పావురాలు

ప్రభువు ప్రార్థన కోసం
పాస్టరు చర్చి తలుపులు తెరచినపుడు
ఎగిరిన పావురాలు

'అల్లా-హో-అక్ బర్' మౌజన్ పిలుపుకు
మసీదు మీనారుల నుండి
ఎగిరిన పావురాలు

అన్నీ కల్సి తిరుగుతున్నాయి
అన్నీ కల్సి తింటున్నాయి

కాని—
పూజారి!
పాస్టర్!!
మౌజన్!!!

బోయ జంగయ్య
1942

5-9-214, మాన్యం చెలక, నల్గొండ *508 001.*

కొత్త భూమి

[illegible]

ఒకడ్ని చంపడం హత్య
కొందరిని యుద్ధంలో చంపడం వీరత్వం
[illegible] కోట్లను
దాని మీద [illegible]

కొందరు [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

రెండూ చాలా చాలా తేలికయినవే
ఇద్దరూ కొందరినే సంహరించడం చాలా తేలికే
అందరూ [illegible] కేవలం [illegible] చాలా [illegible]
[illegible]
[illegible]
ఒక అణుబాంబు [illegible]
పైకెగరేసిన [illegible] ముందు [illegible]
ఆకాశం [illegible] [illegible] చేయడం [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] చేయాలి
[illegible] [illegible]
మాత్రం [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ఉద్యమం [illegible] [illegible]
అందరి [illegible] [illegible] అందరూ
ఆకాశాన్ని [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
([illegible])

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

కావ్య భూమి

అందరూ అందరి కష్టాన్ని
దోచుకోవడం సాధ్యంకాదు కాని
అందరూ కొందరి కష్టాన్నే
కొల్లగొట్టడం చాలా తేలికయిన పని
అందరూ అందరినీ సంహరించడం సాధ్యంకాదు కాని
అందరూ కొందరినే కడతేర్చడం చాలా తేలికైన పని
ఒకరి భుజం మీద వేరొకరు స్వారీచేయడమా
వరుస క్రమంలో సహపంక్తిని మనం
భుజస్థాలన చేస్తూ నిలుచోడమా
ముందు అదీ తేల్చుకోవాలి అందరం
ఎవరి అశ్వంమీద వారు స్వారీచేస్తూనే
సాటి అశ్వకుల్ని చినుకుల మధ్యనుండి తీసుకుపోయి
వాల్ దూకి దూసుకుపోతూ గోల్ చేయాలి
మేఘాలు జయించి తొలకరిజల్లు జాపోసన పట్టాలి
ఆకాశం అంత ఎత్తు ఎదిగి
మెరుపు దివిటీలు వెలిగించాలని ఎవరంతట వారే
భూమ్యాకాశాల మధ్య చరిత్ర సృష్టించాలి ఎవరిచేత్తో వారే
అంతవరకూ ఎవరికివారే యమునా తీరే
అందుకు గుర్రంమీద గుర్రం పూన్చి
నిచ్చెన వేయడం కుదరని పని
ఆ ఎత్తుకి మనిషిని ఎగదోయడం జరగని పని

[illegible]

గింగురులు తిరుగుతుంది [illegible] మీద

నిశ్శబ్దం [illegible]

సమస్త లోకమంతా [illegible]

మెరుపు [illegible] వెలిగించాను నేను

[illegible] చరిత్ర సృష్టించాను నేను.

[illegible] జనం

[illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] — — —

[illegible] నా — —

వ్యక్తి వికాస తత్వం

సమాజ వికాస తత్వం

జీవ వికాస తత్వం

[illegible]

[illegible]

అశ్వం ప్రక్క అశ్వం జత చేయాలి
వాక్యం ప్రక్క వాక్యం సమకూర్చాలి
కావ్యం ప్రక్క కావ్యం గుదిగుచ్చాలి
ఉద్యమం తర్వాత ఉద్యమం ఉద్యమించాలి
అందరి రెక్కలమీద అందరూ
ఆకాశాన్ని అందని తీరాలకి అందుకుపోతే
సూచుకాగ్రంమీద గోళం గింగురులు తిరుగుతుంది
నిశాంతం నిర్భ్రాంత పోతుంది
సమస్త లోకమూ ముక్కుమీద వేలువేసుకుంటుంది
పర్వత శిఖరంలా పడివున్న మంది
శిల్పాలు కింద చెక్కి ప్రాణం పొయ్యాలి
కండలకి చైతన్యం ప్రతీకరిస్తే
మంది అరుణగోళమై వికసిస్తుంది
మందికి సహజీవన నీతివాక్యం
కావ్యభూమిగా గుస్తరిస్తుంది.

విరియాల లక్ష్మీపతి
1943

సిద్ధార్థసదన్, 49-48-22, ఎన్.జి.వో.కాలనీ, విశాఖపట్నం-16.

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

స్మృతి భారం

చీకటి వాకిట్లో ముదిసిన సంధ్య
ముడతలు పడిన శిథిల శిశిరం
ఆమె....
నడవలేదు, వినలేదు, చూడలేదు.
ప్రపంచం ఆమెలో పరావర్తనం కాదు
ఎప్పుడైనా లేచి కూర్చుంటే
కిటికీకి ఒక్కటే మిగిలిన కన్ను
పిల్లల ఆటలు, నవ్వుల మాటలు
అప్పుడప్పుడు కొట్లాటలు...
'ఏమిట్రా' అని ఆరా తీస్తుంది.
"నీకెందుకు" - అని విసుక్కుంటే కోపం.
మారు మాట్లాడకుండా
ముఖం తనలోకి తిప్పేసుకుంటుంది.
చల్లగా మెల్లగా
జ్ఞాపకాల చంద్రోదయమవుతుంది.
తనుకూర్చున్న పక్కమీద
చిన్నప్పటి రంగులభరిణల్నీ, పెట్టెల్నీ, తీసి-
కట్టిన గాజులు, వెలిసిన రుమాళ్లు,
ఖాళీ సెంటు సీసాలు, పూసలదండలు
రాసుకున్న పాటల పుస్తకాలు,
చూసుకుంటూ పాటలు మొదలు పెడుతుంది.
బాల్య యౌవనాల లోయల్లోకి
ప్రయాణం కడుతుంది.
పావడలూ, పట్టురవికెలూ
పెళ్ళిపందెళ్లూ, పూలదండలూ,
వెలుతురు సోకని గదుల

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

నియమబద్ధ రతి రహస్యాలూ,
కామ్పులూ, కాయుపుండలూ
చావులూ, కొత్తకుండలూ,
పునరపి... పునరపి... ఇదేగా
ఆడ మనిషి జ్ఞాపకాల సారాంశం!
అవును- అంతే అయి వుండేది;
కానీ....
ఆమె ఆరుబయిలు ఎరుగును
వెన్నెలా వేసవీ ఎరుగును
అప్పుడెప్పుడో అతను చెయ్యిఅందించి
ఉన్న ఊరు దాటించకపోతే
నిలవనీటి చెరువుతప్ప
నిర్ఝరీ వేగం తెలియకపోను.
ఒట్టిపుణ్యానికి ఒక దెబ్బవేస్తేయేంగాక,
ఔదార్య గల కన్నీరుందని తెలిసింది.
పంజరంలో బంధిస్తే యేంగాక
సౌందర్య సమరం మాటున
సర్వ రహస్యాలు తెలిసాయి
గుండెలు చెదిరిపోతే యేంగాక,
గొంతులోకి కూనిరాగం వచ్చింది.

* * *

ఆమె అలా పాడుతూనే వుంటుంది
ఎక్కడో చీకటి పొంచి వుండి
వింటూనే వుంటుంది.
ఇంతలో ఎవరో వచ్చి దీపం వేస్తారు.
పక్కమీద వస్తువులు వదలి
జ్ఞాపకాల భారంతో ఆమె
నిద్ర పోతూ వుంటుంది.

ఇంద్రగంటి శ్రీకాంత శర్మ
1944

---

59 ఎ-6/1-11 లైన్ ఒకటి, విజయవాడ 520 008.

May 1986

Wednesday 7

[illegible]

Udayam

Thursday 8

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నడుస్తోంది
నిలకడగా నడుస్తోంది

ఖంగారు ఒకటే ఖంగారు
అమ్మాయికి ఈడొచ్చేసిందని
ఖంగారు ఒకటే ఖంగారు
జాజిపువ్వల్లే వాసనేసేందుకు
అరటి చెట్టల్లే గెలవేసేందుకు
సిద్ధంగా ఉండాల్సిన పిల్ల
తన ఆడతనాన్నే
ఖాతరు చేయకుండా
చేతుల్నిండా పుస్తకాల్తో
బుర్రనిండా ఆలోచనల్తో
టకటకా నడుచుకుంటూ
వెళ్ళిపోతోందని
ఖంగారు ఒకటే ఖంగారు

ఇంట్లో పాచి వ్రూడవకుండా
అంట్లలాగే ఉన్నా
పెన్నూ జామెట్రీ బాక్సూ తీసుకొని
హడావుడిగా
హు! ఎంత పొగరో!
ఈ తిమ్మిరి దిగక పోదు
డాక్టరు కావాలనుకుంటుందేమో!
సైనేడు అందుబాటులోనే ఉంటుంది
ఇంజనీరు కావాలనుకుంటుందేమో!
కట్టే వంతెనల కింద పారే నదులున్నాయి!

Saturday

వకీలు కావాలనుకుంటుందేమో!
వత్తుగా చుట్టూ చట్టం అల్లుకునే వుంది!
మనిషిగా బతకాలనుకుంటుందేమో
ముళ్ళ కంచెల ముడి బిగిసే వుంది!

అయినా బెదరదేం?
వేసే అడుగుల్లో ఆ స్థిరత్వం ఎక్కడిది?

నిటారుగా ఉన్న ఆ ఆకారంలో
ఎక్కడా నాజూకుతనం లేదు
నిబ్బరం తప్ప
నలిగిపోవాలన్న కాంక్ష లేదు
ఒదిగి దాగాలన్న వాంఛ లేదు

నట్టనడి ఎండలో
నడిచిపోతున్న ఆ పిల్లకి
మంచి భవిష్యత్తు కనిపిస్తోంది
దేశపటం కనిపిస్తోంది
ఆడపిల్లనని మర్చిపోయింది
గుర్తు చెయ్యాలనుకున్న వాళ్ళకి
అందకుండా పోతోంది
నిలకడగా నడుస్తూ పోతోంది.

వాణి
1944

పండరీపురం, చిలకలూరిపేట, గుంటూరు జిల్లా.

[illegible] 30-1990

[illegible]

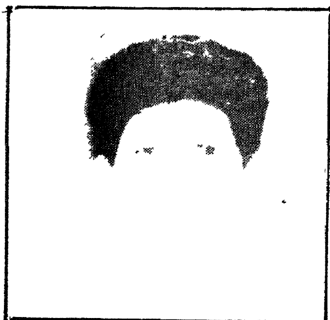
నిజమే మరణానికి ముందు

[illegible]

నిజమే మరణానికి ముందు

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఒఖ్ఖి దుఖ్ఖం చుక్క

నిజమే చీకటిగానే వుంది
గడ్డ కట్టిన మృత రక్తంలా-
శాపజనిత ముసలాల అరగని ములుకులు
మొలిచి పెరుగుతూనే వున్నాయి
కత్తుల కారడవుల్లో భ్రాతృ హననాలు -

శవాల కుప్పల మధ్య స్వాతంత్ర్యోద్యమ సంధ్య
కిరణాలు విచ్చుకోకముందే
ఉన్మాదంతో కూల్చుకున్న తండ్రి
స్మృతి విగ్రహాల నడుం విరిగేలా
వేస్తూనే వున్నాం బాంబుల దండలు
మనిషిలో మృగానికి
పదును పెడుతూనే వున్నాం కొమ్ములూ కోరలూ
నిజమే చీకటిగానే వుంది
గుండె రూపంలోని మన దేశందేహం నిండా
మండుతూనే వున్నాయి గుళ్ళపుళ్ళు

తెర చిత్రహింసల తన్మయులై
బొమ్మాయుధాల్తో నేరుస్తూనే వున్నారు మరి
మన పిల్లలు చావాటలు -
రేపటి హత్యల రిహార్సల్స్ -
నిజమే - చీకటిగానే వుంది

[illegible]

అయినా ఈ నిశి నిరాశాకాశంలోనే
నాక్కనిపిస్తోందో మహావిద్యుల్లత
సూక్ష్మ బిందు విరాట్ స్వరూపం -

ఆవేదన బడబాగ్నులు
ఆవేశం జ్వాలాముఖులు
ఆక్రందన ఝుంఝులు ఆర్తారవాల తుఫాను -
నివురు మగతల మానవతను

జాగరితం చేసి ప్రాణం పోసి
గాయబడ్డ గుండె గుండెకూ
పచ్చని ఆశను పంచగల శక్తి
అది
మౌనంగా మ్లానంగా
సామాన్య శ్రమజీవి చలించి
విడిచిన ఓ కన్నీటిచుక్క
నిరసన అణువిస్ఫోటన.

మల్లిక్
1945

31-వరాంకుశపురం వీధి, కొడంబాకం, మద్రాసు *600 024*.

నల్ల జెండా

కొంతమంది ఖరీదు నేతన్న
ఏం సాధిస్తావూ?

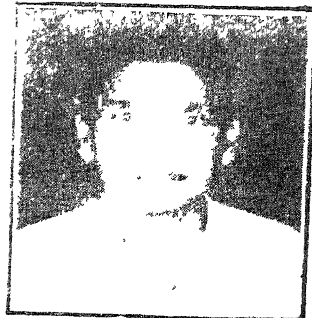
ఏ సమస్యం చెప్పుకొని నవ్వుతావు?
సమస్యల్ని నినాదాల పరిష్కారాలు కదా
నాడు పార్టీ పండుగ కావచ్చు
రంగుల కేరింతలు కొడుతూ విహరిస్తారు వాళ్ళు

కానీ
దరిద్రాన్ని మింగిన గొడ్డలి తల్లి
ప్రపంచం ఎల ఉందా!

నల్ల జెండాల తప్పు
ఎగరెయ్యడానికేం మిగిలింది?

యం. కె. సుగమ్ బాబు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నల్లజెండా

కొండంత బరువు నెత్తిన
ఏం మాట్లాడతాడు
ఏ ముఖం పెట్టుకొని నవ్వుతాడు
ఉన్న ముఖాన్ని ఏనాడో చెక్కేశాడు కదా...
ఈనాడు హోలీ పండుగ కావచ్చు
రంగులు కేరింతలు కొడుతూ విహరిస్తూ ఉండొచ్చు
కానీ
దుఃఖానికి మించిన గాఢమైన రంగు
ప్రపంచంలో ఉందా?
నల్లజెండాలు తప్ప
ఎగరెయ్యడానికేం మిగిలింది!

[illegible]

ఆంధ్రభూమి దినపత్రిక, 36, సరోజినీదేవి రోడ్,
సికింద్రాబాదు 500 003.

[illegible] I

[illegible]
[illegible] " "

1. [illegible]
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " " "

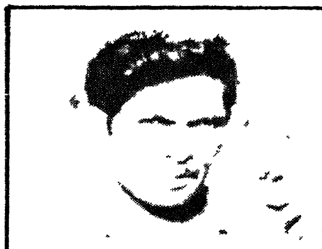
2. [illegible]
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " "

3. [illegible]
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " "

4. [illegible]
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " "
[illegible] " "

[illegible]
[illegible] " "

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

బుగతోడు గూడుబండి

మైసూరెద్దులు బండిని బూసీ — బుగతోడు గూడుబండి
ఎద్దుల కొమ్ములు రంగులురాసీ — " ||మైసూ||

రంగులు రాసిన కొమ్ములు కేమో — బుగతోడు గూడుబండి
గజ్జలు గంటలు మువ్వలు గట్టీ — బుగతోడు గూడుబండి
పువ్వుల కొరడా సేతిని బట్టీ — బుగతోడు గూడుబండి
బక్కిపోతు నా గెక్కాడమ్మో! — " ||మైసూ||

సొకలరేవూ పొకలు దాటీ — బుగతోడు గూడుబండి
గెలుగలు గలుగెలు గెలుగెలుమంటూ — బుగతోడు గూడుబండి
ఘణఘణ ఘణ ఘణ మంటూ — బుగతోడు గూడుబండి
గాలి మేఘమై వత్తందదుగో — " ||మైసూ||

కోడిపెట్టలూ కూరతట్టలూ — బుగతోడు గూడుబండి
కుక్కి కుక్కి ఎక్కించడానికీ — బుగతోడు గూడుబండి
కొంకి నక్కలా కొండల కాసీ — బుగతోడు గూడుబండి
రంకె లేసుకో నొత్తందదుగో — " ||మైసూ||

కంది మూటలూ కంద దుంపలూ — బుగతోడు గూడుబండి
దండుకొనీ దోసెయ్య డానికీ — బుగతోడు గూడుబండి
దుమ్ముల గుండుల కొండల కాసీ — బుగతోడు గూడుబండి
దుమ్ము రేపుకో నొత్తందదుగో — " ||మైసూ||

ఎలంకాయలూ సెలంకాయలూ — బుగతోడు గూడుబండి
ఏరుకు వూరికె ఎల్లడానికీ — బుగతోడు గూడుబండి
ఎర్రజిందవల ఏటి దెబ్బలూ — బుగతోడు గూడుబండి
ఎక్కుడు ఎక్కి వత్తందదుగో — " ||మైసూ||

ఆనబకాయలు అల్లంకొమ్ములు   బుగతోడు గూడుబండి
అల్లుడింటికే పంపడానికీ   బుగతోడు గూడుబండి
కొండ సెలకలా వండల కాసీ   బుగతోడు గూడుబండి
ఒంకరు తిరిగీ వత్తందదుగో   " ||మైనూ||

తట్టులతోనీ సింతపండురా   బుగతోడు గూడుబండి
మట్టి మట్టి ఎక్కించడానికీ   బుగతోడు గూడుబండి
తాటి సెట్టులా తంపర దాటీ   బుగతోడు గూడుబండి
తావర సెరవ్వా గట్టెక్కిందీ   " ||మైనూ||

రాతిరిదాకా రైతుల సేతా   బుగతోడు గూడుబండి
పనిసేయించీ సంపడానికీ   బుగతోడు గూడుబండి
రాంపోతులా రాతులుదాటీ   బుగతోడు గూడుబండి
రత్తం మట్టీ వత్తందదుగో   " ||మైనూ||

కూలి లేదనీ సెప్పడానికీ   బుగతోడు గూడుబండి
వడ్డీ డబ్బులు అడగడానికీ   బుగతోడు గూడుబండి
గెడ్డతోవలో అడ్డగ తిరిగీ   బుగతోడు గూడుబండి
గెంతులేసుకో నొత్తందదుగో   " ||మైనూ||

గేదలు మేసిన వూదల మడిలో   బుగతోడు గూడుబండి
ఊబిలో దూరీ వుండలు రాక   బుగతోడు గూడుబండి
గెడగెడ గింజుకు తన్నుకున్నదీ   బుగతోడు గూడుబండి
ఎనక్కి ఎద్దులు నక్కుతున్నదీ   " ||మైనూ||
బుగతోడి గూడుబండి

వంగపండు
1946

వీరభద్రాపురం, బందలుప్పీ, విజయనగరం జిల్లా.

12.8.1984
8.30AM

శ్రీశ్రీలా రెండక్షరాల పేరు కాని అయ్యలేదు
నా స్వహస్తాల గీత ముక్కలైనా
పిచ్చి పిచ్చి/రంగుల బొమ్మలైనా
కపోతం పిల్లలాంటి బొగ్గు పెట్టెలైనా
నాకు సొంతం అని -

పక్షి రెక్కల దారికి నా మాట
కప్పలు వల్లె వేసినట్టు
నాటికి రంగురంగుల ... గలను
ఆకాశ ... గలను
... నా మిత్రులకి ... గలను
పరిసర బొమ్మల్లో ప్రకృతి నియంత్రణ్ణి
ప్రదర్శించగలను
బొగ్గు పెట్టెల్లో ఆకాశాన్ని చూపగలను
నీ రెండు/పాదాల మాటల దారికి నా మాట
నా స్వప్నాల్లో రెండుగా ...
రెండు ... దారికి నా మాట
నా స్వప్న పక్షి సందేశం
నీ మాటల గీతాల విప్పుతూనే మాట

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

గీతం పునీత మౌతుంది

జేబులో రెండే రెండక్షరాలు వేసుకొని బయల్దేరాను
రోడ్డుమీద ఏ గీతం తుంపులైనా
ఏ పగిలిన రంగురంగుల అద్దాలైనా
కనీసం పిల్లలాడుకునే అగ్గిపెట్టె లైనా
దొరుకుతాయని –

సన్నని దారాలు దొరికినా చాలు
వస్త్రాలల్లుకో గలను
రంగురంగుల పువ్వుల డిజైన్లద్ద గలను
భావాల సువాసనల్ని నల్దిశలా వెదజల్ల గలను
ఆకుల సౌందర్యాల్ని నా బొమ్మలకి పూయ గలను
పగిలిన అద్దాల్లో ప్రకృతి నియంతృత్వాన్ని
ప్రదర్శించ గలను –

అగ్గిపెట్టెల్లో ఆకాశాల్ని చూప గలను
ఓ రెండు పొడిపొడి మాటలు దొరికినా చాలు
రోడ్డుపై ఎండలో వేగుతున్న
రెండు బటానీలు దొరికినా చాలు
రోడ్డు పక్క మీంచి
ఏ చీకటి గీతాలు విన్పించినా చాలు

నా పుంటిని మట్టిని
నల్లని మేఘం తోగలను

నీలా సంగీతా స్వాల పుంతగలను

సమస్త ప్రతీరాల్లో పాంకి ఇవ్వగలను
నా రక్తంతో తడిపి
పిల్లల కోసం కొత్తా ఆకాశాన్ని సృష్టించగలను

నా కళ్ళ మధ్యాహ్నం పుష్పించి
ప్రశాంత సరోవరాన్ని సృష్టించగలను

కన్నీటి [illegible] యంత్రాన్ని ఎదిరించగలను

నక్షత్రాల్ని మాలస్తూ
నవ యవ్వనుల్ని కాగలను

జాబిల్లి తెంపి వెన్నెల్లా
నిను నిలువెత్తునా

[illegible]

[illegible] కాగలను

[illegible] గలను

[illegible] మాల [illegible]

[illegible] కట్టగలను *
[illegible] పూలతోట [illegible]

సుమన

నా గుండెని చుట్టిన నరాల్ని మీటుకో గలను
నేనూ సంగీతాన్నాలపించ గలను
సముద్రతీరాల్లో పొడి ఇసుకను
నా రక్తంతో తడిపి
పిల్లలకోసం ఆశా సౌధాల్ని నిర్మించ గలను
వాళ్ళ ముఖాల్లో పుష్పించే
ప్రశాంత ఉదయాల్ని దర్శించ గలను
నక్షత్రాల్ని చూస్తూ నవయవ్వనుణ్ణై కాగలను
జేబులో రెండే రెండక్షరాలు వేసుకొని బయల్దేరాను
రెండు చెకుముకి రాళ్ళు దొరికినా చాలు

నిప్పు రాజేసి చలి కాచుకో గలను
గుండెలోతుల్లోంచి అగ్ని సరసుల్ని తోడిపోయ గలను
అగ్నిశిఖల్లో నా గీతం పునీతమౌతూంటే
నాగీతం కాంతిలో ఎక్కడ ఏ మూల
ఏ జీవం ఊపిరి పీలుస్తున్నా
ఇట్టే పసికట్టగలను.

సుమనశ్రీ
1947

ప్లాట్ నెం 121/3, కల్యాణనగర్,
సంజీవరెడ్డి నగర్, హైదరాబాదు 500 038.

వందనాలు వందనాలమ్మో మా బిడ్డెలు

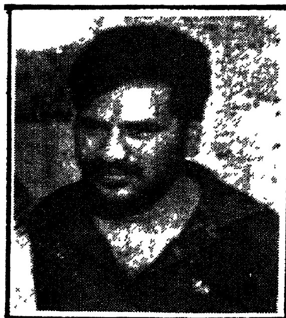
వందనాలు వందనాలమ్మో మా బిడ్డెలు
వందనాలు వందనాలమ్మో మా కొలనలు

వీరులార వీరులార - రాజీకిల్ల కూలీలార
రాజీకల్ల కూలీలార - తెలంగాణ బిడ్డలార
బతికి రొకటి రెండిపోయె - సుకెల్లని కల్లనార
ఏ దిక్కు లేనోళ్ళకూ - మా బిడ్డెలు
మీరు దిక్కు చూపి చెక్కలయ్యిరో మా బిడ్డెల

కాన్పు కాన్పున కొసలు అర్పితే
లేలుపు దెబ్బ పట్టి తీస్తెం
ఎవ్వరొస్తరో చెప్పు మాని
ఎదిరి చూస్తు ఒబ్బిరింటిం
మీరు కాకమ్మల య్యివస్త్రరా - మా బిడ్డెలు
మా కష్టు తీసి తీర్చిపోతిరా

ఇంటి ముంగటి వేరు మొలిచిన
మక్కె పైత్తె మేము ప్రక్కం -
కొంటి కాలు మద నిలి
సొంపు సునిష్ట నివాసం బుక్కం -

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వందనాలు వందనాలమ్మో మా బిడ్డెలు

వందనాలు వందనాలమ్మో మా బిడ్డెలు
వందనాలు వందనాలమ్మో మాకూనలు

వీరులార వీరులార - రాడికల్ల శూరులార
రాడికల్ల శూరులార - రైతుకూలి బిడ్డెలార
ఒక్కొరొకరు ఒరిగిపోయి - సుక్కలల్లో కల్సినార
ఏ దిక్కులేనొల్లకూ - మా బిడ్డెలు
మీరుదిక్కు చూపే చెక్కలయ్యిండ్రా మా బిడ్డెలు -

కావు కావున కాకు లర్సితే
తలుపు దెర్సి పలుకరిస్తం
ఎవ్వరొస్తరో చెప్పు మాని
ఎదిరి చూస్తు కూర్చుంటం
మీరు కాకమ్మలయ్యివస్తరా - మా బిడ్డెలు
మాకడ్పుతీపె తీర్సిపోతరా - మా బిడ్డెలు ||వం ||

ఇంటి ముంగటి పెరుడులోన
మక్క సేలై మేముపుడ్తం
వొంటి కాలు మీద నిల్సి
కొడుకు నిమ్మని తపం బడ్తం -
మా డొక్కల్లో దాసుకొంటాము - మా బిడ్డెలు
తల్లి మమత తీర్చుకుంటాము - మా బిడ్డెలు ||వం ||

మాబిడ్డల బతుకులు పాడుచేసినారు - నాయన్నలు
చెల్లి మనగతే తెల్పుదాం మాలు ॥ ॥ నా ॥

దసరా పండగ దగ్గరుంది
బిడ్డ నాల్గు కట్టెలు రాని
చేపల్లోని పాయంటిస్తం
నీకు నేర్పిన దెబ్బ మంచిది
ఏదాన్నైన చక్కబెట్టింది
అలాగే అన్నం తిన్నావని
తెల్ల పావంటి కాలి పోస్టీ -
తెల్ల కట్టి కొట్టి పాడు
మన పొలంలో బై చూసినావరా - నాయన్నలు
మన కొంగ తెక్కెదల్లిపోయారా

పిల్ల వెన్నెల కొల్లు
అమ్మ అని పిల్చినప్పుడే
మా అమ్మ అన్నిటికెట్లుండాలి
మా నాలుక అన్నం పెట్టిన
బిడ్డ దగ్గర నీది
గాదెలు చేసిం చెప్పుతె
మన చెల్లి అడుగుతావస్తారా - నాయన్నలు
దాకొల్ల మొదలు లేక మారా

దసర పండుగ దెగ్గరుంది
దర్జివాల్లు కుట్టరావి
తమ్ముడికి ప్యాంటు దేస్తం
నీకు షెర్టు దేస్తమంటె
ఏదివొద్దని జిద్దుచేస్తిరొ
అలిగి అన్నం దినకపోతిరి
తెల్ల ప్యాంట్ ఎర్ర షెర్టు
తెచ్చి కుట్టిపెట్టినాము
మీరు పాలపిట్టై చూసిపోతరా - మా బిడ్డెలు
మీరు జెంబి ఆకై కల్సిపోతరా - మా బిడ్డెలు ||వం ||

ఎవ్వరో పొయ్యింట్లకొచ్చి
అమ్మ అని పిల్సినట్టై
మీ అయ్య అన్నకు తెలియకుండ
మీ వంతు అన్నం దాపెట్టిన
దిడ్డి దర్వాజ దెగ్గరేసి
గొల్లెము బేడం వెయ్యలె
మీరు పిల్లి అడుగు లైవొస్తరా - మా బిడ్డెలు
దాగుల్ల మూతలాడిపోతరా - మా బిడ్డెలు ||వం ||

వొద్దురా వొద్దుర కొడుక
దొరల తోని యుద్ద మొద్దని
నెత్తినోరు గుద్దుకున్న
ఎంత సెప్పిన వినకపోతివి
ఆ మక్కజొన్న కంకులౌతారా - మా బిడ్డెలు
మా సంకలల్లో బిడ్డెలౌతారా - మా బిడ్డెలు ||వం ||

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఆ మాటకి జ్ఞాప్తి కంటున్నారా. మాబిడ్డలు
మా సంకెళ్లు బిగ్గి తెలారా — ,, ,, వారు

కట్టిన ఆ తెల్ల అన్నను
కంటికి పాపల చూసుకొంటం -
పుట్టి గిట్టే వరకు చెప్పి
ప్రాణప్రేమతో పెంచుకొంటం
ప్రతిఫలం నాకులు దాచుకొస్తే -
కాన్ను చేసి దాపులుంచం -
~~[illegible]~~ .
లేత లాగను నాకు ముందే
లేత్తి ప్రేమలు పుత్తుకొచ్చె -
మా ప్రతిఫలం నాప్పులన్నీ తీస్తరా — మాబిడ్డలు.
మీరు మళ్లీ ఎన్నో మాకిచ్చి తెలరా

లేత్తినాని కురుకు తానను
పెంచి పాడి పెద్ద చేస్తం -
మనం ఉపయోగ మనువాడింక
నాలుగు దాపు కేక్తం -
ఆకుల్లు పాల పోలు తెలారా — మాబిడ్డలు
మా పాప పోకే పాండు ఇప్పి పోరా ,,

కట్టిన ఆ తెల్ల ఆవును
కంటి పాపల చూసుకొంటం
పచ్చగడ్డి పిండి బెట్టే
ప్రాణమోలె పెంచుకొంటం
పురిటి నొప్పులు దానికొస్తే -
కాన్పు చేసి కావలుంటం -
తల్లి త్యాగను నాకుతుంటే
తల్లి ప్రేమలు గుర్తుకొచ్చె
మా పురిటి నొప్పులయ్యి వొస్తరా - మా బిడ్డెలు
మీరు మల్లి జన్మై మాకె బుడతరా - మా బిడ్డెలు ||వం ||

తల్లిలేని కుక్క కూనను
పెంచి సాది పెద్ద చేస్తం
మీ వొంతు బుక్క మరువ కుండ
దాని వొంతు దాని కెడ్తం -
ఆకుక్క పిల్ల సేతు లొతారా - మా బిడ్డెలు
మాకు షేక్‌హాండు ఇచ్చిపోతరా - మా బిడ్డెలు ||వం ||

జోడు కోడి పుంజులాకు
తోడుకోడి పెట్ట దెస్తం
తొల్సూరు గుడ్డు బెడితే
మీ పేరు మీద పొదుగేస్తం
గుడ్డు తొల్సుకుని పుట్టిన
కోడిపిల్లకు నీళ్ళు బెడ్తం
గద్ద డేగలు తన్న వొస్తే -
తల్లికోడై కావలుంటం

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] -
[illegible] -
[illegible] -

[illegible] -
[illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] ॥

[illegible]

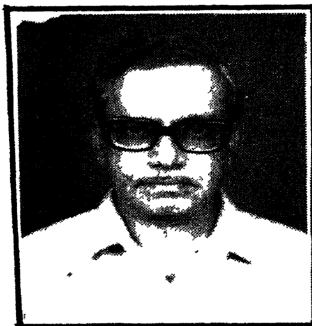
దండి వాడవు మొండి వాడవు
సెమలు నిండిన గుండె వాడవు
ఎత్తిన ఆ ఎర్ర జెండను
పాణముండగ విడవ నన్నవ్
మీ నెత్తురూ జెండిచ్చిపోతరా - మా బిడ్డెలు
మేము ఎత్తుకుంటె ముర్సిపోతరా - మా బిడ్డెలు.

గద్దర్
1948

జననాట్యమండలి, వెంకటాపురం, సికింద్రాబాదు.

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వాళ్ళు వలస పోతున్నారు

నెత్తుట్లో పదునుదేరిన నెలవంక
పాతబస్తీలో ఎర్రవెన్నెల కాస్తుండగా
రథచక్రాలు రేపిన దుమారం
కళ్ళల్లో అసురసంధ్యల్ని రగిలించగా
తగలబడుతున్న ఇళ్ళను చివరిసారి చూసుకోకుండానే
ఆత్మీయుల శవాలను స్మృతుల స్మశానంలో పూడ్చేసుకుని
దేవుణ్ణి శపిస్తూ అనుక్షణం విలపిస్తూ
వాళ్ళు వంతెన దాటి వలస పోతున్నారు

అనుమానం నీడగా అవిశ్వాసం ఊపిరిగా
కన్నీటితెరల మసక కమ్మినప్పుడు
కత్తులు చేసిన గాయాలు కళ్ళై దారి చూపగా
చార్మినార్ నీడలో సేదదేరకుండానే
మూసీ కెరటాలతో ముచ్చటించకుండానే
వాళ్ళు వంతెన దాటి వలసపోతున్నారు

హఠాత్తుగా శత్రుదేశంలో మేల్కొన్నవాళ్ళు
అర్ధరాత్రి యుద్ధభూమిలో పరిగెత్తిన వాళ్ళు
చదరంగంలో పావులైన వాళ్ళు
బాధలైన వాళ్ళు, గాథలైన వాళ్ళు
వంతెన దాటి వలస పోతున్నారు.

అమ్మంగి వేణుగోపాల్
1948

19, గౌతమీపురి కాలనీ, డాన్‌బాస్కో స్కూలు దగ్గర.
ఎర్రగడ్డ, హైదరాబాదు 500 018.

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

అవిశ్వాసానికి గుడ్‌బై

సుదూరపు
ఓ ఆశావహ మేఘ గర్జనకి
భూమిపొరల్లో దాగిన ఫోనెక్స్ పక్షి విత్తనం
ప్రాణం పోసుకొంటోంది
నిర్జీవ సదృశదేహపు
రక్తసిక్త గాయాల్లో రక్తకణాల కదలిక

కాలిన చితిలోంచి
బూడిదై ఎగిరే రేణువులోంచి
ఎగిసిదూకి మీ ముందు ప్రత్యక్షమవుతున్నా
ఈ యుగానికి ప్రతిపదార్థ రచన చేయడానికి!

నా నుదుటి మీద కాంతిని వాలమని ఆజ్ఞాపిస్తున్నాను
కాంతికిరణాలు నుదుటి స్వేద బిందువుల్లో
తమ చెక్కిళ్ళు చూసుకుంటాయి
ఆ చెక్కిళ్ళ మీది మహాగాయం మాన్పడానికి
చరిత్ర అంగవైకల్యం పోగొట్టడానికి నా విశ్వాసాన్ని
మలామా చేస్తున్నాను –
నాకెందుకో మానవ చరిత్ర మీదా
ఓటమిలా కనిపించే గెలుపు మీదా
అపారమైన విశ్వాసం

కొలువు [illegible] చేసే నాలు ~~[illegible]~~ [illegible] మాటోన్న తల్లి [illegible]
[illegible] ఉరి [illegible] [illegible]

పిల్లపిల్లలు
అడోళ్ళు ~~[illegible]~~ వెంటేసుకుని బయల్దేరాను

వర్నాసి క్రమాలు [illegible] ముద్దొచ్చు తాయి
బొజాలు మాత్రం తెలిసే ఉన్నాయి
నాకు బొజాలనిండి భాగ్యం
మరల గాలినా పైరగాలే
యంత్రం ~~[illegible]~~ చాలు
పరిశ్రమైతే
ఆడోళ్ళు బతికుంటే [illegible]
అయితేమంటే నష్టం [illegible] [illegible] [illegible]
నష్టపడింకే ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] నా [illegible]

మైళ్ళు విస్తరించే మర్రి ప్రాణం
పక్షి రెట్టలో ఎండినబీజంలో దాక్కుంటుంది
విశ్వాసాన్ని నూరుపాళ్ళూ వ్యక్తం చేయనివ్వండి
ఉప్పొంగే ప్రళయ నది
పర్వతాగ్రం కొసన బిందురూపంలో జారుతుంది

భీకర జలచరాల శిథిల చరిత్రకన్నా
వానపాములోని సజీవశక్తి మిన్న

నేలని సారవంతం చేసే దాని కర్తవ్యం మహోన్నతం!
విశ్వాసాన్ని ప్రతిచరణంలో పల్లవిలా పాడనివ్వండి
అక్షరాల్ని పిల్లపులుల్లా వెంటేసుకుని బయల్దేరాను

వర్షానికి ప్రాణులు తడిసి ముద్దవుతాయి
బీజాలు మాత్రం మొలకెత్తుతాయి రేపటి
ఆకాశాన్ని ముద్దాడేందుకు

నాకు బీజాలమీదే విశ్వాసం
మరల రాలినా ఫరవాలేదు
యంత్రం సజీవమైతే చాలు
— అక్షరాల్ని బిగించుకోగలను

అక్షరమంటే శబ్దం
ఈ శబ్దసంకేతాలు నిఘంటువుల్లో దొరకవు
అరణ్యంలో తీతువు నా దూరదర్శిని!

విశ్వాసాన్ని విల్లులా ధరించినవాడికి
ప్రతి అణువు శబరిమాత
విశ్వాసం లేకుంటే
ట్రిగ్గర్ మీద వేళ్లో రక్తం ప్రసరించదు
ఆయుధం నేలపాలవుతుంది
పత్రికల్లో ఫొటోగా మారుతుంది

ఆకాశాన్ని ఎల్లలా దిగంబరాకాశ
ప్రతి అణువు శబ్దమైన
ఆకాశం తెగనంటే
ప్రసరించే తెల్లని రక్తం కదలను
ఆయుధం నేల పాలవుతుంది
పత్రికల్లో పేజీల్లో మారుతుంది
ఆకాశం చేసింది
అసలు గమ్యమే నక్షత్రం

ఇంతకాలం
అంతరిక్షంలో నడిచిన ఆత్మయోగి విద్యార్థులు
అనిత్యసంలో నిత్య జీవించే వరకూ
కలాన్ని కాగితమును చేర్చి
దేహం నూరేళ్ళైనా బతికించును ।

జయధీర్ తిరుమలరావు

విశ్వాసం లేకుంటే
అమ్మ గర్భాన్నే ద్వేషిస్తాం
ఇంతకాలం
అవిశ్వాసంతో బతికిన బతుక్కి అర్థ్వీదా

అవిశ్వాసంతో సదా జీవించేకన్నా
కలాన్ని వానపాముని చేసాక
దేహం ముక్కలు ముక్కలుగా తెగినా ఫరవాలేదు!

జయధీర్ తిరుమలరావు
1950

సూర్యనగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు 500 020.

ఓర్పు

మధురమైన
× మాతృత్వం లోని మాధుర్యం కోసం
బాధల నవమాసాల బాధలను భరిస్తున్న
కన్నతల్లి ఓర్పును
అభినందిస్తాను!

ఒక లక్ష్యం కోసం మిరుమిట్లు గొలిపే మెరుపు కోసం
ముక్కలుగా నిలువుగా చీలుతున్న
మేఘమాల మేఘాల ఓర్పును
అభినందిస్తాను!

దేహం మీద ఉమ్మితే
సహించి ఊరుకోవడం
మనిషి మహాత్ముల లక్షణం కాదు.
ఒక చెంప మీద కొడితే
రెండవ చెంప చూపించే సహనం
నిన్ను అసమర్థునిగా ఉంచుతుంది!

తరాల దోపిడీ మీద
తిరుగుబాటు చేయలేని [illegible]
మనిషిలోని ఓర్పు [illegible]
అసమర్థులకే [illegible]!

— అదృష్టదీపక్

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఓర్పు

ఒక్క క్షణం మెరుపుకోసం
ముక్కలుగా చీలుతున్న
మేఘమాల ఓర్పును
అభినందిస్తాను!

మధురమైన మాతృత్వం కోసం
బాధల మాసాలను భరిస్తున్న
కన్నతల్లి ఓర్పును
అభినందిస్తాను!

తరాల దోపిడీ మీద
తిరుగుబాటు చెయ్యని
మనిషి ఓర్పును మాత్రం
అసహ్యించుకుంటాను!

అదృష్టదీపక్
1950

రత్నంపేట, రామచంద్రపురం, తూర్పుగోదావరి జిల్లా 533 255.

20-9-89
ఆంధ్రజ్యోతి ఆఫీసు

<u>బ్రిడ్జి</u>

ఇది బతుక్కీ చావుకీ మధ్య వంతెన!
ఎలిమానిన ట్రాఫిక్కు లోంచి
మెలికలు తిరిగే కొండచిలువ.
స్కూలు పిల్లల ఉజ్జీ ఉజ్జీ పాదాల కింద
తట్టి దంత్రాల కళ్ళు కంకర్రై తేలిన కళ్ళు
పాలకెళ్ళిన పిల్ల ఇంకా రాలేదు
గుండెల్లో బ్రిడ్జి పడగొట్టుకుంది.
చెప్పకుండా సైకిల్ తీసికెళ్ళిన పిల్లవాడు
కన్నీళ్ళు వెలిసిన దిగ్భ్రమాకాశంలో ఉదయిస్తాడు.
పిల్లకోడి చౌక్ పేటలు దాటి
మృత్యువాసన కొడుతుంది
~~గాలి తెగిన వలలు పరుగెత్తా సాల్లు మరుగుతూ~~
~~పరిగెత్తే పక్షులు~~
~~పైల తెప తెప~~
~~మానవుల గాలాలకు చిక్కుకున్న చేపలవుతాయి~~
~~ఆగి చేరామెక్కిన వేగాన్ని స్టాటుగా~~
~~తానాతన్న బ్రిడ్జి తేలుస్తుంది~~

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

బ్రిడ్జి

ఇది బతుక్కీ చావుకీ మధ్య వంతెన!
అలవి మాలిన ట్రాఫిక్‌ను మింగి
మెలికలు తిరిగే కొండచిలువ
స్కూలు పిల్లల బుజ్జి బుజ్జి పాదాల కింద
తల్లిదండ్రుల కళ్లు కంకరై తేలిన రోడ్డు.
పాలకెళ్లిన పిల్ల ఇంకా రాలేదు
గుండెల్లో బ్రిడ్జీ పరుగెడుతుంది.
చెప్పకుండా సైకిల్ తీసికెళ్లిన పిల్లవాడు
కన్నీళ్లు వెలిసిన దిగ్భ్రమాకాశంలో ఉదయిస్తాడు.
ఫెళ్లుమని తాకే పెట్రోలు దెబ్బ
మృత్యువాసన కొడుతుంది.
బ్రిడ్జీ కళ్లోకొస్తే
రాత్రంతా లోయలోకి కూలుతున్న శబ్దాలు
బ్రిడ్జీ కింద
మున్సిపాలిటీల అరాజకీయ దుర్గంధాలు ప్రవహిస్తాయి.
బ్రిడ్జీని వెడల్పు చేయడానికి
పార్టీలు పోటీపడతాయి.
పార్టీల మధ్య బ్రిడ్జీ మరీ ఇరుకై
జీవిత గమనమె జామ్ అవుతుంది.

[illegible]

బ్రిడ్జీ మీద శంఖుస్థాపనల ఫలకాలు
కొట్టుకుపోయే శవాలకు సాక్ష్యం పలకవు.
కాలువ పొడవునా
గుడిసెల్లోని హాహాకారాలు
ప్రసార సాధనాల హోరులో వినపడవు.
అధికార్ల కార్లు బ్రిడ్జీని తప్పించుకోవడానికి
అల్లిబిల్లిగా తిరుగుతూ
ఇరుకు సందుల్లోంచి బయటపడతాయి.
నిజానికి దీన్ని డైనమేట్లతో కూల్చాలి

నిజానికి దీన్ని స్వార్థాల గుండెల్లో పేల్చాలి.
కాని, రేపు దీని మీంచే పాలవ్యాను రావాలి
అప్పటిదాకా
దీన్ని మునివేళ్ళ మీద మోయకతప్పదు.

యన్. గోపి
1950

ప్లాట్ 12; 13-120/A, శ్రీనివాసపురం,
రామంతపూర్, హైదరాబాదు 13.

మాతృత్వం వరమా శాపమా
స్వర్గమా నరకమా తేల్చి చెప్పమంటూ
కత్తిరింపు మీద నుంచి సుతారంగా
గాయపడకుండా నడవమనే కదూ
నన్ను నేనే ముక్కలు చేసుకుంటూ మూలుగుతున్న
చేతనాచేతన సందిగ్ధ మానసావరణాలూ
ఒకే ఒక నిర్ద్వంద్వ నిర్దిష్ట ప్రకటన ఎలా చెయ్యను
ఒకే ఒక స్పష్టమైన స్వచ్ఛమైన ఏకైకమైన ఎన్నిక
ఈ రెండుమయి ఏస్పృష్ట శక్తి ప్రపంచంలో
రాజ్యాన్ని చేర్చని ఆకాశంలా ఏ నిర్వేశాల అసాధ్యమైనా
కాపర్ టీలతో చిల్లులు పడిపోతున్న
గర్భసంచులు
నిరంతరం మాయా పొరలను మెలిపెట్టుకుంగి
శరీరాలు
శరీరాల్లో దాగి కనిపించని కాటువేసే పసిరిక
పాపలు
నిశ్శబ్దంగా రహస్యంగా రోదిస్తూ పతనమయ్యే ఫీటస్‌లు
విత్తన
ఫలదీకరణ ప్రయోగాల్లో యుద్ధాల్లో బలులు
గాయాలనే విందులూ మానసిక హింసలు

పసివు
దాగని పాపలు చిరునవ్వులూ
ఆగని గాయాల చేయూత పిల్లనప్పుడు
రక్తాలూ నిర్దిష్టమైన
మాతృత్వాకాంక్షలు రెచ్చగొట్టినప్పుడు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

మాతృత్వం

మాతృత్వం వరమో శాపమో
స్వర్గమో నరకమో తేల్చిచెప్పటమంటే
కత్తి అంచుమీద నుంచి సుతారంగా
గాయపడకుండా నడవటమే కదూ -
నన్ను నేనే ముక్కలు చేసుకుంటూ మూలుగుతున్న
చేతనా చేతన సందిగ్ధ మానసావరణంలో
ఒకే ఒక నిర్ద్వంద్వ నిర్దిష్ట ప్రకటన
ఒకే ఒక స్పష్టమైన స్వచ్ఛమైన అచ్చమైన ఎన్నిక
అమావాస్య లేని ఆకాశంలా అసాధ్యం కదూ
కాపర్ టీలతో చిల్లులు పడిపోయిన గర్భసంచుల నడుమ
మాయ పొరలను మోసి మోసి కుంగే శరీరాల మధ్యలోంచి
జలపుష్పాల్లా దోగాడే పాపలు చేయెత్తి పిల్చినపుడు
శరీరాల్లో దాగి కనిపించని కాటువేసే పసిరిక పాములు
నిశ్శబ్దంగా రహస్యంగా రోదిస్తూ పతనమయ్యే ఫీటస్‌లు
తరతరాలుగా నా రక్తంలో నిక్షిప్తమైన
మాతృత్వ కాంక్షల్ని రెచ్చగొట్టి వొంచిలినప్పుడు

తెల్లాయెగా ఎల్లాయెగా ఉండే తెల్లనని (ప్రతిభావంతుల ప్రజ

పుడపిల్ల పుట్టితే మొగ్గుతున్న తేవలిన బారాత్త
సమాధానంగా ఆడపిల్లనే ఎదిర్కొనే ప్రతీకార భావం జ్వలిస్తున్నప్పుడు
ప్రశ్నిత్వ కుటుంబ సంస్కార పద్ధతుల మాలలు

తెంచిన పడవాలయిన శేకులలో
తమ తావాత్ర చల్లార్పు నవ్వే మాగవాళ్ళ సంఘం)

ఈ సాంఘిక ఆర్థిక రాజకీయ రాజకీయ
మానవతా మనుష్య విరుద్ధ కాలుష్యాంధకారంలో

చెల్లెలారా చెలియలారా —
ఒకే కష్టాలు నా స్త్రీత్వం [illegible]
నా కవి స్వర్గం నరకం
త్యజించం [illegible]
విప్లవ సంధ్య ఖండించం బాధాతప్త భారతం

— ఓల్గా

ఫలదీకరణ ప్రయోగ యజ్ఞాల్లో నిత్యబలులై
గొడ్రాలనే నిందలతో మానసిక హింసా నైవేద్యాలారగించి
అమ్మాయో అబ్బాయో ముందే తెల్సుకునే వైజ్ఞానిక ప్రగతికే
ఆడపిల్ల పుడితే మోయాల్సిన అవమాన భారానికే
ఆడపిల్లనే కనితీరాలనే ప్రతీకారభావం సమాధానమవుతుంటే
ప్రభుత్వ కుటుంబ సంక్షేమ పథకాల హోరుతో
తూట్లు పడిపోయిన శరీర శకలాలతో
తమ తాపాన్ని చల్లార్చుకునే మగవాళ్ళముందే
ఆత్మీయతకోసం ఆప్యాయాలింగనం కోసం
బీడైన దేహపు నెర్రెలు విచ్చుకుంటున్నప్పుడు
ఈ సాంఘికాసాంఘిక, రాజకీయారాజకీయ
మానుషామానుష దుర్భేద్య కాలుష్యాంధకారంలో
అమ్మలారా! అయ్యలారా!

ఒకే క్షణంలో నా అమ్మతనం
నాకు స్వర్గం నరకం
ఆనందం విషాదం
అమృతం హాలాహలం
బ్రహ్మానంద భరితం బాధా తప్తభాండం.

'ఓలా'
1980

ఉషాకిరణ్ మూవీస్, బేగంపేట బ్రిడ్జి దగ్గర, హైద్రాబాదు 16.

~~అదృశ్య దృశ్యం~~ -

దృశ్యం మారిపోవాలి

ఆ పుణ్యక్షేత్రానికి నేను చాలా సార్లు వెళ్లాను

గుళ్ళూ, గోపురాలూ కాదు అందమైన చెట్లు కొండలు [illegible]

వాటిని ఆవాసం చేసుకున్న పక్షులు. [illegible]

మహానగరపు ఎయిర్ కండిషన్డ్ షాపుల్లో దొరకని,

అక్కడి అంగడి మట్టిలో మాత్రమే దొరికే

సంస్కృతి, సంబంధాలు, నమ్మకాలతో [illegible]

కొండకు చేరవేసే మెట్లు / ముక్తిధామానికి [illegible]

చల్లగాలి. ప్రశాంత వాతావరణం / చెట్ల [illegible]

విషయాలు కళ్లకు [illegible]

మనసుకెంత సంతృప్తి [illegible] అక్కడ

[illegible] కోరుకుల [illegible] ఉండేది

~~[illegible]~~

[illegible]

[illegible]

[illegible]

~~[illegible]~~

[illegible] / [illegible]

[illegible] -

~~[illegible] కళ్లముందు [illegible] ఉండేది.~~

~~[illegible]~~

ఎప్పుడైనా ప్రయాణానికి [illegible].

కోరుకున్న [illegible]

[illegible]. [illegible]

అక్కడ పరిణామం, నాగరికత కళ్లముందు కనబడుతూ ఉండేది

వాటికన్నా ప్రేమ, దయ, జాలి, సాయం [illegible]

భయానకం. అన్యాయాలు [illegible] ఉండేది

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

దృశ్యం మారి పోయింది

ఆ పుణ్య క్షేత్రానికి నేను చాలా సార్లు వెళ్ళాను
గుళ్ళూ, గోపురాలూ కాదు
అందమైన గుట్టలు కొండలు నా బలహీనత
వాటిని ఆవాసం చేసుకున్న
పక్షులు, జంతువులూ నా బలహీనత
మహానగరపు ఎయిర్ కండీషన్డ్ షాపుల్లో దొరకని....
అక్కడి అంగడి మట్టిలో మాత్రమే దొరికే
సంస్కృతి, సంబంధాలు, నమ్మకాలూ నా బలహీనత!
కొండకు చేరవేసే మెట్లు
ముక్తిధామానికి ఎస్కలేటర్స్ అవునో కాదో నా కనవసరం
చల్లగాలీ, ప్రశాంత వాతావరణం
చెట్లు, పూలు, ఫలాలు, ఓషధులు కళ్ళకొక విందుదనం
మనసు కింత సంతృప్తి గ్యారెంటీ అక్కడ-
దారి పొడవునా ప్రేమకోతుల కీచులాటలు నవ్విస్తూ ఉండేవి
ఆడకోతి తలలో పేలు ఏరేసే మగకోతులుండే వక్కడ-
ఒకదాని నుండి ఒకటి లాక్కుని తినే
కొబ్బరి చిప్పల సరసం ముచ్చట వేసే దక్కడ-

* * *

[illegible]

(Porno)

[illegible]

పొట్టను కరుచుకున్న బిడ్డను మోస్తూ.... తల్లికోతులు,
ఒక తరాన్ని భవిష్యత్తులోకి తీసుకుపోతున్నట్లుండేవి
వాటి కళ్ళలో ప్రేమ, దయ, జాలి సవాలు చేస్తుండేవి
అనురాగం, అన్యోన్యత అర్థవంతమౌతూ ఉండేవి
ఏ ఒక్క కోతైనా ప్రమాదానికి గురయితే
కోతులన్నీ గొప్పగా గోల చేస్తుండేవి
సంఘబలం, సామాజిక స్పృహ ఇక్కడ నేర్చుకోవాల్సిందే ఎవరైనా-

* * *

ఐదారేళ్ళ తర్వాత, మళ్ళీ ఇటేవలే వెళ్ళాను
అదే సత్రం, అదే కిటికీ కాని దృశ్యం మారిపోయింది

మగకోతుల నుండి విడివడి ఆడవి, గుంపులు గుంపులుగా
తిరుగుతున్నాయి
మగకోతుల్ని ద్వేషిస్తున్నాయి
వాటి కుటుంబ వ్యవహార మేదో వీధిన పడ్డట్లుంది
వేలవేల సంవత్సరాల నాటి మాతృస్వామ్యం
కావాలనుకుంటున్నాయేమో
క్రోమోజోముల కలయికనే ధిక్కరించాలను కుంటున్నాయేమో
హార్మోన్లంటే పాపం హార్మోనియం మెట్లనుకుంటున్నాయేమో
శిక్ష - దుర్మార్గానికి పడాలిగానీ, లింగభేదాని కెందుకూ?
మగ - లేనిదె ఆడకు అస్థిత్వమేదీ?
సగమెప్పుడూ సగమే, సంపూర్ణం కాదు!
ఒక చెయ్యి మరో చెయ్యిని ఖండించినట్టు
ఒక కన్ను మరో కన్నుపై శీతకన్ను మోపినట్టు
నాణెం ఒక పక్క - మరో పక్కకు పక్కలో బల్లెమయినట్టు
ఇదేమిటి? ప్రకృతికి ఎదురీదడం?

PTO

[illegible]

[illegible]

ABC

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ABC [illegible]

[illegible]

× × ×

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

= [illegible]

25/9/92

"[illegible]" —
[illegible]

* * *

నక్షత్రాలు స్వంత ఇళ్ళుకావు
కోతుల కోసం మనుషులు ప్రయాణం ఆపుకోరు
పైగా ఆధునిక జీవన వేగం ఒక చోట ఉండనివ్వదు కదా-
బరువైన గుండెలతో నేను బయలు దేరాను.

దేవరాజు మహారాజు
1951

1-8-456/2, ఫస్ట్‌ఫ్లోర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు 500 020.

నిజానిజాల మధ్య

ఉదయం నుంచి సాయంత్రం దాకా
ఆగని అలలు వచ్చిపోతూ ఉంటాయి
నా భవిష్యత్తు ఆగనిలో ఆరాటపడుతుంటే
వేడి సూర్యం కన్నా దుర్భరమైనది
ఏది నా జీవితంలో చూసి వుండను
రేపు విశ్రాంతం చూస్తూ ఎన్నో ఆశలుగా - చివరికి, నీకు
ఇది చివరి రోజు

కాలమున్నై పోయానో - కాంతి పంటనై వెలిగి పోయానో,
నీకు తెలియదు
పుట్టిన నాటి నుండి వస్తున్న శాశ్వత వేదని
ఈ మూడు రోజులు ఆనందంగా వుంటాను
సాయంత్రమైనా రాత్రి
ఏ రోజు మార్పు వస్తుందో, ఈ వాయిదా (వస్తుందో) నన్ను
వస్తుందో
అంతలోన నిన్ను కృంగదీస్తూ వుంటుంది
మంచులో మృత్యువుకి ఎదురు చూస్తున్న మానవ శవంగా
ఈ మూడు రోజులు ఎదురు చూసి వుంటాను

* * *

నా ధర్మాన్ని నేను నిర్వర్తిస్తున్నాను
నిజానిజాల మధ్య ఊగి ఇటూ ఊగిన బాధిన నాడు
నేనవలంబించుకున్న పద్ధతిలో
నాడు బోధించిన న్యాయం నన్ను దోషిని చేసింది
న్యాయాన్యాయాల మధ్య నిజానిజాల విచారణలో కింద నలిగిపోయిన
నాకు
సమాజం - శాంతి భద్రతలు - నేడు దాని ప్రభావం నిజానిజాల-చూరింద్ర
నన్ను దోషిని చేశాయి
ఇదే సత్యంగా నన్ను శిక్షిస్తున్నా
మనోందర్శకమనోవేదన

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

నిజా నిజాల మధ్య

నిజా నిజాల మధ్య అటూ ఇటూ ఊగిసలాడిన నాకు
న్యాయా న్యాయాల విస్తురాయి వలలో చిక్కిన నాకు
సమాజం - శాంతి భద్రతలు - నేరం - దాని ప్రభావం
నేనవ్వయించుకున్న చట్టం
నిన్ను దోషిని చేసాయి
మంత్రసానిలా నువ్వు నా ముందు నిల్చోనుంటావ్
శిక్ష గురించి నిన్ను ప్రశ్నిస్తాను
శిక్ష పోతుందేమోనని ఆశ పడ్తావ్
నీ సమాధానాలు శిక్షను తగ్గిస్తాయేమో గాని
శిక్షను రద్దు చేయవు
కఠిన కారాగార శిక్ష విధిస్తున్న నాకు
నీ కను కొసల్లో నిల్చిన విషాదంలో
నీ జీవితమూ నీ భార్యా పిల్లలూ తల్లిదండ్రులు దీనంగా
పులి ముందటి మేకపిల్లల్లా కన్పిస్తారు
అయినా ఫలితం వుండదు
నా ధర్మం నేను నిర్వర్తిస్తాను
శిక్ష విధించిన నాకు
నీ మొఖం చూడ్డానికి ధైర్యం చాలదు
వెంటనే
నా గదిలో వాలి పోతాను కూలి పోతాను

ఉచ్చే కోయుంటే మోసగాణ్ణని ఆశపడ్డావ్
నీ సమాధానాలు ఉచ్చును బిగిస్తావేమో గాని
ఉచ్చును రద్దు చేయవు గదా!
కఠిన కారాగార శిక్ష విధిస్తున్న నాడు
నా కను పాపల్లో నిల్చిన కన్నీరులో
నీ జీవితమూ నీ భార్యా పిల్లలూ దీనంగా
పుట్టి మునిగిందని మీ పిల్లలూ తల్లిదండ్రులు
అయినా ఫలితం వుండదు
నా ధర్మం నేను (నిర్వర్తిస్తున్నానేమోనను) నిర్వర్తిస్తా
ఉచ్చే విధించినా నాకు
నీ ముఖం చూడ్డానికి ధైర్యం చాలదు
వెంటనే
నా గదిలో వాలి పోతాను

* * *

అన్నం తింటూ వున్నప్పుడూ
పడుకొని పుస్తకాన్ని చదువుతున్నప్పుడు
నా కేసు గుర్తొస్తుంది
వూచన్ని తెగబొమ్మన్న నీ కళ్ళు కనిపిస్తాయి
ఆకాశం దిగులుగా మోస్తున్న
నీ భార్యా పిల్లల నీ సంసారమే గుర్తొస్తుంది
పిల్లాపిల్లలా వాళ్ళు చేసిన రోదనలు
నా చెవుల్లో సముద్రాలై నా మెదడు మొద్దు బారుతుంది
నేరస్తుని పిల్లలన్న ముద్ర
రేపు నాకులా మీ పిల్లల్ని వెంటాడ్తం
కళ్ళల్లో ఆశాన్ని నింపి చూపుని మింగేస్తాయి
న్యాయస్థానాల మధ్య నలిగిపోయిన
నలిగిపోయిన నేను
నా ధర్మాన్ని నిర్వర్తించాను

Jumbo. 6-10-92

అన్నం తింటున్నప్పుడూ
పడుకుని పుస్తకాల్ని తిరగేస్తున్నప్పుడూ
ఆకాశానికేసి అలా మబ్బుల్ని చూస్తున్నప్పుడూ
నీ రూపే గుర్తొస్తుంది
పూచల్ని లెక్కబెడ్తున్న నీ కళ్ళే కన్పిస్తాయి
ఆకాశం దిగులుని మోస్తున్న
నీ భార్యా పిల్లలూ నీ తల్లితండ్రులూ నీ సంసారమే గుర్తొస్తుంది
పిక్కటిల్లేలా వాళ్ళు చేసిన రోదనలు
నా చెవుల్లో సముద్రాలై, నా మెదడు మొద్దుబారుతుంది

నేరస్తుని పిల్లలన్న ముద్ర
కాలనాగులా మీ పిల్లల్ని వెంటాడ్డం
నా కళ్ళల్లో విషాన్ని నింపి చూపుని మింగేస్తుంది
నిజా నిజాల మధ్య ఒరిగిపోయి
కరిగిపోయిన నేను
నా ధర్మాన్ని నిర్వర్తించాననుకుంటాను
నీ రూపు మర్చిపోయే ప్రయత్నంలో
మరో శిక్ష విధిస్తాను.

"జింబో"
1952

డి. 3. జస్టిస్ క్వార్టర్స్, కొండారెడ్డి వీధి,
వెస్ట్ మారేడుపల్లి, సికింద్రాబాదు 26.

ఏం పిల్లో ధరలెట్లు?

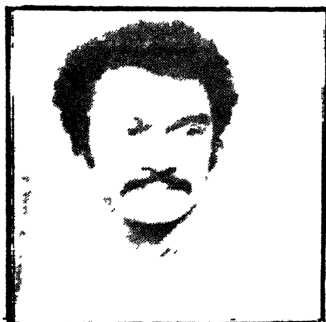
ఏం పిల్లో ధరలెట్లు దిగుతాయి?
ఏం పిలగా ధరలెట్లు దిగుతాయి? పిలగా ధరలాట
0 సూరు [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible]
[illegible] .... ॥ [illegible] ॥
మింట్ కాగితానే ముంచి నోట్లైనది .... ॥ ఏం పిల్లో ॥

[illegible]
[illegible] / [illegible]
1 [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] 'పిల్ల [illegible]
సినిమాల పైసలు [illegible] .... ॥ ఏం పిల్లో ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible] .... ॥ ఏం పిల్లో ॥

[illegible] / [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ॥ ఏం.. ॥

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఏం పిల్లో ధరలెట్ల....

ఏం పిల్లో ధరలెట్ల దిగుతయి?
ఏం పిలగో ధరలాడ దిగుతయి?
సూదులాయె గవి సుక్కలకెక్కె!
మంట గోలిగే మండవట్టెగద!... ||ఏం పిల్లో ||

పప్పూ బియ్యం చింతపండుకూ
పచ్చి కూరలూ మంచి నూనెకూ
రొట్టె మీదకా నిర్ప తొక్కుకూ
గంజిలకైనా ఉప్పు గల్లకూ
ఏది కొన్ననూ ఏట్ల వెట్కమే
'సంచిలపైసలు సేతులొస్తువలు' ||ఏం పిల్లో||

సిన్న తనానా రూపాయుంటే
ఎంతో కుదార్థ ముండేదన్న
మోతాదున్నా సంసారానికి
సేతి కందగా దోశెడు బియ్యం
సావ నున్న నా ముసలి అయ్యకు
సుట్టకు పొవ్వా కొచ్చేదయ్యో ||ఏం పిల్లో ||

4
బక్క పక్కలగా నొక్కినను ~~[illegible]~~ ముంగా
పాల కొండ్రెసుల ప్రశ్నల్లోమనీ
పల్లం నిండా [illegible] విప్పిరిగె [illegible]
పిల్లల పసరందు పాల బూటలు
దొరసాన లక్ష్మి కోట [illegible]
దండ గంటా (బ్బౌటి పాలదెరు) సంటిగె . . . . . . [illegible] ॥
పాలపారము

—2—

6
వక్క నాంటి గాలసంక పెద్దగా
గాలి వచ్చిన చేరిన [illegible] (గా) / గా!
పెద్దెద్దుల బలగా [illegible] బరువో
పించిన కరువో వంచిన కరువో
దొంగాడికి మొక్కలేల (ముంతా) ముంతా
మన (నాబాకి) గుండె వంటా / నాబాకి . . . . [illegible]

7
ఆడను [illegible] పిర్రగుడ్డలు / నీర వేస్తరు
అవసరముండంటే తెచ్చిన తెస్తరు
[illegible] మన [illegible] నానుకు
[illegible] చాకి పెట్టేరు
కోరుకున్న దెబ్బె కొట్టిల గుబ్బె
[illegible]
[illegible] [illegible] బాబానాయిల [illegible] . . . ॥ [illegible] ॥

5
సెలకల సెలా సంబాత్తెలా
(పెద్దెద్దులంతు [illegible] గాళ్లకా)
[illegible] [illegible] [illegible] గాళ్లకా
ఎక్కి బలకోనా నిప్పు [illegible]
[illegible] (బుద్దెడ) [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] . . . . [illegible] ॥

బర్రె సీకటుని గాంసు మూనెకూ
బారా నిస్తే చారెడు వోసే
బిక్కు బిక్కుమనె ఎక్కలవోసీ
అగ్గిపుల్లలూ ఆరు గీరినా
ఎక్క ముట్టదూ సుక్కమండదూ
ముప్పావుల ఘుత్ ముండమోసెరా ||ఏం పిల్లో ||

బర్లు ఆవులని ఊర్లను ముంచా
పాల కేంద్రములు ప్రభుత్వ మేసీ
బలం గుంజుకుని పిప్పని అమ్మే
పట్నం పసందు పాల బూతులు
దేశసేవ కని కాదుర తమ్మి
దంద అంటె యాపారమె సుమ్మి ||ఎం పిల్లో ||

సెలకలు సేలూ దుంబాలైతే
సితికిన రైతుల మన్ని తీర్లుగా
ఎడ్డీ బతుకనో ఏడ్చుకుంటనో
అడ్డికి పావు సేరమ్ముకుంటేమీ
ఎక్కడేగకా కొనవోతిమ ఇగ
అమ్మితె అడివీ కొంటె కొరివిరా ||ఎం పిల్లో ||

వడ్లుగొంటె కొలకుండ పెద్దదీ
తాలు దబ్బనీ తరుగు దీస్తరూ
పేదరైతు బతుకెప్పుడు బరువే
పండీన కరువే ఎండీన కరువే
దేశానికి యెన్నెముకలమంటూ
ఆశ గోశికి అందని పంటా ||ఏం పిల్లో ||

ని తెల నక్షత్రముల కింజర సీతలు
౮ సొంపుల వెలిగిన సోయగములు
సొబగుల వెలిగిన నాగవల్లి
మా టల (రెక్క) మెరు పావురమున / కేరుడు
చెన్నొందిన భవన వాణి
మలె సోయగా మాటలెన్నెగా . . . ॥ని॥

(జాతి జాబిలి) మాటల మరిమా / నిదుస్తానంక
౯ తొల్లి తెలిసిన నిలు నిండుదు
తడబడె పదే మనసు నాదై
(పిల్లల పాపల జతి) – గిలిగింతల కలలు కంటున్నది.
మమ్మ ~~తెలియక~~ తెలిసెనోయ్ సమాధానం.
నవ్వు నవ్వుకై నిండు సంతృప్తం . . . ॥ని॥

— భుజాంటా

అదను జూసుకొని ధర పెరిచేస్తరు
అవసర మందునె మోసము జేస్తరు
కోసిరి కోసిరి మన పంటలు గొంటరు
గోదాముల్లా దాసి పెడ్తరూ
కరువును దెచ్చి కత్తుల గుచ్చి
రంగ రంగ వైభోగము గుంటరు ||ఏం పిల్లో ||

నమ్మె గడ్డిమని సంబర పడ్తిమి
కూళ్ళు పెరిగెనని కుశాలు గుంటిమి
కూల్లు పెరిగినవి శారానై తే
కూటి కరువు మరి బారానైనది
అడ్డెడొడ్లకని ఆశకు వోతే
తూమె డొడ్లు గా దూడ మేసెరా ||ఏం పిల్లో ||

పేదసాదలను ముంచకుండదు
ప్రభుత్వ మెప్పుడు ధరలు దించదు
తుమ్మతె ఊడేముక్కు గోలిగే
కంపు గొట్టె ఇది కంజూరున్నది
గుట్టు తెలిసెనోయ్ సవాలేసినం
జట్టు జట్టుగై జంగు నడుపుదాం ||ఏం పిల్లో ||

'భూపాల్'
1953

2-2-985, అంబర్ పేట, హైదరాబాదు 500 013.

జోల్లు (రఘు)

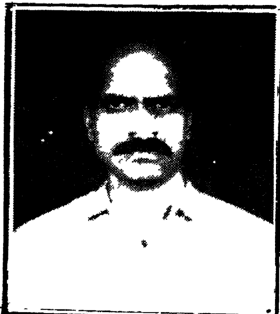
చెట్టు కింద
సుట్టు తాగ్తుంటె
తస్సాం సుకం యాట్లా ఉంటదో వోల్లు

జోల్లు
ఓ జోల్లు
ఉన్నోల్ల పేరోల కల్లాల పైనోల్లు
బుక్కెడు దన్నం దొరక్క తనార
పెక్కు అర్ధ పనిజేసె వోల్లు
జోల్లంట్ల ఏ పూట దాక్కని
దొరింట్ల సద్దాలు బండించె వోల్లు

జోల్లు
ఓ జోల్లు
కుక్క తొక్క బతికె వోల్లు
బాంచెన్ దొరా అనుకుంట
బయిటె వెల్లదీసె వోల్లు

జోల్లు
ఓ జోల్లు

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఆల్లు

సెట్టు కింద గూసోని
సుట్ట తాక్కుంట
అన్నా తమ్మీ అన్కుంట
కస్టం సుకం మాట్లాడు కునేటోల్లు
ఆల్లు
ఊరోల్లు

ఉన్నోల్ల మోసాల కన్నాల మైనోల్లు
బుక్కేడు బువ్వ దొర్కకున్నా
రెక్కలిర్గ పని జేసేటోల్లు
ఆల్లింట్ల ఏడ్పు దాస్కోని
దొరింట్ల నవ్వులు బండించెటోల్లు
ఆల్లు
ఊరోల్లు
ఏమెర్క లేనోల్లు

కుక్క లెక్క బత్కుతున్నా మొర్గ శాతగానోల్లు
బాంచెన్ దొరా అన్కుంట బత్కు లెల్ల దీసెటోల్లు
ఆల్లు
ఊరోల్లు

నీ బొట్టు గాల్లి
గల్లి
గ డీపాల్లి
అనిపిస్తుంటది
[illegible]
(పైనుంటయి) పంటది

కన్ను మాత్రమే కండా రెట్టుంటది
ఆల్లి
ఏళ్లల్లి
దాతల్లి పెద్ద మర్రి చెట్టుల్లి
ఖానా

రేపొద్దు గాల్ల
గాల్లే గా ఊరోల్లే, ఏ మెర్క లేనోల్లే
అన్ని ఎర్క జేస్కుంటరు
పనిజేసిన కాడ్కి పైసలియ్య మంటరు
దొరింట్ల లెక్క
మా ఇంట్ల గూడ నవ్వులు బండాలంటరు
కష్టం మాదైతే సుకం దొర దెట్లంటరు
ఆల్లు
ఊరోల్లు
దొరోల్ల మీద మర్ల బడెటోల్లు

భాను
1953

ఉదయం దినపత్రిక, రేణిగుంటరోడ్, తిరుపతి.

కొండ గది యారం.- కాల్చే చదువు అప్పులు. Chain
తాగేసంది పొగబండి ఆత్మాద్దయం
నీ పెన్సు [illegible] వెళ్ళి [illegible] ట్రైన్ chain లాగింది
— ఎందుకో ఆగిందో తెలుసా పట్టాలు తెగినవి.
[illegible] దిగి పోయారు
Drive

వెళ్ళు ముదురకొండది
కళ్ళు వదలకేయుందా

నాన్న ముసలితనాన్ని
నీ పసితనం
రెండు బక్కలే — నలుసుకొని
రెండుగా విడిపోయి [illegible] ధూమ్రనాళాన్ని
నాన్నకు తరతరాల ట్రంకు పెట్టె — యూరాన్ని వదిలి
మోసుకొని, [illegible] ఇస్తావ్ — కొడుకు స్నేహితుడి
[illegible] 100, ఇచ్చావే నాన్న — తన అభావ
[illegible] నటరాజ్ అడిగిన వయస్సులో
Compartment → 3 క్లాసు →

ఎక్కేటప్పుడు [illegible] ట్రంకు పెట్టెలో
[illegible] నెట్టుకుంటున్నావ్, ఆదర్శాలు [illegible] చూస్తూ
[illegible] ఆచరణ
నీళ్ళు నములుతున్నావ్
[illegible] ఉపకారం. [illegible]
ఇప్పుడు ఇప్పుడు నోటు [illegible]
[illegible]
దీనంగా
మౌనంగా,

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

గుండె గడియారం

హాయిగా నీవు నవ్వుతూ ఎక్కిన 'అభ్యుదయ పొగబండి'
నీ కాలేజి చదువులకు చేసిన 'అప్పుల్చైన్' లాగేసింది
ఎర్ర శాలువ కప్పుకొని 'విప్లవ రివాల్వర్' కంపార్ట్‌మెంటులోకి
ఎక్కేసింది.

బిక్కు బిక్కుగా దిక్కులు చూస్తున్న
కోమలి హృదయం దగ్ధమయింది
శరీరం కమిలి పోయింది
నాన్న, ముసలి తనం పసితనం రెండూ కలబోసుకుని
సంప్రదాయ ట్రంక్ పెట్టెలో 'ఆదర్శం నగను'
దాచిపెట్టి మోయలేక మోసుకుంటూ
స్టేషన్‌కు వచ్చి ఇచ్చి వెళ్ళి పోయాడు
కాలాన్ని దూరాన్ని కన్నీళ్ళతో కొలుస్తూ.....

ఉన్న కంపార్ట్‌మెంటులోకి "టికెట్టు కలక్టర్" వచ్చి
"ఆచరణ టికెట్" అడిగినప్పుడు
సంప్రదాయ తాళం కప్పకు
ఆధునిక 'తాళం చెవి' అమరక
బెంబేలు పెట్టే మారు మాటాడక
దీనంగా, హీనంగా మౌనంగా.......

ఊరు చేరతాని రైలు వ్యర్థం.
లక్ష్యం లేని జీవితం ఏమిటో పరమార్థం?

ఎదురు చూస్తున్న రైలు బండి
ఉన్న station వదిలి వెళ్ళిపోయిందా
ఆచరణ లేని ప్లానింగ్ (in planation)
[illegible] [illegible] ఇబ్బందులు [illegible]
జారి చెప్పింది ప్రభుత్వం.
ఎన్నాళ్ళు ఎక్కి కూర్చున్నా
ప్రాయాణం లేని వారు ఈ రైలు
ఎక్కి తెలుసు — seat లేదు
బాధ లేని వారు [illegible],
బాలింత [illegible] గార్డ్ [illegible] guard
[illegible] green signal
[illegible] పట్టి పోలయం
ఉన్నాం నష్టం చిక్కింది, [illegible]
చమటం తడిసి నష్టాలు
ఇంత గార వంటి [illegible]
కాలం చెప్పిన తీర్పు వచ్చాయి గుండె రాయింది — కాలం మనం [illegible]
[illegible] గతించిన [illegible]
అష్టకష్టాలు [illegible]

కొత్త, కాంగ్రెస్ నవీన యుగసభ — plan
[illegible] అదే [illegible] plication
[illegible] ఆగిపోయిన రైలు ఇంకా [illegible]

"పుట్టెడు దుఃఖాన్ని దిగమింగి
కడివెడు కన్నీళ్లు విరజిమ్మింది."
తలచిన కొలది ఇబ్బంది
కదలదిక ఈ బండి
నీ లాంటి వాళ్లు ఇంకా వున్నారు
ఆగండి అందరినీ అడగనియ్యండి.

ఊళ్లలోకి చేరక ముందే
పట్టాలు తెగిపోయాయి
రైళ్లు ఆగిపోయాయి

ఊరు చేరలేని రైలు వ్యర్థం
లక్ష్యం లేని జీవికి ఏమిటి పరమార్థం?
అయ్యో! ఎదురు చూస్తున్న రైలుబండి
ఉన్న స్టేషన్ లోనే ఆగిపోయిందా!
కాలం చెప్పిన కసాయి తీర్పుకు
గుండె రాయిగా మారిందా!
ఆచరణ లేని వారికి చార్జిషీట్ ఇచ్చి
వార్తలలోకి జారీ చేసింది ప్రభుత్వం
బాధ్యత లేని వాళ్ళు ఈ బండిని
ఎక్కలేరు
బాధలేని వారికి "ప్లాట్ ఫామ్ టికెట్"
ఇవ్వబడదు.

కె. ప్రభాకర్
1954

2 L 7/4, III ఫేజ్, కె.పి.హెచ్.బి.కాలనీ, హైదరాబాద్ - 500 872.

జీవజ్వాల

మరణం కళ్ళన నూడ. కలకాలం నిలుస్తుందనుకోవడం
జనం కళ్ళన మెడ కూలకుండా వెలుస్తుందనుకోవడం
యుద్ధం జరుగుతున్నప్పుడు
ప్రతిసారీ విజయాన్నే లభిస్తుందనుకోవడం భ్రమ —
గెలవడం తెలిసిన వాడికి ఓడే ధైర్యమూ ఉంటుంది
ఓడిపోవడం తెలిసిన వాడికి ఒదిగి మలిగి ఎదురొడ్డి వస్తుంది
వెళ్ళే మార్గం నిండా పూలబాటలే పరుస్తాయనుకోవడం భ్రమ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

"జీవజ్వాల"

మనం కట్టిన గోడ కలకాలం నిలుస్తుందనుకోవడం
జనం కట్టిన మేడ కూలకుండా కొనసాగుతుందనుకోవడం
యుద్ధం జరుగుతున్నప్పుడు
ఎప్పుడూ విజయమే లభిస్తుందను కోవడం
వెళ్ళే మార్గం నిండా గులాబీలే పూస్తాయనుకోవడం భ్రమ -

గెలవడం తెలిసిన వాడికి ఓడే ధైర్యమూ ఉంటుంది
బతకడం తెలిసినవాడికి ఒడిదుడుకులను ఎదుర్కోవడమూ వస్తుంది
అయినా .....
గోడకూలడం మరోసారి ఉన్నతంగా లేవడానికే
మేడ కూలడం మరోమారు తలెత్తడానికే
ఓటమి విజయాన్ని పదిల పరుచుకోవడానికే
ఒడిదుడుకులు జీవితాన్ని సుసంపన్నం చేసుకోడానికే

మాస్కో ముస్సోలియంలో ఒక మహానాయకుని భౌతిక కాయం
భద్రంగా ఉన్నదా? లేదా? అన్నది కాదు ప్రశ్న
పీటర్స్‌బర్గ్ పట్టణానికి ఒక మహామనీషి పేరున్నదా?
ఊడిందా?? అన్నది కాదు సందేహం
ఆల్మాఆటాలోనో, ప్రపంచ చిత్రపటంలోని మరో నగరంలోనో
ఒక శిలా విగ్రహం నేల కూలిందా? లేదా?? అన్నది మాత్రమే
కాదు క్రైటేరియా

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] !!

వర్గాలున్నంత కాలం నువ్వొక వర్గ పోరాటంతో నిలుస్తావు

సామ్రాజ్యాలున్నంత కాలం నువ్వొక సామ్రాజ్యవాద

సిద్ధాంతంపై వెలుగుతావు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

దోపిడి ఉన్నంత కాలం
పీడిత వర్గం చేతిలో ఆయుధంగా నువ్వున్నావా? లేదా?
అన్నది ప్రశ్న
లోకంలో ఏ మూల ఏప్రాంతంలోనైనా
ఆకలి డొక్కలు జెండాలుగా ఎగిరినంత కాలం
నెత్తుటి బొట్టులు కొడవళ్ళై లేచినంత కాలం
నిట్టూర్పులు గోడలమీద రాతలైనంత కాలం
కళ్ళు ఎర్రజీరలు కావ్యాలై ప్రవహించినంత కాలం

లెనిన్! మైడియర్ లెనిన్!!
వర్గాలున్నంతకాలం నువ్వొక వర్గ పోరాటమై కొనసాగుతావ్
సామ్రాజ్యా లున్నంత కాలం నువ్వొక సామ్యవాద సిద్ధాంతమై
వెలుగుతావ్
పెట్టుబడి ఉన్నంతకాలం నువ్వొక తిరుగుబాటు పిడికిలివై నిలుస్తావ్
ఆందోళన లున్నంత కాలం నువ్వొక అరుణతారవై మెరుస్తావ్
చెమట చుక్కల సుత్తెలకీ ... నెత్తుటి బొట్టుల కొడవళ్ళకీ...
నువ్వొక ప్రాణవాయువై ఊపిరి పోస్తావ్
శ్రమజరిపే సమరాలకూ ... సమసమాజ గమనాలకూ
నువ్వొక జీవజ్వాలవై పథ నిర్దేశం చేస్తావ్.

ఎస్వీ
1954

ఎస్.ఆర్.టి -23, ఇండస్ట్రియల్ హౌసింగ్
క్వార్టర్స్, ముషీరాబాదు, హైదరాబాదు 500 020.

---

26 AUGUST
Wednesday

1981

పచ్చి వాసనలు!
స్పష్టమైన వాసనలు! పచ్చని వాసన
ప్రసూతి గృహంలో స్పృశి వాసనలు
పల్లవించిన [నెరవని వాసనలు]
సముద్రం సుతారంగా అలల రెక్కల్ని
ఆకాశం లోకి చాపి .. ఎగిరే
గాలి అదృశ్య పారవశ్యంలో
ఈలలు వేసి,
పచ్చి వాసనల్ని ప్రపంచమంతా
పంచి పెడుతోంది!
[పుట్టిన శిశువు]
ఎక్కడో ఒక చోట
నీకు తెలిసిన, తెలియని చోట
ప్రతిక్షణమూ ప్రాణ స్పందన
సందడి వనంలో
నవ్వు జీవన లత నవలు తొడుగుతుంది!
పుట్టిన ప్రతి శిశువూ
గట్టిగానే అరుస్తుంది
బతుకు బాధని ఆదిలోనే
ధ్వనిస్తుంది!

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

పచ్చి వాసన

పచ్చివాసన
పసి వాసన
స్వచ్ఛమైన వాసన
ప్రసూతి గృహంలో పల్లవించిన పచ్చని
వాసన మను వెచ్చని వాసన

సముద్రం సుతారంగా అలల రెక్కల్ని ఆకాశంలోకి లేపి,
గాలి అదృశ్య పారవశ్యంతో ఊలలు వేసి,
పచ్చి వాసనల్ని ప్రపంచమంతా పంచి పెడతాయి
ఎక్కడో ఒక చోట, నీకు తెలిసిన, తెలియని చోట
ప్రతిక్షణమూ ప్రాణస్పందన నందన వనంలో
నవ్య జీవన లత ననలు తొడుగుతుంది

పుట్టిన ప్రతి శిశువూ గట్టిగానే అరుస్తుంది
బతుకు బాధని ఆదిలోనే ధ్వనిస్తుంది
బిగించిన పిడికిళ్ళతో తెగింపునూ సూచిస్తుంది
పచ్చి వాసన్లు పసివాడని ప్రతిచోటా కుసుమిస్తూనే వుంటాయి.

చిగురించిన పిడికిళ్ళలో
తెగింపునూ చూపిస్తుంది!
స్వర్గం కళ్ళు తెరుస్తుంది!

~~తాజా~~ ఈ పాప కందు
వచ్చే వాసన వేస్తుంది!
స్వేచ్ఛా స్వైర వాసన వేస్తుంది!

పిచ్చి వాసన ~~ప్రపంచ~~ వ్యాప్తంగా వున్నది!
అన్ని పసి పిల్లల్లోనే కాదు
పిచ్చి వాళ్ళలా
పిచ్చి గాళ్ళలా
నిరుద్యోగులలా
నిరాశా జీవులలా
కృష్ణ యోధులలా
యుద్ధ ఖైదీలలా
~~దగ్ధ~~ మాలు
చూపిరిగా

జనసందోహాన్ని
~~[illegible]~~ నడిపించే
ప్రయోగశాలలో

[signature]

పిచ్చి వాళ్ళలో, బిచ్చగాళ్ళలో, నిరుద్యోగిలో
కృద్ధయోధుడిలో, యుద్ధ ఖైదీలో
నిశిలో, శశిలో, నిర్భరానందం పొందిన కళ్ళకాంతి వెల్లువలో
వర్షోల్లాసంలో, కొంటెగా చూసే ఉషస్సులో
శోకానలం అల్లుకున్న శూన్య మనస్సులో
ఆకాశానికి ఎక్కు పెట్టిన ఆలోచనల ధనుస్సులో
వచ్చి వచ్చి వానన్లు పరిమళిస్తాయి
పరవళ్ళు తీస్తాయి.

సౌభాగ్య
1954

సిస్టమ్స్ ఆడిట్ డిపార్ట్‌మెంట్, హెచ్.ఎ.యల్., బాలానగర్,
హైదరాబాదు-*500 042.*

సీసాలు పగిలే చప్పుడు

సీసాలు ఎప్పటికైనా బద్దలవుతాయి
వాసనలన్నీ వాస్తవాలు బయటపడతాయి
బుసబుసల పొగలుమించి [illegible] [illegible] - [illegible] బయటపడతాయి
ఇన్నాళ్లు ఎవరెవరో [illegible]
వాసన పసిగట్టటంలో వాళ్లు విఫలమై ఉండొచ్చు
ప్రజల నాసికాగ్రాలు పదగా వాటి
విష వాయువుల వాసనను గుర్తించటంలో వాళ్లు విఫలమై ఉండొచ్చు
బహుశ మన ఉపరితల [illegible] చేసిన
[illegible] చేసిన [illegible]
గుర్తించటంలో విఫలమై ఉండొచ్చు
~~[illegible]~~ ఎప్పటికైనా ప్రజల సామూహిక కంఠం ~~[illegible]~~
[illegible] / [illegible]
జన జీవన స్రవంతిని [illegible] చేస్తున్న దెవరు [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] దెవరు
[illegible] దెవరు

హొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

సీసాలు పగిలే చప్పుడు

సీసాలు ఎప్పటికైనా బద్దలవుతాయి
వాసన లాగే వాస్తవాలూ బయట పడతాయి
బుసబుసల పొగల్లోంచి ఒక్కో భూతమూ
తన చిరునామా తెలియజేస్తుంది

ఇప్పుడు సమస్య సరిగ్గా గుప్పుమంది
వాసన పసిగట్టటంలో ఇన్నాళ్ళూ విఫలమై వుండొచ్చు
ప్రజల ఊపిరితిత్తుల మీదుగా వీచే
విషవాయు మూలకాల్ని గుర్తించటంలో వాళ్ళు విఫలమై వుండొచ్చు
మత్తును చట్టబద్ధం చేసిన జీవితాల్లో జూదశాలలు తెరిచిన
మంత్రాంగ మర్మం పోల్చుకోవటంలో పొరబడి వుండొచ్చు
ఎప్పటికైనా ప్రశ్నలు సామూహికంగా ముందుకొస్తాయి

జనజీవన స్వేచ్ఛని తెరచాటున వేలం వేయటు మేమిటి
నోళ్ళు పగలదీసి మద్యం ఉగ్గు పోయట మేమిటి
అవినీతి నల్లపిల్లిని షోగ్గా చంకలో సాకటు మేమిటి
ఈ చీకటి సంతలో ఇంతకీ మనమేమిటి
సత్యం గొప్పది చరిత్ర ఏ వంచకుణ్ణీ క్షమించదు
జనం కనుగుడ్లపై ఎవడు శాశ్వతంగా
నల్లరంగు పులమ గలిగాడు

సత్యాంగా ప్రతి చరిత్ర ప్రపంచకాన్ని క్షమించదు
కలకాలం జనం కళ్ళముందు అబద్ధాల పరదా
తెర తీసిన వాడెవడూ లేడు
కొండింగా అనుభవం పరదాలు చీల్చుతోంది
పాలకుల కపటాన్ని వీధుల మీద నిలబెడుతోంది
పీఠాలు ఎప్పటికైనా బద్దలవుతాయి
వాసనల్ని మోసాన్ని ప్రజలు పసిగడతారు
పిస్తోల్లోంచే రాజ్యాధికారం జనిస్తుందన్న / మావో సూక్తిలా ఇది జనం నమ్మేట్లు
నాయకులనుల శీర్షాసనాల్తో నేరం మోపలనుకుంటారు ఉద్యమిస్తుంది
వాళ్ళు ఎప్పటికైనా గుర్తిస్తారు
--- కార్మికుల [illegible] నుంచి విప్లవ ఉద్యమాల నుంచి

[illegible] నవరంగ్

అంతిమంగా జనఖడ్గం అబద్ధం పరదాలు చీల్చుతుంది
రంగమెక్కిన తీరైన మోసాన్ని పదును మీద నిలబెడుతుంది

* * *

ప్రమాద సంకేతాల్ని ప్రజలు పసిగడతారు
సీసాలు తప్పకుండా పగులుతాయి
పొట్లాలు ధ్వంస మవుతాయి
నాలుగ్లాసుల ఛీర్స్‌లోనే నేరం మొదలవుతుందని
నిజానికి సీసాల్లోంచే రాజ్యాధికారం జన్మిస్తున్నదని

చాతక పక్షిలా అది జనం కన్నీళ్ళు తాగుతూందని
వాళ్ళు ఇప్పటికైనా గుర్తిస్తారు
మత్తుకాల్వల పాదరసాల నుంచీ రసాయన మేఘాల నుంచీ
చివరికి ప్రభుత్వాల నుంచీ
తమను తాము కాపాడుకుంటారు.

పాపినేని శివశంకర్
1954

భగవాన్ కాలేజి, తాడికొండ, గుంటూరు జిల్లా *522 236.*

తల్లితనం

పెదాల మీద రాలిన వానచినుకు
కళ్ళ మీద వాలిన ప్రకృతి రంగు
మనసుకు అంటుకున్న జ్ఞాపకం
అన్నీ నిన్నే గుర్తు చేస్తాయి
ఎందరో బంధువులు
మరెందరో మిత్రులు
ఒకరిద్దరూ శత్రువులు కూడా వున్నారేమో!
ఇంతటి జన సందోహంలో
నాకు అడుగు వేయటం నేర్పి
నా చేయి పట్టుకుని నడిపించావు
నీ బాల్యాన్ని మరిచిపోయి
నీ స్వప్నాల్ని చెరిపేసుకుని
చిన్నపిల్ల తల్లివేషం వేసినట్టు
నీ వయసుని పెంచుకుని
నాకు తల్లివయ్యావు
నేను మాట నేర్చుకుంది, పాట నేర్చుకుంది నీనోటితోనే!
నడవటం, నవ్వటం
పడిపోవటం, లేచి నిలబడ్డం
అన్నీ నీ చీరకుచ్చిళ్ళు పట్టుకునే!
చలినీ, వాననీ, ఎండనీ
బాధనీ, వేదననీ, వెక్కిళ్ళనీ
కష్టాల్నీ, సుఖాల్నీ, మరెన్నింటినైనా మరింకేమైనా
సర్వాన్నీ. నీ చిర్నవ్వు ఆసరాతోనే స్వీకరించటం!
నేను, మంచితనాన్నీ, మనిషితనాన్నీ
మనిషిని ప్రేమించే గుణాన్నీ, నేర్చుకుంది నీతోనే!
ఇన్నేళ్ళు గడిచాయి
నాకో సంతానకులు కూడా...

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

తల్లి వేషం

పెదాల మీద రాలిన వానచినుకు
కళ్ళమీద వాలికిన ప్రకృతి రంగు
మనసుకు అంటుకున్న జ్ఞాపకం
అన్నీ నిన్నే గుర్తు చేస్తాయి
ఎందరో బంధువులు
మరెందరో మిత్రులు
అక్కడక్కడా శత్రువులు కూడా వున్నారేమో!
ఇంతటి జనసందోహంలో
నాకు అడుగులేయటం నేర్పి
నా చేయి పట్టుకుని నడిపించావు
నీ బాల్యాన్ని మరిచిపోయి
నీ స్వప్నాల్ని చెరిపేసుకుని
చిన్నపిల్ల ముసలి వేషం వేసినట్టు
నీ వయసును పెంచుకుని
నాకు తల్లివయ్యావు
నేను మాట నేర్చుకుందీ, పాట నేర్చుకుందీ, నీ నోటితోనే!
నడవటం, నవ్వటం
పడిపోవడం, లేచి నిలబట్టం
అన్నీ నీ చీరకుచ్చిళ్ళు పట్టుకునే!

చలినీ, వాననీ, ఎండనీ
బాధనీ, వేదననీ, వెక్కిళ్ళనీ
కష్టాల్నీ, సుఖాల్నీ, ఇంకా సర్వాన్నీ
నీ చిర్నవ్వు ఆసరాతోనే స్వీకరించాను.

ఇంతదూరం వచ్చాక
ఇక్కడ కాసేపాగి చూసుకుంటావో
నా మీద నీ కొంగు నీడ
నా వేలు పట్టుకుని, ఇంకా నడిపిస్తూనే వున్నావు!
ఎంత ఓపికా!
ఎంత ప్రేమా!
నిన్ను నేను మరిచిపోవాలి
నాకు జీవితం పంచిపెడుతున్నావు
నన్ను నవమాసాలు మోసి కనకపోయినా
నాకు నీ ప్రాణాలు పోశావు
మొక్కకు నీళ్ళు పోసి పెంచినట్లు
నీ వసంతాల్ని నాకు పంచి,
క్షీరమంత పుష్టికరంగా పెంచావు
అమ్మా!
నీ మీద వయస్సు పడకూడదు
నిన్ను నా బిడ్డని చేసుకుని — (నిన్ను పసిదాన్ని చేసి)
ఒక్కసారి, నా చేతుల్లో ఆడించుకుని
నీ రుణం తీర్చుకోవాలనివుంది

ఒక్కసారి నిన్ను నా బిడ్డను చేసుకుని — 23-5-92 7.30 ఉదయం

నా [illegible]
[illegible]
నీ [illegible]
నా [illegible]

నేను మంచితనాన్నీ, మనిషితనాన్నీ
మనిషిని ప్రేమించే గుణాన్నీ నేర్చుకుంది నీతోనే!
ఇన్నేళ్ళు గడిచాయి
ఎన్నో సంఘటనలు దొర్లిపొయ్యాయి
ఇంత దూరం వచ్చాక
ఇక్కడ, కాసేపాగి చూసుకుంటే
ఇంకా, నా మీద నీకొంగు నీడ
నా వేలు పట్టుకుని, నడిపిస్తూ నీవు.

ఎంత ఓపికా!
ఎంత ప్రేమా!
నిన్ను నీవు మరిచిపోయి
నాకు జీవితం పంచిపెడ్తున్నావు
నన్ను నవమాసాలు మోసి కనకపోయినా
నాకు నీ ప్రాణాల్ని పోశావు
మొక్కకు నీళ్ళుపోసి పెంచుకున్నట్లు
నీ వసంతాల్ని నా మీద వొంపి
అక్షరమంత పుష్టికరంగా పెంచావు
నీ మీద వయస్సు పడేకొద్దీ
నిన్ను నా బిడ్డను చేసుకొని ఆడించుకుని
నీ రుణం తీర్చుకోవాలని వుంది.
నన్ను నేను గుర్రం చేసుకొని
నిన్ను నీ బాల్యం వరకు మోసుకెళ్ళాలని వుంది
బొమ్మల్తో కొట్టుకుని పుస్తకాలు చించేసుకుని
నువ్వు బలపాన్ని తింటుంటే
గట్టిగా బెదిరించాలని వుంది
నువ్వు ఏడుస్తుంటే
నీ ముఖం కడిగీ, తలదువ్వీ
నా చొక్కాతో నీ ముక్కు తుడిచీ
నీ రెక్క పట్టుకుని నడిపించాలని వుంది.

ఆశారాజు
1954

23-5-707, లాల్ దర్వాజ, షాఆలి బండ, హైదరాబాదు 500 265.

January 1987

MONDAY 5

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

TUESDAY 6

[illegible]
[illegible]
[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

మాకున్నవి రెండు చేతులే

చుక్క తెగి
రాలుతున్నప్పుడు
అమాయకంగా దోసిలిపట్టేది రెండు చేతులే
కనుగుడ్లలోంచి
సముద్రాలొరికి నప్పుడు
అద్దుతూ ఆప్యాయంగా సముదాయించేది రెండు చేతులే
చెట్లు కూలి
తీగలు తెగినప్పుడు
పూలేరి కాయలేరి
తోటనాటేది రెండు చేతులే

మీ ఇల్లు నింపేందుకు మాకే రెండు చేతులే
మీ మంచం పరిచి ఒళ్ళు పట్టేందుకు మాకే రెండు చేతులే

పశువులకు కుడితి పెట్టి
మీకు నీళ్ళు తోడి
పాలు పితికి
మీరు భోంచేస్తున్నప్పుడు మీ పాపనాడించి
పరుపులేసి పడుకోబెట్టి మల్లెపూలల్లె వెన్నెల
వెదజల్లేటందుకు మాకున్నవి రెండుచేతులే

[illegible]

January 1987

2 FRIDAY

[illegible]

గుడిసె తగలబెడితే
చూస్తూ
గుండెల మీద గుద్దుకోవడానికి మాకున్నవీ రెండు చేతులే
ఎందుకూ పనికిరాని రాళ్ళభూమిని
అచ్చుగట్టి
పంటభూమి బంగారం చేసేదీ మా రెండుచేతులే
నింగిలోవి మబ్బులు
వరదగుడి కట్టినప్పుడు
పరవశించి భజన చేస్తూ
చప్పట్లు కొట్టేదీ మా రెండు చేతులే

మీ చెప్పులు కుట్టేది
మీ ఏడంతస్థుల మేడలు కట్టేదీ రెండు చేతులే
మీరు సవారీ చేస్తే
వెనక పరిగెత్తుతూ
బండి పడకుండా పట్టుకునేదీ రెండు చేతులే
మల్లెపువ్వులా మీ యింటికి సున్నమేసేదీ రెండు చేతులే
తెల్లటి బుగ్గల్లా మీ బట్టలుతికి ఇస్త్రీ చేసి
నలుగుట్లో మీ దర్జా నిలబెట్టేదీ మా రెండు చేతులే
పదిమందిలో మీ పరువు పెంచేందుకు
చెప్పులు విడిచి చేత్తో పట్టుకుని
వంగి వంగి సలాములు చేసేదీ రెండు చేతులే
దస్కతు లొత్తేందుకు మాకున్నవి రెండు చేతులే
నాగలి కూలితే
మా పిల్లలు నోట్లో దుమ్ము కొట్టేందుకు మాకున్నవీ రెండు చేతులే

అవును దొరా,
మాకున్నవీ రెండు చేతులే
మేం నమ్ముకున్నదీ మా రెండు చేతుల్నే
నోరు కొట్టినా కడుపుకొట్టినా ఊరుకున్నాం
మా రెండు చేతులూ కట్టేసి కొడితే ఎట్లా ఊరుకుంటాం?

[illegible]

3 SATURDAY

[illegible]

4 SUNDAY

[illegible]

[illegible]

కళ్ళలో సముద్రాలొలికినపుడు
అన్నలు కన్నీళ్ళు తుడిస్తే
ఆలింగనం చేసుకునేటందుకు మాకున్నవీ రెండు చేతులే
అన్నలు అర్థాలు చెబితే
రెండు లోకాలు గిరగిరా తిప్పేందుకు మాకే రెండు చేతులే
అన్నలు తోడుగా ఉంటే
కత్తుల్తో కాలాన్ని కడిగేందుకు
మాకున్నవి ఆ రెండు చేతులే!!

నందిని సిధారెడ్డి
1955

గవర్నమెంటు డిగ్రీ కాలేజి, సిద్దిపేట, మెదక్ జిల్లా 502 103.

చేలోకి పురుగులొస్తున్నాయి

పగులుతున్న పత్తిమొగ్గల కాలమిది.
చిట్లుతున్న దూదిపూల రోజులివి
రాత్రంతా రెప్పవాల్చని [illegible]
సూర్యోదయం అవ్వగానే
పత్తిచేను పరుపుపై వాలి పోతాయి
తారలా వెలిగే ఒక్కో పత్తిమొగ్గ కూడా
ఆకాశం చేను మీద వెన్నెల నవ్వుల్ని వెదజల్లుతూ ఉంటాయి
నాకు మాత్రం పైన విస్తరించిన పంటపొలాలు కన్నీటిచుక్కల తారలుగా
[illegible]
నేలబడిలో విచ్చుకున్న పత్తిమొగ్గలకూ తేడా అగుపించక
భూమ్యాకాశాల మీద అర్థాంతం వెలిగే ప్రతిరూపాలివి
[illegible] కాస్సేపు తారలమాట మరిచి పోదాం
మరికాస్సేపు పత్తిమొగ్గల ఫ్లాష్‌బ్యాక్ కథల్ని వదిలేదాం
ప్రస్తుతానికి -
ప్రాణాపాయ స్థితిలో ఉన్న పత్తిమొగ్గల కోసమే ఈ సమావేశం
బతుకంతా [illegible] దూదిమొల ఈ రైతు
పాషాణవిషం దప్పితే పత్తి పురుగుల దాడి ఆగేట్టు లేదు
పత్తిమొగ్గా! పత్తిమొగ్గా!
రెప్ప విచ్చుకున్న వయసులోనే రెప్ప మూసుకుంటే నమ్మేదెలా!
దయరాని దయరాని దయరాని
దూదిమొగ్గల మీద దయరాని దయరానీ...!

నల్లటి దూదిగింజ తెల్లటి పాలపిట్ట అవ్వాలంటే
పంచభూతాలూ కలిసి పెంచిన రైతు కూడా
ఆ పత్తిమొగ్గనని విశ్వసించాలి విశ్వసించాలి
అనునిత్యం మన అంగాంగాల్ని కప్పే ఈ దూది గుడ్డలు
ఏ పత్తిమొగ్గలో [illegible] పెరిగాయో గమనించాలి గమనించాలి
పాలుగారు బుగ్గల్ని పిసుకుతున్నట్లు ఈ దూది [illegible] కూడా
ఎన్ని కన్నీళ్లు పిండుకున్నాయో శోధించాలి శోధించాలి

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

చేలోకి పురుగులొస్తున్నాయి

పగులుతున్న పత్తి మొగ్గల కాలమిది
చిట్లుతున్న దూదిపూల రోజులివి
రాత్రంతా రెప్పవాల్చని నక్షత్రాలు
సూర్యోదయ మవ్వగానే
పత్తిచేను పరుపుపై వాలిపోతాయి
తారలా వెలిగే ఒక్కో పత్తి మొగ్గ కూడా
ఆకాశం చేనుమీద వెన్నెల నవ్వుల్ని వెదజల్లుతూ ఉంటాయి
నాకుమాత్రం
పైన విస్తరించిన పంట పొలంలో కళ్లు విప్పిన తారలకూ
నేల ఒడిలో విచ్చుకున్న పత్తి మొగ్గలకూ తేడా అగుపించదు
భూమ్యాకాశాల మీద ఆద్యంతం వెలిగే ప్రతిరూపాలివి
అయినా కాస్సేపు తారల మాట మరిచిపోదాం
మరికాస్సేపు పత్తిచేల ఫ్లాష్‌బ్యాక్ కథల్ని వొదిలేద్దాం
ప్రస్తుతానికి -
ప్రాణాపాయ స్థితిలో ఉన్న పత్తిమొగ్గల కోసమే ఈ సమావేశం
బతుకంతా ధారపోసే దూదిచేలమీద
పాషాణ విషం దట్టించే పత్తి పురుగుల దాడి ఆగేట్లు లేదు
పత్తి మొగ్గా! పత్తి మొగ్గా!
రెప్పవిప్పాల్సిన వయసులోనే రెప్ప మూయాల్సి వచ్చెకదా!
హఠాత్తుగా పడగవిప్పే పత్తి పురుగు ఓ కన్నీటి బొట్టైనా రాల్చదు
కదా! దయరాని దయరాని దయరానీ
దూదిమొగ్గల మీద దయరాని దయరానీ...!
నల్లటి దూదిగింజ తెల్లటి పాలపొంగు అయ్యిందంటే
పంచభూతాలతో కలిసి పెంచిన రైతుకూడా
ఓ పత్తి మొగ్గేనని విశ్వసించాలి విశ్వసించాలి!
అనునిత్యం మన అంగాంగాల్ని కప్పే ఈ దూదిగుడ్డలు

ఈ మన దేశంలోని ప్రతి [illegible] ఒక సత్య [illegible]
ప్రతి [illegible] ఒక సత్య [illegible]
[illegible] ప్రతి [illegible] సత్య [illegible]
దయరాని దయరాని దయరాని
[illegible] మీద దయరాని దయరాని..!
[illegible]
ఈ [illegible]!
[illegible]! [illegible]!
[illegible]!
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]!
[illegible]
[illegible]
సత్య [illegible]! సత్య [illegible]!!
[illegible]!
[illegible]
సత్య [illegible]
[illegible]
[illegible] సత్య [illegible]!
[illegible]

ఏ పత్తి మొగ్గలో బత్తిగిలి పెరిగాయో గమనించాలి గమనించాలి!
పాల పొదుగుల్ని పితుక్కున్నట్లు ఈ దూది పొదుగుల్ని కూడా
ఎన్నిమార్లు పితుక్కున్నామో శోధించాలి శోధించాలి!
ఈ మనదేశంలోని ప్రతి ఊరూ ఓ పత్తిచేనే!
ప్రతి గుడిసే ఓ పత్తి మొగ్గే!
అయినా పాలించే ప్రతి గడపా పత్తి పురుగు అయ్యింది కదా!
దయరాని దయరాని దయరానీ
దూది బతుకుల మీద దయరాని దయరానీ...!
ఖండ ఖండాంతరాల విస్తరించిన వస్త్ర కర్మాగారాలకి పంపే
ఈ ముడి దూది సౌధాన్ని మరిచిపోతే ఎలా!
దూది మొగ్గా! దూది మొగ్గా!
మా కావ్యం సూదిలోని దారానివి నీవే
మానవ కళ్యాణానికి మంగళసూత్రానివీ నీవే!
మా మంచం మీద పక్కబట్టలూ తలకింద నలిగిపోయే దిండ్లూ
తెగిన చెప్పుల్ని ఒడిలో చేర్చుకున్న దారపు పోగులూ
ముడ్డోల్ల మలినాన్ని అదిమిపట్టే గోచీ పేలికలూ
ఇలా అన్నీ నీ దూదిమొగ్గల దేహాత్మలేకదా!
నల్లటి నేలపొరల్లో అదృశ్యమైన దూదిగింజా!
మా బతుకు పొరల్లో భాగమై బతుకుతున్నావా!
పత్తిమొగ్గా! పత్తిమొగ్గా!

అంతులేని నీ బాధల స్వర సవ్వడుల రికార్డు వింటూ!
నీ దేహం మీద రాచపుండును లిఖిస్తున్న
పత్తిపురుగుల మృత్యుకావ్యాన్ని రాసి నీ కంకితమిస్తా!
క్షణక్షణం మా కంటి చేలో పుష్పించే నెలవంకవి నీవే!
నేలగర్భంలో తడిసిన చమురు వత్తివీ నీవే!
ఆద్యంతాల్లేని మా దేశం దివ్వెలో వెలిగే ధ్రువతారవీ నీవే!

నాళేశ్వరం శంకరం
1955

10-11-775, మూసారాంబాగ్, హైదరాబాదు *500 036.*

JARY			
We	Th	Fr	Sa
4	5	6	7
11	12	13	14
18	19	20	21
25	26	27	28

MARCH						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

ARY

WEDNES

1987

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

కాలం నా పెన్సన్

కాలం ఒక పక్షి గమనం
గమ్యంలేని సుదీర్ఘ మార్గంలో
అసాధారణ విశ్వాసాల్ని
అవలీలగా జయించేస్తుంది!

కాలం ఒక జాజ్వల్య మాన దీపిక
నాడీ మండలంలో అలజడి రేపి
ఉద్వేగాలతో సంవేదనా
స్వరాలను వెలువరిస్తుంది!

కాలం ఒకడేగ చూపు
రోదనా వాదనల్ని వినిపించే
తీతువు పిట్టల్లాంటి గుండెల్లోకి
వ్యూహోజనిత భయాల్ని ఇంజెక్ట్ చేస్తుంది!

కాలం ఒక కీచునవ్వు
ప్రతికూల జీవిత రేఖలతో
మనుషుల బుర్రల్లోకి
చెడుభావాల కాలుష్యం కూరుతుంది!

కాలం తరతరాల ఆవేశం
తరంగాలుగా ఉప్పొంగే ఉద్రేకంతో
కత్తి మొనలమీద
పెదవులతో కసరత్తులు చేయిస్తుంది

ANUARY
26
MONDAY

DECEMBER 1986						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

JANUARY						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	S
				1	2	
4	5	6	7	8	9	1
11	12	13	14	15	16	1
18	19	20	21	22	23	2
25	26	27	28	29	30	3

[illegible]

* [illegible]

* [illegible]

* [illegible]

* [illegible]

* [illegible]

[illegible]

కాలం ఒక యుద్ధస్వప్నం
అడవి అంచున కుందేళ్ళ వేటాడే కోరికతో
బాధాకర మానసిక రుగ్మతలకు చలించక
చెట్టునుండి కొమ్మల్ని వేరుచేస్తుంది

కాలం ఒక చేదు మాత్ర
తన స్వకీయ ప్రత్యేకతతో
పాత కథలాంటి మరణానికి
ఎప్పటికప్పుడు కొత్త ఎడిషన్లు వేస్తుంది!

కాలం ఒక ఫ్లాష్‌బ్యాక్ ఛైల్డ్‌హుడ్
ఎప్పటికీ తిరిగి రాని బాల్యంలో
పసిపిల్లవాడు పొందే స్వచ్ఛమైన ఆనందాన్ని
రొట్టెమీద వెన్నలా రాస్తుంది!

కాలం నా కలం కన్ను
నా కళ్ళ సొరుగుల్లో
ఆలోచన్ల మ్యాన్ రీళ్ళేకాదు
ఇంకి పోయిన జలాశయాలున్నాయ్!

కాలం నా పెన్షన్
శ్రీకాకుళం అడవులనుంచీ
సింగరేణి గనుల దాకా ప్రతిధ్వనించే
భావ విస్ఫోటాలున్నాయ్!

రాధేయ
1955

1-642, పోతులయ్య పాలెం వీధి, ఆర్.టి.సి. బస్‌స్టాప్ దగ్గర,
తాడిపత్రి - *515 411.*

ఎవ్వరినీ చూడనివాడు... / రిథమ్ వాడు

ఒకటే ఒకటైన మన్నిక లేదా
చెట్టు చెట్టు కొమ్మలలో
పచ్చపచ్చని ఈ నేల తల్లి
స్వర్గమైన తోట తోట కొమ్మలలో
పులకరింతల ఆరాధించు లతల్లో
రహస్య దారులు (నా ఇంట కు) గా ఉన్న రిథమ్ గా ఉంది.
నేల ఉప్పొంగిన పచ్చని లోకం
దారి తల్లి తలలు పూసిన పాట
చిన్నారి చిట్టి చిన్ని గొప్ప పాటల (పదపదా) పలుకులు పలికించాం!

మబ్బా మబ్బా మనసు కథా!
గొప్ప కైలాసం గా బృందావనికి ఈ దారి
ఇంకా ఏదో ఆశగా
మబ్బులారా! ఆశగా
పంచిన (తల్లి) ప్రేమ గా ఉంది
ఏ దారి పాట సాగరాన
తెలియని వాడు ఇచ్చిన పాట
కాలం వస్తుంది
చిరునవ్వుతో చూడండి!

gap- I

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

గిజిగాడు

ఒక్కడే ఒక్కడవు నువ్వేకదా
చెట్టు చెట్టుకూ తిరిగి
సనసన్నని ఈ నెలు తెచ్చి
తోట తోటకూ తిరిగి
మృదువైన దూది పింజెలు తెచ్చి
రహస్య ద్వారపు
నాజూకు గూడల్లిన గిజిగాడివి.

నెలవు తప్పిన పక్షుల్లా మేం
ద్వారం ఎక్కడో తెలుసుకోలేక
టపటపా రెక్కలల్లాడిస్తూ
గూడు చుట్టూ పదే పదే తిరుగుతుంటాం.
నువ్వే నువ్వే నువ్వేకదా
గూడ్స్ రైలు గార్డులాంటి కవివి.
ఇంజనేమో ఆచివర
నువ్వేమో ఈ చివర
బండైతే ప్రతిస్టేషను గుండా వెళ్తుంది.
ఏదో ప్యాసింజరెక్కాల్సిన
తిరుక్షవరపు బోడి గుండు భక్తుల్లా
మేం బోగీలు లెక్కట్ట బోతామా
మా లెక్క ఎప్పుడూ తప్పుతుంది.
అప్పుడప్పుడూ

అప్పుడప్పుడూ [illegible] [illegible] నవ్వు
యుగాల పర్యంతమయ్యే [illegible]

ఎందుకో తెలియదు [illegible] [illegible]
వెలుగు—
ఎప్పుడు [illegible] ఉన్నాయో ఎవరికెరుక!

నాకు [illegible] [illegible]
ఒకే [illegible] [illegible] [illegible]—
కొత్త [illegible]. [illegible]
~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!~~
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పద్యాలు
తోక [illegible] [illegible] [illegible]
ఆకాశ పద్యం — ఆకాశ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] పద్యాల్లో [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!
ఎప్పటి [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]|
మేమందరం [illegible] వారసులం
మేమందరం [illegible] వారసులం

డ్యూటీలు మారుతుంటావు నువ్వు
ఇంకా పద్యం మెట్టు ఎక్కందే
ఎంచక్కా చేతిలో
చుట్టిన రెండు జెండాలు పట్టుకుని తయారు
ఎప్పుడు ఏజెండా వూపుతావో ఎవరికెవరుక?
కాజీ పేట స్టేషన్లో
ఒకానొక కోతి నిన్నే గుర్తుచేసింది.
కూచున్న చోట కూచోక
ఊచల మీద అటూ ఇటూ తిరుగుతూ...

తిరిగి తిరిగి కోతేమో దాగుంటుంది
తోకొకటే వేలాడుతూ కనిపిస్తుంది నీ పద్యంలా!
వున్నట్టుండి తోక నెమ్మదిగా అదృశ్యమౌతుంది
ఇదిగో పద్యం అదిగో కోతి అనుకుంటూ
కోతినీ పద్యాన్నీ ఊహించుకుంటూ
రాని రైలుకోసం ఎదురుచూస్తుంటాం!

ఎప్పటికో ఒకప్పటికి
తీరా రావాల్సిన అసలు వాడు రానే వస్తాడు
టిక్కట్టు లేని ప్రయాణీకుల్లా
మేం పట్టు బడిపోతాం!
మేమంతా నీరాయని పద్యాలం!
మేమంతా నీ చేయాల్సిన యుద్ధాలం!!
కామధేనువు గంగడోలువూ
కల్ప వృక్షపు తల్లివేరువూ
అక్షయ పాత్రలో మిగిలిన
ఒకే ఒక్క కవిత్వపు అన్నపు మెతుకువీ కదా నువ్వు?
అమృతం కోసం అయినాసరే
సుఖరోగాల దేవ వర్గపు కవి పంక్తిలో
కూచోవద్దు గాక కూచోవద్దు.

కామధేనువులై గంగపాలై[illegible]లా gap - 2

కల్పవృక్షాలై తల్లి వేరులో

అక్కడ [illegible] ఆకలిన

[illegible] అన్నపూర్ణ [illegible]?

[illegible] అమృతం[illegible], [illegible]

[illegible] ప్రపంచానికి

[illegible]

[illegible]! [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

నీ వెనక వచ్చి [illegible]

[illegible] అని [illegible]

ఆ [illegible] ప్రతిబింబముక్కనుండి -- gap - 3

అక్కను తయారు చేసినట్లు

[illegible] ప్రతిబింబముకను [illegible]

[illegible] సృష్టి [illegible]

[illegible]

[illegible]

శుద్ధ తపన కల్పనాశక్తి [illegible]

[illegible] మాటి ముత్యాలు పట్టి

[illegible] వచ్చాం [illegible]! - gap - 4

[illegible]

ఆదాము ప్రక్కటెముక నుండి
అవ్వను తయారుచేసినట్లు
కవి తన ప్రక్కటెముకనుండి తీసేకదా
కవిత్వాన్ని సృజియించుకోవాలి!
ఏరా హంసా అంటే
ఏమో అంటావు నవ్వీనవ్వని నవ్వు మధ్య
చిక్కని కవిత్వపు పాలన్నీ
నువ్వు పీల్చేసుకున్నాక
కలకబారిన శుద్ధ వచనపు నీళ్లలో
మా బాతు ముక్కులు పెట్టి
లొడలొడ శబ్దాలు చేస్తాం మేం!!

శిఖామణి
1953

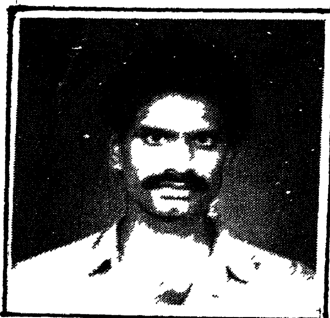
6-1-711, ఖైరతాబాదు, హైదరాబాదు 500 004.

[illegible] 402 [illegible] పాట

చీకటిలో చీకటిలో మన్న వెలుగు [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~
పెదవులలో పెదవుల [illegible] [illegible]
[illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

ఖండితాలైన చోటు

చీకటికీ చీకటికీ మధ్య వెలుగు విరామంలో
ఎవడి ఎలిజీ వాడు రాసుకుంటున్నాడు
అడుగులకీ చూపులకీ పెదవులకీ
పెదవులు వేసే ప్రశ్నలకీ ప్రశ్నలు రేపే అలజడికీ
హృదయం చప్పుళ్ళకీ శిరచ్ఛేదం తప్పని చోటు
కంటి తడిలో కవాతు చేస్తున్న వేదనల్ని సంకలించి
ఎవడి ఎలిజీ వాడు రాసుకుంటున్నాడు

చూపుడు వేలు మీద చూసే కన్నుమీద
కత్తుల నర్తనం అనివార్యమైన చోటు
ఎవరి కాలాన్నో వేరెవరి జీవితాన్నో
తలకెత్తుకోవలసి వస్తున్న చోటు
నెత్తుటి గంధంలో
క్రూర పరిహాసపు క్షణాల్ని సేద తీరుస్తూ
ఎవడి ఎలిజీ వాడు రాసుకుంటున్నాడు

ప్రథమ అనుభవమే వెక్కిళ్ళు పడుతున్నచోట
మాట ప్రశ్నగా మిగిలి పోతున్న వేళ
మనిషిని మనిషి అనువదించుకోలేని చోట
చుట్టూ రాష్ట్రాల నిండా లోలోని రహస్య దారుల నిండా
ఊరేగుతున్న దృశ్యాల నుండి అనుభవ సన్నివేశాల నుండి
విస్ఫులింగాలను హత్తుకోవలసి వస్తుంటే
కెరలి ఎగిసే పగటికీ, పొగిలి పారేగే రాత్రికీ మధ్య
ఆనవాళ్ళు కూడా మిగలని స్మృతుల్ని వెతుక్కుంటూ
ఎవడి ఎలిజీ వాడు రాసుకుంటున్నాడు

మొగసాలలోనే మొదటి ఊపిరి శిలువకెక్కుతున్న చోట
సమూహ సాగరంలో ఎవడికి వాడు ఒంటరి ద్వీపంగా
మిగిలిపోతున్న చోట

శూన్య శాసనాల్ని చిత్రిక పట్టుకుంటూ
ఎవడి ఎలిజీ వాడు రాసుకుంటున్నాడు

బతుకు రాచపుండై సలుపుతున్న చోట
ప్రతి ముఖం పొద్దు కుంకిన ఆకాశమే
ప్రతి క్షణం ఒక బాధా సందర్భ ప్రహసనమే

స్మృతులు కూడ నిషిద్ధమైన చోట
ఊపిరులన్నీ రక్తస్నాతమై పొర్లుబెట్టుకుంటున్న వీధులే
జీవితాలన్నీ ఉప్పు నీటి వరద ముంపులో తేలుతున్న సమాధులే

ఇప్పుడిక్కడ రాహిత్యం ఆకురాయి మీద
భయం పిడిబాకు పదును సరి చేసుకుంటోంది
మనసంతా మనిషిలోతు గాయమవుతోంది
ఇప్పటి కిదంతా ముళ్ళ బాటే కావచ్చు
ఇప్పటి కిదంతా ఆరు బయలు జైలే కావచ్చు
ఇప్పటి కీనేల అణువణువు సమర ప్రాంగణమే కావచ్చు

ఇప్పటికి మనిషి మనిషీ పూచిన మోదుగై
ఇప్పటికింకా ఎవడి ఎలిజీ వాడు రాసుకుంటూనే ఉండవచ్చు

ప్రతి ఛిద్రగీతం నుంచి ప్రతిదగ్ధ స్వప్నం నుంచి
ఎడబాసిన చూపుల కొసరు వేదన నుంచి
వర్తమానం హిమఖండాన్ని బద్దలు చేసే
ఒక అగ్ని స్పర్శ, ఒక ఖడ్గధార కన్ను తెరుచుకుంటుంది
సమర చితుల ధ్వంస రాగం
గుండెల్ని విప్పార్చే కొత్త సన్నివేశానికి నేపథ్యమవుతుంది
ఎలిజీ ఎలిజీపై
నేల కొరిగిన ప్రాణ స్పృహ నిలువెత్తు తరంగ విహంగమై వాలుతుంది.
గుండె మంచంపై అలుపు తీర్చుకుంటున్న చలి రాతిరి మీద
పూల రుతువు పచ్చ పచ్చని సంతకాలు చేస్తుంది
ఈ ఖండిత ద్వీపాలన్నీ అఖండ దీపాలుగా వెలుగుతాయి.

యార్లగడ్డ రాఘవేంద్రరావు
1957

6-3-596/54/1, వెంకటరమణ కాలనీ, హైద్రాబాదు *500 004.*

ప్రథమ రూపం

[illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

శబ్ద నైరాశ్యం

రాయక పోవడం గురించి తప్ప
రాసేందుకేమీ లేదనడం నేరమే

తనదికాని వాక్యంలో మోహం వెతుక్కునే పరాయితనాన్ని
ఉదయ సంధ్యల విషాదాన్ని పొద్దు పుచ్చిపోతున్న రెండుకళ్ళ కిరాయితనాన్ని
శబ్ద నైరాశ్యాల కేసి ఉరితియ్యడం విచారమే,
తవ్వి తవ్వి తలకెత్తుకునే దుఃఖంలో
కాయితమే ఓ కందకం కాగా
కాల్జారి పోతున్న పరాధీనతకి పట్టుదొరక్కపోడం దుర్భరమే.

మైళ్ళకొద్దీ వ్యాపిస్తూ పూలవూసుల నిట్టూర్పునీ, గాలి తరగల కన్నీటినీ
తపనగా తడిమి చూడాల్సిన వేళ్ళు అయిదూ
కణుపులు కణుపులుగా విరిగి మోపు కట్టెల వేటుగా
పుట్టి పెరిగిన అరచేతుల పునాదుల్లో బిక్కటిల్లిపోడం దైన్యమే.

భరించలేని అవ్యక్తాల బరువు క్రుంగ దీస్తుంటే
వ్యక్తమై వున్న వాక్యాల బోలుదనం సిగ్గు పడేలా చేస్తుంటే
కాలాన్ని ద్రవీకరించడం లోనూ
ద్రవీకృతం కామన్న పరిసరాల్ని గడ్డకట్టించడంలోనూ
చేయి తిరిగిన వంచనా శిల్పం

[illegible]

అన్ని భయోత్పాతాల బీభత్సాల ఆత్మనిమజ్జనాన్ని
కదిలి కదిలి వింటున్నట్టనిపించే యంత్ర లోలకమై
సరిహద్దులు దాటదు.

ప్రగల్భాల శుష్క ప్రియాల సుఖలాలసల మోహాన్ని
అలుపు తెలీకుండానే విరామ సంగీతాలు వినడాన్ని
ఒక అగాధపు అభివ్యక్తితో తూకం వేయాల్సివుంది
నిన్న పకపకలు తొణికినప్పుడు
యివాళ నిశ్శబ్దమై రోదించినప్పుడూ

ఒకే స్తబ్ధతలు వీస్తున్న ఈ వానకారు మధ్యాహ్నపు చీకిచెట్టు
చిటారు కొమ్మెక్కడుందో
ఎన్ని తుఫాన్లతో అది ఓడి వేసారిందో
మనసు చిక్కబట్టుకుంటే తప్ప భావరశ్మి దొరకదు
బతకడం మానేసినట్టనిపించే భయానకమైన సందేహం తీరదు.

కొండేపూడి నిర్మల
1958

4/2 ఆర్.టి., న్యూ విజయనగర్ కాలనీ, హైదరాబాదు *500 028*.

వాడు మంచి పనివాడు
గోడలు కడుతుంటాడు
అన్ని గోడలు కావాలన్నా
ఎవ్వరికి గోడలు కావాలన్నా
గోడలు కడుతుంటాడు
గోడలు కడుతుంటాడు

కష్టపడం వాడి అలవాటు
మేడలు కడుతుంటాడు
మేడలు కడుతుంటాడు
మేడల కన్నా గోడలతో బాగా కలిశాడు
అన్ని గోడలతో బాగా కలిశాడు
~~ఎవ్వరి గోడలతో బాగానే కలిశాడు~~
అసలు [illegible] ఒకచోట -- గోడలతో బాగా కలిశాడు

వాడు మంచి పనివాడు - పొరపచ్చాలు [illegible] [illegible]
గోడల మీద ఎవరి బాలలో మిగలకుండా మట్టంచేస్తాడు / [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ అతికిస్తుంటాడు
[illegible] మీద బాలల్ని అతికిస్తుంటాడు
వాడిపోయిన రాలిన పువ్వుల్ని అతికిస్తుంటాడు
నవ్వుల్ని అతికిస్తుంటాడు

కష్టపడం వాడి అలవాటు [illegible] నంటాడు
[illegible] అతికిస్తుంటాడు [illegible] ఏదైనా చేస్తాడు [illegible]
[illegible] అతికిస్తుంటాడు [illegible] చేస్తాడు
[illegible] మీద [illegible] అతికిస్తుంటాడు
రాలిన పువ్వుల్ని అతికిస్తుంటాడు
[illegible] నవ్వుల్ని అతికిస్తుంటాడు
మన అందం తాకిన పెదవుల్ని / ప్రేమలతో / లేని నవ్వులతో అతికిస్తాడు

పెదవుల పై పాట
వాడి పాట మన నవ్వుల్ని తుడిచేస్తాడు
పెదవుల పై అందాలని అతికిస్తున్నట్టుంటాడు
అందాల లోపల నవ్వుల్ని తుడిచేస్తాడు

[illegible] అతనంటాడు
అందుకున్న [illegible]
అందం తెలిసి [illegible] [illegible]

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

భృత్యుజాలం

మీ
సేవకుణ్ణంటాడు
సేవలోనే తరిస్తానంటాడు

కట్టడం తన కర్తవ్యమంటాడు
కడతాడు
మేడలు కడతాడు
మేడల కన్నా గోడలు బాగా కడతాడు
అడ్డుగోడల్నీ ప్రహరీగోడల్నీ చాలా బాగా కడతాడు
కాదని బుకాయిస్తాడు కానీ
నిజానికి గోడలకన్నా గోరీల్నే ఇష్టంగా కడతాడు.

తుడవడం తన బాధ్యతంటాడు
తుడుస్తాడు
రోడ్లను తుడుస్తాడు
రోడ్ల మీది చెదారం కన్నా
పయనమై పోయిన వాళ్ళ ముద్రల్నీ జాడల్నీ ఛాయల్నీ
ఆనవాళ్ళు కూడ మిగలకుండా తుడిచేస్తాడు
అంతేకాదు
పెదవుల్ని అంటిన అంబల్ని ప్రేమగా తుడుస్తాడు
అంబలితో పాటు
పెదవులపై అరవిరుస్తున్న మన నవ్వుల్ని కూడా తుడిచేస్తాడు.

వాడు మంచి పనివాడు
కష్టపడం వాడి అలవాటు
వాడు కడుతుంటాడు
మేడలు కడుతుంటాడు
మేడల కన్న గోడలే బాగా కడతాడు
అద్దుగోడలే బాగా కడతాడు
[illegible] గోడలకన్న గోతులే బాగా కడతాడు
తుదముట్టం [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] మేడ కూడా కట్టి [illegible]
మనం అంతా [illegible]
పెదవులపై [illegible] అంతట [illegible] చెప్తాడు
[illegible]

[illegible] కూడా [illegible] చెప్తాడు
[illegible] చెప్తాడు
మనం అంతా [illegible]
(ప్రేమస్థ) పెదవులపై అంటున [illegible] చెప్తాడు
[illegible]
[illegible] పెదవులపై [illegible]
[illegible] చెప్తాడు
[illegible]
కడగల [illegible]
[illegible]
కష్టాల్లో [illegible]
[illegible] కలిపేస్తాడు
కలలకన్న కలకలలు [illegible]

శ్రీశ్రీ

తోయ్యడం తన ధర్మమంటాడు
మనల్ని ముందుకు తోసే విధి తనదే నంటాడు
తోస్తాడు
బండిని తోస్తాడు

అంచుల్లో నిలబడ్డ మనల్ని అగాధాల్లోకి తోస్తాడు
అనిశ్చితితో కొట్టుకుంటున్న మనల్ని అయోమయంలోకి తోస్తాడు
చివరికి వాడే ఒక అభూత కల్పన లా తోస్తాడు.

విసరడానికే పుట్టానంటాడు
నేను కాకపోతే మీకు మరెవరు విసిరి పెడతారంటాడు
విసురుతాడు
తిరగలిలో ధాన్యం పోసి విసురుతాడు
అంతకన్నా కూడా
ఉక్కగా ఉందన్నప్పుడు అరచేత్తో గాలి బాగా విసురుతాడు.
గాలికన్నా కూడా
కాస్త స్వేచ్ఛగా ఉందనుకున్నప్పుడు వలల్ని ఎంతో బాగా విసురుతాడు.

చేస్తాను చేస్తానంటాడు
చెయ్యక పోతే నేనెందుకంటాడు
అన్నాడంటే మరి తప్పక చేస్తాడు
అన్నిటి కంటే
మనుషుల్ని బాగా ఖరీదు చేస్తాడు
చరిత్రను బాగా ఖరాబు చేస్తాడు
చూస్తూ కూచుంటే ఏమైనా చేస్తాడు
మనం లేచి నిలబడితే కాలం చేస్తాడు.

కొవ్వలి
1959

గవర్నమెంటు డిగ్రీ కాలేజి, రాజోలు, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా.

21/9/92

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

మహోఆత్మ ఘోష

ఆత్మ ఘోషిస్తూ ఉంది
మార్చురీ గదుల్లో శవాలు
శాంతివేదం వింటున్నాయి
రోడ్డు మీద
యాగం కోసం, రాజయోగం కోసం
వేద ఘోష వినిపిస్తోంది
యజ్ఞ వాటికలో బలి పశువుల్ని
బంధించి ఉంచారు
ఇంకా యూపస్తంభాలు నాటుతూనే ఉన్నారు
పదవి కోసం విశ్వామిత్రుడి పోటీ
ఇంద్రుడు ఇంకో పారిజాతాన్ని తుంచి పడవేశాడు
గోవ్యాఘ్రాలు రెండూ ఒకే సంతతి
అయినా గోవులు గజగజ లాడుతూ ఉన్నాయి
వ్యాఘ్రం ఇంద్రుడి వజ్రాయుధం
ఋషులందరూ ఇంద్రుడి పక్క జేరి శాంతి వేదం పఠిస్తున్నారు

అర్ధరాత్రి-
జాబిలి జంటగా ఉన్నా,
నడవడానికి జంకుతోంది చీకటి
ఇప్పుడు ఇంద్ర భటులు చంద్రుణ్ణి
మబ్బుల కింద కుక్కేసి చీకటితో స్వైర విహారం చేస్తున్నారు
ఇంద్రుడి యజ్ఞ వాటికలో ఒక స్తంభం ఖాళీ అయింది
ఋషులు శాంతివేదాన్ని వల్లిస్తూనే వున్నారు

బైరాగి విషం తాగేసి ఊపిరి పీల్చుకొన్నాడు
ఐరావతం అయ్యగారి పాలైంది
గోవులు కుడితి నీళ్ళు తాగేసి
మైకం లోకి జారుకున్నాయి.
ఆత్మనిషేధించిన మత్తుని

ఆత్మ పేరు వినదిస్తూనే
గోవులకు ఎక్కిస్తోంది అధికారం
గోవులు మైకం నుంచి తేరుకొని
కొమ్ములు విదిలించాయి
కొమ్ములకు రంగులుపూసి, పట్టెడ కట్టి తరిమారు
యజ్ఞవాటిక తలుపులు ఎప్పుడూ తెరిచే ఉంటాయి
'మహాఆత్మ' యజ్ఞవాటిక చుట్టూ ఘోషిస్తూ ఉంది
ఇంద్రుడు సింహాసనం మీదే ఉన్నాడు
ఋషులు శాంతివేదం పఠిస్తూనేవున్నారు.

సంపత్ కుమార్
1959

మాడభూషి సంపత్ కుమార్ కమ్మవల్లె, దేవళంపేట (పోస్టు)
చిత్తూరు (జిల్లా) 517167

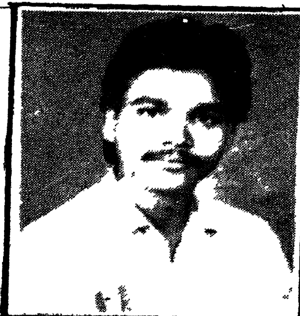
వలస

పక్షులు మేత కోసం ఖండఖండాంతరాలకు వలసపోయినట్లు
కొత్త నీటికి చేప ఎదురెక్కినట్లు
మనిషి కూడా వలసపోతాడు మాలిమిలేని మరో తీరంలోకి.
ఋతువులు మారినట్లు
మొత్తం జీవన పరివాహక ప్రాంతమంతా మారిపోతుంది.
దారులు మారతాయి, ఊర్లు మారతాయి
పదాలు మారతాయి, ఆలోచన మారుతుంది
చివరికి మార్పు బ్రహ్మజెముడులా విస్తరిస్తుంది

అందరూ దిక్సూచి అమర్చిన నావల్లాగ నిర్భయంగా నడిచిపోతుంటారు
తాను మాత్రం దారితప్పిన పక్షిలా
బిక్కుబిక్కుమంటూ దిగులు రెక్కలు ముడుచుకుని చూస్తుంటాడు.

పలకరిస్తే పాదరసంలా అంతా జారిపోతుంటారు.
విచిత్రమైన జంతువును చూసినట్లు
కళ్లలో / బాకు రవ్వల్లా చూస్తూ తప్పుకొని పోతుంటారు
అరచేతిలో పెట్టుకున్న అద్దరి తీరం ఎంతకీ కనిపించదు
పొద్దున్నే మొదలైన అన్వేషణను రాత్రిజంతువు మింగేస్తుంది.
మనిషి నిండా వలసభయం కీటకంలా బాధిస్తుంది.
కొన్నాళ్లు అవమానం ములుకులతో ఎంత గుచ్చేసినా భరిస్తూనే వుంటుంది.
వలస ఋతువు గ్రీష్మంలా కాల్చేస్తుంది / కాల్చేస్తూ వుంటుంది
దగ్ధమారణ్యంలో కాలుపడ్డ పాలపిట్టలా

పొయిట్రీ వర్క్‌షాప్

వలస రుతువు

పక్షులు నీళ్ళకోసం ఖండఖండాంతరాలకు ఎగిరిపోయినట్లు
కొత్తనీటికి చేప ఎదురెక్కినట్లు
మనిషికూడా వలసపోతుంటాడు మాలిమిలేని మరో తీరంలోకి.

రుతువులు మారినట్లు
మొత్తం జీవన పరీవాహక ప్రాంతమంతా మారిపోతుంది.
ఊర్లు మారతాయి, మనుషులు మారతారు
భాష మారుతుంది, ఆఖరికి బాధ కూడా మారిపోతుంది.

* * *

అందరూ దిక్సూచి అమర్చిన నావల్లాగా
నిర్భయంగా నడిచిపోతుంటారు.
తాను మాత్రం దారి తప్పిన పక్షిలా
దిగులురెక్కలు ముడుచుకుని బితుకు బితుకుగా చూస్తుంటాడు.
పలకరిస్తే పాదరసంలా అంతా జారిపోతుంటారు
విచిత్రమైన జంతువును చూసినట్లు
కళ్ళల్లో చిరాకు రవ్వల్ని రాలుస్తూ తప్పుకుని పోతుంటారు
చేతిలో పట్టుకున్న అడ్రస్‌తీరం ఎంతకీ కనిపించదు
పొద్దున మొదలైన అన్వేషణను రాత్రి జంతువు మింగేస్తుంది
మనిషి నిండా వలస భయం ఆవరిస్తుంది
దుర్గమారణ్యంలో కొడుపడ్డ బాటసారిలా
తిరుగుతుంటాడు గమ్యంకోసం

తిరుగుతుంటాడు గమ్యం కోసం

గూటిలో పక్షిపిల్లలు నోళ్ళు తెరచి మేతకోసం
ఎదురు చూసినట్లు
పిల్లాజెల్లా అంతా ఎదురు చూస్తుంటారు తనకోసం
అంతా తన అడుగులకోసం ఊరి పొలిమేరల్లో నిల్చొని
చెవులు రిక్కించి ఎదురుచూస్తుంటారు.
ఒకరిద్దరు ఉత్తరాల పెట్టెల్ని పట్టుకుని
యోగక్షేమాల చిత్తరాల్ని చెల్లుతుంటారు
ఊరు పేర్లు శిల్పాల్ని చెక్కుతుంటారు.
అయినా దూరం బాధిస్తూనే వుంటుంది,
వలస చిత్రిలా జరజరా పాకుతుంటుంది.
కళ్ళపొర చిట్లు ప్రాణాత్మలు వెలిగించుకుని
కరిగిపోతున్న కాళ్ళకి ఓ పవనాల చక్రాల్లో సేద తీరి
నిరీక్షిస్తుంటాడు తన రాతికోసం
ఊరులో బాల్యస్మృతులు మిగిలిన తన అస్తిత్వ జాడలకోసం

[illegible signature]
8.4.92

గూటిలో పక్షిపిల్లలు నోళ్ళు తెరిచి
మేతకోసం ఎదురు చూసినట్లు
పిల్లాజెల్లా అంతా ఎదురు చూస్తుంటారు తనకోసం.
అంతా తన అడుగులకోసం చెవులు రిక్కించి
ఊరి పొలిమేరల్లో ఎదురుచూస్తుంటారు
ఒకరిద్దరు ఉత్తరాల పక్షుల్ని పట్టుకుని
యోగక్షేమాల విత్తనాల్ని చల్లి పంపుతుంటారు
ఊరు ఊహల్ని శిల్పల్లా చెక్కుతుంటారు కొందరు.

* * *

అయినా దూరం బాధిస్తూనే వుంటుంది
వలస ఆలోచన జెర్రిలా జరజరా పాకుతూ వుంటుంది
ఒకటే నిరీక్షణ
తన ఊరికోసం, ఊరిలో బాల్యమై మొలిచిన
తన అస్తిత్వ జాడల కోసం.

యాకూబ్
1962

16-2-146/A, జడ్జస్ కాలనీ, న్యూమలక్ పేట,
హైదరాబాదు, ***500 036.***

క్షమిస్తే...

ఓ మాట. అచ్చు విషయంలో... వీలున్నంతవరకు శ్రద్ధ వహించడం జరిగింది. ప్రెస్ వాళ్ళ "అతి జాగ్రత్త" వల్ల – కవుల ఫోటోల ఒరిజినల్స్ – చివరిదశలో – కనబడకుండా పోయాయి. ఆ కారణంగానే కొందరి చిత్రాలు లైన్ డ్రాయింగుల్లో కన్పిస్తాయి. పొరపాట్లు వచ్చాయేమో తెలీదు. అలాగే ఒకరిద్దరి సంతకాలూ జారిపోయాయి.

... నమస్తే